

NÓGRÁDI JÓZSEF:

A KEGYELMI ÉLET

ELMÉLKEDÉSEK ÉS OLVASMÁNYOK

II. RÉSZ:

KRISZTUS TITOKZATOS TESTE

BUDAPEST, 1944
KORDA R. T. KIADÁSA

NÓGRÁDI JÓZSEF:

A KEGYELMI ÉLET

ELMÉLKEDÉSEK ÉS OLVASMÁNYOK

III. RÉSZ:

A SZENTLÉLEK TEMPLOMA

BUDAPEST, 1944
KORDA R. T. KIADÁSA

Nibil obstat. Dr. Matthias Erdős censor dioecesanus. Nr.
3987/1944. Imprimatur. Strigonii, die 3. Junii 1944. Dr. Joannes
Drahos vicarius generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepreghy-u. 2.

A Szentlélek legkedvesebb Jegyesének,

S z ű z M á r i á n a k

α Szerző.

III. RÉSZ:

A SZENTLÉLEK TEMPLOMA

I. FEJEZET

A SZENTLÉLEK A SZENTHÁROMSÁGBAN ÉS KRISZTUS TITOKZATOS TESTÉBEN

1. A Szentháromság

I. Szellemieknek nevezzük azokat a teremtményeket, melyek gondolkodnak és szabadon akarnak; A gondolkodó értelem és a szabadon választó akarat a szellemi természet velejárói. Ahol értelmet és akaratot találunk, ott szellemről is beszélünk, és ahol e kettőnek hiányát tapasztaljuk, ott szellemi természetről sem lehet szó.

A bennünket körülövező természet egyetlen teremtményében találjuk az értelmi és akarati működést: az emberben. Igaz, beszélünk értelmes állatokról, állati intelligenciáról is. De mindazokban az esetekben, melyekben ily kifejezésekkel élünk, alaposabb vizsgálat folyamán arról győződünk meg, hogy nem értelemről és akaratról van szó, hanem az érzéki tehetségeknek rendkívüli felfokozásáról, mely az emberihez hasonló vagy éppen az emberit utánozó cselekvési módokban nyilvánul. A papagáj „beszél”: utánozza az emberi hangokat, de azok értelmét nem fogja fel. A számláló kutya ötig számlál feje bólintásával, azon felül már csak a többet vagy kevesebbet különbözteti meg, mert nagyobb mennyiségek pontos meghatározásához nem elég az érzék, kell az értelem.

A kinyilatkoztatásból tudjuk, hogy vannak anyagtalan szellemek is: az angyalok. Az emberben a szellemi lélek az anyagi testbe van beépítve, gondolkodása és akarása a test közreműködésétől is függ. Sok testi baj befolyásolja az értelem és akarat használatát. Az angyal ellenben az anyagtól tel-

jesen független, gondolkodása és akarása élesebb, biztosabb, mert „tisztá szellem”.

Isten a legtisztább szellem, értelme és akarata a legtökéletesebb. A kinyilatkoztatásból tudjuk, hogy az egy isteni természetben három isteni személy van. Ez a legfenségesebb és legmélyebb titok, melyet az újszövetségi Szentírás több helyen tanít. Gábor arkangyal *elsőnek* Szűz Máriának hirdette, midőn közölte vele a megtestesülést: A *Szentlélek* száll tereád, és a Magasságbelinek ereje megárnyékoz téged. Azért a Szent, mi tőled születik, *Isten Fiának* fog hivatni." (Lk. 1, 35.) Az Úr Jézus is hirdeti e szent titkot, amikor a világ megtérítésére küldi apostolait: „Elmenvén tehát, tanítsatok minden nemzetekeket, megkeresztelvén őket az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében." (Mt. 28, 19.) Megérteni a Szentháromság titkát nem lehet, mert a végtelen nem fér véges értelembé. De némi bepillantást Isten belső életébe mégis nyerhetünk az értelem és akarat szellemi működése alapján.

II. Ha az ember valamit „megért”, lelkében a megismert dolog szellemi képét alkotja. A megértés annál tökéletesebb, mennél teljesebben egyezik meg a szellemi kép a megismert tárggyal. Isten megismerésének legfőbb tárgya ő maga. Amidőn megismeri magát, isteni lényének tökéletes képét alkotja magában. Ez a kép oly tökéletes, hogy semmiben sem különbözik Isten lényétől, tökéletesen egy vele. Istennek ezen önmegismerése a második isteni Személynek: a *Fiúnak* nemzése. Nemzés alatt egy a nemzőhöz hasonló lény eredését értjük. Isten tiszta szellem; minden anyagiság nélkül. Az isteni nemzés is tisztán szellemi, értelmi. Isten megismerve saját isteni természetét, nemzi saját lényének tökéletes képét. Minthogy e kép a képzelhető legtökéletesebb, nem lehet kisebb, kevésbé tökéletes Isten lényénél, tehát valóságos Isten. Isten pedig csak egy lehet. Tehát a megismerő, az Atya és a megismert, a Fiú csak egy *Isten*. Az Atya és a Fiú két különböző személy, de csak egy isteni természet. Az Atyának soha meg nem szűnő önmegismerése a Fiúnak örökké tartó nemzése.

III. Midőn az ember valami kedveset, szépet, nemeset, mondjuk egyszóval: valami jót lát, önkénytelenül vonzalmat érez iránta. Ha szabadakarata enged ennek a vonzalomnak, a jó elérésére *törekszik*. Ez a vonzalom és törekvés olyan, mint a súly, az erő, mely a megismert jó felé húz. Ez az erő nem indul ki a megismert jóból, hanem benn rejlik az akaratban. A látott jó csak megindítja, mozgásba hozza, *kiváltja* az

akarat erejét. Az akaratnak ezt a kiáramlását a jó felé *szeretnek* nevezzük. Szeretni az akaratnak elsődleges és legsajátosabb cselekvénye.

Az Atya megismervén Fiát, kimondhatatlan *jóakarattal* árad feléje. És a Fiú megismervén, hogy isteni természetét az Atyának köszöni, mélységes *hálával* viseltetik iránta. Jóindulat és hála a szeretetnek legtökéletesebb formái. De Istennek minden *belső* cselekvése egy isteni természetével. Így az Atya és a Fiú közös és kölcsönös szeretete, mely mint jóindulat az Atyától a Fiú felé árad, és mint hála a Fiútól vissza az Atyához, szintén Isten, — isteni Személy: a *Szentlélek*, ki az Atyával és a Fiúval ugyanazt az egy és oszthatatlan isteni természetet bírja.

Az Atya minden *lét* örök kútforrása.

A Fiú az isteni megismerés, az isteni *Ige* vagy Bölcsesség.

A Szentlélek az isteni akarás, mely nem más, mint *szeretet*.

Végtelen örök Lét, — végtelen örök Bölcsesség — végtelen örök Szeretet: a Szentháromság egy igaz Isten.

Halvány árnyképe ez annak, amit az örökkévalóságban színről-színre látni és élvezni fogunk.

2. A Szentháromság és az emberiség

I. „Szereted mindazt, ami van, mit sem útalasz abból, amit alkottál.” (Bölcs. 11, 25.) Minél magasabban áll egy lény a tökéletesség ranglétráján, annál jobban szereti a Teremtő, feltéve, hogy önhibájából magát arra méltatlanná nem teszi. Szent Tamás azt tanítja, hogy Istennek minden kifelé, a teremtett természetre irányuló cselekedete mindhárom isteni Személlyel közös. Mert a kifelé irányuló isteni cselekedet magából az isteni természetből indul ki, mely közös az egész Szentháromságnak. A világ teremtése is közös műve a Szentháromságnak. De tagadhatatlan, hogy különös hasonlatosságot mutat az Atya személyi jellegével. Mondottuk, az Atya örök kútfeje minden létnek. A teremtés tehát, mely létet adott mindennek, ami Istenen kívül létezik, elsősorban a lét kútfejére, az Atyára emiékztet. Azért a teremtést, jóllehet közös műve valamennyi isteni Személynek, mégis az Atyának *„tulajdonítjuk”*.

De az Úristen nem elégedett meg azzal, hogy az embert megteremtse és a föld urává tegye, — őt, aki természeténél

fogva teremtménye, szolgája, kegyelmével is megajándékozta, *fiává fogadta*. Az örökbefogadás atyai cselekmény. Márpedig a Szentháromságban kizárólag csak az első isteni Személyt illeti meg az „*Atya*” neve. A kegyelemmel való felruházást tehát még több joggal, mint a teremtést, az Atyának tulajdonítjuk. Azért mondja Szent János: „Lássátok, minő szeretetet tanúsított irántunk az *Atya*, hogy Isten fiainak nevezessünk és azok is vagyunk.” (I 3, 1.)

II. Nem kevésbbé, mint az *Atya* a teremtés és a kegyelemmel való felruházás által mutatta ki a *Fiú*, az emberiség iránti szeretetét. a *megváltásban*. Mondják, hogy a megváltás az isteni *szeretet* legnagyobb műve. De akkor miért nem hajtotta végre a megváltást a Szentlélek, a személyes isteni Szeretet?

Láttuk a II. részben (6. elm.), hogy törzsszüleink bűne után az Ūristen velük szemben az igazságosság, a jog álláspontjára helyezkedett. A hűtlen szolga visszautasította Urának felajánlott szeretetét, megsértette Urának becsületét, adjon tehát elégtételt, amilyen jog szerint jár: teljeset, végtelent, amint a sértés is végtelen volt. A megváltás, újból hangsúlyozzuk, bármennyire nyilvánul benne Isten végtelen szeretete és irgalma, lényegileg az *igazságosság műve*, *jogi tény*. Márpedig az igazságosság egyensúlyt igyekszik létrehozni az okozott kár és a szolgáltatandó elégtétel között, és bizonyos tekintetben függvénye a bölcseségnek. Illett tehát, hogy az az isteni Személy hajtsa végre a megváltás művét, akit isteni Bölcseségnek nevezünk.

De más ok is *ezt* javasolta. Isten terve szerint a megváltás céljából Istennek emberré, Szűz Mária fiává kellett lennie. Ki nem látná be, hogy ez elsősorban annak az isteni Személynek feladata lehetett, aki már az örök *Atya Fia* volt.

De vigyázat! Itt egy veszélyes tévedés szélén állunk. Eretnek tévten volna azt mondani, a megváltást csak úgy „tulajdonítjuk” a Fiúnak, mint a teremtést az Atyának. A megváltás az Ūr Jézus, Isten egyszülött Fiának *személyes* műve, mert emberi természetében túrt, áldozott és halt meg értünk a keresztfán. Csak a *Fiú* testesült meg Szűz Mária méhében, nem az *Atya*, nem a *Szentlélek*. Csak a *Fiú* igaz Isten és igaz ember egy személyben; csak ő válthatott meg bennünket emberi természete mint segédeszköz által. — A megtestesülés kétségtelenül az egész Szentháromság csodaműve, mint Istennek minden kifelé irányuló cselekedete. De a megtestesülés

eredménye, a Szűz Mária-szülte emberi természet kizárólag a Fiúé. Csak Ő a mi Megváltónk, Udvozítónk, Főpapunk, mert csak ő igaz Isten és igaz ember egy személyben.

III. Az Atya, miután Udvozítónk törlesztette nála fennálló adósságunkat, kész volt az embert ismét fiának elismerni. De helyesen mondja Szent János az I. pontban közölt idézetben: az istenfiúság nemcsak *cím*, hanem *valóság*. Nem elég a fiúvá fogadás, bensőleg is azzá kell átalakítani az embert. Krisztus egy szenvedéssel és halállal váltotta meg minden kor és föld-rész emberét. De érdemeinek alkalmazása az egyes emberekre, azok átfarmálása ember fiaiból Isten fiaivá, rengeteg aprólékos részletmunkát követel minden lélekben. Azt mondják, nagy művészek, festők, szobrászok minden részletében tökéletesen kidolgozott műremeket csak akkor alkothatnak, ha *nagy szeretettel* dolgoznak azon. Igen, végtelen szeretet kell ahhoz, hogy sok-sok millió emberből Isten fiai legyenek. Kire bízta volna a Szentháromság ezt a nagy szeretetmunkát, ha nem a személyes isteni szeretetre, a *Szentlélekre*? Ő a mi *megszentelőnk*.

Legelső két versszakában azt írja a Szentírás: „Kezdetben teremté az Isten a mennyet és a földet. A föld azonban puszta és üres volt” — „tohu va bohu”, az eredeti héber szöveg szerint — „és sötétség volt a mélység színén. De az Isten Lelke ott lebegett a vizek felett.” (I Móz. 1, 1. k.) A „lebegett” szó helyett az eredeti szöveg azt mondja: „merachefesz” ami tulajdonképpen annyi, mint költeni, kotlani. Amint a tyúk sok szeretettel heteken át költi ki tojásait, úgy lebegett a Szentlélek tán évezredekén át az első teremtő szóból keletkezett sáros vizek felett, hogy belőlük a természet remekművét alkossa. Krisztus Urunk megváltása után az Atya újból a földre küldötte a Szentlelket, hogy most már nem a nagy „tohu va bohu”-t alakítsa át gyönyörű, viruló tájakká, hanem hogy az eredeti bűnbe pusztult emberiséget ismét Isten fiaivá átfarmálja.

A Szentléleknek ez az igazán isteni munkája képezi a jelen III. rész tárgyát.

3. Isten adománya

I. Isten adományait azért szokta adni, hogy nagyobbakra készítsen elő. Ez a törvény járja nemcsak a kegyelmi életben, hanem az Űristen egész mindenségében. Végtelen a jósága, azért mindig többet és nagyobbat kíván adni. Nézzük csak.

II. Isten megteremtette a *világot*, a tengert és a szárazföldet, a *világosságot*, a napot és a holdat. Minek mindez? Hogy létfeltétele és fenntartója legyen egy magasabb létszoportnak: a *növényvilágnak*. Mihelyt a föld kellőképp elő volt készítve annak befogadására, a világ felett lebegő Szentlélek a föld anyagából kikeltette a fűvet és a virágokat, a cserjéket és a hatalmas fákat. De velük sem elégedett meg. A vízben megteremtette a halakat, a levegőben a madarakat, a szárazföldön a hüllőket, rovarokat, emlősöket. Az állatok szervileg a növények felett állanak és csak az utóbbiakkal tarthatják fenn életüket. Látjuk, az Ūristen az alantabb álló teremtményeket a felsőbbbrangúakért alkotta. Csak mikor mindez már megvolt, mondotta az Ūr: „Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra, s uralkodjék a tenger halain és az ég madarain, az állatokon és az egész földön...” (I Móz. 1, 26.) Igen, mindent az emberért... a föld királyáért!

De minde tengernyi jótétemény még kevésnek látszott Isten jóságának. Még többet szánt az embernek, magasabbra kívánta őt felemelni: szolgáját gyermekévé fogadta. Lelkébe öntötte a megszentelő kegyelmet, ezt a természetfeletti tükörképét, mely azt oly széppé, oly gyönyörűvé tette, hogy maga a Mindenható sem bírta eléggé csodálni, szeretni. Szívéhez ölelte a föld agyagából alkotott embert, fiává fogadta, helyet biztosított neki a mennyei hazában, hogy Istenét ott színről-színre szemlélje és gyönyörködésében örökké boldog legyen.

De ki alakította át az embert Isten képére... igaznak és szentnek? „A gyermekké fogadás Lelke”, a *Szentlélek*, aki bizonyosságot tesz bennünk, hogy Isten fiai vagyunk. (Róm. 8, 16.) Mindaz a tömérdék természetes jóság, melyet a Teremtő az emberért teremtett és az emberbe belefektetett, csak feltétel és előkészület arra, hogy a Szentlélek őt Isten fiává tehesse.

III. De még az Isten-gyermekség sem jelentette az Ūristen jóságának határkövét. Nemcsak a kegyelem útján, hanem közvetlenül, személyesen is kívánt egyesülni az emberi természettel. Szalézi Szent Ferenc az Isteni Szeretetről írt hatalmas értekezésében, melyet rendszerint „Theotimus” név alatt emlegetnek, más hittudósok nyomán azt tanítja, hogy a második isteni Személy abban az esetben is magára öltötte volna az emberi természetet, ha az ember bűnbe nem esik. Határt nem ismerő szeretete az emberi nem iránt arra indította, hogy a személyes egységben még szorosabban egyesüljön vele, mint

ahogy a kegyelem által tehetette. Igaz, Szalézi Szent Ferencnél nem kisebb teológusok másképp vélekednek és azt tartják, hogy bűnbeesés nélkül megtestesülés sem lett volna. Az isteni nyilvánkoztatás nem dönti el a vitát, az Egyház tanítói hivatala sem akart róla nyilatkozni. Biztos és a mi célunkra elegendő tudnunk, hogy a mai üdvrendben, mely a bűnbeesés után alakult ki, a Fiúisten azért lett emberré, hogy Atyjának túláradó elégtételt adjon az emberektől ért sérelmekért, és hogy a bűnös emberiségnek adósságát nemcsak törlessze, hanem számára az elvesztettnél még nagyobb kegyelmek lehetőségét megnyissa. Eerre célzott az Úr Jézus, midőn Nikodémusnak azt mondotta: „Ügy szerette. Isten e világot, hogy egyszülött Fiát adta” érte. (Jn. 3, 16.) És ez adomány élőkészítője, mint minden másé, ismét a Szentlélek, Szent Gábor arkangyalnak Szűz Máriához intézett szava szerint: „A Szentlélek száll terád és a Magasságbelinek ereje megárnnyékoz téged.” (Lk. 1, 35.)

IV. A Szentháromság *legnagyobb* ajándéka azonban maga a *Szentlélek*. Adomány a szó szoros értelmében az, és csak az, amit viszonzatszolgáltatás célzata nélkül adunk. Hát akkor miért adjuk? Szeretetből! Amit az „adok, hogy adj” elvé alapján adunk, az jogügylet. Amit azért adunk, hogy másnak javára legyen, az *szeretet*. Isten szeretete pedig a *Szentlélek*.

Tőle indult ki a természet rendezése, felépítése. Ő kútfeje minden kegyelemnek. Ő készítette elő a megtestesülés titkát. Mindez feltétele Isten legnagyobb adományának, melyben az emberiségnek odaajándékozta saját *Szentlelkét*, amint megígérte Jóel próféta szavaival: „Aztán pedig” — az idők teljében — „*kiöntöm Lelkemet minden emberre*”. (2, 28.) Jóel szavaiból megtudjuk, hogy a Szentlélek nemcsak egy emberrel akar egyesülni, amint a Fiúisten egyesült a Szűz Máriából alkotott emberi természettel. Nem, a Szentlélekkel való egyesülésre *valamennyi ember hivatott* és valamennyien részesülnek is benne, akik hajlandók lelküket neki megnyitni, őt befogadni. És a személyes egységen kívül, melyben az isteni Ige egyesült a Szűzanya méhében alkotott emberi természettel, nincs más oly szoros és bensőséges egyesülés, mint a Szentléleké azzal az emberi lélekkel, melyet templomává avat.

Jóel jövődölése beteljesült pünkösd napján, mikor a Szentlélek leszállt az apostolokra és megadta nekik a hatalmat arra is, hogy őt másokkal közöljék a bérnálás szentsége által.

Istennek ez az *ajándéka* örökkéartó. Kezdetét veszi a megigazulással, — minden érdemtcljes cselekedettel és min-

den szentséggel erősödik — a halál után pedig beteljesedik a mennyei pünkösd örök ünnepén.

4. A Szentlélek feladatai az emberi lélekben

„Kérni fogom az Atyát és más *Vigasztalót* ad nektek, hogy veletek legyen mindörökké, az Igazság Lelkét... nálatok marad és bennetek lészen.” (Jn. 14, 16.) Az utolsó vacsorán e szavakkal ígérte Jézus a Szentlelket apostolainak.

I. Megtudjuk belőlük, hogy a Szentlélek eljövedele nem rövid találkozást jelent, nem átmeneti ittartózkodást... Örökké akar nálunk maradni. Holtunkig? Nem, örökké. Halálunk csak földi zárandoklásunk végét jelenti, de egyszersmind örök életünk kezdetét. Amit a Szentlélek ideigtartó életünkben megkezdett, azt a mennyországban be akarja fejezni, megszilárdítani, örökéletűvé tenni.

Megtudjuk az idézett szavakból, hogy a Szentlélek mint *Vigasztaló* tér be lelkünkbe. Vigaszt, bátorságot, erőt hoz, hogy el ne csüggedjünk utunkon.

Megtudjuk, hogy ő az *Igazság Lelke*. Amint a nap mindenütt fényt terjeszt, úgy ő minden lélekben, mely befogadja, világosságot, igazságot áraszt.

Megtudjuk, hogy nem messziről fogjuk őt megismerni és látni, közelünkben marad: „*Nálatok lészen*.” Nemcsak szomszédságunkban, hanem *bennünk*, lelkünk mélyén üti fel lakását. Abban a szentélyben, ahová a nagyvilág vásári zaja be nem hatol, sem az érzékek disszonáns zsivaja... Ahol csak az értelem legtisztább belátása és az akarat szabadsága honol. Más teremtmény abba be nem fér: sem angyal, sem más ember, sem ördög. Mert ennek a szentélynek kulcsát az tartja kezében, aki a lelket alkotta, aki belehelte az emberi testbe: a *Szentlélek*. Sok ember nem is sejti, hogy lelke legmélyén ily szentély rejlik, mert mindig a külvilág posványában és az érzékek csömörletes örömeiben fetreng. Pedig csak ott, e szentélyben találna sajátmagára és — ha a kegyelem állapotában van — legnagyobb kincsére, az Úr pünkösdjé ajándékára, a *Szentlélekre*.

II. Okos ember nem megy oda, ahol nincs keresnivalója. Ha a Szentlélek lelkünkbe száll, mégpedig azzal a szándékkal, hogy örökké benne maradjon, kell hogy arra fontos okai legyenek. Mik?

A teremtés legelején a Szentlélek azért szállt a még alak-

talán földre, hogy az anyagba fektetett erőket fejlessze, mintegy kiköltse, amint a tyúk kikölti a tojásban rejlő életcsirát. Rendezni, fejleszteni, szervezni, ez volt a feladata a teremtség nagy művében.

Ha a lélek a keresztség szentségében újraszületik, kegyelmi élete még fejletlen, csíraszerű. Oly gyenge, hogy a világ fagyos lehelete, csekély kísértés kiolthatná. Amint az újszülött rászorul édesanyja szeretetére és ezernyi szolgálatára, hogy életben maradjon, fejlődjék, emberré legyen, hasonló lelki dajkálásra szorul a keresztségben újjászületett lélek is. Azért száll belé a Szentlélek, hogy édesanyjai ápolásban, táplálásban részesítse Istennek ezt a kis újszülöttjét. Működésbe kell hozni a lélek természetfeletti erőit, ki kell fejleszteni a kegyelmi szervezetet, hogy tudjon vele tudatosan élni.

III. „Ha nem az Úr építi a házat, építői hiába dolgoznak rajta. Ha nem az Úr őrzi a várost, őre hiába virraszt felette.” (Zsolt. 126, 1.) Házat építeni, várost őrzeni egyszerű dolog, ha van józan ész és természetes erő. És mégis kell hozzá az Úr áldása is és gondviselésének irányítása. A kegyelmi élet természetfeletti erők együttműködéséből tevődik össze és természetfeletti célok szolgálatában áll. Hozzá még sokkal inkább szükséges az isteni irányítás és segítség. Ezért is száll a Szentlélek az emberi lélekbe, hogy *vezetője* legyen élete útján. Figyelmezteti az embert, mit kell elkerülnie, mit megtennie. Mit kell kiirtania lelkéből, mit ápolnia, gyarapítania. A lelki tisztulás és felvilágosodás útjairól beszél sok aszketikus író. Helyes a megkülönböztetés. De sokszor a két út párhuzamosan halad vagy egymásba torkollik. Boldogító világosság után néha gyötrő tisztulás következik... A Lélek ott fű, ahol akar, — mondja az Úr Jézus — és úgy és akkor, ahogy és amikor akar. Sehol sem mond gyakrabban csődöt a séma, mint a lelki életben. Kell hogy a *Szentlélek* mutassa az utat...

IV. Ha a lélek hűségesen követi ezt az utat, egyre tudatosabban ráésmél a benne lakó isteni *Vigasztalóra*, aki megtanítja és képesíti őt, hogy Istenért minden fáradságot elvállaljon, minden eseményben örök hasznát lássa, minden keresztet megadással viseljen, minden veszélyben őreá hagyatkozzék... Félni? — Ugyan mitől, mikor a mindenható *Lelke* él benne! Aggódni, nyugtalankodni? — Minek, hisz Isten vezeti. Gazdagság vagy szegénység? Szenvedés vagy öröm? Élet vagy halál? Úgy legyen, ahogy Isten akarja... a többi szót sem érdemes. Ez a teljes összhang az isteni *Vigasztalóval* a *legnagyobb*

boldogság, melyet az ember ez életben elérhet. De egyszer-mind az *örök élet záloga*. A bennünk lakó Szentlélek tanít meg bennünket arra, hogy bizalommal felkiáltunk az égbe: „Abba, Atyánk!” Ő tesz tanúságot, hogy Isten fiai vagyunk. (Róm. 8, 16.) Márpedig ha fiai, akkor örökösei is. A mennyország a mi hazánk, mert isteni Atyánk háza. És a mi hűséges Vigasztalónk nem nyugszik addig, míg el nem juttat bennünket életünk legvégső, örök állomására. Ő a mi boldogságunk záloga. Míg megőrizzük lelkünkben, célunkat el nem téveszthetjük.

5. A Szentlélek eljövetele

1. Elöljáróba három megjegyzést.

1. Amikor az Ūristen adományairól van szó, mindig szem előtt kell tartani azt az alapelvet, hogy az első adomány, melyet valakinek adunk, a jóindulat, a *szeretet*. Isten személyes szeretete pedig a Szentlélek. Azért minden kegyelmi behatást a Szentléleknek „*tulajdonítunk*”, kezdve a legelső felvilágosítástól és indítástól, melyet az Ūristen a bűnösnek juttat.

2. Ezzel ellentétben látszik az az állítás, hogy a Szentlélek minden kegyelemnek *végző betetőzése*. Pedig az ellenmondás csak látszólagos. Mert ezalatt a Szentléleknek állandó és zavartalan *bennlakását* az ember lelkében értjük, mely abban áll, hogy a lelket teljesen birtokába veszi és képességein uralkodik. Ez tényleg minden kegyelem végző célja.

3. A Szentlélek rendszerint csekélyebb behatásokkal kezdi művét a lélekben. Ha enged indításának és vele közreműködik, újabb, erősebb segítő kegyelmekben részesíti. A lélek közreműködése rendszerint feltétele az erősebb kegyelmi behatásoknak. Igaz, vannak olyan esetek is, — Szent Pál klaszikus példája — melyekben a Szentlélek működését legnagyobb kegyelmekkel kezdi. De a szabály mégis az, hogy csekélyebb kegyelmek után adja a Szentlélek a nagyobbakat, ha az ember az előbbieket elfogadta és hasznosította. A Szentlélek befolyásának ezen erősödését újabb eljövetelének nevezzük.

Emberről nem mondhatjuk, hogy aki már itt helyben tartózkodik és innét soha el nem távozott, újból idejött. Mert emberről használva, a „jönni” ige helybeli változást, közeledést jelent, mely lehetetlen annál, aki már itt van. De a Szentléleknél mint tiszta szellemnél a „jönni” szó nem helyváltozást, hanem *szellemi* behatást jelent, és nincs ellenmondás

abban, hogy aki már eddig is befolyást gyakorolt a lélekre, most még erőteljesebben kezd ráhatni. Ily esetben beszélünk a Szentlélek újabb eljövételéről a nélkül, hogy távozását a lélekből feltételeznők. A lelki élet fejlődése a Szentlélek újabb és újabb eljövetelét tételezi fel. Világítsuk meg a mondottakat példákkal.

II. András és János kezdetben Keresztelő Szent János tanítványai voltak. Már az is, hogy az Úr előfutárához csatlakoztak, a Szentlélek kegyelme volt. Mert ezzel közreműködtek, még nagyobbban részesültek: látták az Úr Jézust. Erős benső vonzalmat éreztek iránta, követték őt, talán nem is tudták, miért. Jézus visszafordult és kérdezte őket: Mít kerestek? Zavartan válaszolták: Rabbi, hol lakol? Jézus magával vitte őket, és egész nap nála maradtak. Jézus közelsége, Jézus szavai gyarapították bennük a Szentlélek behatását. Másnap András fivérét, Simont vezették az Üdvözítőhöz. Simonnak is lelki élményt jelentett a Jézussal való első találkozás. (Jn. 1, 37. kk.) Erősbödtek lelkükben a kegyelmi hatások, midőn Jézus meghívására: Jertek, kövessetek engem, — elhagytak mindent és ezzel első nagy áldozatukat hozták érte. Később — bár a Szentírás nem említi — megkeresztelkedtek, miáltal a megszentelő kegyelem lelkükben megrögződött és a Szentlélek bennük állandó lakást vett. Gyarapodott a Szentlélek működése lelkükben, midőn az utolsó vacsorán az Úr szent testét és véré magukhoz vették. Majd húsvétvasárnap este megjelent nekik a Feltámadt és rájuk lehelt, mondván: „Vegyétek a Szentlelket. Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak nekik” stb. Ime, a Szentlélek újabb eljövetele, melyet az Úr Jézus szava közvetít velük, hogy helyesen ki tudják szolgáltatni a bűnbánat szentségét. (Jn. 20, 19. kk.) A Szentléleknek e gyakori vételei után virradt rájuk a szent *pünkösdi hajnala*, mikor „heves szélvész zúgása” közben a Szentlélek tüzes nyelvek alakjában rájuk áradt. Mindenesetre ez volt a Szentléleknek legerősebb hatása lelkükre, melyben eddig részesültek, de semmiesetre sem az utolsó. Később is még gyarapodtak életszentségben, kegyelemben, érdemekben, azaz gyarapodott bennük a Szentlélek hatása. Egész életük a Szentlélek eljöveteleiből tevődik össze...

III. Hasonlóan indul és fejlődik minden hű lélek kegyelmi élete. Mint kisdetek kereszteltettünk meg. A Szentlélek lehelt belénk a megszentelő kegyelmet. Vele együtt ő is lelkünk vendége lett. Mihelyt értelmünk és akaratunk használatára

ébredtünk, lelkiismeretünk szavában megismertette velünk a jót és a rosszat, vonzott az előbbihez, tiltakozóan óvott az utóbbtól. Ha engedtünk sugallatának, még hangosabban szólt, még erősebben vonzott. Majd a bűnbánat szentségében módot nyújtott arra, hogy gyermekkorunk kis bűneitől megtisztuljunk. Mily boldog megszabadulásnak éreztük az első papi feloldozást! Az első szentáldozás még csak erősítette bennünk a Szentlélek működését. És minden jól végzett gyónás és áldozás új kegyelmi gyarapodást is jelentett. A bérmlás szentsége pedig számunkra pünkösdtől: a Szentlélek teljét jelentette. Nem mintha e napon már tényleg a Szentlélek hatásainak teljes mértékét vettük volna. Nem! De vettük az ő *jegyét*, mellyel lelkünket lepecsételte mint örökké neki rendelt lakását. Ezzel jogot adott, hogy mindig és minden körülmény között ő a mi Vigasztalónk legyen, hogy annyi erőt, világosságot, tanácsot kapjunk tőle, amennyire szükségünk van, hacsak lelkünket nyitva tartjuk behatásainak és készek vagyunk azokat követni. Ez a *jegy* és ez a vele járó *jog* jelenti nekünk a Szentlélek teljét. Hogy aztán igazán teljesen uralkodjék bennünk, az most már tőlünk is függ, a mi hűséges közreműködésünktől. Mert aki hűségesen vezeteti magát a Szentlélektől, annak lelke egyre gyarapszik kegyelemben és érdemekben az utolsó lehelletig, a mennyország kezdetéig.

6. Előkészület a megszentelő kegyelemre

I. Isten az embert szabadnak teremtette. Senki a szabadságot magasabbra nem becsüli, mint az Úr. Főkép a kegyelmi életben. Meghívja az embert a kegyelemre, de azt rá nem kényszeríti. Csak ha az ember *önként* akarja a kegyelmet, részesíti benne. Kivételt csak a kisdedekkel tesz és azokkal, akik velük erkölcsileg egy elbírálás alá esnek. Ezek megkaphatják a keresztségben a megszentelő kegyelmet a nélkül, hogy iránta való hajlandóságukat kifejeznék. Más ember csak akkor tehet rá szert, ha *szabadon* elhatározza magát, hogy kegyelmi életet fog élni. Szóval az embernek a kegyelemre elő kell készülnie és vele közre kell működnie. Ezt nem úgy szabad érteni, hogy az embernek természetes erőivel kell előkészülnie a kegyelemre, és csak akkor kapja a természetfeletti segítséget. Ez az Egyháztól elítélt semipelágiánus tévtan. Az ember megtérésében és igazulásában mindig a kegyelemé az első és legfontosabb szerep.

Az Úristen rendszerint azzal kezdi az igazulás folyama-

tát, hogy az ember lelkében érdeklődést ébreszt a hit igazságai iránt. Majd határozottabb vonzalmat Istenhez. Ha az ember ezeknek az első segítő kegyelmeknek enged, lassan kezdi bánni mindazt, ami Istentől elválasztja, főképp bűneit, és kívánni, ami őt Istenhez közelebb viszi. A bűnös lassan ráeszmél arra, hogy úgy nem folytathatja, amint eddig élt, mert vesztének rohan, hogy szüksége van Istenére, hogy keresnie kell Istenét. Ily gondolatok és indulatok jelzik sok esetben a megtérés első hajnalhasadását.

II. Az első részben a megszentelő kegyelmet tükörképhez hasonlítottuk. Amint a fűszálon csüngő harmatcsepp azonnal elkezd tündökölni és fényleni, mihelyt a felkelő nap első sugara ráesik, és kicsisége ellenére a végtelenül nagy napnak pontos képét rejti magában, úgy az ember lelke is Isten képét kezdi visszatükrözni, mihelyt a Szentlélek sugarai érik.

De vigyázzunk. A legjobb tükör is csak akkor mutat képet, ha két feltétellel rendelkezik:

1. Kell hogy fénylő lapja a tárgy, mondjuk a *nap felé forduljon*. Ha hátát érik a nap sugarai, hiába keressük képét a tükörben.

2. Kell hogy fényes lapja *tiszta* legyen. Ha sűrű por vagy piszok lepi el, a nap sugarai nem bírnak azon áthatolni, a tükör lapját nem érik, kép sem keletkezik benne.

Hogy a lélekben az Úristen élő képe keletkezzék, ugyanazzal a két kellékkel kell rendelkeznie: tiszta legyen és Isten felé forduljon.

III. Ezt a két kelléket az eszével élő embernek szabad-akaratával kell elérnie. Minthogy azonban itt máris a lélek természetfeletti irányításáról, beállításáról van szó, csak természetes erejével azt el nem érheti. Természetfeletti segítségre van szüksége, segítő kegyelemre. A Szentlélek néha meglepő rövid idő alatt éri el ezt a lelki átállítást. Egy gyászeset vagy csalódás, egy megrendítő szentbeszéd adott esetben elég lehet arra, hogy az ember a lelkében dolgozó segítő kegyelem hatása alatt a bűntől elforduljon és őszintén Isten felé kezdjen törekedni. Máskor ellenben — és ez inkább a szabály — a léleknek legelső átalakulása hosszú időt, esetleg éveket vesz igénybe. Az ember lelki állapota a tenger hullámzásához hasonlít. A kegyelemnek hatása alatt majd Isten felé sodródik, majd a szabadakaratnak a bűnhöz ragaszkodása megint az önszeretet és érzékiség irányában veti vissza. Vannak, akik addig halogatják az elszánt lépést, amíg eltelik a kegyelem

ideje. A kegyelemmel való hosszú visszaélés megszorítja a Szentlelket, már csak takarékosabban önti a lélekbe üdvös indításait, melyeknek már oly soká ellenállt. A lélek visszaesik régi állapotába és ki tudja, mi lesz a vége.

IV. Ha ellenben a lélek közreműködik a segítő kegyelemmel és nem riad vissza nagyobb áldozatoktól sem, a Szentlélek most már rövidesen létrehozza benne azt az állapotot, mely a megszentelő kegyelem elnyeréséhez szükséges. Ha oly környezetben él, ahol a keresztség felvétele lehetséges, a Szentlélek ennek vágyát ébreszti fel benne és a vágnak engedve legyőzi az esetleges nehézségeket és megkeresztelkedik. A szentségben a Szentlélek még tökéletesebben irányítja a lelket Istenre, úgyhogy sugarai most már egyenesen belevetődnek és Istennek élő tükörképét kirajzolják benne. A keresztségnek tökéletes tisztító hatása is van a lélekre; eltörli az eredeti és minden személyes bűnt, büntetéseikkel együtt. — Ha ellenben az ember nincsen abban a szerencsés helyzetben, hogy a keresztséget már most felvehesse, — gondoljunk a szegény pogányokra, kik messze a missziótól laknak — akkor a Szentlélek felfokozza benne az Isten utáni vágyat a tökéletes szeretetig. Ez aztán már teljesen Isten felé fordítja a lelket és abba a helyzetbe hozza, hogy még a keresztség felvétele előtt magába fogadhatja a Szentlélek besugárzását és vele Isten élő tükörképét, a megszentelő kegyelmet. Ez a vágykeresztség útja.

Ily utakon szokta előkészíteni a Szentlélek az embereket arra, hogy ember fiaiból Isten fiaivá legyenek.

7. A három isteni személy viszonya az újszövetségi kegyelemhez

A hittudósok a paradicsomi kegyelmet „*Isten kegyelmének*” nevezik, mint a Teremtő adományát, — a bűnbeesés utáni kegyelmet ellenben „*Krisztus kegyelmének*”, mert Krisztus megváltó művének eredménye. Nincs ellentétben ezzel előbb kifejtett állításunk, hogy minden kegyelem a *Szentlélek* műve? Hogy minden zavart és homályt elkerüljünk, állapítsuk meg világosan, mennyiben működik közre a három isteni Személy a kegyelem adományában.

I. A megszentelő kegyelem lényeges alkateleme az *istenfiűség*. Az Űristen a saját lényének tükörképével felékesített lélekben annyira gyönyörködik, benne akkora örömet lel,

hogy azt gyermekévé fogadja. A gyermekké fogadás atyai tény, mely csak annak az isteni Személynek tulajdonítható, aki az atyaság jellegét viseli, az első Személynek, akit épp azért Atyának nevezünk.

Az Atya ezzel örök atyaságát, mely eredetileg kizárólag Egyszülöttére, az isteni Igére vonatkozott, mintegy kiterjeszti mindazokra az emberi lényekre, akik a nekik felajánlott megszentelő kegyelmet magukba fogadják. A Szentháromságban kizárólag az első Személy örökbefogadó Atyánk. A másik két Személyt nem illeti meg az „atya” neve, mert személyes jellegükkel az atyaság nem illik össze. Az Atya örökbefogadási ténye által a Fiúval is új, bensőséges viszonyba lépünk. Ő a mi „elsőszülött testvérünk”, mi az ő „társörökösei” vagyunk, amint Szent Pál megállapítja. (Róm. 8, 17, 29.)

II. A bűnbeesés által az ember elvesztette a megszentelő kegyelmet. Az Űristen a bűnért elégtételt követelt, — elégtételt, melyet az ember leróni nem tudott. Csak a Fiúisten nagylelkű önfelajánlása mentette meg a kárhozattól. Az isteni Ige magára vette az emberi természetet és mint ember kifizette az emberiség rengeteg adósságát. Emberi természetében szerzett végtelen érdemeit ránk hagyta, és azok fejében az Atya megbocsátja bűneinket és kész bennünket ismét kegyelmében részesíteni, fiaivá visszafogadni. E szerint szent igaz, hogy minden kegyelem, mely a *bűnbeesés után* az emberiségre árad, kizárólag Krisztus érdemeiből származik, és teljes joggal nevezhető „*Krisztus kegyelmének*”. Az újszövetségben nincs más, mint Krisztus kegyelme. De még az őszövetségben adott kegyelmeket is csak Krisztus jövődöbeli érdemeire adott kegyelmi előlegeknek tekinthetjük. A bűnbeesés után engedélyezett kegyelmek mind Krisztus érdemeiben leltek egyenértékűket.

III. A mondottakkal nem ellenkezik, ha *minden kegyelmet a Szentlélek művének* tekintünk. Minden más adományát megelőzőleg az Űristen jóindulatát, *szeretetét* adja. Isten szeretete az a forrás, melyből minden adománya fakad. Isten adományai pedig kétfélek: természetesek és természetfelettiek. A természetesek a teremtett mindenség körébe esnek: egészség, testi és szellemi erő, gazdagság stb. Természetfelettiek: a segítő és megszentelő kegyelem. Ezek már nem a teremtett mindenség javai, hanem titokzatos részesedés Isten természetében, Isten belső életében. A természetes adományok Isten *természetes szeretetéből* erednek, mellyel teremtményeit szereti. Ez a szeretet Isten *kifelé irányuló* cselekvénye, mely — mint

láttuk — mindhárom isteni Személynél közös. Ellenben a természetfeletti kegyelmi adományok Isten *természetfeletti szeretetéből* fakadnak, mely az Atyától egyszülött Fiához árad és Tőle vissza az Atyához. Ez az isteni szeretet a Szentlélek. Ha az Atya egy embert kegyelmében akar részesíteni, személyes szeretetét, a Szentlelket reá irányítja. A Szentlélek aztán a lélekbe bevetíti az isteni természet tükörképét, melynek bája arra indítja az Atyát, hogy ezt a lelket gyermekévé fogadja. Az *indítóok* pedig, melyért az Atya a Szentlelket az ember lelkébe küldi, a bűnbeesés után mindig ugyanaz: *Krisztus érdemei*, melyeket emberi természetével szerzett.

IV. Melyik isteni Személy műve tehát a megszentelő kegyelem?

Az *Atyáé*, mert ő foganatosítja az *örökbefogadás* tényét, mely a kegyelemnek lényeges része.

A *Fiúé*, mert emberi természetében szerzett *érdemeivel* váltotta vissza az elvesztett kegyelmet.

Az *Atya és Fiú* közös műve is, mert ők ketten *küldik a Szentlelket* a megszentelendő lélekbe, hogy azt az Isten Fia képmására átalakítsa.

De éppen e *tevékenysége* miatt a kegyelem joggal a *Szentlélek* művének is mondható, mert a megszentülés közvetlenül *őtőle* indul ki.

A megszentelő kegyelem valóban részesedés az isteni természetben, melynek létrejöttében mindhárom isteni Személy közreműködik: az Atya az örökbefogadás tényével, — a Fiú megváltásával — a Szentlélek isteni *lehelletével*, mely a lelket a Fiú képmására átalakítja.

A Szentlélek *tevékenysége* a lélek mélyén nem fejeződik be annak igazulásával. Ellenkezőleg, csak most kezdődik legbensőségesebb működése, mellyel az Atya gyermekévé, a Fiú képmásává és a Szentlélek templomává avatott lelket erősíti és vezeti, hogy e hármasságnak megfelelő természetfeletti kegyelmi életet éljen és végcélját, a mennyországot elérje. E célra valóban csodálatos kegyelmi szervezetet épít a lélekbe, mely nagyjában a természetfeletti erényekből és hét adományából áll.

E szervezetnek bemutatása és működésének magyarázata képezi a következő fejezetek tárgyát.

2. FEJEZET

TERMÉSZETES ÉS TERMÉSZETFELETTI ERÉNYEK

8. Természetes erények

I. „Erény” és „erő” törokon szavak. A latinban ugyanaz a szó — *virtus* — szolgál mindkét fogalom megjelölésére. Már ebből sejthetjük, hogy a két fogalom közel áll egymáshoz. A két fogalom annyira rokon, hogy lehetetlen köztük szoros határt vonni.

Nevezzük pedig erénynek valamely természetes erőnek, képességnek nevelés és gyakorlat útján való tökéletesbitését, felfokozását.

Tágabb értelemben igen sok erényről beszélhetünk. Erénynek nevezhetjük: 1. a kézügyességeket és mesterségeket, pl. az írógép gyors és pontos kezelését, az asztalosmesterséget stb. 2. A különböző sportokat: labdázást, síelést, vívást, birkózást stb. 3. A művészeteket: zenét, festészetet, szónoklatot stb. 4. A szoros értelemben vett értelmi képzettséget, pl. a mennyiségtani tudományokban való jártasságot, az orvosi, jogi tudományt stb. 5. Az ember erkölcsi nemesbitését, pld. az igazmondás, igazságosság, könyörületesség stb. kiváló módon való gyakorlását. A szó *szorosabb* értelmében főképp az utóbbiakat értjük erények alatt.

II. Ha most már az erény fogalmát behatóbban elemezzük, két vagy három elemére akadunk: 1. Minden erény alapja és kiindulópontja valamely *természetes erő*, képesség. 2. Ezt a természetes adottságot a nevelés, *gyakorlat* tökéletesíti. Ez a felfokozás képezi az erény tulajdonképeni *lényegét*. Csak ahol magasabbrangú teljesítményekről van szó, beszélhetünk erényről. A magasabbrangúság többféle lehet. Néha a teljesítmény *minőségében* rejlik, máskor inkább *mennyiségében* vagy állandóságában. 3. Rendszerint, ha nem is mindig, az erény velejárója egy bizonyos *könnyűség*, öröm, gyönyörködés, mellyel az erény boldog alanya munkáját végzi. Nem

ritkán az ügyes mester, sportember, művész, tudós rajong a foglalkozásáért. Könnyen, gyönyörködve végzi. Viszont a nagy kedv, melyet főképp fiatalokúak valamely foglalkozás iránt mutatnak, sokszor jele a bennük rejlő kiváló, nagyra nevelhető tehetségnek. Ezt a harmadik pontot *nem* tekinthetjük az erény lényeges kellékének. Akad elsőrangú művész vagy tudós, aki foglalkozását tehernek tekinti.

III. Az említett első két alkateleme az erénynek, a természetes képesség és tökéletesbítése a gyakorlat által, a valóságban annyira egybeolvad, hogy alig vonható meg köztük a határ. Nem mondhatjuk: eddig ér a természetadta képesség, innét felfelé a többi már a nevelés, gyakorlat műve. Van olyan istenadta tehetség, mely minden képzettség nélkül kiválóbbat produkál, mint más közepes tehetség hosszú nevelés után. És a történelem sok olyan kiváló szakembert ismer, aki kezdetben inkább a tehetség hiányát mutatta, de vasszorgalommal legyőzte a kezdet nehézségeit és többre vitte, mint minden társa. Demosthenes, a legkiválóbb görög szónok beszédhibában szenvedett, melyet csak hosszas és kínos gyakorlással tudott kiirtani.

IV. Hogyan növekednek a természetes erények? Rend szerint fokozott gyakorlat által. De ez a lehetőség nem korlátlan. Minden tehetségnek van határa, melyen túl minden gyakorlat ellenére sem fokozható. Sőt van eset, melyben a túlzott gyakorlat a tehetség rovására megy. — Előfordul az is, hogy a készség fokozottabb gyakorlat nélkül is fokozódik, ha az alapját képező erő önként növekedik. Minden tehetség az ember természetében gyökeredzik. Ha maga a természet erősödik, pl. azáltal, hogy a benne lappangó kóranyagot kiveti vagy kedvezőbb élelmezési viszonyok közé kerül, akkor az éssztermészettel a képességek is szoktak gyarapodni a bennük már gyökeret vert erényekkel együtt.

V. Végül: mi az értékük a természetes erényeknek?

Természeteseknek nevezzük, mert természetes az alapjukat képező képesség — mert természetes továbbfejlesztésük eszköze: a gyakorlat és nevelés, — mert természetes a céljuk: ideig tartó, természetes célok elérésére töreksenek. Mint természetes értékek, magukban véve *csak természetes*, evilági *érdemre és jutalomra* tarthatnak igényt. Mondom: „magukban véve”. Mert a kegyelem, ha az ember neki szabad teret enged, mindent, amit az emberben jót és nemeset feltalál, a maga céljára: Isten dicsőségére és a lélek örök javára értékesíti.

A kegyelem a természetes erényeket is, melyek előbb csak evilági céloknak szolgáltak, hatalmába veszi és Istenre irányítja, miáltal természetfeletti értékkel kezdenek rendelkezni és örök jutalomra tarthatnak igényt. Szent Monika fia a szónoklattan tanárává képezte ki magát. Nagy tehetségét szorgalmasan tovább képezte. Mindez benne csak természetes erény volt, mert csak saját hírnevét és előmenetelét tartotta szem előtt. Midőn aztán édesanyja tömérdék imája és vezeklése után végre megtért, tüzes természetének egész hevével eddig elsajátított világi tudományát és művészetét az Egyház szolgálatába állította: így lett Szent Ágoston az Egyház legnagyobb tanítója. Don Bosco kisfiú korában nagyon érdeklődött különböző kézművességek iránt. Többet el is sajátított. Később mint az ifjúság apostola mindezeknek kitűnő hasznát vette a lelkek szolgálatában.

A természetes erény is természetfeletti rangra emelkedik, ha a lélekben állandó, mély kegyelmi élet fejlődik. A megszentelő kegyelem átjárja és megszenteli a természetes erényeket is: Mindent Isten dicsőségére!

9. Természetfölötti erények szükségessége

I. Bármily szépek, nemesek, értékesek a *természetes* erények, mennyei célunk elérésére elégtelenek. Hogy erről meggyőződjünk, vegyünk egy hasonlatot.

Az állat csak *érzéki* megismeréssel és *érzéki* törekvő képességgel rendelkezik. Tagadhatatlan, hogy sok állat, főképp azok, melyek állandóan az ember közelében élnek, annyira hozzászoknak és alkalmazkodnak az ő életmódjához, hogy vele együttműködni, őt utánozni látszanak. A jó vadászkutya p. o. mennyire segíti urát a vadászatban. Az ember annak láttára majdnem hajlandó azt mondani: ennek az „okos” állatnak van esze. Pedig minden látszólagos eszsége nem más, mint az érzéki emlékező tehetségnek és utánzási ösztönnek, nemkülönben hosszas megszokásnak eredménye. Próbáljon csak valaki ugyanazt az állatot a legegyszerűbb számtani feladat megoldására tanítani, amelyhez már egy kis elvont gondolkodás szükséges. Csődöt mond minden igyekezet; az állat erre képtelen, mert a gondolkodáshoz ész kell, mellyel az állat nem rendelkezik.

Nagy úr tátong a pusztá érzéki és az értelmi működések közt, de még nagyobb az elválasztó távolság a természetes és

a természetfeletti erők közt. A természet magában foglal mindent, amit az Úristen teremtett: összes teremtményeit, azok erőit és cselekedeteit. Ezzel szemben természetfelettinak nevezzük, ami a teremtett mindenségén kívül van. Ide tartozik a szó *legszorosabb* értelmében Isten természete és élete. Teremtmény igényvel és képességgel nem rendelkezik arra, hogy Isten természetében és életében részt vegyen. Ha az Úristen az eszes teremtményeket: angyalokat és embereket mégis arra méltatta, hogy természetének bizonyos tekintetben részeseivé legyenek, akkor az erőiket és igényeiket végtelenül meghaladó *kegy*, melyet *természetfeletti kegyelemnek*, malasztnak nevezünk. Azért általános, kivételt nem tűrő elvként ki kell mondanunk: kizárólag az Úr kegyelme képesíti teremtményeit arra, hogy természetfeletti dolgot bírjanak, cselekedjenek, élvezenek.

II. Említettük, hogy az Úristen a felnőttől megköveteli, hogy az igazulásra, a megszentelő kegyelem elnyerésére előkészüljön a hit, remény, vágy, bánat cselekvényeivel. Ezekkel az ember némi kezdetleges készséget kap a megszentelő kegyelem elnyerésére. Felvetődik a kérdés: az említett bevezető erénygyakorlatok még a természet rendjébe tartoznak-e vagy már természetfeletti? Ügylátszik, alig lehetnek természetfeletti, mert a megszentelő kegyelem, a természetfelettinak alapoka még nincsen meg. De nem is lehetnek pusztán természetesek sem, mert már némi viszonylatban, összefüggésben állnak a természetfeletti kegyelemmel, melynek előkészítői. Mit mondjunk?

Nincs kétség, az igazulás előkészületi cselekvényei már *természetfeletti*eknek minősítendők. Tisztán természetes cselekvények nem tehetik a lelket képessé a kegyelem befogadására. Hogy a megszentelő kegyelem még nincsen meg a lélekben, nem akadályozza, hogy *egyes cselekvényei* máris természetfeletti legyenek. Elég arra az Úristen *segítő kegyelme* is. A *megszentelő* kegyelem magát az emberi *lelket* emeli a természetfeletti rendbe, magát a lelket teszi Isten természetének *állandó* részesévé. Az ember *egyes cselekedeteinek* az Úr akkor is kölcsönözhet természetfeletti jelleget, ha a lélek még nincsen a kegyelem állapotában, amennyiben az illető képességnek, amely a cselekedetet végzi, *átmenetileg* természetfeletti erőt kölcsönöz. Hogy miképp teszi ezt, nézzük hasonlatban.

A négyéves Marika írni nem tud. Mégis szeretne fronton

küzdő édesapjának, kiért minden reggel és este imádkozik, szeretetének egy jelét küldeni. De hogyan...? Anyuka segít itt is, mint mindig. Olébe kapja a csöppséget, kezébe nyomja a tollat, így ni... Aztán vezeti kis kacsóját és egész olvashatóan odabiggyeszi levele végére: Sok pusztit küld Marika. Ki írta ezeket, a szegény frontharcost könnyekig megható szavakat? Marika anyja felszólítására éppen csak jóakarátát adta hozzá: engedte kezét vezettetni. A többbit, mondhatjuk mindent az anyja tett. Így tesz a Szentlélek is a bűnössel, aki még képtelen természetfeletti cselekedeteket végezni vagy azokra még csak előkészülni. Kezébe veszi a szegény bűnös esztét és akarátát és *felemeli* a természetfeletti rendbe, hogy legalább egy-két természetfeletti cselekedettel tudjon közeledni az Űristenhez, előkészülni a kegyelem vételére. Igaz, ez a cselekedet majdnem egészen a Szentléleké, a bűnös alig tett többet, mint hogy ellent nem állott. Az erő, mellyel cselekedett, nem az övé, hanem a Szentléleké. Azért érdemet sem szerez vele. Érdemet csak a kegyelem állapotában cselekvő szerezhet. Így működik Isten segítő kegyelme a bűnösben.

III. Pedig az Űristen azt akarja, hogy az ember *maga* végezzen természetfeletti cselekedeteket, melyek az övéi legyenek, melyeknek ő az ura, melyekkel érdemeket szerezzen a mennyország számára. Azért nem elégszik meg a szellemi tehetségeknek ezen átmeneti felemelésével a természetfeletti rendbe, hanem mihelyt az ember befogadta a megszentelő kegyelmet, fő lelki képességeibe, értelmébe és akarátába állandó jellegű természetfeletti erőt olt, hogy tudjon vele tetszése szerint élni és gazdálkodni: tudjon természetfeletti módon gondolkodni és akarni. Ezeket az állandó jellegű természetfeletti erőket az igazult értelmében és akarátában nevezzük *természetfeletti erényeknek*, melyekkel a következőkben behatóbban foglalkozunk.

10. A természetfölötti erények

I. Krisztus Urunk azt mondotta Nikodémusnak: „Bizony, bizony mondom neked, ha valaki újonnan nem születik, nem láthatja meg az Isten országát. Mondá neki Nikodémus: Hogyan születhetik az ember, ha vén? . . . Felelé Jézus: Bizony, bizony mondom neked, ha valaki újra nem születik *vízből* és *Szentlélekből*, nem mehet be az Isten országába. Ami testből születik, test az; és ami a Lélekből születik, lélek az.” (Jn. 3, 5. k.) Krisztus szavai félreérthetetlen célzást tartalmaznak a kereszt-

ség szentségére, melyben az ember új életre, a kegyelem természetfeletti életére születik vízből és Szentlélekből. A víz a külső jel, mely a belső hatást jelzi és megindítja, — a Szentlélek a belső ok, mely az új életet adja. Csak aki az örök életnek ezt a csíráját — annak neveztük a megszentelő kegyelmet az I. részben, 13. elm. VIII. — magával hozza az örökkévalóság küszöbére, csak az mehet be Isten országába.

Ha a kegyelem részesedés Isten természetében, akkor az új élet, melyre a kerestség szentségében az ember újraszületik, nem lehet más, mint részesedés az Isten benső életében. Valóban úgy is van. Isten belső élete két folyamatban játszódik le: Isten megismeri saját magát, ezáltal nemzi egy szülött Fiát. És az Atya és a Fiú kölcsönösen szeretik egymást: így lehelik a Szentlelket.

II. A kegyelemadta természetfeletti élet részesedés ebben a kettős folyamatban: részesedés Isten önmegismerésében és részesedés Isten szeretetében. A részesedést Isten önmegismerésében közvetíti a *hit*, melyben az ember megismeri és elfogadja mindazt, amit az Úr saját megismeréséből kinyilatkoztatott. Azért a Szentlélek a megszentelő kegyelemmel együtt beönt a lélekbe egy természetfeletti erőt, egy *képességet*, mely lehetővé teszi, hogy az ember a kinyilatkoztatott igazságot megismerje, elfogadja, hozzá teljes biztossággal ragaszkodjék. Ez a képesség a *hit természetfeletti erénye*.

Hasonló módon részesül a kegyelem állapotába helyezett ember az Atya és Fiú szeretetében is. A Szentlélek a megszentelő kegyelemmel együtt beönt a lélekbe egy minden emberi erőt meghaladó képességet, hogy a hitből megismert Istent mindenekfelett *szeresse*. Ez a *szeretet természetfeletti erénye*.

Csakhogyné hiába ismerné meg az ember Isten minden szépségét, jóságát, fenségét a hitből, szíve alig gyulladna Isten iránti szeretetre, ha legalább nem sejténé, hogy ő is hivatva van arra, hogy ezen végtelen szépségben, jóságban valamiképp részesedjék. Ezért a hit és a szeretet erényei közé mintegy hídnak, mely az elsőből a harmadikba átvezessen, a Szentlélek még egy másodikat épített az emberi lélekbe: a *remény erényét*, mely az embert arra képesíti, hogy Isten ígéretére támaszkodva bizvást várja, hogy ha neki hűségesen szolgál, majdan ő is élvezze boldogságát. Most már könnyű az embernek, majdnem szükségszerű, szeretni Istent, teljes szívéből, minden erejéből, mert benne saját boldogságát szereti.

A Szentlélek által a megszentelő kegyelemmel az ember lelkébe plántált három erőt, hogy tudjon hinni, reményleni és szeretni, amint az üdvösséghez szükséges, egyszóval *három „isteni erénynek”* nevezzük. Jelenlétük a kegyelem állapotában lévő lélekben *hitigazság*.

III. Nem hittétel, hanem a hittudósoknak súlyos bizonyítékokkal alátámasztott tanítása, melyet Szent Tamás is magáénak vall, hogy a Szentlélek a megszentelő kegyelemmel a három isteni erényen kívül az okosság, igazságosság, a mértékletesség és az erő sarkalatos erényeinek megfelelő természetfeletti képességeket is önt az igazult lélekbe.

A megszentelő kegyelem nemcsak a három isteni Személlyel hoz minket egészen új és fenséges viszonyba, hanem embertársaink és az egész külvilág iránti kapcsolataink is többé-kevésbé átalakulnak. A kegyelem megköveteli, hogy földi életünket olymódon rendezzük, amint Isten fogadott gyermekeihez, Krisztus testvéreihez illik. Ezért kell:

1. hogy a föld értékeit és kincseit: tekintélyt, hatalmat, gazdagságot, egészséget, testi-lelki erőket a *hit* kinyilatkoztatott *elvei* szerint becsüljük és értékeljük. Erre tanít az *okosság*.

2. Kötelességünk minden felebarátunkban Isten fiát látni és neki megadni, ami őt mint ilyent megilleti. Óvakodnunk kell, hogy jogkörét meg ne sértsük. Ez az *igazságosság* erénye.

3. Az ember testi alkatrészében sok a különböző ösztön. Ezek magukban véve nem rosszak, mert az emberi természetnek szükségszerű és elengedhetetlen kiegészítői. De rosszra hajlamosak lettek az eredeti bűn következtében. Amikor az ember felmondta az engedelmisséget Teremtőjének, természetének anyagi része is megtagadta az alárendeltséget az észnek. Az anyagi ösztönök most már az ész követelményeire való tekintet nélkül keresik kielégítésüket. Aki az istenfiúságnak megfelelő természetfeletti életet akar élni, annak természetes ösztöneit a kinyilatkoztatott parancsoknak megfelelően meg kell fékeznie. Erre törekszik a *mértékletesség* természetfeletti erénye.

4. Ugyancsak az eredeti bűn következménye a bennünk rejlő *renyhesség*, mely minden komoly munkától, fáradságtól, szenvedéstől visszariad. Pedig Krisztus tanítása szerint ezek nélkül lehetetlen bemenni a mennyek országába. Az erő természetfeletti erénye arra képesít, hogy jóra való törekvésünket a felmerülő nehézségek és áldozatok ellenére is folytassuk.

Amint a Teremtő minden életfunkciónak megfelelő szervet épített testünkbe, úgy a Szentlélek minden természetfeletti feladatnak megfelelő erényt is önt a lelkünkbe.

11. A természetfölötti erények lényege

I. Az emberi testnek sok munkaszerve van, említsünk csak kettőt: kezét, lábát. Testrészek, melyek a test összeréből táplálkoznak. Azt lehet mondani, minél erősebb a test, annál munkaképesebb keze, lába is. A léleknek is több képessége van, legfontosabbak: esze és akarata. A lélek nem anyagi, hanem szellemi lény. Kiterjedéssel bíró részei nincsenek. De némileg mégis megáll a hasonlat: amint a munkaszervek, kezek, lábak viszonylanak a testhez, körülbelül úgy aránylanak ész és akarat a lélekhez. A lélek kiegészítői, függelékei. A lélek összerezéből táplálkoznak. Minél erősebb, egészségesebb a lélek, átlag annál élesebb az értelme, erősebb az akarata is. De bármilyen erős legyen a lélek, értelme és akarata mindig csak a természet határsorompóin belül érvényesülhetnek. Természetfeletti működésre nem képesek, már értsd, a maguk erejéből.

Hogy a lélek természetfeletti értékkel bíró műveket alkosson, kell hogy az Ūristen képességeit kiegészítse, felenelje. Azt megteszi már a bűnössel, midőn segítő kegyelmével felkarolja, hogy az igazulásra előkészülhessen. Ez — mint említettük — csak futólagos segítség, mely csak akkor állandósul, ha a lélekbe bevonul a megszentelő kegyelem járulékaival: a természetfeletti erényekkel. Amint a munkaszervek: kezek és lábak összefüggnek az emberi testtel, — amint a lélek képességei: értelem és akarat összefüggnek a lélekkel, úgy kapcsolódnak egybe a természetfeletti erények is a megszentelő kegyelemmel. Ez az összefüggés nyújt lehetőséget arra, hogy a természetfeletti erények eléggé rejtett mivoltát némileg megmagyarázzuk.

II. A megszentelő kegyelem lényegéről a jelen mű I. részében tárgyaltunk. Azt mondtuk (30. elm.), hogy a megszentelő kegyelem *Isten élő tükörképe*, melyet a Szentlélek a némileg megtisztult és feléje forduló lélekbe belevetít. Ez teszi a lelket Isten természetének és életének részesévé. Az isteni fény és meleg, melyet az isteni tükörkép a lélekben terjeszt, szükségkép áterjed a lélek főképességeire: az értelemre és az akaratra is. A test megerősödése megéretteti hatását munka-

szerveiben, a kezekben, lábakban is: hasonlóképp a lélek természetfeletti átalakulása, mely megszentelő kegyelemmel végbemegy, nem maradhat hatástalan a lélek képességeire sem. Amint a lélek természetes állapotában csak természetes műveket tud alkotni, értelme csak a természet körében bír kutatni, akarata csak természetes célokra törekedni, — úgy a megigazulás után az ész a megszentelő kegyelemből reávetődő természetfeletti világosság hatása alatt némileg átalakul és képes arra, hogy most már természetfeletti tárgyakat is megismerjen a hit által, és az akarat a megszentelő kegyelemből rááramló isteni melegtől áthatva és megneemesítve, alkalmas arra, hogy természetfeletti célokra törekedjék. A kegyelemmel a lélekben széjjeláradó és az értelemre és akaratra is áterjedő isteni világosság és meleg ez utóbbiakban *új képességeket* hoz létre: az értelem képes *hinni*, amint az üdvösséghez szükséges, azaz Isten megismerésében osztozkodni; az akarat képes *remélni*, azaz Istent végső, a kegyelemmel elérhető életcéljának tartani és képes őt, mint legfőbb kincsét, mindenfélőlött szeretni. A három isteni erény közül a hit az értelembe, a remény és szeretet az akaratban gyökerezik, bár minden természetfeletti erény a kegyelem által felemelt észnek és akaratnak együttműködéséből származik.

Hasonló módon magyarázódik a természetfeletti sarkalatos erények mivolta és működése. A megszentelő kegyelem kisugárzásából természetfeletti módon megvilágosodott emberi ész és a hasonlóképp felemelt akarat képesek arra, amire előbb képesek nem voltak, hogy a természetes javakat, értékeket, örömöket, nehézségeket szenvedéseket stb. az örök élet szempontjából megítéljék és cselekvésüket ezen ítélet szerint irányítsák. A természetfeletti erények bizonyos függetlenséget biztosítanak az embernek a földi befolyásoktól és viszontagságoktól, hogy zavartalanul tudjon az örök, isteni cél felé törekedni. Ebben rejlik Isten választottainak szabadsága, mely az isteni békének záloga.

III. Mik tehát a természetfeletti erények?

A megszentelő kegyelem szükségszerű *kisugárzásai* az emberi értelemre és akaratra. Vagy másképp: azok a természetfeletti képességek, melyeket a megszentelő kegyelemből kiáramló isteni fény és meleg az emberi értelembe és akaratba létrehoz.

A megszentelő kegyelem nem másítja meg a lélek természetes mivoltát, csak természetfeletti módon felemeli, tökéle-

tesbíti. Hasonlókép a természetfeletti erények sem ferdítik el a lélek természetes képességeit, értelmét, akaratát, emlékező és érző tehetségeit, csak felemelik azokat a mennyei célnak megfelelő módon. Az értelem és akarat igazulás után is megtartják velükszületett vagy szerzett jótulajdonságaikat, csak a természetfeletti célra irányítják és alkalmazzák azokat. Így érthető, hogy a természetfeletti erények annyira hasonlítanak a hasonló nevű természetes erényekhez, hogy tőlük alig megkülönböztethetők, a határ köztük meg sem vonható. Mert a természetfeletti erény mindent, amit az emberben jót és nemeset és a természetfeletti életcélnek megfelelőt talál, birtokába vesz, mintegy felszív és természetfeletti módon hasznosít.

12. A természetes és természetfölötti erények közti különbségek

A kétfajta erény külsőleg annyira hasonlít egymáshoz, és hatásaik — emberileg tekintve — oly kevésbé különböznek, hogy szinte lehetetlen a határmezsgyét köztük megvonni. A lelki élet néha mégis megköveteli, hogy elválasszuk egymástól a természet és a kegyelem művét. Ily esetekben talán szolgálatot tehetnek a következő megjegyzések.

I. A természetes erény egy természetes erőnek felfokozása gyakorlat által. Nem adja, hanem *feltételezi* az erőt. A természetfeletti erény ellenben nem feltételezi, hanem *megadja* azt az erőt, mely természetfeletti érdemek szerzésére szükséges. Azért, ahol még nincs meg a természetes erény, mégis cselekedhet az ember, mert megvan az erő. Aki pl. még nem gyakorlott a gépirásban, kellő figyelemmel és igyekezettel, ha lassan is, de mégis írhat. Ellenben, ahol nincs meg a természetfeletti erény, ott lehetetlen érdemteljes cselekedetet végezni, mert nincs meg a hozzá szükséges erő.

II. A természetes erény mindig természetes, *evilági célokra* törekszik. A természetfeletti ellenben mindig *természetfeletti*ekre, azaz olyanokra, melyek az örök életet adják, előmozdítják. Igaz, az óvilág pogány bölcselői sokat foglalkoztak Istennel, írtak róla. De Istent mindig mint a *természet* alkotóját, tehát természetes szemszög alatt tekintették. A *természetfelettség fogalma*, mely kiemeli az embert a természet köréből és az isteni természet részesévé teszi, *kizárólag* a kinyilatkoztatás tulajdona, melyről az ókor bölcselőinek sejtelmük sem volt. Tisztán természetes erőkkal vagy erényekkel

természetfeletti célok felé törekedni lehetetlen, hacsak az Úr-isten segítő kegyelme közbe nem lép. Viszont a természetfeletti erény nem működik közre pusztán természetes célok érdekében. Kell hogy a cél legalább közvetve természetfeletti céloknak legyen alárendelve. Ahol ez az alárendelés nincs meg, ott *biztos, hogy* a természetfeletti erők *nem* működnek közre. Azért az *indok* egy mű természetes vagy természetfeletti jellegének elbírálásában felette fontos.

III. Ha nem is mindig, de többnyire a természetes erény bizonyos *könnyűséget* ad a munkának, nem ritkán örömet, élvezetet is. A természetfeletti erény *csak* az *erőt* adja. Ha a cselekvés mégis örömmel jár, az nem az erény hatása, hanem rajta kívül álló okokból ered. Éspedig: 1. lehet, hogy Isten különös *segítő kegyelmének* eredménye. Az Isten talán azt akarja, hogy az ember ezen irányban működjék, tehát felébreszti benne az örömet, mely őt arra indítja. A belső örömet ily esetben jelének vehetjük annak, hogy az Úristen akarja a művet, kívánja folytatását. De 2. eredhet a munka könnyűsége és a kísérő öröm abból is, hogy hosszabb gyakorlat a természetfeletti erény mellett *természetes erényt is fejlesztett*. Tegyük fel, hogy egy missziós nővért belpokosokhoz küldenek ápolónőnek. Kezdetben akkora ellenszenvet és utálatot érez, hogy csak legnagyobb áldozat árán képes megállni a helyét. Idővel megszokja, a munka könnyűvé lesz, örül jó eredményeinek, lelki vigasszal dolgozik. A munkát kísérő öröm a gyakorlat, megszokás hatása.

IV. A mondottak némi bepillantást engednek a kétfajta erény továbbfejlődésébe. A természetes munka kezdetben rendszerint nehéz: minden kezdet nehéz. Idővel, ha kifejlődik a természetes erény, a nehézség lassan enyhül, a munka könnyűvé, sőt élvezetessé válik. A természetfeletti erény fejlődése sok esetben egészen más: kezdetben az Úr *segítő kegyelmével* közreműködik, hogy a még gyenge lelket támogassa, őt buzgó munkára indítsa, kislelkűségtől, kétségbeeséstől megóvja. Ha lassan megerősödik és megszokja az Úr igáját, a segítő kegyelem visszavonul, az öröm már alig érezhető, a külső nehézségek szaporodnak... Miért engedi vagy rendeli ezt az Úr? Ha a lélek megszokja a könnyű munkát és a belső vigaszt, idővel már nem annyira Istenért, mint inkább a lelki öröm miatt dolgozik vagy legalább annak reményében. Azért az Úr megvonja tőle a lelki vigaszt és elhagyatottságba engedi merülni. Ha most is kitart hűséges munkájában, biztos, hogy

csak Istenért dolgozik, szándéka a legtisztább, érdeme a legnagyobb. A lelki vigasz hiánya tehát nemcsak nem jele a kegyelem hiányának, hanem sok esetben a lélek megerősödésének. Helytelen eljárás keresni a lelki vigaszt és sokszor veszélyes tévedés.

V. A természetes erények mind az ember természetében gyökereznek és a természet erejéből merítenek. Ez az erő pedig nagyonis korlátolt. Amennyivel többet merít e forrásból az egyik ügyesség vagy erény, annál kevesebb marad a többinek. Innét magyarázható, hogy a nagy művészek, tudósok stb. rendszerint egy bizonyos irányban emelkednek a közép-szerűség fölé, más irányban pedig meg sem ütik a közép-mértéket. Egy nagy zenész lehet nagyon gyatra matematikus vagy fordítva. E tekintetben is egészen más a természetfeletti erények összefüggése egymással. Nem az ember természetéből merítik erejüket, hanem a *megszentelő kegyelemből*, abból az élő istenképből, mely a lélekben felragyog és az embert az isteni természet részesévé teszi. Ennek az istenképnek ki-sugárzásai a lélek tehetségeire a természetfeletti erények. A kegyelemnek ez a világító és melegítő hatása, melyet az értelemre és akaratra gyakorol, nincsen földi mértékhez szabva. Köröskörül egyenletesen terjed el az egész lélekben, a megszentelő kegyelem fokával arányban. Ezért valamennyi természetfeletti erény *egyenlően* fejlődik, az egyik nagysága nem hátráltatja a másik fejlődését. Hogy az ember mégis az egyik erényben inkább látszik kitűnni, mint a másikban, az nem az illető erény nagyobb voltát mutatja, hanem hogy természetes adottságai vagy Isten különös segítő kegyelme inkább ez irányba tereli vagy hogy talán a külső ellenállás ezen irányban csekélyebb. De ez nem dönti meg a szilárd elvet: a természetfeletti események mind közösen fejlődnek, arányosan a megszentelő kegyelemmel.

3. FEJEZET

A TERMÉSZETFELETTI ERÉNYEK KELETKEZÉSE, NOVEKEDÉSE ÉS VÉGE

13. A természetfeletti erények eredete

I. A természetfeletti erények szoros összefüggésben állnak a megszentelő kegyelemmel, mennél mélyebbre hatolunk a lelki élet titkaiba, annál bensőségesebbnek tapasztaljuk ezt a kapcsolatot. Amilyen elválaszthatatlanul függ össze minden földi élet a nappal, körülbelül úgy viszonylik kegyelmi életünk a megszentelő kegyelemhez. A megszentelő kegyelem, mely Isten élő tükörképe, Isten benső életét sugározza ki a lélek képességeire, főképp értelmére és akaratára. Az értelmet Isten önmegismerésében részesíti a hit által, az akaratot pedig szeretetében a szeretet erénye által. A remény előkészítője és feltétele a tökéletes szeretetnek, mert nagyon nehéz vagy lehetetlen volna az embernek Istent szeretni mindenfelett, ha nem élne lelkében a biztos remény, hogy szeretete Isten részéről viszonzásra talál. A négy sarkalatos erény pedig a kegyelmi életnek alkalmazása az ember földi viszonylataira. Mert a természetfeletti élet, melyet a megszentelő kegyelem az ember lelkében ébreszt, kell hogy az ember világi vonatkozásait is áthassa és Isten fiaihoz méltó módon átalakítsa.

Ez az összefüggés a megszentelő kegyelem és a természetfeletti erények között arra enged következtetni, hogy a Szentlélek az utóbbiakat csak a kegyelemmel összefüggésben leheli az ember lelkébe. Így is van.

II. Nézzük először a négy sarkalatos erény, az okosság, igazságosság, mértékletesség és erő keletkezését. Ezek és mindazok a kis erények, melyeket a lelki életet élő emberek mindennapi életükben gyakorolnak, olyanok, mint a mező kis virágai, melyeket a tavaszi nap sugarai kicsálnak a föld méhéből. Amint a tavaszi virág nem képes virulni a nap sugara nélkül, éppoly kevésbé képes az ember az örök életre érdemes erénygyakorlatokat végezni a megszentelő kegyelem világító

és melegítő hatása nélkül. Ezek az erények keletkeznek, növekednek vagy elhalnak a megszentelő kegyelemmel.

Nem tagadjuk, hogy *hasznló* jócselekedetek kegyelem nélkül is lehetségesek, de csak mint *természetes* erények, melyek az örök életre érdemet *nem* adnak. A görög bölcselek és a római stoikusok közül sokan komolyan gyakorolták a nevezett erényeket, de nem Istenért, hanem természetes szépségük miatt. Ha aztán egy ilyen természetes erénnyel rendelkező lélek a megszentelő kegyelem birtokába jut, a kegyelem áthatja és természetfeletti rangra emeli a már előbb szerzett természetes erényt. Ily értelemben a görög bölcsélet és a római stoa előkészítője volt a kereszténységnek.

III. Kissé más a hit és remény viszonya a megszentelő kegyelemhez. Felnőtt nem veheti fel hatásosan a keresztség szentségét, ha nem hisz és remél. Hite és bizalma a szentségnek és a megszentelő kegyelemnek szükségszerű előkészítői. Minthogy azonban a megkeresztelendő lélek a hit és remény természetfeletti erényeivel még nem rendelkezik, a Szentlélek segítő kegyelmével átmenetileg támogatja azok felindításában. Ha azt gyakrabban teszi, kétségkívül bizonyos készség fejlődik lelkében a hit és remény felindítására. Ez a készség hasonlít az erényhez. Voltak neves hittudósok, akik úgy vélekedtek, hogy a Szentlélek már igazulás előtt leheli a lélekbe a hit és remény természetfeletti erényeit, hogy az ember annál jobban előkészülhessen a szentség felvételére. A hittudósok nagyrésze, élükön fejedelmükkel, Szent Tamással, más nézetten van. És ami a fő, a tridenti általános zsinatnak idevonatkozó határozata is oly szavakat használ, melyekből arra kell következtetnünk, hogy a hit és remény természetfeletti képességeit a Szentlélek is csak a megszentelő kegyelemmel és a többi erénnyel *együtt* önti a lélekbe. Az a bizonyos készség, melyet a hit és remény gyakoribb felindítása a lélekben létrehoz, hasonlít a *természetes* erényekhez, melyek — mint az előbbi elemelkedés III. pontjában említettük — néha a természetfeletti erény mellett fejlődnek és ez utóbbi működését megkönnyítik. De ez a készség nem tévesztendő össze a hit és remény természetfeletti erényeivel, melyek a megszentelő kegyelemmel *együtt* ébrednek a lélekben.

IV. Szinte csodás összefüggés és kölcsönhatás áll fenn a *szeretet* erénye és a megszentelő kegyelem között. Ha a Szentlélek a még meg nem igazult embert segítő kegyelmével a *tökéletes* szeretet felindítására segíti, az így felindított szeretet

magával vonzza a lélekbe a *megszentelő kegyelmet* is, és a szeretet állapotyszerűvé lesz benne, természetfeletti erénnyé lesz. Viszont ha az ember tökéletes szeretet nélkül, de a szükséges előkészülettel fogadja a keresztség szentségét, az általa közvetített megszentelő kegyelem magával vonzza a szeretet erényét is a többi természetfeletti erénnyel együtt. A megszentelő kegyelem és a szeretet egymás nélkül nem tudnak meglenni. Ahol megjelenik az egyik, ott azonnal megrögzíti a másikat is. Honnét van ez a csodás kapcsolat? A Szentlélek Isten *személyes szeretete*. Amikor a lélek a segítő kegyelem hatása alatt teljesen feltárul Isten előtt, amint a tökéletes szeretetben teszi, a Szentlélek nem találván már semmi ellenállást a lélekben, azt azonnal birtokába veszi, lakhelyévé választja a megszentelő kegyelem által. És ha a megszentelő kegyelem a keresztség útján ömlik a lélekbe, a Szentlélek azonnal legszemélyesebb cselekvényére: a tökéletes szeretetre is megtanítja. Aki a kegyelmet minél erősebbé, állandóbbá kívánja tenni, lelkében indítsa fel gyakran a tökéletes szeretetet

14. A természetfeletti erények növekedése

I. Az ember testi szervezete körülbelül 21. életévéig gyarapszik. Ez készület az életre. Néhány évtizedig erőinek teljében marad, majd lassan hanyatlik: készület a megsemmisülésre.

A szellemi erők hosszabb ideig növekednek, később kezdenek hanyatlani. Minél szellemibb egy erő, annál tovább tartja meg fejlődőképességét. Az emlékezőtehetség nem tisztán szellemi, azért aránylag korán kezd fogyni. Az értelem és akarat sokszor öregkoráig megtartja üde élességét, ítéletének megbízhatóságát és hajthatatlan erejét.

Az ember természetfeletti kegyelmi életének ívelése egészen más. A földön kezdődik, de nem azért, hogy itt be is fejeződjék. Ellenkezőleg, arra van hivatva, hogy megszakítás nélkül továbbfejlődjék a halálig, de a halállal se végződjék, hanem úgyszólván belenőjön a mennyországba. Nála nincs delelő, mely után hanyatlás következne, delelője az örök élet. Isten akarata szerint az ember lelki élete a földön állandó gyarapodás, a mennyekben örök változatlanóság.

II. Minden erő, ügyesség, erény azon tényezők behatása alatt szokott továbbfejlődni, melyeknek keletkezését köszöni. A *természetes* erény kétféle módon gyarapszik: az alapját képező erő növekedése és következetes gyakorlat által. Ha eddig

beteges művész vagy tudós betegségéből teljesen kigyógyul, testi frissége kedvező hatással van szellemi erőire is és testi felépülése művészi alkotásaiban vagy tudományos munkáiban is szokott mutatkozni. A nagyobb természetes erő gyarapítja művészetét, illetve tudományát is.

A természetfeletti erények a megszentelő kegyelemnek kisugárzásai a lélek képességeire, az értelemre és az akaratra. Valamely lény belső ereje határozza meg kifelé irányuló hatásainak nagyságát is. Mennél nagyobb maga a megszentelő kegyelem, annál nagyobb kisugárzása a lélek képességeire. A megszentelő kegyelem nagysága adja meg a természetfeletti erények mértékét. És az erények csak akkor gyarapodhatnak és csak abban a mértékben, amikor és amely mértékben maga a megszentelő kegyelem gyarapszik.

Elvként megállapíthatjuk tehát: Minden, ami a megszentelő kegyelem növekedését okozza, növeli a természetfeletti erényeket is.

A megszentelő kegyelem növekedésére két tényező bír befolyással: a szentségek és az érdem. Nézzük hatásukat külön-külön.

III. A szentségekről bővebben a II. részben tárgyaltunk, l. 57—64. elm. Minden szentség alaphatása a megszentelő kegyelem. A holtak szentségei, a keresztség és bűnbánat arra irányulnak, hogy a lélekből hiányzó kegyelmet abba bevezessék. Ha azonban egy felnőtt megkeresztelkedik, aki már a szentség felvétele előtt a tökéletes szeretet által a kegyelem állapotát megszerezte vagy ha halálos bűn nélkül járul valaki a bűnbánat szentségéhez, a holtak szentségei ily esetekben a már meglévő kegyelem nagyobbítását eredményezik. Az élők öt szentsége arra szolgál, hogy a már meglévő kegyelmet gyarapítsák. Bizonyos körülmények között megtörténhetik, hogy élők szentsége visszaadja az elvesztett megszentelő kegyelmet, főképp az utolsó kenet szentsége. Ha a halálos bűnben levő beteg már nem tud meggyónni, de megbánja bűneit, a szentkenet szentsége az elvesztett kegyelemállapot visszaszerzését eredményezi. Minden méltó módon felvett szentség a megszentelő kegyelemmel a természetfeletti erényeket is gyarapítja. És minél erősebb valamely szentség hatása, annál erősebben növeli az erényeket is. Az összes szentség közt az Oltáriszentség kegyelemnövelő hatása a legerősebb. Azért a méltó szentáldozás a legerősebb segédeszközünk az erényélet gyarapítására. Amit itt elméleti alapon megállapítunk, azt iga-

zolja a tapasztalat. A komolyan végzett gyakori szentáldozás mindig és mindenütt az erények leghathatósabb iskolájának bizonyul.

De a szentségek nemcsak a megszentelő kegyelmet növelik, hanem tömérdek sok *segítő kegyelmet* is közvetítenek. Ezek közvetlenül ugyan nem gyarapítják a természetfeletti erényeket, de megkönnyítik azok gyakorlását és érdemek szerzését, melyeknek hatásáról a következő pontban szólnunk.

IV. Minden a kegyelem állapotában végzett jócselekedet *érdemmel* jár. Hogy mit érdemelhet az ember jócselekedeteivel? Kettőt. A mennyország számára az örök boldogság növekedését. Mennél több érdemet szerzel a földön, annál boldogabb lesz örökkévalóságod is. De az érdem hatása nemcsak a mennyországban fog mutatkozni, mutatkozik már itt a földön is. Evilági hatása az örök élet földi csírájának, a megszentelő *kegyelemnek* növekedése. Minden kegyelem állapotában végzett jócselekedet nagyobbítja a kegyelmi állapotot és vele együtt közvetve a természetfeletti erényeket. Ezért a természetfeletti erényekre is mondhatjuk, hogy a gyakorlat gyarapítja azokat, hasonlóan a természetes erényekhez. Közelebbről tekintve a dolgot azt kell mondanunk, hogy a hasonlóság inkább csak *külső*. A természetes erény gyakorlása közvetlenül hat magára az erényre és erősíti azt. Aki szorgalmasan zongorázik, gyarapítja ebbeli készségét. A természetfeletti jócselekedet ellenben közvetlenül a megszentelő kegyelmet erősíti az érdem által és csak közvetve ennek kisugárzását, a természetfeletti erényt.

Mínthogy minden óra alkalmas a jóra, minden óra vagy perc alkalom arra is, hogy kegyelemben és erényben növekedjünk.

15. A kegyelmi élet vége

I. Két ellentétes, egymással összeférhetetlen minőség nem lehet meg állandóan ugyanabban a lényben. Ha a már égő fa vízzel jön érintkezésbe, vagy a víz oltja el a tüzet vagy a tűz párologtatja el a vizet, mert tűz és víz egymással meg nem fér.

A megszentelő kegyelem részesedés Isten természetében, tehát a legbensőbb egyesülés Istennel. A halálos bűn ellenben önkéntes elszakadás Istentől. Isten parancsolja: meg kell tenned! Az ember válaszolja: nem teszem. Isten tiltja: Nem szabad! Az ember feleli: mégis megteszem. A megszentelő kegye-

lem és a halálos bűn között a legtökéletesebb ellentét uralkodik: a kettő *egyszerre* ugyanabban a lélekben meg nem lehet. Ha az ember el akarja nyerni a kegyelemállapotot, el kell fordulnia a bűntől. Ha pedig kegyelem állapotában a halálos bűn felé fordul, egyúttal el is fordul Istenétől és elveszti kegyelemállapotát.

Azt mondtuk, a megszentelő kegyelem a Szentlélek besugárzása az emberi lélekbe. Mihelyt a lélek elfordul Istentől, a Szentlélek már nem vetítheti sugaraits belé, tükörképe megszűnik.

Azt mondtuk, a kegyelem istenfiúság. A súlyos bűn által a lélek megtagadja Isten iránti gyermeki ragaszkodását, az istenfiúság megszűnik.

Azt mondtuk, a megszentelő kegyelemnek elválaszthatatlan velejárója a tökéletes szeretet Isten iránt. A halálos bűn szöges ellentéte ezen szeretetnek, mert Isten súlyos megsértése. Véget vet tehát a tökéletes szeretetnek és vele együtt a kegyelemnek is.

Es minthogy a megszentelő kegyelem, mint láttuk, elválaszthatatlan kapcsolatban van a természetfeletti erényekkel, vele együtt azok is elpusztulnak. A *halálos bűn* a kegyelmi életnek *halála*.

II. Ha azt mondjuk, hogy a halálos bűn véget vet a megszentelő kegyelemnek és vele együtt a természetfeletti erényeknek, állításunkat bizonyos megszorítással kell érteni. Véget vet a *szeretet* isteni erényének és a négy *sarkalatos erénynek*, de *nem szükségkép a hitnek és reménynek is*. A hit csak akkor pusztul el, ha valaki oly halálos bűnt követ el, mely vele szöges ellentétben áll: hitetlenséget, súlyos babonát, bálványimádást. Ilyenkor a hittel mindig a remény is elvesz, mert hit nélkül remélni sem lehet. A remény elleni súlyos bűn, p. o. a kétségbeesés, véget vet ugyan a reménynek, de nem a hitnek, mert hihet még, úgyahogy, aki már nem remél. Így tanították réges-régen a nagy hittudósok és tanításukat mint hitgazságot jelentette ki a tridenti szent zsinat a VI. ülésében.

III. A *halálos bűn* a kegyelmi életnek *hirtelen* végét jelenti. De kérdés, lehetséges-e a megszentelő kegyelemnek lassú, fokozatos megfogyatkozása? Ha igen, akkor a lassú fogyatkozásnak oka csak a *bocsánatos bűn* lehetne. Ha pedig a bocsánatos bűn a megszentelő kegyelmet fokozatosan emészténé, akkor idővel annak végét is okozhatná. Az pedig fel-

tétlenül helytelen, mert a katolikus tan szerint a kegyelmi életnek halálát *csak* a súlyos bűn okozza, melyet épp azért *halálosnak* nevezünk.

Végzetes tévedés volna azonban azt hinni, hogy a bocsánatos bűn közömbös és veszélytelen a kegyelemállapotra nézve. Sőt nagyon is árt neki. Minden bocsánatos bűn a földi javakhoz való rendellenes ragaszkodásból ered. Márpedig valahányszor ennek a ragaszkodásnak engedünk, mindannyiszor erősítjük bennünk a rosszra való hajlandóságot és nagyobbítjuk a kegyelem elleni ellenállást. Minden csekély bűn után könnyebb újra vétkezni, nehezebb ellenállni. A lélek lassan belefárad a küzdelembe, lanyhaság állapotába süllyed, mely majd szükségszerűen halálos bűnre vezet.

IV. A hit elleni bűn nem a legnagyobb bűn, — mert Isten gyűlölete még súlyosabb — de bizonyos tekintetben a legveszélyesebb. Más halálos bűn után a Szentlélek azért tartja fenn a lélekben a hit, illetve a remény erényét, hogy megkönnyítse a szegény bűnös visszatérését az Atya házába. Míg hisz az Úristenben és reménykedik irgalmában, még van kilátás, hogy magába száll és mondja: „Fölkelek és Atyámhoz megyek ...!” (Lk. 15, 18.) De ha elvetette magától a hitet és a reményt, ezzel megsemmisítette a természetfeletti élet utolsó csíráját is. Már nincsen természetfeletti megmozdulás benne. Amíg a beteg szíve ver, tudjuk, még van életerő benne. Ha megáll a szíve, már csak Isten csodája támaszthatja új életre, gyógyulásról már nem lehet szó. Úgy vagyunk a bűnös-sel is. Míg él benne a hit, még mindig van remény, hogy megtér, ha kiveszett lelkéből a hit, már csak Isten csodája mentheti meg. Azért mondja Krisztus Urunk (Mt. 12, 32.): „Minden bűn és káromlás megbocsáttatik, de a Lélek elleni káromlás meg nem bocsáttatik”, már rendszerint. A Lélek elleni káromlás alatt a hit alapigazságainak tagadását értjük. Ha a hitetlen ember mégis visszatér bűnbánatra, ez rendkívüli és csodás dolog, akár Lázár feltámasztása halottaiból. De Isten tud csodát művelni és művel még ma is.

Ha az ember a hittel kivetette lelkéből utolsó maradványait is annak a természetfeletti életnek, melyet a Szentlélek beleplántált, valami még mindig megmarad benne, ami érte irgalomért kiált: a *keresztség* — esetleg a bérmálás és papi rend! — *eltörölhetetlen jegye*, mely hirdeti és örökké hirdetni fogja, mennyire szerette Krisztus ezt a lelket, mennyit tett érte. E lélekhez Krisztus vére tapad! Az Úristen — embe-

rileg szólva — irtózik ily lélek elkárkoztatásától... Van remény még, míg testben él...

16. A természetes és természetfeletti erények egyesülése és együttműködése

I. Az emberi természet érzéki és értelmi része a legszorosabb összefüggésben áll egymással és minden öntudatos cselekedetében együttműködik. A napszámos legegyszerűbb kézimunkájába is belevegyül szellemi ereje, útbaigazítja, miképp teljesítheti feladatát a legegyszerűbben, leggyorsabban, legcsekélyebb erőfogyasztással. És viszont a tudós legszellemibb működése sem ment testi és érzéki befolyásoktól. Nyomott kedélyállapot lassítja munkáját és külső formájára is sok esetben rányomja bélyegét. Nem csoda: ugyanaz az egy lélek élteti a testet és a szellemet.

Amily elválaszthatatlan közelségben állnak egymáshoz az emberben az érzéki és szellemi élet megnyilvánulásai, körülbelül így viszonylanak egymáshoz a kegyelmi életet élő emberben a természetes és természetfeletti erők és erények is. Egymásra támaszkodnak, egymást segítik, egymást áthatják olyannyira, hogy lehetetlen egy kész műben megkülönböztetni, mi benne a természetes erények hatása és mi a természetfelettieké.

II. A természetes és természetfeletti erények különben is sokban hasonlítanak egymáshoz. Hinni annyit tesz, mint igaznak tartani, amit más mond. Egész életünknek és tudásunknak a hit egyik legfőbb alkateleme. Tömérdék dolgot tartunk igaznak, melyet magunk nem tapasztaltunk, melyet csak azért fogadunk el, mert olyanok állítják, kikről feltételezzük, hogy igazat mondanak. Földrajzi és történeti tudásunk nagyobb része hiten alapul. Ha embereknek hiszünk, ne higgyünk Istennek? — Családi, gazdasági, társadalmi életünk bizalom nélkül lehetetlen. Meg kell bízunk társainkban, hogy jóakarátúak, hogy híven teljesítik kötelességeiket, hogy becsületesek, — e nélkül felborul minden szerves és békés együttlét. Ha emberekben megbízunk, nem bízánk meg Istenben? — Még inkább mutatkozik a szeretet szükségessége a mindennapi életben. Nincs más erő, amely annyira összeforrasztaná a családot és a társadalmat, mint az igazi jóindulat, a szeretet. Befolyását semmi nem bírja pótolni. Honnét a mai idők áldatlan egyenlenségei, borzalmas háborúi? Kiveszett az általános, minden

emberre irányuló felebaráti szeretet. Ha kénytelenek vagyunk szeretni embertársainkat, nem szeretnők Istenünket? — Bármily célt tűz maga elé az ember, azonnal latolgatja, miféle eszközökkel érhetné azt el. Ez az okosság természetes erénye. Az örök és legfontosabb cél tekintetében nem éppúgy jár-nánk el? — Már a jól felfogott önszeretet is arra készíti az embert, hogy megadja mindenkinek, ami őt illeti, mert csak úgy élhet békében. És Istenben testvéreinkkel szemben nem gyakorolnók az igazságosság erényét? — Már a józanság követelménye, hogy mértékletesen élvezzük az élet örömeit, hisz minden mértéktelenség megrontója az egészségnak. És az örök élet érdekében nem tartanók féken alantas ösztöneinket? — Végre minden tapasztalt ember tudja, hogy bármily téren csak állhatatos munka árán, bátor kiállással érhet el becsületes sikereket. Az örök, hervadhatatlan sikerek pedig nem érnék meg az erő erényének gyakorlását? Mily feltűnő a természet szerinti becsületes élet és a természetfeletti, Istenre irányított élet közti hasonlatosság, megegyezés!

III. A nagy hasonlatosság mellett nem szabad megfeledkeznünk azon különbségekről sem, melyek a természetes és természetfeletti erényeket egymástól elválasztják. Szóltunk róluk jelen rész 12. elmélkedésében. Az ott felemlítettek közül itt csak egyre kívánunk utalni: a szándék különbözőségére. A természetfeletti erény mindig a természet határain túlra tekint: Istenre, aki tulajdon természetét, életét velünk közölni kívánja; — a természetes erények ellenben evilági célokra törekednek. Ezek a természetes célok kétfelé oszlanak. Vannak köztük, melyek könnyen, sőt önként a természetfeletti céllal összeegyeztethetők, sokszor csak a törekvés módját, mértékét kell kiigazítani. De vannak mások, melyek a természet fölé törekvő lélekben meg nem állhatnak. Az előbbiekhöz tartoznak az élelmezésről, ruházkodásról, egészségről, a családról való gondoskodás, a hivatásbeli köteleességek teljesítése stb. Mindez kellő módon és mértékben *Isten akarata*, tehát része a természetfeletti célnak is. Az utóbbiak közé sorolandó minden Isten parancsolataival ellenkező élvezet, haszon, kevélység. Ami pedig a természetfeletti céllal össze nem egyeztethető, azt annak fel kell áldozni. „Mert mi része van az igazságosságnak a gonzsággal... Vagy mi egyessége Krisztusnak Béliállal?” (II Kor. 6, 14. k.)

IV. A hitből élő lélek felismeri a természetfeletti cél mindent meghaladó értékét, és ezzel szemben minden földi érdek

hitványságát. E megismerés hatása alatt és az erő erényétől támogatva elhatározza, hogy a világ ideiglenes céljait már csak annyiban szolgálja, amennyiben örök célját előmozdítják. Amennyiben azt hátráltatják, lemond róluk. Ily elhatározás megérlelődését csodásan elősegítik Szent Ignác lelkigyakorlatai.

Mihelyt a lélek erre az elhatározásra jutott és ameddig azt következetesen keresztülviszi, rend és egység uralkodik benne. Emberi természetének minden jogos, hivatásának megfelelő igénye kielégítést talál, a természetfeletti kegyelem pedig zavartalanul és nagyobb ellenállás nélkül képes benne működni és lelki életét továbbfejleszteni. Nyugalom, béke, ily lélek földi osztályrésze minden áldozat, munka, szenvedés mellett, a mindenség túlsó partjáról pedig az örök boldogság int. Az egység és egyesülés a természetes és természetfeletti erények között ez életben kezdődik, befejezését az örökkévalóságban találja.

4. FEJEZET

A HIT TERMÉSZETFELETTI ERÉNYE

17. A hit természete

I. Szent Péter azt tanítja, hogy a megszentelő kegyelem részesedés Isten természetében, tehát belső életében is. Isten belső élete két tevékenységben játszódik le: önmegismerésében és szeretetében. Ha tehát az Urísten az embert részesévé akarja tenni természetének és életének, kell hogy isteni lényének megismerését is közölje velünk. Csakhogy e megismerés meghaladja az ember felfogó képességét. Amint egy kisebb edény nem bírja magába fogadni egy nagyobbak teljes tartalmát, éppúgy a véges emberi ész képtelen felfogni Isten végtelen lényegét.

De nem minden emberi megismerés valóságos felfogás. Arról mondjuk, hogy „felfogjuk”, aminek igazságáról tulajdon érzékeinkkel és értelmünkkel meggyőződünk. Hogy a jég hideg és a tűz meleg, azt az ember érzéki tapasztalata alapján megismeri. Más igazságokat érzéki tapasztalataiból értelmi munkával, gondolkodással szűr le. Így pl. hogy az egész nagyobb részeinél, hogy minden okozatnak kell hogy oka legyen. Mindezt felfogjuk, *szoros értelemben* tudjuk.

E *közvetlen* megismerésen kívül van még egy másik, *közvetett*, melyben az ember nem annyira maga működik érzékeivel és értelmével, hanem másnak tapasztalatát veszi át. Hogy szülőfalumnak hány a temploma, azt tudom, mert számtalanszor jómagam győződtem meg róla. De hogy mekkora a lélekszáma, azt már nem magamtól tudom, mert nem magam számláltam össze. Másoktól tudom: *elhiszem*. Ismeretünk számtalan tárgyát hisszük. A *mások szavaiból merített megismerést hitnek* nevezzük.

Ha tehát az ember képtelen Isten lényegét felfogni, azaz róla közvetlenül meggyőződni, és Isten mégis azt akarja, hogy természetfeletti ismeretében részesüljön, nem marad más út,

mint hogy azt neki *kinyilatkoztassa*, a hit által közölje. Számunkra a természetfeletti ismeret forrása a hit.

II. A természetfeletti hitigazságok még inkább meghaladják az emberi értelem felfogó képességét, mint p. o. az ég csillagainak száma és végtelen kiterjedése a szem erejét. De azért a kinyilatkoztatott igazság sohasem állhat ellentétben az emberi ész biztos megismerésével. Mert az emberi ész az isteni értelem mintájára van teremtvé, tehát az isteni megismerés mintájára működik is. Mindkettő egy célra: az *igazságra* törekszik. *Irányuk párhuzamos*. Egy félméteres vonal tökéletesen párhuzamosan haladhat egy sokezer kilométeres vonallal, tegyük fel, a föld egyenlítőjével. Kiterjedésükben óriási a különbség, de minthogy párhuzamosan haladnak, sohasem ütközhetnek össze. Így az Isten Igéje és az emberi ész között felfogás dolgában óriási a különbség, de *ellentét* köztük nem lehet, mert párhuzamos az irányuk, közös a céljuk: az igazság, mely csak egy.

III. A hit az értelemben gyökeredzik, mint minden megismerés. Hisz a hit a megismerésnek természetfeletti kiegészítése. De nagy tévedés volna azt gondolni, hogy a hit *csak* az értelem műve, mintha az akaratnak nem volna benne része. Csak ahol az igazság egész nyilvánvalóan tárul eléje, *kénytelen* az értelem azt el is fogadni. Hogy kétszer kettő négy, — hogy a rész kisebb az egésznél, *józan* ész nem tagadhatja. Hogy ellenben a szeszes italok és a dohány nagyobb mérvű élvezete káros az emberi szervezetre, közvetlenül nem nyilvánvaló, de azért mégis *biztos* igazság, mert biztos bizonyítékokkal igazolható. Sok ember mégis tagadja. A tagadás okát nem az értelemben kell keresnünk, hanem az *akaratban*, mely az élvezet vágyától hajtva, az értelmet a meggyőző bizonyítékoktól elfordítja.

A hit igazságai nem nyilvánvalóak, mint a kétszer kettő, de azért *mégis biztosak*, mert — mint látni fogjuk — biztos érvekkel alátámaszthatók. Hogy igazságukról meggyőződjék, kell hogy az ember a bizonyítékokat megfontolja, elfogadja, ami az *akarat* közreműködését tételezi fel. Ez teszi a hitet erkölcsileg jóvá és ha a kegyelem állapotával párosul — érdemteljessé. Mert erkölcsileg jó és érdemtelmes csak az, ami az ember szabadakaratából szülemlik.

Szent hitünk minden kételyt kizáró bizonyossággal *három* megingathatatlan *pilléren* nyugszik. Az első az isteni *kinyilatkoztatás történeti ténye*, — a második *Isten csálhatatlan tekin-*

télye, — a harmadik az Egyház *tévmentes tanítóhivatala*. Róluk a következő elmélkedésekben.

IV. A megismerésnek célja, hogy vezesse a cselekvést. A természetfeletti megismerésnek, a hitnek sem lehet más feladata, mint hogy *láklyája legyen a természetfeletti életnek*. A hit az igazulás kezdete, de magában véve még nem elegendő. Szent Pál hirdeti: „És legyen bár oly teljes a hitem, hogy a hegyeket áthelyezem: ha szeretetem nincsen, semmi sem vagyok.” (II Kor. 13, 2.) Szent Jakab mondja: „Cselekedetek által igazul meg az ember, és nem csupán a hit által... Mert valamint a test lélek nélkül holt, úgy a hit is cselekedetek nélkül holt.” (2, 24. 26.) És Krisztus Urunk: „Nem mindenki, aki azt mondja nekem: Uram, Uram, meggyen be a mennyek országába, hanem aki Atyám akaratát *cselekszi*...” (Mt. 7, 21.) Érthetetlen, hogy a reformátorok, akik mindenben a Szentírás szavát akarták követni, ily szentírásellenes tant tudtak kidolgozni, mint a hit elegendő voltát az örök üdvösségre.

18. A kinyilatkoztatás történeti ténye

I. Kinyilatkoztatás alatt nem egy isteni szózatot értünk, hanem a természetfeletti megnyilatkozásoknak hosszú sorozatát, mely időrendileg a paradicsomtól egészen az utolsó apostol, Szent János haláláig terjed. Az ószövetségi jóvendölések a krisztusi kinyilatkoztatás előkészítésére szolgáltak, az apostolok tevékenysége pedig a Krisztus-hirdette igazságok magyarázatára, megrögzítésére és terjesztésére irányult. Minthogy tehát Krisztus az egész kinyilatkoztatás középpontja, történeti problémáját a következő két kérdésbe foglalhatjuk össze: 1. Van-e minden kétséget meghaladó *biztosságunk* arról, hogy Krisztus kinyilatkoztatása az újszövetségi Szentírásban és az apostoloktól eredő hagyományban meg van rögzítve? 2. Van-e hasonló *biztosságunk*, hogy Krisztus tényleg Isten hírnöke?

Kettő a kérdés, de mindkettőre egy a válasz: az apostolok minden kétséget kizáró biztosságot nyújtanak arról, hogy Krisztus tanítása irataikban és szóbeli hagyományukban sértetlenül foglaltatik és hogy Krisztus nemcsak Isten hírnöke, hanem maga az élő Isten Fia.

II. Krisztus kinyilatkoztatását apostolaira bízta: „Elmenvén az egész világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek.” (Mk. 16, 15.) De nemcsak szent hite hirdetőinek nevezte ki őket, hanem „*tanúinak*” is. Szent Péter nyíltan

kimondja, hogy az apostolok a feltámadásnak „az Isten által előre kijelölt tanúi”. (Ap. Csel. 10, 41.) Joggal mondja, mert Krisztus maga feltámadása után így szólt hozzájuk: „Ti vagytok ezeknek *tanúi*.” (Lk. 24, 48.) A Szentlelket is azért küldi, hogy ezt a megbízatást kellően teljesítsék: „Veszitek majd a reátok lejövő Szentlélek erejét és tanúm lesztek Jeruzsálemben és egész Judeában, Szamariában és a föld határáig.” (Csel. 1, 8.) A tanú több a hitterjesztőnél vagy tanítónál. Ez utóbbiak magyarázzák a már megalapozott, és bizonyított szilárd tant. A tanú ellenben közreműködik a tan szilárdságának, hitelességének megalapozásában. Az apostolok tehát „az Istentől előre kijelölt tanúk”, akiknek vérével és életével megpecsételt vallomásaiból megállapíthatjuk, ki volt Krisztus, mit cselekedett, mit tanított Krisztus.

III. A tanú hitelességéhez kettő szükséges: 1. hogy saját tapasztalataiból, látásából, hallásából tudhassa és tudja, amit vall. — 2. Jó hírneve és jelleme oly tiszta legyen, hogy vallomáshoz és esküjéhez a kétely árnyéka se férhessen.

1. A tizenegy hű apostol nyilvános élete kezdetétől mennybemenetelig lépésről-lépésre kísérte Jézust. Látták csodatetteit, hallották tanítását, egész élete mint nyitott könyv feküdt előttük. Szűz Márián kívül senki jobban nem ismerte Őt, mint ezek a hű kísérői. Nemcsak tudhatták, de tudniuk *kellott*, mit tanított, mit mivelt Jézus, — ki volt és mit akart.

2. *Jellemükhöz* kétség nem fér. Istenfélő, munkás, kissé rideg, de talpig becsületes embereknek bizonyulnak úgy az evangélium egész történetében, mint saját irataikban, mentek — életük vége felé — minden önzéstől és minden nagyravágyástól. Amit prédikáltak a népek előtt, amit vallottak a törvényszék előtt, amiért készek voltak elszenvedni üldöztetést, ostromtatást, tömlöcöt, halált, annak igaznak kell lennie.

De nézzük a kérdést ellenkező oldalról is. Mi indíthatta volna őket arra, hogy valótlanságot hirdessenek? Ezt vagy jóhiszemű tévedésből vagy pedig rosszhiszemű csalásból tették volna. Teljesen ki van zárva a jóhiszemű tévedés. Hisz akkor elmebajos képzelődők lettek volna. Egyetlen ember tévedhet... De tizenegy...? És nemcsak egyszer, hanem Krisztus szinte számtalan csodatettében? Csak képzelet lett volna a háborgó tenger lecsendesítése, az ötezer férfi és számos nő éhségének csillapítása öt kenyérrel, a *tíz* bélpoklos gyógyulása stb., stb? Hiszen az apostolok egészséges, viharezett, munkában megerősödött, komoly, rideg férfiak voltak. Ha pedig

rosszhiszeműen vallottak valótlant, felmerül e kérdés, miért tették? Épeszű ember *ingyen* nem hazudik. Miféle testi-lelki előnyt remélhettek volna csalásukból? Csak tömérdek szenvedést és vértanúságot, mert Krisztus előre megjövendőlte nekik: „E világon szorongatástok vagyon, de bizzatok, én meggyőztem a világot.” (Jn. 16, 33.) És utolsó lehelletük a kínpadon utolsó vallomásuk is volt, hogy való igaz, amit hirdettek. Ez sem eszelősök, sem nem csalók stílusa.

IV. Ha pedig az apostolok tanításait és iratait feltétlenül igazaknak kell elfogadnunk, akkor tény: Krisztus számtalan bénát, süketet, vakot, vízkórost, inaszakadtat egyetlen szóval, érintéssel meggyógyított, holtakat feltámasztott, a háborgó tengert parancsával lecsendesítette, a vizet borrá változtatta, a kenyereket szaporította és végre ő maga is diadalmasan feltámadt halottaiból. Ember ilyenre nem képes, hacsak a Teremtő mindenhatóságát nem adja hozzá. Isten pedig azt nem teheti, hacsak nem annak, akit ő küldött, aki az ő szavát hirdeti. Lehetetlen, hogy Isten mindenhatóságát annak bocsátáná rendelkezésére, aki hamisat tanít, aki csal. Tehát Jézus tanítása igaz kell hogy legyen. Pedig Jézus egész tanításának sarkalatos tétele az *ő istensége*. Ennek nyílt bevallására ösztönzi Pétert: „Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia.” És mintegy jutalmul vallomásaért igéri: „E kősziklára fogom építeni Egyházamat!” (Mt. 16, 16. kk.) És midőn a bírói tárgyaláson a papok fejedelme hozzá fordul: „Megesketelek az élő Istenre, valld meg nekünk, te vagy-e Krisztus, az Isten Fia? — felelé neki Jézus: Te mondd!”, ami zsidó nyelvjárás szerint nyomatékos igenlés. Istenségének ezen nyílt megvallásáért ítélték halálra. Krisztus saját istenségének vértanúja.

Tehát Krisztus nemcsak Isten hírnöke, hanem *való Isten. Tanítása Isten szava.*

19. Isten csalhatatlan tekintélye

I. Az isteni kinyilatkoztatás történeti tényét az *apostolok* bizonyítják. Az ő tanúságuk az *első pillér*, melyen szent hitünk nyugszik.

Kérdeshetnők: amit az Úristen kinyilatkoztatott, az mindig *szükségkép* igaz is? A kinyilatkoztatás Isten-rendelte célja, hogy az embernek részt engedjen Isten szellemi életében, Isten ismeretében. Egy szántsándékkal nem való isteni kinyilatkoztatás e céllal ellenkezniek, tehát lehetetlen. A kinyilatkoztatás

tehát csak abban az esetben lehetne téves, ha Isten akarata ellenére *tévedne*. De Isten nem tévedhet. Hogy erről meggyőződünk, fontoljuk meg a következőket.

Amióta az ember lakja a földet, bámulva figyeli a csillagos eget. Követi a csillagok járását, kutatja nagyságukat, egymáshoz való viszonyukat. Az emberek legokosabbjai iparkodtak a csillagok rendszerét feltárni. Sikerült is sokat megérteni. De minden, amit a csillagászat eddig megállapított, csak részlet, a rendszer a maga *egészében* még mindig titok és valószínűleg az is marad . . . Isten ezt a rendszert nemcsak ismeri, megérti, hanem ő az, aki tervezte és meg is valósította.

Mily bámulatos erőket egyesít magában a világegyetem. A lágy enyhe levegőben mily borzalmas erő szunnyad, mutatják a pusztító orkánok. A víz mindent magával sodró erejéről tanúskodnak az árvizek. A delejesség, a villamosság, a fény, a hő, a vörösönaluli és az ibolyántúli sugarak, a röntgensugarak, a tömecsek, az atomok, elektronok, ionok titokzatos erő . . . Ki érti mindezeket? Ki mérné fel energiájukat? Sejtünk valamit mindezekről, de egységes, összefoglaló tudásunk róluk nincsen, tán soha nem is lesz. Isten ismeri mindezt, mert ő gondolta ki és valósította meg.

És az élet? A szerény kis ibolya csírázása magvából, sejtjeinek oszlása, szaporodása, növekvése, virágzása? A hangya, a méhecske, a pók csodás életmódja? A madarak, halak, emlősök számtalan fajtája, mindegyiknek eltérő, de alapelveiben hasonló élettörvényeivel . . . Ki ismerné mindezeket? Ki érti mindezek legmélyebb okait? Csak az, aki mindezeket tervezte és alkotta: az Isten.

Mindez csak az anyagi természet, mely arra van rendelve, hogy szolgáljon a végtelenül egyszerű és mégis mindenem felül-emelkedő, mindennél hatalmasabb szellemnek és csodás képességeinek: az értelemnek és akaratnak. Ki érti a szellem mivoltát? Ki erejét, működését, halhatatlanságát? . . . Csak, aki alkotta: Isten.

És mindezeknek fölé emelkedik a természetfeletti élet, a *kegyelmi élet*, a mennyei boldogság, melyről azt mondja az Apostol: „Szem nem látta, fül nem hallotta, az ember szívébe fel nem hatolt . . . (I Kor. 2, 9.) Ki a megértője . . .? Csak az Isten!

Aki mindent tervezett, aki mindent megvalósított, az mindent meg is ért: *nem tévedhet!*

II. Az ember tévedéseinek egyik főforrása abban rejlik, hogy a valóság nincs mindig jelen. Másutt van, ahová érzékei már el nem hatolnak... De aztán, ami ma jelen van, az holnap már a múlté, és ami holnap jelen lesz, az ma még csak jövő. A multat könnyen felejtjük, — a jövőbe nem látunk. Ha már a jelenben oly sokat nem veszünk észre, oly sokat félreismernünk, oly sokat tévedünk... még sokkal könnyebb tévednünk a multban történekekről, még sokkal kevesebbet tudunk a jövőről.

Istenben nincs jelen, — emberi, mulandó értelemben — nincs mult és jövő, hanem csak változatlan örökkévalóság. Egy szempillantással áttekinti a számtalan évezredek a világ teremtésétől az anyagi világ megsemmisüléséig. Neki a mult még mindig jelen, — a jövő máris jelen. Még most is látja, ami évezredek előtt történt, — máris látja, ami évezredek mulva esedékes. Visszaemlékezés és a jövő megsejtése nála nincsen, csak tiszta, tévmentes meglátás.

Az ember és az egész természet életében rengeteg szerepet játszik az idő. Mai világrendszerünk évmilliók előtt még ködspirál volt, és a mai ködspirálok évezredek múltán kész világrendszerek lesznek. És a világbirodalmak? Isten szemében röpke kérészek. És még csak az emberek, a hatalmasok! Helyesen mondja a Zsoltáros: „Szemed előtt ezer esztendő olyan, mint az eltűnt tegnapi nap avagy az éjtszakai őrszolgálat. Esztendeink semminek számítanak, olyanok, mint a reggel kiviruló fű: reggel hajt és virul, estére elfonnyad, elhervad, elszárad...” (89, 4. kk.)

Az Őristen jövőbelátásának megcáfolhatatlan bizonyítékai a Szentírás könyvei. Már a paradicsom küszöbén meghirdette az Asszonyt és Ivadékát, kik a sátán fejét összehírtorják. Sokezer év mulva teljesedett be. Ábrahámnak megígérte, hogy az ő törzséből fog születni a Megváltó. 2100 év mulva úgy is történt. Unokájának, Jákob pátriárkának jelentette, hogy tizenkét fia közül Júda lesz a Messiás ősatyja. Beteljesedett. Dávidnak több mint 1000 évvel Krisztus előtt megjövendölte, hogy Júda nemzetségei közül az ő családjából születik majd a világ reménysége. Nem tévedt. Aki Krisztus szenvedésének ezer, illetve hétszázötven évvel megtörténte előtt megírt, megdöbbenően élénk prófétai leírását akarja olvasni, üsse fel Dávid 21. zsoltárát vagy Izaiás 53. fejezetét. Krisztus Urunk megjövendölte Jeruzsálem pusztulását, Péter és Zebedeus fiainak vértanúságát stb., stb. Isten ismer

és tud mindent, amit teremtett. Egyenlő tévmentességgel áll előtte, ami van, ami volt, ami még csak lesz. Ezért nevezzük *mindentudónak*.

A Mindentudó pedig nem tévedhet.

Ez szent hitünk második pillére.

20. A tévedhetetlen tanítóhivatal

I. Krisztus Urunk kinyilatkoztatását nem egy népnek vagy egy-két századnak, hanem a földkerekség összes lakóinak, a jövőendő évezredek összes jóakarató fiainak szánta, akik az igazságot keresik és jóra törekcszenek. Apostolaira és azok utódaira bízta ezt az emberi erőt meghaladó feladatot, hogy kinyilatkoztatását minden földrész és minden idők embereivel közöljék és őket annak elfogadására és megfelelő életre neveljék. Mások a különböző országok és földrészek népeinek hajlamai, nézetei, felfogásai, mások tehetségei. És mégis valamennyit egy hitre, egy erkölcsre, egy vallásgyakorlatra kell szoktatni. De még ugyanazon népen belül mi minden változik évszázadok és évezredek folyamán! Változnak a szavak jelentései, az elmék fogalmai, az emberek nézetei... Hiába nyilatkoztatta ki az Úr természetfeletti igazságait, — hiába tettek tanúságot a kinyilatkoztatás történeti tényéről a szent apostolok vérük ontásával: az emberi észre és az akarat önkényére bízott kinyilatkoztatott igazságok az idők sodrában lassankint más színezetet, más értelmet nyertek — volna... Így van az minden *emberivel*. Pedig Isten abszolút, változatlan igazság: kinyilatkoztatásának vagy változatlannak kell maradnia vagy megszűnik annak lenni, aminek az Úr szánta. Hogy az isteni igazság földi letétje változatlan maradhasson, kellett még egy *harmadik hatalmas pillér*, mely megvédje azt az idők kíméletét nem ismerő hullámverésétől. Ennek szánta Krisztus *tévedhetetlen tanítóhivatalát*. Igaz mivolta kitűnik alapításából.

II. Krisztus feltámadása után „a tizenegy tanítvány... Galileába méne a hegyre, hová Jézus rendelte őket. És látván őt, imádká, némelyek pedig kételkedének. És hozzájuk menvén Jézus szóla nekik, mondván: Minden hatalom nekem adatott mennyben és földön. Elmenvén tehát, tanítsatok minden népet, megkeresztelvén őket az Atya és Fiú és Szentlélek nevében, tanítván őket megtartani mind, amiket parancsoltam nektek. És íme, én veletek vagyok mindennap a világ végezetéig.” (Mt. 28, 16. kk.)

Ha nem tévedek, ez evangéliumnak csak ezen a helyén hivatkozik Krisztus mindenhatóságára. Mintha azt akarná mondani: Minden más feladatnál nehezebb, amit most akarok rátek bízni. Ne csüggedjete: minden hatalom nekem adatott, az én hatalmamban véghez fogjátok vinni ezt is. És mi ez a minden másnál nehezebb feladat? Minden földrés és minden idők népeit az örök, változatlan isteni kinyilatkoztatásra kell tanítani, — örökké változatlan parancsolatok megtartására nevelni, — örökké változatlan szentségek használatához kell hozzászoktatni. Kevés ehhez minden emberi erő, csak isteni hatalom bírja. Azért mondja az Úr Jézus: Ime én — kinek minden hatalom adatott — veletek vagyok mindennap, a világ végezetéig.

Ha ezt kérdezzük: mi a tévedhetetlen tanítói hivatal legbenső lényege? Mi az az erő, mely tévedhetetlenségét biztosítja? — azt kell felelnünk: Krisztus örök *jelenléte* Egyházában...

III. Nézzük, mikép marad az Úr Jézus Egyházával a világ végezetéig?

1. A Szentírás sokhelyütt biztosítja az igazat, hogy Isten vele van. Így pl. a Zsoltárosnál azt mondja az Úr: „Ha kiált hozzám, meghallgatom, a szorongatás idején vele leszek, megmentem és megdicsőítem.” (90, 15.) A Gondviselés szemét rajta tartja, nem feledkezik meg róla. Így Krisztus is tanítóhivatalába beiktatott apostolait és utódait arról biztosítja, hogy velük lesz a világ végezetéig, gondviselése vezeti, védi őket.

2. De a hívő lélek még többet szeretne a szép szavakból kiolvasni, és joggal, mert sokkal többet rejtenek magukban. Jézus nemcsak istenségével tölti be a világot, hanem szent emberségével is választottai között lakozik a tabernákulumban. És a szentáldozásban legközvetlenebbül egyesül velük. Ki mondhatná meg, mennyi szent érzelmet, gondolatot, kívánságot, elhatározást sugall az Udvözítő a szentségházból és a szentáldozásban híveinek, főképp azoknak, akik mint juhainak pásztoraival, a „pásztorok fejedelmétől” (I Pét. 5, 4.) kérnek tanácsot. Minden hitoktató, minden hitszónok, minden gyóntató meggyőződhet arról, hogy az Oltáriszentség előtt megfontolt és előkészített szavak mekkora kenettel és erővel hatnak a lelkekre. Mert a szentségi Jézus összes hívőié, de elsősorban papjaié. Onnét gyakorol döntő befolyást az Egyház tanítására és kormányzatára is.

3. Legteljesebb módon valósul meg Krisztus ígérete a

*Szentlélek által. Krisztus az isteni Igazság. És az Igazság Lelke a Szentlélek, ki az Atyától és Fiútól ered, kit az Atya és Fiú küld. Ezt a Szentlelket ígérte Krisztus apostolainak, hogy helyette és az ő nevében mint tanító, kormányzó, vigasztaló velük maradjon mindörökké. Az utolsó vacsoránál így szólt Jézus: „Én kéni fogom az Atyát és más Vigasztalót ad nektek, hogy veletek legyen mindörökké, az Igazság Lelkét, kit a világ meg nem kaphat, mert nem látja és nem ismeri őt. Ti pedig ismeritek őt, mert nálatok marad és bennetek lészen. Nem hagyok árván benneteket... A Vigasztaló pedig, a Szentlélek, kit az Atya az én nevemben küld, az majd megtanít titeket mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek” stb. (Jn. 14. 16. 17. 18. 26.) Krisztus a Szentlélek által kormányozza Egyházát. Az Igazság Lelke megtanítja vezetőit mindenre és eszükbe juttat mindent, amit Jézus nevében népeknek hirdetni kell. Ő óvja meg az összegyűlést, de főképp annak *Fejét*, Krisztus földi *helytartóját*, a *római pápát* minden tévedéstől hit és erkölcs dolgában. Azért ígérhette az Úr Jézus Péternek és Egyházának: „*a pokol kapui nem fognak rajta erőt venni*”. (Mt. 16, 18.)*

21. Az élet fákllyái

I. Az élet legalsó fokán nincs érzet, nincs megismerés, azért nincs is céltudatos törekvés. A növény csírázik, fejlődik, virágzik, gyümölcsöt terem, de mindennek nem örül, mert nem tud róla. Mások örülnek neki, élvezik gyümölcsét. A növény követi és megvalósítja a Teremtőtől beléfectetett élettörvényt, de minden érzet, tudat, élvezet nélkül.

Az *állat* már magasabbrendű lény, magasabbfokú életet is él. Vannak csodásan finom, érzékeny szervei, melyekkel tudomást szerez a körülötte létező világról és saját állapotáról. Ami kedvezően befolyásolja az életét, azt jónak, élvezetnek érzi, ami kárára van, azt rossznak, fájdalomnak. Keresi az élvezetet, kerüli a fájdalmat: ez az állat ösztönös törekvése. Ez vezet, irányítja egész életét. Ez az érzéki megismerés és törekvés szükséges és elégséges is az állat életének kormányzására, legalább a rendes körülmények között, a Teremtőtől neki szánt életviszonyok között. Ha azonban egy állatot kizagadunk rendes életköréből és egészen új, neki szokatlan viszonyok közé állítjuk, ösztöne könnyen csődöt mond. Ha háziállatot, lovat, tyúkot tropikus vidékre viszünk, az első egyedek rendszerint gyorsan elpusztulnak. Nem ismerik az

ottani magvakat, füveket, nem mernek velük táplálkozni, lesoványodnak, éhenvesznek vagy táplálkoznak a szokatlan eleséggel, és akkor ártalmas növényeket is megesznek, melyek vesztüket okozzák. Így van az legalább a háziállatokkal, melyeknek ösztöne már eltompult. Az érzékek és ösztönök hatásköre eléggé korlátozt, megfelelően a kisigényű és feladatú állati életnek.

II. Az embernek a teremő Úristen az érzékek és ösztönök mellé *szellemet* is adott: értelmet és szabadakaratot. Oly életre van rendelve, mely a megismert szellemi jó felé törekszik: *erkölcsi* életre. Az emberben két cselekvő erő honol: az érzéki megismerést követő ösztön és a szellemi megismerés által vezetett akarat. A Teremő szándéka szerint a kettő közt nincs ellentét, mert az alsóbbrendű ösztönt a magasabbrangú akarat uralma alá rendelte. De midőn az ember az első bűnnel megtagadta Istennel szemben köteles alárendeltségét, az ösztön is fellázadt az akarat ellen. Az emberben Isten akarata szerint uralkodott belső összhang felborult, a benne uralkodó kettős törekvő képesség egymással szembe került. A szellem már csak küzdelem árán tudja biztosítani erkölcsi életét, azáltal, hogy ösztöneinek csak annyiban enged szabad működést, amennyiben a szellem magasabb igényeinek megfelel. Az anyagi, testi életnek is a szellem követelményeire kell alkalmazkodnia. Amint az érzék és ösztön megmutatja az anyagi élet útját, úgy az értelmi megismerés az erkölcsi élet fáklyája. Minthogy az ember egy személyben testi és szellemi életet él, kell hogy a test és a szellem követelményeit harmonikusan egyesítse. Az érzék képtelen felfogni a szellem céljait, de a szellem megérti az ösztön követelményeit. Azért az ember kettős életműködésében a vezérszerep a szellemé kell hogy legyen. Ha a szellem vezeti az érzéki erőket, azok megnemesbülnek, ellenben ha az érzékek uralkodnak az ember szellemi lényén, ez lealacsonyul az állat szintjére. Minden igazi szellemi kultúra előfeltétele a szellem uralma az ösztönökön. A történelem ezt számtalanszor igazolta, akik látni akarnak, megismerhetik a jelenkor fejlődésén is.

III. Az Úristen nem elégedett meg azzal, hogy az embert szellemi lélekkel megáldotta és erkölcsi életre hívta, még magasabb életcélú tűzött eléje: saját isteni életének részesévé kívánta őt tenni. Amint az érzéki megismerés vezeti az ösztönt és a szellemi megismerés az akaratot, úgy a természetfeletti, isteni életet is természetfeletti megismerés kell hogy

vezesse. És minthogy az egész természetfeletti élet részesedés Isten életében, a természetfeletti megismerés sem más, mint részesedés Isten önmegismerésében, a természetfeletti törekvés pedig részesedés Isten akaratában. Isten megismerésében részesülünk a *hit* által, Isten akarásában a *szeretet* által. A hit a kegyelmi élet alapja, a szeretet annak betetőzése. Amint az ember nem képes igazán erkölcsi életet élni, ha nem hajtja érzéki életét a szellem járma alá, hasonlóképp nem élhet kegyelmi életet, ha szellemét nem rendeli alá a *hit* vezetésének.

Az érzéki megismerés a kis mécses, mely úgyahogy alkalmas és elegendő az anyagi élet vezetésére. A szellem a nap, mely bevilágítja az egész természetet és képesíti az embert a természet körében szellemi, erkölcsi élet folytatására. A hit pedig az az isteni fény, melyet Izaiás próféta *hét nap* fényéhez hasonlít (30, 26.) és *bevilágít a mennyekbe, Isten lényébe*. Csak a hit isteni fénye vezethet minket a természet sorompóin túl, csak az készítheti elő akaratunkat az isteni szeretet lángolására.

Aki természetfeletti életre kívánja magát adni, kell hogy magát a hit isteni fényétől vezettesse. Minél tökéletesebben rendeli alá értelmét, akaratát, érzékeit a hit parancsolatainak, annál mélyebb gyökeret verhet lelkében a kegyelmi élet, annál tökéletesebben tudja befolyásolni minden ténykedését, mert az isteni erő már nem talál benne ellenállásra. Ezért mondja a Szentírás: „*Az igaz a hitből él.*” (Zsid. 10, 38.)

22. A hit egyetemessége

I. Midőn egyszer tömérdek nép sereglett Jézus köré, olyannyira, hogy majdnem összetaposták egymást, mondá tanítványainak: „Óvakodjatok a farizeusok kovászatól, mely képmutatás.” (Lk. 12, 1.) A farizeusok egyre hangoztatták a mózesi törvény és a Szentírás szentségét, kifelé meg is tartották, de csak a betűjét, a törvény szellemével nem törődtek, azt megtagadták. Képmutató törvénytiszteletükkel a törvény tekintélyének sírásói lettek. Nincs kétség, a képmutatás mindig és mindenütt az igazi erény és vallásosság legveszedelmesebb ellenfele.

A tizenkilencedik század elejétől kezdett terjedni, második felében pedig úgyszólván egész Európát elborította egy szellemi áramlat, mely sokban hasonlított a farizeizmus képmutatásához: a *liberalizmus*. Képmutató már maga a neve, mely

szabadságot hirdet, a valóságban pedig épp a liberalizmus a munkásság tízezreit a nagytőke rabigájába kényszerítette. Így logikai szükségszerűséggel szocializmusba, kommunizmusba, anarchizmusba vezette mindazokat, akik elveit komolyan vették és követték.

A liberalizmus elvei mélységes ellentétben álltak a kereszténységgel. Volt olyan árnyalata, pl. a régi Piemontban, mely nyíltan a vallás ellen fordult. Nem volt a legrosszabb, biztosan nem a legveszélyesebb ága. De más országokban nem akart, nem mert nyíltan az Egyház ellen fordulni. Részben azért sem, mert félt, hogy a hitűktől megfosztott tömegeket majd nem bírja féken tartani. Kifelé hirdette a vallás szükségességét és szentségét, de mindig arra törekedett, hogy befolyását visszaszorítsa. A liberalizmus elve, hogy a hitnek csak a vallási életben kell érvényesülnie, a templomban és az emberi lélek legbensőjében, nem a nyilvános életben. Képmutató gesztussal épp a vallás szentsége nevében felháborodott az ellen, hogy „az utcára vigyék”. Tiltakozott az ellen is, hogy a hitnek a *tudományokban* keresnivalója volna. Hirdette a tudományok teljes függetlenségét a hittől. Tiltakozott minden kísérellet ellen, mely a hit erkölcsi követelményeit a *gazdasági életben* érvényesíteni törekedett. A gazdasági élet egészen más, önálló elvektől függ, melyekhez a hitnek semmi köze. De mindennél inkább tiltakozott a hitnek beavatkozásától a *politikába*. Politika, gazdasági élet, tudomány egész *más síkok*, melyekre a hit elveit alkalmazni valóságos büntény, mert a társadalom békéjét aláássa.

Hát nem ugyanaz a lélek működik a vallásos életben, a tudományban, a gazdaságban, a politikában? És hogy volna lehetséges, hogy ugyanaz a lélek más elveket kövessen az egyik „síkon”, mint a másikon: elveket, melyek gyakran nemcsak mások, hanem egyenest ellentétesek.

Azt mondják, a liberalizmus az első világháborúval végleg megbukott. Bár igaz volna! Megbukott a *neve*, — *elvei* tovább élnek. Amit manap állami mindenhatóságnak neveznek, alig más, mint a liberalizmus következetes továbbfejlődése. Azért ma még szükségesebb, mint valaha, hogy a hitnek örökérvényű elveit nemcsak a templomban, hanem a tudományban, a gazdasági életben, a politikában is érvényre juttassuk.

II. Ezt három rövid és egyszerű érveléssel szándékozunk bizonyítani.

1. Az Úristen az *egész embert* teremtette. Tehát az *egész*

ember tartozik neki szolgálni is. Nemcsak azokkal az erőkkal, melyek a vallásban, hanem azokkal is, melyek a tudományban, a gazdasági életben, a politikában érvényesülnek. Azért mondja Krisztus Urunk: „Szeresd a te Uradat Istenedet *teljes szívedből és teljes lelkedből és teljes elmédből.*” (Mt. 22, 37.) És a felől sem hagy kétséget, hogy mit tesz Istent igazán szeretni: „Ha valaki szeret engem, az én beszédemet megtartja.” (Jn. 14, 23.) Tehát mindig és mindenütt és minden téren meg kell tartanunk Krisztus szavait, a szent hit előírásait.

2. Nemcsak a vallásgyakorlatokkal biztosítja az ember örök boldogságát, hanem mindennemű cselekedetével. Vagy akad-e józan ember, aki azt hinné, hogy csak templombajárásával szerzi meg a mennyországot? Ha a gazdasági életben csal, ha a politikában az állam és a társadalom érdekeit elárulja, ha a tudományban tévtanokat hirdet, mindez nem bír befolyással örök életére? Ha pedig minden cselekedete latba esik, *tulajdon érdeke megköveteli*, hogy minden cselekedetében Isten akaratát teljesítse, amint azt a hitből megismeri.

3. Mit követel az állam és a társadalom?

Azt, hogy a polgárok ne csak félelemből, hanem belső ragaszkodásból és lelkiismeretességből teljesítsék hazájuk iránti kötelességeiket. És hogy a társadalmat ne csak a jogszabályok tartsák össze, hanem a szeretet meleg, élő kötelékei. Márpedig nincsen erősebb és szentebb biztosítéka a képmutatásmentes hazafiúi lelkületnek, mint a krisztusi vallás, mely mindenkinek kötelességévé teszi: „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami Istené.” (Mt. 22, 21.) És nincs hathatósabb társadalmat egyesítő kötelék, mint a krisztusi parancs: „szeresd felebarátodat, mint tennenmagadat!” (Mt. 22, 39.) És: „Mindazt, amit akartok, hogy nektek cselekedjenek az emberek, ti is cselekedjétek nekik.” (Mt. 7, 12.) Csak ahol igazi lelkiismeretesség uralkodik, lehet áldozatos hazafiságot várni, — és ahol igaz felebaráti szeretet honol, csak ott lehet igazi társadalmi életről szó. Lelkiismeret és felebaráti szeretet pedig csak Krisztus szántóján terem, a hit egyetemes uralma alatt.

5. FEJEZET

A REMÉNY TERMÉSZETFELETTI ERÉNYE

23. Boldogság utáni vágy

I. Az emberiség általános és jellegzetes vonása a boldogság utáni vágy. Ez vezette Mezopotámia őseimberét csak úgy, mint a newyorki Broadway modern lakóját. Nincs különbség e tekintetben fekete és fehér, sárga vagy rézvörös ember között, a kultúra különböző lépcsőfokai sem jelentenek itt lényeges eltéréseket. Még a legszélsőségesebb életkorok sem: a gyermeket éppúgy vezeti a boldogság utáni vágy ártatlan játékaiban, mint az aggastyánt, midőn nyugalmát keresi.

Ha kutatjuk, mit is értenek az emberek boldogság utáni vágy alatt, eléggé megegyező válaszokat kapunk. Más-más szavakba öltöztetik, de maga a fogalom mégis ugyanaz. Értik boldogság alatt a „jó” zavartalan élvezetét. Ha azonban még tovább kutatunk, mit is tartanak az emberek különböző fajai „jó”-nak, melynek zavartalan élvezetétől boldogságukat remélik, nagyon elágazódnak a szellemi irányok. Nemcsak eltérők, hanem valósággal ellentétesek.

II. Megszámlálhatatlan a tömege azoknak, akik boldogságukat az *érzékek kielégítésébe* helyezik. De amióta ember létezik, nem volt, aki ezen az úton igaz megnyugvást talált. Előbb-utóbb mindenki nem örömet, hanem csömört arat, aki ebben az irányban halad. Az érzéki élvezet képtelen az emberi lelket megnyugtatni. Mert minden érzéki élvezet csak rövid ideig tartó idegenger, mely minél erősebb, annál gyorsabban vezet az érzék elzsibbadásához, kimerüléséhez. Előbb-utóbb a szellem maga is feljajdul annak megismerésében, hogy jobbra, magasabbra van teremtve, mint az állat, melynek élvezeteit eddig hajhászta.

Mások a *gazdagságot* tekintik a boldogság kulcsának. Pénzzel — azt tartják — nemcsak egyfajta, hanem mindenféle örömet meg lehet vásárolni. A gazdag mindent élvezhet, amihez a kedve vonzza. A tapasztalat ennek a nézetnek ellenkezőjét

mutatja. Éppen a leggazdagabb körökben találjuk a legtöbb kiélt, kedvetlen lelket, kik már nem is képesek igazán örülni. Miért nem? A legraffináltabb élvezethajhászat sem alkalmas arra, hogy az emberi szívet állandóan megnyugtassa. Kezdetben reagál a neki felajánlott élvezetekre, de lassan eltompul. Más, erősebb élvezet kell neki... De idővel már nem is talál... Kimerül élvezeteiben... És azt a gondolatot sem bírja elhallgattatni, hogy feltartóztathatatlanul közeledik a vég, — a számadás, az ítélet, az örökkévalóság!

Mások — emelkedettebb lelkek — felismerik, hogy az anyagi élvezetek inkább hóhérvai, mintsem közvetítői az igazi boldogságnak. *Magasabb* javakban keresik megnyugvásukat. Iparkodnak előbbre jutni, maguknak tekintélyt szerezni embertársaik előtt, elismerést, dicsőséget aratni. Ezért fáradoznak, áldoznak... De meddig találnak kielégülést a közélet poros porondján? Rendszerint elég hamar jön a mellőztetés, az írgykedés, a pártoskodás, a leszereltetés... Akkor belátják, hogy hiába volt minden törekvésük. Elkeseredés a sorsuk.

Vannak, kik a *tudományokba* temetkeznek. Szép és nemes örömek várnak ott mindazokra, akik elég önmehtagadók, hogy egyéb kívánságaikat ezeknek feláldozzák. De előbb-utóbb bennük is feljajdul a csalatkozó lélek: Ad quid? Mire való a tömérdek fáradság...? A végső problémák mégis csak átkutathatatlan mélységek maradnak. „Ignoramus, — ignorabimus”: Nem ismerjük azokat és sohasem fogjuk megismerni!

Minek is plántálta a Teremtő az ember szívébe ezt a mindennél erősebb és kiirthatatlan vágyat a boldogság után, ha bárhol is hiába keresi annak kielégítését? Lehetetlen, hogy a jóságos Isten oly hajlamot teremtett az ember szívébe, mely természeténél fogva kielégíthetetlen. Hisz akkor csak arra szánta volna az embert, a természet koronáját, hogy kínlódjék, szenvedjen, természetszülte sóvárgásába belepusztuljon...

III. Ily kínos gondolatok emésztették egyikét a legélesebb elméknek, kik valaha a földön éltek: Aurelius Augustinust. Tageste szülötte volt (a mai Algériában) és a szónoklattan tanára Karthagóban, később Milánóban. Kereste a boldogságot mindenütt: az élvezetekben, a bűnben, a tudományban, a dicsőségben... Hiába! Lelke egyre elkeseredettebb, egyre fásultabb lett. De amíg ő céltalanul vergődött és már-már a kétségbeesés örvényének szélén járt, édesanyja, Monika, a szent özvegy bőjtök, virrasztások, könnyek közt kérte az irgalmak Istenét, mentse meg tévelygő fiát, vezesse az igazság útjára. Meghall-

gatásra talált. Fia Milánóban Szent Ambrus püspökkel találkozott, aki megismertette vele a keresztény vallást. Amit eddig hiába keresett, azt feltalálta Krisztusban. Megtért. Lelke nyugalmat talált. Pap, püspök, az Egyház legnagyobb tanítója és egyik legkiválóbb szentje lett, kinek művei még ma is irányt mutatnak a hit szent tudományának. Hogy Ágoston lelkében mi ment végbe, mit érzett, mit talált megtérésében? Minderre Vallomásai legelső fejezetében klasszikus rövidségű és mégis kimeríthetetlen tartalmú választ ad: „Érted teremtettél minket, és nyugtalan a mi szívünk, mígnem nyugalmat talál Tébenned, Uram!”

Ez minden emberi szív sorsa és életútja. Azért plántálta a Teremtő a boldogság utáni vágyat az ember szívébe, hogy vezetője legyen Őhozzá, aki egyedül képes ezt a vágyat ki-elégíteni: Istenéhez, Teremtőjéhez, mennyei Atyjához.

24. A remény mint természetfeletti erény

I. Azt mondják, a boldogságra irányuló vágy egyike a legnagyobb erőknél, melyek az ember lelkében szunnyadnak. Helyesebben mondva, a boldogság vágya maga nem erő, hanem hatalmas *indítóok*, mely az akaratot a legnagyobb erőfeszítésre felfűzheti. A történelem nagy átalakulásai kivétel nélkül a boldogulásra irányuló tömegtörekvésekből születtek. Az igazi, tartós boldogságot azonban nem hozták meg a sóvárgó emberiségnek.

Ha az emberiség nyugodtan és tárgyilagosan elkészítené küzdelmeinek és eredményeinek mérlegét, gyorsan arra a meggyőződésre jönné, hogy még túlfeszített földi törekvései sem vezethetnek igazi boldogságra. Mert földi törekvések mindig csak evilági, — anyagi vagy szellemi javak szerzésére irányulnak. Márpedig ezeknek óriási halmaza, gigantikus tömege sem képes az emberek szívét állandóan megnyugtadni.

A következőket kutató emberi ész előbb-utóbb szükségkép szemben találja magát ezzel a kettős lehetőséggel: vagy egyáltalában kielégíthetetlen az embernek boldogság utáni vágya, — vagy ha nem az, csak a természet határain túl található megnyugvásra. Márpedig — amint már az előbbi elmélkedésben hangsúlyoztuk — lehetetlen, hogy a bölcs és jóságos Teremtő oly hajlamot oltott az ember szívébe, mely csak céltalan nyugtalanítására vezethet. Kell tehát, hogy az ember a természet határsorompóin túl tudjon emelkedni és Teremtőjéből merítse boldogulását.

II. Csodálatos, de való igazság, hogy egyes pogány bölcselők: Sokrates, Plato, főképp Aristoteles közel jártak e megismeréshez. Ha tisztán nem is látták, de megsejtették, hogy az ember igaz boldogságát a természet nem adhatja. Magának a Teremtőnek kell közbelépnie, hogy az emberi lélek nyugalomra találjon.

Ez a megismerés, melynek világossága a pogányság körében csak gyengén derengett, az ószövetségben már határozottabb formát öltött: minden üdv egyedüli forrásának az Istentől küldendő Messiást tekintette. Innét a választott nép legjobbjainak szinte szenvedélyes vágya az Emmánuel, a Messiás után: „Harmatozzatok, egek, onnan felülről, és csepegjék a felhők az Igazat. Nyíljk meg a föld és teremje a szabadítót.” (Iz. 45, 8.) Még feltűnőbb, hogy ugyanaz a vágy és meggyőződés a testileg nem a zsidó néphez tartozó, de lelkileg Istentől vezetett Jób-ban is él és megnyilatkozik: „Tudom, — kiált fel szenvedéseiben — hogy Megváltóm él, s a végső napon felkelek a földről: és ismét körülvételem bőrömmel és saját testemben látom meg Istenemet. Én magam látom meg őt, és önnön szemem nézi őt, és nem más! E remény van eltéve keblemben.” (19, 26. k.)

Az ószövetségben már megvolt a teljes boldogság iránti remény és az Emmánuellel, a Messiással függött össze. De megvalósítása módja felől még nagy volt a bizonytalanság.

III. Teljes világosságot e tekintetben is csak a *krisztusi* kinyilatkoztatás hozott. De amint a felkelő nap gyengébben fénylik kora reggel és csak fokozatosan éri el a dél teljes erejét, úgy Krisztus reménytana is fokozatosan bontakozik ki evangéliumából. Azt mondhatjuk, a következő elemekből tevődik össze.

1. Az „Isten országa” vagy „mennyeek országa” és a vele szorosan összefüggő „örök élet”, melyről Udvözítőnk nyilvános élete kezdetétől oly gyakran beszélt, egészen új távlatokat és lehetőségeket nyitott a boldogság után sóvárgó emberi szívnek. Mert csak ami „örök”, képes kielégíteni az ember boldogságszomját. Ami nem örök, az legfeljebb csak silány pótlék, idegcsillapító, altató lehet. Csak Krisztus tanításában ébredt az emberiség teljes tudatára annak, hogy minden földi jó már azért sem boldogíthatja, mert mulandó, holott az emberi szív örökké kíván boldog lenni.

2. Nemcsak tartalmilag, hanem *minőségileg* is egészen új irányt mutatott Krisztus tanítása az ember boldogságra való

törekvésének. Nem testi, nem is egyedül szellemi boldogságot hirdet, hanem olyat, mely minden érzéket, képzeletet, tudást messze felülmúl: *istenit*. Arra hívja fel az embert, hogy Isten boldogságában részt vegyen. Isten már földi élete alatt fiává fogadja az embert, gondviselésében részesíti, kegyelmével erősíti. Mindez előkészület, vagy jobban mondva *csírája* az örök, isteni életnek. Csak ha a test porhüvelyé összetörik és lehull, fejlődhetik ki az új, boldog élet teljes valóságában.

3. Az embernek tudatosan közre kell működnie boldogsága előkészítésében azért, hogy az örök élet földi csíráját lelkébe befogadja, Krisztus akarata szerint ápolja és növeli és haláláig megőrzi. Tehát nem vak előrerendelés, hanem Istennel való aktív közreműködés az örök sors előkészítésében: ez a krisztusi boldogság titka. A kegyelem a maga teljében Isten önkéntes ajándéka, de az ajándék elfogadása, hasznosítása, megőrzése *egyéni munka* tárgyát képezi.

4. Mindehhez járul Krisztus isteni ígérete, hogy mindazok, akik híven követik az általa jelölt utat, az örök boldogságot el is érik: „Jöjjetek, Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot. Mert éheztem, és ennem adtatok”... és bemennek „az igazak az örök életbe”. (Mt. 25, 34—46.)

Látjuk, mi a *remény* természetfeletti erénye: Krisztus ígéretébe vetett szilárd bizalom, hogy aki hűségesen követi tanítását, eléri az örök boldogságot.

25. Katolikus optimizmus

I. A krisztusi kinyilatkoztatás, mint imént láttuk, négy sarkalatos tanával egészen új irányba terelte az ember boldogságra törekvését: 1. Az élet fogalmát kiszélesíti „*örök életté*” és a boldogság beteljesedését a földi életet követő örökkévalóságba helyezi. 2. Az érzéki és szellemi boldogság fogalmát kitágítja *isteni boldossággá*. Az embert részesévé teszi Isten természetének, életének, boldogságának is. Az isteni élet csíráját már e földön plántálja az ember lelkébe, de teljes kifejlődését szintén az örökkévalóságra hagyja. 3. Meggyőzi az embert, hogy noha az isteni élet és a vele járó boldogság az Isten adománya, abban csak az részesül, aki Isten hívásának engedelmeskedik, aki kegyelmét befogadja és vele közreműködik. Az ember a maga erejéből üdvözülni nem képes, de képes a kárhozatba temetkezni. Arra tanítja az embert, hogy

maga felelős örök sorsáért. 4. Krisztus ígéri, hogy aki őt követi, el is éri az örök boldogságot. Ez önt az ember lelkébe *bizalmat*, ez serkenti állhatatos munkára, ez bátorítja küzdelmeiben, ez a vigasza szenvedéseiben: „mert tudom, kinek hittem!” (II Tim. 1, 12.)

II. Aki ezeket az alapigazságokat nemcsak futólag hallja, hanem lelkébe fogadja és élete vezéreivé teszi, abban szükségképp egészen új, Krisztusig ismeretlen *világnézet* alakul ki, melynek alapvonásait a következőkben adhatjuk:

1. Krisztus hívője nem törődik túl sokat a világ nagyra-becsült javaival. Csak ott gondol velük, ahol nagy célokra segíthetnek. Hisz a föld minden kincse olyan, mint a mező virága: ma virul, holnap tűzre dobják. Azért mondja az Üdvözítő: „Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a rozsda és moly megemészti, és ahol a tolvajok kiássák és ellopják, hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket az égben...” (Mt. 6, 19. k.) Ugyancsak ő hirdeti a világnak a paradoxonnak hangzó, az emberi szívet mégis boldogító, megnyugtató tant: „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.” (5, 3.) Azért már a legelső keresztyének az apostolok lábaihoz rakták kincseiket, hogy osszák ki azoknak, akik leginkább rászorulnak. Kommunizmus kell a világnak? Az fogja meggyógyítani a társadalom tömérdek baját? Igen... a *szeretet kommunizmusa*, mely gazdagságát odafordítja, ahol a *szeretet* parancsolja, hogy segítsen!

2. „Ne féljete azoktól, akik megölik a testet, de nem tudják megölni a lelket, hanem inkább attól féljete, aki mind a lelket, mind a testet elvesztheti a gehennába. Nemde két verebet egy garasért adnak? És egy sem esik azokból a földre a ti Atyátok tudta nélkül. Nektek pedig még fejete hajszaíai is mind meg vannak számlálva. Ne féljete tehát, sokkal többet értek ti a verebeknél. Azért mindenki, aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom azt Atyám előtt, ki mennyekben vagyon...” (Mt. 10, 28. kk.) Még többet: „Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa... Örüljete és vigadjatok, mert jutalmatok bőséges a mennyekben...” (Mt. 6, 10.) Krisztus ajkáról hangzottak el ezek a szavak, aki irántunk való szeretetből nem átalotta a kereszt szűgyenfáján meghalni. Nem csoda, hogy szavai példájával egybekötve hősi bátorságot öntöttek és ma is még öntenek az igaz keresztyének szívébe. Hallgassunk a férfiakról, az apostolokról, Szent Istvánokról, Lőrincekről, Sebestyé-

nekről... Meggyőződésért meghalni: férfidolog. De mit szólnak az Ágnesek, Ceciliák, Ágoták végeláthatatlan seregéhez? Kisleányok mint hajthatatlan hősök...! Amint a keresztény nem becsüli a világ örömeit, mert mulandók, — úgy nem is fél gyötrelmeitől, mert szintén csak pillanatig tartanak. Sőt örül nekik, mert az örök boldogság zálogai. Így küszöböli ki Krisztus tana az Istenhez emelkedésnek két legsúlyosabb akadályát: a földhöz ragaszkodást és a földi kintől való félelmet.

3. Szabad a pálya. A föld erői már nem vagy csak kevésbé befolyásolják a lelket, az égi vonzalom, a kegyelem annál hatásabban tudja azt felemelni, irányítani. Így kialakul a lélekben a tipikus keresztény kedélyállapot, melyet röviden *optimisztikus lelki békének* nevezhetünk. A lélek nyugodt, sem viharzó vágyak, sem ijesztő félelmek nem kavargatják fel mélységeit. Nyugalmát verőfényes optimizmus aranyozza be: a biztos remény, hogy minden földi szenvedés ellenére vagy inkább általa, beérkezik az örök mennyei boldogság áhított révébe.

III. Az igazán méltó katolikusok lelkiületéből tevődik össze az Egyház kollektív lelkiülete. Vagy talán fordítva? Szem előtt tartva a Krisztus titokzatos testéről szóló tant, helyesebben azt mondhatnók, hogy az Egyház krisztusi lelkiülete kiárad mindazokra, akik tagjainak tekintik magukat és teljes odaadással tanai szerint élnek. Soha nem volt, soha nem is lesz emberi, — helyesebben: *emberekből álló intézmény*, mely oly állhatatosan, tökéletesen, kiírthatatlanul optimista volna, mint az Egyház. A legádázabb üldözések napjaiban sem hal el ajkain a *Te Deum laudamus* és az *Alleluja!* Vértanúi a *Credo* szavaival lépnek a vérpadra és a túlélők ereklyéik fölött mondják a *Gloria in excelsis Deo*-t. Minden vértanú helyébe több új hitvalló lép, áhítózva a vértanúság pálmáját. Hiába irtja az Egyházzal szemben mindenre kész nagyvilág a hívők sorait, azok csak nem ritkulnak, sőt még tömörebbek lesznek. Hiába rombolja le templomaikat, hiába sajátítja ki intézeteiket, még nagyobbakat, szebbeket építenek.

„Ez a győzelem, mely meggyőzi a világot, a mi hitünk.” (I Jn. 5, 4.) A *hit* nemzi a biztos reményt, a „*reménység* pedig nem engedi, hogy megszegyenüljünk, mert Isten *szeretete* kiáradt szívünkbe a Szentlélek által, aki nekünk adatott.” (Róm. 5, 5.) Erről a győzhetetlen szeretetről a következő fejezetben.

6. FEJEZET

A SZERETET TERMÉSZETFELETTI ERÉNYE

26. Remény és szeretet

I. „Szeretet az Isten.” (I Jn. 4, 16.) Mindent szeretetből teremtett. És mindent azért teremtett, hogy szeressen, amenynyire szeretetre képes. Szeretet uralkodik mindenben, ami Isten műve.

Az élettelen világban a vonzóerő különböző fajai képviselik a szeretetet: a nehézkedés, a delejesség, a tapadás stb. Jó az anyagnak anyaggal lenni: ... a szeretetnek legelemibb formája.

A növényvilágban már tisztábban mutatkozik a szeretet elve. Minden sejtje, porcikája, szerve közreműködik az egész szolgálatában, a közös, istenadta célra, a faj fenntartására. A gyökér csak úgy szolgál a gyümölcs kitermelésére, mint a levél, a törzs, a virág. És minden része, mintha tudná, hogy a naptól veszi életerejét, vonzódik a naphoz, iparkodik feléje fordulni: öntudatlan szeretet!

Az állatokban érzéki megismerésen és ösztönös hajlamon alapuló vonzalmat látunk a faj egyedei között. És ez a vonzalom szociális ösztönné fejlődik, mely a maga egészében a faj jólétét szolgálja. Gondoljunk csak a méhek és hangyák államszerű életmódjára.

De szeretetre a szó igaz értelmében csak a szellemi lények képesek, mert csak ők cselekszenek öntudatosan. Az igazi szeretet céltudatosságot és öntudatot tételez fel.

II. Amint a Teremtő az embert saját hasonlatosságára alkotta, úgy azt akarja, hogy mindenben Hozzá hasonlóan cselekedjék is: mindent szeretetből tegyen. Nézzük, mit is tett az Úristen, hogy az embert szeretetre indítsa és tanítsa.

1. Jótéteményeivel elhalmozta az embert, mint földi teremtményeinek koronáját. A jótétemények hálára tanítanak, arra köteleznek. Nincs eszes lény, aki ezt be nem látná. A hála pedig már közel áll a szeretethez. A szeretet mindig hálás

a kapott jótéteményekért és örül, ha hálájának kifejezést adhat. De kérdés, hogy a hála mindig szeretet is? Bizonyos *fokú* jóakarat a hálában mindig megvan. De az igazi, tökéletes szeretet nem ismer és nem akar korlátot ismerni. A *nagy-lelkűségnek* ez a vonása, mely a tökéletes *szeretetnek jellege*, a hálában nem szükségszerűen foglaltatik. Látnuk, hogy a szeretet a hálához hozzáad egy *lényeges* vonást.

2. Az Úristen természetes úton és a kinyilatkoztatás által tudtára adta az embernek, hogy az Ő tulajdona, tehát köteles Őt tisztelni, neki engedelmeskedni, szolgálni. Parancsaihoz büntetések fűzött, hogy az embereket azok megtartására indítsa. Kétségtelen, a hű kötelelességteljesítés, melyre az Úr emberi teremtményeit ezzel nevelni akarja, szintén már közel áll a szeretethez, már hasonlít hozzá, de még nem egy vele. A szeretet mindig híven teljesíti kötelelességeit, de fordítva, a hű kötelelességteljesítés nem szükségkép szeretet is, mert van kötelelességteljesítés önérdékből és félelemből is. A szeretet több mint hű kötelelességteljesítés, ez utóbbihoz még hozzáad egy új, jellegzetes alkatelemet. Teljesíti kötelelességét *nemcsak* azért, mert tartozik vele, hanem mert a szeretett félnek ezzel *jót tesz*. A *jóindulat* a szeretetnek jellegzetes vonása.

3. Ezt a végletekig menő jóindulatot tanította édes Udvözítőnk még inkább példájával, mintsem szavaival. Hogy minket isteni természetének részeseivé tegessen, Ő, az igaz Isten, emberré lett. Hogy bennünket gazdagítson, szegénnyé lett. Hogy boldoggá tegyen, a földön nyomorult életét élt. Hogy az örök haláltól megmentsen, a kereszt szégyenfáján értünk meg akart halni. „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért.” (Jn. 15, 13.) — Hogy lelkünk tápláléka lehessen, az Oltáriszentségben a kenyér színét vette magára. Mindenét odaadta értünk, hogy megtanítsa igazán szeretni. A szeretet felsőfoka a teljes átadás.

III. Itt megint felszólal az embernek boldogság utáni vágya: Mi lesz, ha feltétel és fenntartás nélkül átadom magamat Istennek, ha kényére-kedvére bízom magamat? ... Mi lesz velem? Udvözítőnk, az emberi szívnek nagy ismerője, előre látta ezt az ellenvetést. Már előre megfelelt rá: „Aki meg akarja menteni életét, elveszti azt; aki pedig elveszti életét énért, meg fogja azt találni.” (Mt. 16, 25.) De az emberi lélek — láttuk fentebb — különben is meggyőződik, hogy a föld minden kincse sem képes őt boldoggá tenni. Boldogságát *csak* Isten adhatja. Mennél bensőségesebben egyesül

Istenével, annál jobban biztosítja boldogságát is. A boldogság vágya nemcsak nem akadályozza az Isten tökéletes szeretetének, hanem annak előmozdítója. Oly életre vezet, amelyről Szent Pál beszél: „Élek... már nem én, hanem Krisztus él bennem. Amit pedig most testben élek, Isten Fiában való hitben élem, ki szeretett engem és önmagát adta érttem.” (Gal. 2, 20.)

A bizalomnak és szeretetnek ezt a tökéletes összefüggését remekül ecseteli a Szeretet Apostola I. levelében (4, 16. kk.): „Mi megismertük és hittünk a szeretetben, mellyel Isten irántunk viseltetik. Szeretet az Isten és aki a szeretetben marad, Istenben marad, és Isten őbenne. Azzal lesz teljes Istennek szeretete bennünk, hogy *bizalmunk legyen* az ítélet napján... Mi tehát szeressük Istent, mert Isten előbb szeretett minket.”

A bizalom, hogy tökéletes boldogság utáni vágyunk Istenben kielégítést talál, a mi vezérünk a tökéletes szeretethez.

27. A szeretet mint természetes erény

I. Nincs az a szó, mellyel az emberek oly csúful visszaélnének, mint a szeretet neve. A legtöbb nyelvben alantas hajlamok megjelölésére is használják, melyek csak érzéki ösztönök kielégítésére és az ember testi-lelki lealacsonyítására törekcszenek. Mászor oly vonzalmakra alkalmazzák, melyek magukban véve ártatlan, de mégis az ember alatt álló tárgyakra irányulnak: pl. ételekre, állatokra stb. Mindezek a hajlamok nem érdemlik meg az erény nevét. Mert erény mindig olyat jelent, ami az embert *nemesbíti*, maga fölé emeli. Erre pedig csak azok a hajlamok képesek, melyek az ember fölött álló vagy legalább nálánál nem alacsonyabrangú tárgyakra irányulnak. Az igazi szeretet mint természetes erény a felebaráti szeretettel kezdődik.

Az eszmei javak: igazság, tudomány, művészet, igazságosság iránti hajlamok tulajdonképpen nem a szeretet erénye alá foglalandók, hanem azokhoz az erényekhez sorolandók, melyeknek tárgyaira irányulnak: a bölcsesség, igazságosság stb. erényeihez.

II. Isten minden cselekedetével jót akar és jót is tesz, feltéve, hogy az ember intézkedéseit kellőkép elfogadja. Másoknak *jót akarni* és lehetőleg *jót is tenni*: ez az *igazi szeretet*. Nincs más erény, mely az embert annyira hasonlóvá tenné

Istenhez, mint a szeretet. Ezért a szeretet gyakorlása legjobb előkészület a természetfeletti kegyelmi életre. Alig van emberi szív, melybe az isteni kegyelem könnyebben beférköznék, mint a szerető, irgalmas szív. Jób nem volt a választott nép tagja, mégis nagy életszentségre emelte őt az isteni kegyelem. Hogy mivel egyengette lelkében a kegyelem útját? Maga mondja szenvedései között: „Szeme voltam a vaknak, lába a sántának. Atyja voltam a szegényeknek...” (29, 15. k.) Kornélius cezareai százados volt az első pogány, aki az Egyházba felvétetett. Miért éppen ő? „Vallásos és istenfélő férfiú” volt, „ki sok alamizsnát osztott ki a nép között”. Azért az Úr angyala arra méltatta, hogy megjelenvén neki, így szólítja: „Kornélius... imádságaid és alamizsnáid felszálltak az Úr színe elé emlékeztetőül. Azért küldj... Joppébe és hívasd ide... Simont, akinek mellékeve Péter.” (Csel. 10, 2.) A szakadár keresztények között sokan nagy ellenszenvvel viseltetnek a katolikus Egyház iránt. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy azok, akik a felebaráti szeretet cselekedeteinek gyakorlásában kitűnnek, nemcsak hogy nem gyűlölik az Egyházat, hanem inkább vonzódnak hozzá. Miért? A szeretet ösztönszerűen megérzi, hol uralkodik a szeretet. Megérzik, hogy a katolikus Egyház a szeretet hazája. És dolgozik lelkükben az isteni kegyelem: vonzza őket a kegyelem kincstárához: az Egyházhoz.

III. De magában az Egyházban is mutatkozik a természetes szeretetnek nagy értéke. Szentjeink között több nőt tisztelünk, kik fiatalabb éveikben rajongva szerették urukat, gyermekeiket. Említsük csak Magyarországi Szent Erzsébetet és Chantal Szent Franciskát. Ne értsenek félre bennünket. Nem akarjuk azt állítani, hogy bennük ez a szeretet tisztán természetes erény volt. Nem. Ők már házasságuk tartama alatt példás katolikus életet éltek. De tagadhatatlan, hogy családjuk iránti szeretetük akkor még némi természetes színezetet viselt, noha kétségtelenül már akkor a kegyelem befolyása alatt fejlődött. Később a Gondviselés elvette világi szeretetük tárgyát. A magára maradt emberi szív már nem tudott szeretet nélkül meglegni. Istenre irányították szeretetüket és nagy szentekké lettek. A családi szeretet számukra az isteni szeretet iskolája volt: tanulták énjüket szeretetüknek alárendelni, énjüket áldozatul hozni... Az áldozatok árán is szeretni tudó szív rendszert nagy tökéletességre képes.

IV. Ugyanezt mutatja a gyermekek lelki fejlődése is.

Egyike a legnagyobb jótéteményeknek, melyben az Űristen az ártatlan gyermeklelket részesítheti, az, ha oly családban nevelkedik, ahol igazi szeretet uralkodik: egy övéiről önzetlenül gondoskodó atya és teljesen családjának élő édesanya szárnyai alatt. Rajtuk látja, tőlük tanulja a még romlatlan, azért a jó iránt fogékony kis lélek, mit tesz szeretni. Megismeri az igazi szeretet áldását, boldogságát. Megtanulja a nagy igazságot: *a szeretet áldozat*. Don Bosco mondja: nevelni annyit tesz, mint a gyermekeket szeretni és magát általuk szerettetni. Amint a kis virág csak ott fejlődik, ahol a nap éltető sugara éri, úgy a gyermeklélek is csak a szeretet verőfényében tud megnyílni. A szeretet sugárzója a családban a szülők, elsősorban az „édes”-anya. Befolyása pótolhatatlan. Sokszor tapasztaltam iskolában: hat hét után majdnem minden gyermekről tudtam, milyenek a szüleik, főképp az anyjuk, ha nem is láttam, soha nem beszéltem velük. Gyermekeiben tükröződik az anyja.

Vonjunk le ebből egy fontos, a családok boldogságára mérvadó igazságot! Csak olyan leányok alkalmasak család-alapításra keresztény értelemben, akik képesek önzetlenül, áldozatkészen, önfeláldozóan szeretni. Az önző, a hiúságtól elkapott leány, kinek csak mulatság, tetszelgés, flört, rúzs jár eszébe, előbb-utóbb sárkánnyá vedlik, ha jelenleg angyal-arcot mutat is. Az önzetlenül szeretni tudó leány ellenben, ha megtalálja férjében, amire lelkének szüksége van: elvhű, vállasos, szilárd, de mégis gyengéd és önzetlen férfiasságot, mind jobban közeledik az igazi nőiség örökérvényű eszményéhez: a *Szűzanyához* és áldásává válik férjének, gyermekeinek, késői unokáinak, de még környezetének is. És boldog lesz ő maga önfeláldozó szeretetében mind földi életében, mind örökkévalóságában.

28. A szeretet mint természetfeletti erény

I. Az előző elmélkedésben azt mondtuk, hogy a szeretet mint *természetes* erény tulajdonképpen a felebarátnál kezdődik. A szeretet mint *természetfeletti* erény ellenben Istennel, jobban mondva *Istenben* kezdődik és onnét felülről terjed le a felebarátra is. Hogy ezt megérthessük, a hit világánál egy pillantást kell vetnünk a Szentháromság belsejébe, amint azt már előbb is meg tettük.

Isten Igazság, — a személyes isteni Igazság az isteni Ige, a Fiú. Isten Szeretet, — a személyes isteni Szeretet a Szent-

lélek. Senki sem lehet a megszentelő kegyelem által az isteni természet részese, aki nem egyszersmind részese az isteni Igazságnak a hit által, és részese az isteni Szeretetnek a szeretet természetfeletti erénye által. Mégis nagy a különbség a hit és a szeretet szerepében a kegyelem elnyerésében. Aki nem hisz, nem igazulhat, de aki hisz, azért még nincs szükségkép a kegyelem állapotában, mert hihet halálos bűn állapotában is. Ellenben, aki szereti Istent tökéletes szeretettel, szükségkép máris a kegyelem állapotában van, még ha előzőleg halálos bűnben élt is, mert amely pillanatban a segítő kegyelem hatása alatt a tökéletes szeretetet felindítja, el is nyeri a megszentelő kegyelmet.

Ismételjük, amit már másutt (1. elm. III.) röviden megemlítettünk: az isteni szeretet, a Szentlélek az Atyától indul ki és Fia felé árad, mert az Atya gyönyörködik Fiában és végtelen jóindulattal viseltetik iránta. A Fiútól pedig visszaárad az Atyához, mert Tőle kapta isteni természetét és azért végtelen hálával és hasonló jóindulattal van iránta. Krisztus megváltása után az Atya Egyszülöttének összes emberi testvéreit is gyermekeivé akarja fogadni. Hogyan? Megbízva, küldi a Szentlelket, hogy Egyszülöttétől szálljon tovább annak emberi testvérei felé is. Adja tudtukra, hogy az Atya végtelenül szereti őket és szeretné őket gyermekeivé fogadni. Ha hallgatnak hívására, térjen be lelkükbe és alakítsa át azt, amint Isten fiaihoz illik. A Szentlélek küldetésének eleget is tesz. Krisztus megváltása óta nincsen ember, akinek a lelkén ne kopogna. Aki ajtót nyit neki, betér hozzá és Isten fiává teszi, aki nem hallgat hívására, azt meghagyja bűnös állapotában.

Látjuk a természetfeletti szeretet eredetét: az Atyától a Fiúra száll, a Fiútól tovább az emberek felé. Aki befogadja, annak lelkét lángra lobbantja és tőle visszaszáll az Atyához.

A természetfeletti szeretet isteni erény: a mennyekből száll a földre, — a földről visszaemelkedik az égbe. Istentől ered és Isten felé törekszik. Nincs nyugta a földön, mert az ég a hazája.

II. Nézzük, mi a természetfeletti szeretetnek a *tárgya*? Magát az Istent szeretjük vele, a három isteni személyt, kik közösen bírják az isteni természetet. De szükségszerűen mindazokat is, akik a Szentháromságon kívül az isteni természetben részesülnek, vagy legalább hivatva vannak arra, hogy benne részesüljenek. Tehát mindazokat, akik Krisztusnak megtestesülése által emberi testvéreivé lettek, mert mindazokat kívánja

az Atya gyermekeivé fogadni és isteni természetének részeivé, tenni. Az egy természetfeletti szeretetnek tehát kettős tárgya van: a hármasság egy Isten és az összes értelmes lélekkel bíró teremtmény, angyalok és emberek, kik képesek Istent szeretni és isteni természetének részesei lenni. A bukott angyalok és a már elkárhozott emberi lelkek tehát már nem tárgyai a természetfeletti szeretetnek, mert már nem lehetnek Isten természetének részesei.

III. Mi az isteni szeretet *indoka*? Az isteni természet *végtelen szeretetreméltó volta*. Ezért szereti az Atya Fiát, ezért szereti a Fiú Atyját, azért szereti az Isten mindazokat, akik a Szentlelket befogadják és ezáltal isteni természetének élő tükörképeivé, részeseivé lesznek. Mi emberek azonban Isten szeretetreméltóságát közvetlenül majd csak a mennyországban szemléljük. Itt a földön Isten jóságát leginkább jótéteményeiből ismerjük a hit világánál. Az isteni jótéteményekért járó hálaszeretet *valóságos tökéletes szeretet* és annak hatásaival és érdemeivel is rendelkezik, feltéve, hogy az Istent igazán *mindenek fölött* becsüli és szereti.

IV. És miki a természetfeletti szeretetnek határai? Épp azért természetfeletti, isteni ez a szeretet, mert *nincsen határa*, hacsak a teremtmény maga nem szab neki határt azáltal, hogy visszautasítja, amint Lucifer és bukott angylaltársai és földi követői tették. A még zárandokállapotban e földön élő embereket kivétel nélkül magában foglalja, mert ők mind Isten gyermekei vagy hívátva vannak, hogy azzá legyenek. Aki ma még nagy bűnös, akár a keresztényeket üldöző Saul, akár a vámos Lévi, — Isten irgalmasságából holnap egy Szent Pál, egy Szent Máté lehet. „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy *mindaz*, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem *örök élete legyen*.” (Jn. 3, 16.) És Szent Pál mondja: Isten „*azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön és az igazság ismeretére jusson*”. (I Tim. 2, 4.) Amint az Őristen előre senkit ki nem zár az örök üdvéből, úgy nekünk senkit sem szabad kirekesztenünk természetfeletti szeretetünkben. Ismét Szent Pál mondja: „Itt már nincs pogány, nincs zsidó, nincs körülmetélkedés s körülmetéletlenség, nincs barbár és szkíta, nincs szolga és szabad: hanem minden és mindenben Krisztus”, kinek testvérei vagyunk. (Kol. 3, 11.)

29. A természetfeletti szeretet mint társadalmi kapocs

I. Az égboltozaton megszámlálhatatlan csillag kering. Különböznek egymástól nagyságban, tömegben, súlyban, sebességben, pályájuk hosszúságában. Mégis legnagyobb rendben keringenek egymás körül. Mi ennek a csodás rendnek titka? Minden égitestben van vonzóerő, melyet tömege ad, és van taszítóerő, mely mozgásából ered. A csillagok közt ez a két erő *kellő arányban* van megosztva, azért egyensúly uralkodik köztük, mely rendes mozgásukat biztosítja. Ha csak két égitest állana egymással szemben, erőtanuk elég egyszerű volna. Három egymással viszonylatban álló testnél a probléma már annyira bonyolult, hogy a tudósok is alig mernek róla nyilatkozni. De midőn az égbolton sok milliő csillag kering, mely mind egymásra hat és egymás körül kering, rendszerük oly szövvényes, hogy az ember csak imádó hódolattal borulhat le a nagy Mester előtt, aki akkora művet megtervezni és megalkotni tudott. „Isten dicsőségét beszéljük az egek, és keze művét hirdeti az égbolt.” (Zsolt. 18, 2.)

II. Az emberi társadalom hasonlít az égbolthoz. Itt rengeteg tömegű, de értelmetlen test kering egymás körül, — amott számtalan kis, de szabadakaratú lény sűrög-forog egymásmellett. És amint az égbolt hirdeti Teremtője dicsőségét, hasonlóan a társadalom is, — de mégis máskép. A csillagok követik pályájukat, melyet Teremtőjük előírt, mert nem is tudnak máskép cselekedni. Az emberek ellenben követik Isten törvényét, *ha akarják*. De akarva, nem akarva hirdetik Istennük dicsőségét. Ha engedelmeskednek törvényének, *békében* hirdetik *jóságát*. Ha nem engedelmeskednek, látszólag elszakadnak Tőle, de végre mégiscsak visszakényszerülnek Hozzá, hogy a *kárhozatban* örökké hirdessék *igazságosságát*. Ha nem tévedünk, az emberek szabad mozgása a társadalom porondján még kuszáltabb, mint a csillagoké az égbolton. Még más hasonlatosságra kell rámutatnunk. Amint a csillagok közt két látszólag ellentétes erő egyensúlya biztosítja a rendet, úgy az emberi társadalomban is kétfajta erőnek egymásra hatását észleljük: a társadalom békéje az egyesítő és szétválasztó erők egyensúlyán alapszik.

III. Az emberi társadalomban működő *természetes* erők közt a legelemibb, de egyszersmind a legáltalánosabb és legerősebb a *létfenntartás ösztöne*. Megvan minden élőlényben. A növény, bár öntudatlanul, keresi a megfelelőbb talajt, a nap-

fényt, a védettebb helyet. Az állatoknál a létfenntartási ösztön már inkább az érzéki megismerés és törekvés formájában jelentkezik. A csecsemő életösztone is még érzéki formákban nyilvánul. De minél inkább ébred szellemi életre, annál inkább használja *értelmi* megismerését és akarását életérdekeinek érvényesítésére. Ez már *önszeretet*. Hogy az önszeretet magában véve jó, sőt erény, kiviláglik Megváltónk szavaiból, aki azt a felebaráti szeretet zsinórmértékévé teszi: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.” (Mt. 19, 19.) A tökéletlenség és baj ott kezdődik, ahol az ember mások kárára törekszik érdekeit kielégíteni. Ez *önzés*, mely szükségkép összeütközésekre vezet. De nagy tévedés volna azt hinni, hogy az önzés *csak* bontóerő. Ellenkezőleg, a legtöbb emberi egyesülés egoisztikus és egocentrikus erőkből keletkezik. Az egyének és a belőlük alakult kisebb egyesülések belátják, hogy egymagukban nem képesek életérdekeiket hathatósan érvényre juttatni, azért szövetkeznek hasonérdekűekkel. Így szoktak egységekké tömörülni az egyenlő képzettségűek, foglalkozásúak, a hasonló anyagi viszonyok közt élők. De épp ezek az egyesülések vezetnek legádázabb *osztályharcokra*, ha az egyes osztályok csak a maguk érdekeit tekintik és keresik, tekintet nélkül másokra, amint a kapitalizmus és szocializmus története mutatja. — Az egy fajbeliek érdekközössége szüli a *nemzetiségi* törekvéseket és küzdelmeket. — Másutt különböző fajbeliek egyesülnek egy *államalakulattá*, ha a közös földrajzi helyzet vagy más közös viszonyok azt előnyösnek tüntetik fel, amint Svájc és az U. S. A. példáján látjuk. — De még az egyes államok is meggyőződnek arról, hogy nem képesek érdekeiket kellőképp biztosítani, tehát más államokkal szövetkeznek. Hogy ilyen *államszövetségek* mennyire válnak az emberiség áldására vagy kárára, megítélheti, aki a jelen kor vérzivatarait átéli. A fékezetlen önzésben tehát szintén van egyesítő erő, de amint egyesekkel egyesít, ugyanabban a mértékben és még inkább elválaszt másoktól. Szóval az önzésben *több* a bontó-, mint az egyesítő erő. Egymagában nem alkalmas a társadalom egységét és békéjét biztosítani. Az önzéssel mindig párosul a *bűszkeség*, az eredeti bűnnek ez a legveszedelmesebb következménye. Így aztán minden egyén, csoport, osztály, faj, nemzet, állam kiválóbbnak tartja magát másoknál, és érdekét fontosabbnak másokénál, és az egyes emberekben talán még szóhoz jutó altruista erők: önzetlenség, részvét, emberszeretet a tömeg-egyesülésekben már alig érvényesülnek.

IV. Minthogy tehát a társadalomban működő *természetes* erők *inkább* széthúzó, mint egyesítő irányban működnek, az emberiség egysége, fejlődése, békéje csak akkor lehet biztosítva, ha a természetes erőknek ezt az elhajlását egy *természetfeletti* erő kiegyensúlyozza. Ez a természetfeletti erő pedig a kegyelem emlőin nevelkedett természetfeletti *szeretet* Isten és ember iránt. Csak ez a szeretet érteti meg az emberiséggel, hogy *mindenegyed* *egyén* *Isten gyermeke* és *neki* Istenben *testvére*; a szegény csak úgy, mint a gazdag, — a gyenge, mint az erős — a műveletlen, mint a legműveltebb: azért mindenkinek jogos érdeke *egyenlően szent és sérthetetlen*. Ez egyedüli védőbástyája a tartós békének mindenfajta osztályuralkodó és állammindenhatósági törekvésekkel szemben. Ahol uralkodik a szeretet, ott szent a béke; ahol nincs szeretet, nincs messze a felfordulás és a háború.

7. FEJEZET

A SZERETET KÜLONBOZÓ FAJAI

30. A szeretet nyilvánulásai

Mit is művel a szeretet? Miben nyilvánul a tevékenysége, az ereje?

I. A szeretet legelső nyilvánulása a *vágy*. A lélek vágyódik arra, ami neki tetszik, ami természetének megfelel. Arra, ami valamely hiányát pótolja vagy fölös erejét befogadni képes. Amire a lélek vágyódik, arra kész törekedni is, ha elérhetőnek tartja. A vágy az emberi akaratnak egyik legerőteljesebb megindítója.

Van érzéki, van szellemi vágy. Nemcsak a szellemi, hanem az érzéki vágy is indítólag hat az akaratra. Éppen ebben nyilvánul az érzéki vágyaknak vészes befolyása az erkölcsi életre. Amit a nagyvilág szerelemnek vagy szeretetnek hív, az nagyrészt az érzéki vágyak hatása a felsőbb törekvő képességekre. Kétségtelen, hogy ezen *alsótokú szeretet* tömérdek rombolást okoz az ember erkölcsi életében, de tagadhatatlan az is, hogy igen sok jóra vezethet. A fiatalok első szerelmi megmozdulásai nagyrészt az érzéki vágy medrében indulnak. Ha az értelem és az akarat fékező hatása alatt állanak, minden erkölcsi kisiklástól megóvhatók és nem megvetendő erkölcsi értékekre vezethetnek. A fiatalemberben nevelik a női nem iránti tiszteletet és lovagias viselkedést. A leányban a férfi megbecsülését és az iránta való nemes, önzetlen szolgálatkészséget. Egymáshoz közelítik a nemeket, egymás gyengeségeinek elnézésére, előnyei megbecsülésére nevelnek. Mindkettőben kifejlesztik az egymásra utaltság érzetét. E természetes, kellő vigyázat és önuralom mellett hasznos alapon indul el rendszerint az igazi, Isten akarata szerinti *hitvesi szeretet*, mely a házasság szentségében egyre inkább kiveti magából az érzéki elemet és egyre jobban gyarapszik az erkölcsileg oly értékes és érdemdús igazi felebaráti szeretetben, melynek a hitvesi szeretet egyik legkiválóbb formája. Egy-

másról és gyermekeikről szeretetteljesen gondoskodva, egymás hibáit nagylelkűen elviselve, egymásért áldozatokat hozva, a hitvestársak szüntelenül egymás lelki tökéletesedésén dolgoznak és karöltve haladnak az örök, isteni cél, a mennyei boldogság felé. A házasság az emberiség nagyrésznének legegyszerűbb, legmegbízhatóbb életútja, — ha mindvégig az marad, aminek az Úristen szánta: az egyre tökéletesbülő szeretet útja.

II. A vágyhoz hasonlít a *gyönyörködés* vagy *csodálat szeretete*. Az előbbitől különbözik abban, hogy nem érzi vágyból, hanem *szellemi* gyönyörködésből indul ki. XI. Pius fiatalabb éveiben nagy turista volt. Mikor egyszer hosszas, fáradságos vándorlás után végre felért a havasok magas régiójába és kimondhatatlanul szép, tiszta, fenséges kép tárult eléje, vezetője e szavakba tört ki: Itt térdre kell borulni és imádni a Teremtőt! Ime a gyönyör és csodálat szeretete! Hasonló benyomásokat szül a végeláthatatlan tenger, a határtalan sivatag, a csillagos ég szemlélete. Az igazi, tiszta művészetnek is az volna a hivatása: feltárni a természet által a Teremtő leigázó szépségét, — csodálatra, szeretetre nevelni.

Ennek a szeretetnek magasabb, tisztultabb foka az a kimondhatatlan gyönyörűség, mellyel sok misztikus hajlamú lélek Krisztus emberi életét szemléli vagy egyes hitigazságokat és hittitkokat. Kétségtelen, hogy a lelki vigasz nagy mértékben táplálja az igazi istenszeretetet, feltéve, hogy a lélek benne meg nem állapodik, hozzá önző módon nem ragaszkodik, hanem érzetein felülemelkedve, Istenében nyugszik azzal az elhatározással, hogy őt nem kevésbbé akarja szeretni akkor sem, ha minden vigasztól megfosztaná.

A gyönyör és csodálat szeretete lesz boldogságunknak egyik forrása a mennyországban is. Istent szemlélve szeretni és szeretve szemlélni: ez a mi örök boldogságunk.

Az Istenben is megvan a gyönyörködés szeretete. Így szerette a teremtett mindenséget, amiről a Szentírás mondja: „És látá az Isten, hogy mindaz, amit alkotott, felette jó.” (I Móz. 1, 31.) De az isteni gyönyörködés legfőbb és egyetlen méltó tárgya maga az isteni természet, melyet az Atya Fiában, a Fiú Atyjában szemlélve, kimondhatatlan gyönyörűséggel egymás felé lehelik a Szeretet Lelkét.

III. A szeretetnek legtökéletesebb faja vagy ténye a *jóakarát*. Ez indította az Úristent arra, hogy a mindenséget megteremtse és saját jóságát vele megismertesse és közölje. A

jóakarát szeretete vitte rá, hogy értelmes teremtményeit a kegyelem által fiaivá tegye, hogy őket a bűnbeesés után megváltsa, hogy róluk igazán atyai módon gondoskodják és őket magához a mennyországba vigye. Isten minden tette *jóindulat*.

A jóindulat a szeretetnek az a neme, melyet nekünk embereknek leginkább gyakorolnunk kell. Jóakaratot kell tanúsítanunk Istenünk és felebarátunk iránt. Isten iránt, hogy neki hűségesen szolgálunk, felebarátunk iránt, hogy javát akarjuk és tőlünk telhetőleg előmozdítjuk. A gyönyörködés szeretete inkább csak a mennyei boldogságnak a földre tévedt gyenge sugara. De a jóakarát szeretete földi életünk tartama alatt mindennapi kötelességünk, melyet szüntelenül teljesítve mennyei boldogságunkat kiérdemeljük.

31. A jóakarát szeretete

I. „Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békeség a jóakarátú embereknek.” (Lk. 2, 14.) Ez volt a betlehemi angyalok éneke karácsony ünnepén. A mélységes béke a kegyelmi életnek legillatosabb bimbója. Csak azokban a lelkekben tud kivirágozni, kik jóakarátban bővelkednek. Ahol jóakarát uralkodik a lélekben, ott a kegyelem akadálytalanul bír működni; minél több az önző önakarat, annál több ellenállással is kell megküzdenie.

Hogy felebarátunknak jóakarattal tartozunk, azt könnyen belátjuk. Felebarátunk — akár koldus, akár milliomos — csak ember, és mint ilyen előbb-utóbb rászorul rokonszenvünkre, talán egy jó szóra, szívességre. De az Úristen, a minden más-tól független, legtökéletesebb lény miért szorulna véges, gyarló teremtménye jóakarátára, szeretetére? — Rászorulni *nem* szorul rá, az biztos. Akár szeretjük őt, akár nem, megmarad, aki és ami öröktől fogva volt: végtelenül tökéletes és boldog. De mégis megkívánja, hogy szeressük, éspedig a *mi* érdekünkben. Mert csak ha szeretjük, érhetjük el végcélunkat, a nekünk szánt és készített örök boldogságot. Értünk kívánja és parancsolja, hogy jóakarattal legyünk iránta, hogy szeressük.

De hogy tudna a gyarló ember jóakaratot tanúsítani Istennel szemben? Vagy talán az alattvaló nem szeretheti királyát? A rabszolga urát? Igaz, mi emberek sokkal mélyebben állunk az Úristen alatt, mint a rab a király alatt, de azért mégis jóakaratot tanúsíthatunk iránta, ha akarátát *szabadon* teljesít-

jük. Más az anyagi, más a szellemi természet sorsa. Az előbbi a Teremtő szilárd törvényekhez kötötte, melyeket át nem léphetnek. A szellemi lényeknek is megadta törvényeit, de őket *szabadakarat*tal látta el, engedelmeskedhetnek, ha akarnak, ellene is szegülhetnek. Az anyagi világ szükségszerűen szolgál Teremtőjének, a szellemi világ *szabadon*. Ehhez kell a *jóakarat*. Az ember akkor van jóakaratú Isten iránt, akkor szereti Istenét, *ha akarja, amit Isten akar*.

II. A mondottak után felvetődik a kérdés, hogyan ismeri meg az ember Isten akaratát? Isten *jelzéséből* és *tetszéséből*. E szerint Isten *jelzésének* és Isten *tetszésének akaratát* különböztetjük meg, melyeket Szalézi Szent Ferenc szerint következőképp magyarázhatunk.

A *jelzés* akarata magában foglalja mindazt, amit az Úr mint akaratát *kihirdetett*. A sínaihegyi tízparancsolat, Krisztus Urunk evangéliumi parancsai, esetleg tanácsai Istennek *közvetlenül* kihirdetett akaratát tartalmazzák. Amit ellenben az Egyház parancsol, azt Istennek közvetve kihirdetett akaratának kell tekintenünk, mert Krisztus azt mondta apostolainak: „Aki titeket hallgat, engem hallgat.” (Lk. 10, 16.) Hasonlóképp kell vélekednünk a világi hatalom igazságos rendelkezéseiről is.

Isten jelzett akaratát kifejezésre hozzák: Isten *parancsai*, — *tanácsai*, azok számára, akiknek szólnak, — a *lelkismeret* tisztán megismert *sugallata*, mely Isten visszhangjának tekinthető lelkünk mélyén, — és végül az *Egyház és az állam törvényei*.

Hogy ezeknek megtartása mennyire fontos, kiviláglik Krisztus szavaiból, melyeket a mennyország útját kereső gazdag ifjúhoz intézett: „Ha be akarsz menni az életre, tartsd meg a parancsokat.” (Mt. 19, 17.) Az utolsó vacsorán pedig azt mondta: „Aki parancsaimat ismeri és azokat megtartja, az szeret engem.” (Jn. 14, 21.)

III. Ellentétben az isteni jelzés akaratával, az isteni *tetszés akarata* nem szavakban, hanem *Isten cselekedeteiben* nyilvánul: abban, amit Isten megenged vagy tesz. Talán valami jóra törekszünk, az események mégis azt mutatják, hogy Istennek mások a tervei. Szent Pál szeretetének tüztől hajtva dolgozni kívánt az Úrért, hirdetni az evangéliumot minden népnek. Az Úr pedig megengedte, hogy fogságba essék és mozgási szabadságában és ígehirdetésében évekig akadályozva legyen. Sok nemes törekvésű fiatalember hasonlóan tapasztal. Istenért dolgozni legfőbb vágyuk, az Úr pedig a betegség ke-

resztjére feszíti őket. Gondoljunk Kaszap Istvánra! Szent Bernát nagy lelkesedéssel hirdette meg a kereszteshadjáratot, ezren és ezren sorakoztak a kereszt zászlaja alá, — Isten mégis megengedte, hogy lelkesedésük, életük és vérük áldozata látzólag eredménytelen legyen.

A mindennapi élet számtalan apró-cseprő ügyeiben ugyanazt tapasztaljuk. Valaki nagy szorgalommal és körültekintéssel kitűnőnek látszó üzletet tervez: nem sikerül, vesztéssel végződik. Más bizonyos állást kívánna elérni — hiába, nem őt választják meg. Holnapra gyönyörű kirándulást tervezünk, oly jó volna elcsigázott idegeinket Isten szép természetében kissé felüdíteni . . . Rosszra fordul az idő, le kell róla mondanunk. Ilyenkor tapasztaljuk az Úr szavainak igazságát: „Nem az én gondolataim a ti gondolataitok, és a ti utaitok nem az én utaim, úgymond az Úr.” (Iz. 55, 8.) Az Isten-rendelte vagy megengedte események mutatják az Úr akaratát, melynek tulajdon akaratunkat alá kell rendelnünk. Már nem a régi cél irányában kell törekednünk, melyet az események helytelennek mutatnak, hanem abban az irányban, melyet az események mint Isten akaratát megjelölnek.

Nem elég tehát jóra, nemesre törekedni. Nem elég önzetlenül dolgozni. Hogy munkánk teljes mértékben Istennek tessen, szükséges, hogy a jót nem a magunk feje szerint, hanem *Isten szent akarata szerint* cselekedjünk, amint azt az események és körülmények bölcs megfontolásából megismerhetjük.

Mert a jó akkor *teljesen* jó, ha Isten akarata szerint történik.

32. Az életszentség lépcsője

Minden igazi tökéletesség, minden életszentség akaratunknak Isten akaratával való összhangjában áll. Minél teljesebb ez az összhang, annál közelebb állunk Istenhez. Kifejtettük ezt már a II. rész 9. fejezetében. Tekintve a tárgy rendkívüli fontosságát, jónak látjuk az ott mondottakat rövid összefoglalásban megismételni.

I. E tekintetben a hívő keresztényeket *három* csoportra oszthatjuk:

1. Az elsőbe tartoznak azok, akik Isten iránt *napszámos-lelkülettel* viseltetnek. Minden keresztény tudja, hogy a halálos bűn megfosztja őt a megszentelő kegyelemtől és az örök kárhozat veszélyének teszi ki. Nincs földi nyavalya, szeren-

csétlenség, katasztrófa, melynek oly borzalmas következményei volnának, mint a halálos bűnnek. Ez hittétel, melyet minden hívőnek el kell fogadnia, ha keresztény akar lenni és az is akar maradni. Ha pedig elhiszi, eltökélve kell hogy legyen a halálos bűn feltétlen elkerülésére. Ezt a lelkületet körülbelül ezekkel a szavakkal fejezhetjük ki: inkább meg akarok halni, mintsem halálos bűnbe beleegyezni. Ezen túl a csekélyebb bűnökkel nemigen törődik, mert örök sorsát közvetlenül nem veszélyeztetik. Ez a lelkület a kegyelmi életnek elkerülhetetlen feltétele. Mert aki bizonyos körülmények közt halálos bűnt akar elkövetni, már ezzel a lelkületével halálosan vétkezik és kegyelmi állapotát elveszti.

2. Mások nem elégszenek meg ezzel a legszükségesebb lelki felkészültséggel, hanem felismerve a bocsánatos bűn ocsmányságát és az Isten iránti rút hálátlanságot, attól is lehetőleg óvakodni iparkodnak. Ez a *hű szolga lelkülete*, melyet ebbe a formulába önthetünk: Nemcsak a halálos bűnt, hanem a bocsánatos is tőlem telhetőleg el akarom kerülni. Akaratát Istenének alárendeli mindenben, amit akár csak bocsánatos bűn terhe alatt parancsol vagy tilt. Ez az előbbinél már sokkal szebb lelki állapot. Elérése és állandó megőrzése sok kegyelmet tételez fel, melyet az Úr rendszerint csak pontosan betartott imaélet fejében szokott megadni.

3. Ha a lélek szorgalmasan fontolgatja Istennek tömérdek jótéteményeit, melyekben a teremtés, megváltás, gondviselés, a kegyelmi élet, a szentségek által részesítette, lassan föléri azt a rengeteg hálatartozást, mely őt Istennel szemben terheli. Belátja, hogy ezt a hálatartozást csak a parancsok megtartásával alig róhatja le. *Többet kell tennie Istenért!* Nemcsak ott akarja akaratát Istennek alávetni, ahol parancs vagy tilalom kötelezi, hanem mindenütt, ahol azt tisztán megismeri. Ez az *istenfiúi lelkület*, melyet e szavakkal adhatunk vissza: *Mindenben mennyei Atyámnak tetsző életet akarok folytatni.* Ezzel már megközelítjük a keresztény tökéletesség küszöbét.

II. Nincs kétség, minden keresztény arra van hivatva, hogy idáig emelkedjék. Aki híven felhasználja a rendelkezésére álló kegyelmeket és kegyelmi eszközöket, ezt a lelkületet el is éri. Ha kissé mélyebben kutatjuk belső összetételét, négy *fokozatot* különböztethetünk meg benne.

1. A legalsót *tényleges* akarati megegyezésnek nevezhetjük. Abban áll, hogy a lélek, mihelyt tisztán megismeri Isten reá vonatkozó szent akaratát, — parancsból, tanácsból, a tény-

leg fennálló viszonyokból vagy lelkiismerete világos szavából — azonnal alá is veti magát: kész teljesíteni a reá rótt feladatot, elfogadni a keresztet, lemondani saját tervéről, véleményéről, ha belátja, hogy ellenkezik Istenével. Ajkára veszi az Udvözítő szép szavát: „*Igen, Atyám, mert így tetszett neked!*” (Mt. 11, 26.)

Aki akarátának ezt a tényleges alávetését következetesen gyakorolja, biztosan eléri indulatainak megfékezését és állandóan előrehalad a tökéletesség útján.

2. Amikor a kegyelem behatása magasabbra lobbantja benne a szeretet lángját, a lélek többet kíván megtenni, mint amire a jelen pillanat alkalmat szolgáltat: egyszersmindkorra, életére és örökkévalóságára elfogad mindent, amit a Gondviselés rá fog szabni. Örökre egyesíti akarátát Isten imálandó akarátával. Ez az akarat *teljes odaadása*, melynek klasszikus kifejezése Szent Ignácnak „Fogadd el, Uram, teljes szabadságomat...” kezdetű gyönyörű imája, melyet sok ima-könyvben mint áldozás utáni hálaadást találunk.

3. Elmeget a lélek még messzebb is? Igen! Tömérek oly dolog van, melyet az Úristen se nem parancsol, se meg nem tilt. Bennük az ember még mindig bőséges alkalmat talál ön-akarata kielégítésére, szabadsága érvényesítésére. Sok ártatlan hajlam, rokonszenv, passzió stb. A fölfelé törekvő lélek a kegyelem vezetése alatt arra a gondolatra ébred, hogy ezekről is lemondjon... Miért? Hisz nem rosszak. Mégis úgy érzi, hogy Isten *egész szívét* akarja, minden ragaszkodását, rokonszenvét... Amit szeretetéből a teremtményekre tékozol, azt — úgy tűnik — elvonja Istenétől. Tehát ezen ártatlan kedvteléseket is már csak akkor akarja folytatni, ha látja, hogy Isten is helyesli, pl. hogy munkaerejét bennük pihentesse, felüdítse. Ezt neveztük az akarat *nemleges odaadásának*. Gyakorlása — ismételjük — sok okosságot követel, szükséges tehát, hogy kellő *lelki* vezetés mellett történjék, mert túlzások e téren nagyon is megbosszulhatják magukat, sőt tévútra vezethetnek.

4. Ha az ember az előző három fokozatot egymással karöltve gyakorolja, lassan megéri arra, hogy már csak *egyetlenegy indító*ok van rá *döntő* hatással: *Isten szent akarata*. Minden más érdek már alig hat rá, vagy csak annyiban, amennyiben az isteni akarattal összefügg. Ez az igazi *tökéletesség*, melyről Szent Pál mondja: „Élek, pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.” (Gal. 2, 20.)

8. FEJEZET

A TERMÉSZETFELETTI SARKALATOS ERÉNYEK

33. Az okosság műhelyéből

I. Az okosság erényéről a nagyvilágnak alig van igazi fogalma. Az okosság erénye helyes, célra vezető, megfelelő eszközöket keres és alkalmaz. Feltételezi tehát nemcsak az ész teljes használatát, mint minden más erény gyakorlata, hanem azonfelül gyakorlatot az élet értékeinek megbecsülésében, némi élettapasztalatot is. Azért rendszerint csak felnőtteknél fejlődhetik ki teljesen. Nézzük működését néhány gyakorlati példában.

Az első nagy kérdés, mely a fiatalember okosságát próbára teszi, a *pályaválasztás*. Tisztességes, boldog, eredményes életnek keresi az útját. A fiatalember inkább érzéseit, hajlamait, képzeleteit követi elhatározásaiban, mintsem az életnek benne még csekély tanulságait. Azért gyakori a téves pályaválasztás. Nem nagy okosságról tesz tanúságot, ha valaki szép és eszményien nemes célt tűz ki maga elé, de számításba nem veszi azokat az adottságokat, melyek benne és körülötte fennállanak. Végzetes tévedés p. o., ha egy gyengeszervezetű ifjú misszionáriusnak, beteges leány kármelitának készül. Hiányzik ily választásokban a legelső feltétel: a fizikai erő. A helyes pályaválasztásnak számolnia kell a testi egészséggel, a szellemi tehetségekkel, a rendelkezésre álló anyagi erővel, de mindenesetre az egyén hajlamaival is, valamint hozzátartozóinak jogos igényeivel. Aki mindezek számbavételével választja meg pályáját, nem csekély okosságról tesz tanúságot.

Ha az ember már megalapozta pályáját, legtöbb esetben azt tapasztalja, amit a Teremtő már a paradicsomban mondott: „Nem jó, hogy az ember egyedül legyen.” (I Móz. 2, 18.) Ha magasabb érdekek és indokok nem követelik nötlenségét, az ember helyesen teszi, ha követi az istenalkotta természet által előírt utat. Keresi tehát élete párját. Ez a keresés talán még

súlyosabb próbája az okosságnak, mint a pályaválasztás. Biztos, hogy itt az érzéki momentumokat nem szabad kiküszöbölni. Mert a Teremtő szántszándékkal plántálta az emberbe az érzéki hajlamokat; jók azok és Isten akaratának megfelelőek, hacsak túl nem tengődnek, hacsak az ész és akarat fölé nem kerekednek. A tapasztalat mégis azt mutatja, hogy tartós boldogságot biztosító házasságok nem annyira az érzelmi vonzalmakon, mint inkább szellemieken épülnek fel: az erkölcsi felfogás, a világnézet közösségén.

A hivatásának élő házasember a kész, az egész ember. Most már a mindennapi élet megoldásra váró kérdései és feladatai foglalkoztatják okosságát. Hogy teljesíti hivatását, hogy osztja be idejét, hogy gondoskodik családjáról, gyermekeit milyen nevelésben részesíti, milyen a pénzkezelése? Milyen a politikai beállítása és mily indítók vezetik ebben? Mindezek a kérdések az okosság erényének próbakövei. Helyes eszközök, helyes célok szolgálatában!

II. A keresztényt hite meggyőzi arról, hogy *természetfeletti célra* van alkotva: a mennyei boldogságra. Ennek a végső célnak minden más értéket és érdeket alá kell rendelnie. *Életpályája* nem más, mint az az út, melyet a Gondviselés neki szánt, hogy örök célját megközelítse. A házasság Krisztus-rendelte szentség, mely a kegyelmi állapot fenntartására és gyarapítására szolgál. A családi élet a szeretet gyakorlótere, a gyermekek számára a szeretet iskolája. Az anyagi javak: pénz, birtok, tekintély stb. mind szükséges eszközök nemcsak a természetes élet fenntartására, hanem a kegyelemélet gyarapítására is jócselekedetek által. Szóval minden igaz természetes érték beillesztendő a kegyelmi életbe, igaz, más formában. Természetes szempontból nézve a felsorolt javak könnyen *életcéloknak* látszhattak, a természetfeletti életcél uralma alatt már csak *eszközök* az egyetlen, örök cél szolgálatában.

A természetes javaknak ez a természetfeletti átértékelése és megfelelő felhasználása természetfeletti értelmi és akaratit erőt is feltételez. Azért az Úristen saját isteni bölcsességének egy szikráját bocsátja az emberi lélekre, mely értelmét megvilágítja, akaratát megindítja, hogy egész életét az örök cél követelményeinek megfelelően rendezze. Ha ez az isteni segítség csak *futólagos*, akkor *segítő kegyelemnek* hívjuk, ha ellenben a megszentelő kegyelemmel együtt a lélekbe lehelt *állandó minőség*, akkor az *okosság természetfeletti erényének* nevezzük. Ez a kegyelem állapotában élő embert arra képesíti, hogy

örök céljának megfelelő eszközöket válasszon és alkalmazzon és igazán természetfeletti életet éljen. A kegyelmi életet élő emberben *nem* kell kétféle okosságot megkülönböztetni: természetest, mely a világos értelem és helyes ítélet istenadományaival dolgozik, — és természetfeletti, mely a megszentelő kegyelemmel együtt a lélekbe lehelt természetfeletti képesség. E kettő benne *összeolvad*. A természetfeletti erény magának *alárendeli* és örök céljára *irányítja* a természetes okosságot.

III. Midőn isteni Megváltónk apostolait téritői útjukra küldte, azt mondotta nekik: „Legyetek ... *okosak*, mint a kigyók és *egyszerűek*, mint a galambok.” (Mt. 10, 16.) Új magyar kiadásunk szabadabban úgy fordítja, „*szelídek*, mint a galambok”. A lelki egyszerűség, melyet Krisztus Urunk itt említ, az az erény, mely mindig *csak egy célra néz*, és tőle sem jobbra, sem balra el nem tér. A természetfeletti okosság szükségkép magában foglalja ezt a szent egyszerűséget. Megérti, hogy az örök boldogság, melynek elérése földi feladatát képezi, akkora érték, hogy vele szemben minden evilági érdek nem több a föld poránál. Tehát mindig és mindenben az örök célt tartja szem előtt és minden mást csak ennek szemszöge alatt ítél meg. Ha a földi érték örök célját elősegíti, megtartja és él vele, — ha hátráltatja, elveti. Ez a *szent egyszerűség* nagy erénye, mely nélkül a természetfeletti okosság erénye nem gyakorolható. Azért Krisztus az okossággal együtt mint elengedhetetlen kiegészítőjét, a szent egyszerűséget is ajánlja apostolainak.

34. Igazságosság

I. Kétféle értelemben veszik e szót: tágabb és szorosabb értelemben. *Tágabb* értelemben az *összes erények foglalatát* jelenti. Így használják a szót a zsoltárok és a bölcsesség könyvei, midőn az „igazságos” dicséretét zengik, értve alatta azt, aki az Úr parancsait hűségesen megtartja. *Szorosabb* értelemben azt az erényt jelenti, mely arra törekszik, hogy *mindenkinek megadja, ami megilleti*. Mi is szorosabb értelemben veszük a szót a jelen elmélkedésben.

Az eredeti bűntől megmértelyezett emberi természet *önzésre* hajlik: többre becsüli magát, mint másokat, saját érdekeit fontosabbnak tartja másokénál. Azért saját érdekei és jogai védelmében könnyen megsérti mások igazát. Egyéni harag, társadalmi békétlenség, államok közti háborúk ennek

gyakori következményei. Már a régi pogány bölcsek belátták, hogy az önzés kielégítéséből eredő haszon sokkal kisebb a békétlenség okozta károknál. Azért arra intették az embereket, városokat és államokat, hogy megfékezve önzésüket, mások jogos érdekeit elismerjék és azok érvényesülését ne zavarják. Azt hiszem, nincs más erény, melynek a pogányok között annyi lelkes művelője akadt, és mely köztük oly nagyra fejlődött, mint az igazságosság. A pogány népek között főképp a *rómaiak* voltak az igazságosság kiváló mesterei. Jogrendszerükben ennek az erénynek halhatatlan emléket emeltek, melyet még ma is csodálunk.

Nem tagadjuk, a római jogban is sok a formalizmus, a betűhöz ragaszkodás, a *ridegség*. De alapelveinek helyességét elvitatni nem lehet. Elismerte ezt az Egyház is, midőn a római jogot „*recipialta*”, azaz kijelentette, hogy ahol az egyházjog másképp nem rendelkezik, ott a római jog veendő tekintetbe. Azt hiszem, nem tévedünk, ha a római jogban a megváltás egyik távoli előkészítőjét látjuk. A római jognak az óriási birodalomban közismertté lett elvei elősegítették a megváltás alapfogalmainak megértését. A rómaiaknak igazságérzete a nép nagy részének förtelmes romlottsága mellett is Isten tetszésével találkozott. Szent Ágoston a római nép anyagi jólétét, hatalmát, politikai sikereit igazságossága isteni jutalmának tekinti.

II. Bármennyire csodáljuk a római jog rendszerét, a kereszténységnek jogról és igazságosságról vallott elvei *lényegesen mások*. Krisztus tana szerint az ember Isten gyermeke, legalább hivatva van, hogy azzá legyen. Az isteni Atya a világot és minden kincsét gyermekeinek szánta, hogy velük testi szükségleteiket kielégítsék és lelkileg képesek legyenek végcéljuk, az örök boldogság felé törekedni. Amit az egyes ember jogosan magáénak vall, az *isteni* jogon az övé. Hogyan használja, mire fordítja, arról felelősséggel tartozik Annak, aki reá bízta: az Úristennek. Tulajdon és jog tehát nem közös meg egyezésen vagy állami intézkedésen alapulnak, hanem Isten rendelkezésén: azért szentek és sérthetetlenek. Aki felebarátja jogát sérti, sérti azt, kitől a jog származik: az Istent. A jog keresztény felfogás szerint természetfeletti vonatkozással bír, és az igazságosság erénye a jog öre.

III. A római és a keresztény felfogás közti különbség főképp két pontban ütközik ki.

1. A római jogban még nagyonis uralkodik a törvény

betűje. Szent Pál pedig azt mondja: „A betű öl, a lélek pedig életet ad.” (II Kor. 3, 6.) A törvény lelke a törvényhozó szel-
leme, szándéka. A törvénynek ezt az élő szellemét kell ér-
vényre emelni, nem a holt betűjét. Erre törekszik a *méltányos-
ság*, mely keresztény felfogás szerint a törvény szükségszerű
értelmezője, különben a jog könnyen igazságtalan lesz: Sum-
mum jus, — summa injuria: a legbiztosabb jog méltányos-
ság nélkül alkalmazva, igazságtalansággá fajul.

2. A másik nagy különbség: a régi jogrendszerek, így a
római is az igazságot úgyszólván *öncélnak* tartották. Nem így
a kereszténység. Szerinte az igazságosság feladata, hogy
előkészítse a szeretet talaját: hogy eltüntesse, megelőzze azo-
kat az érdekösszeütközéseket és jogi összekülönbözéseket,
melyek a keresztény szeretet uralmát megnehezítik és zavar-
ják a kegyelmi életet. Az igazi béke, mely a kegyelmi élet-
nek legszebb hajtása és továbbfejlődésének biztosítója, a sze-
retet műve, de az igazságosság készíti elő a talaját: kigyom-
lálja a bogáncsot, mely elfojtaná a szeretet búzáját.

IV. Az igazságosságnak három válfaját ismerjük: 1. A
kölcsönös igazságosságot, mely az egyes emberek közti vi-
szonyt szabályozza. 2. Az *osztó* igazságosságot, mely az elől-
járókat arra kötelezi, hogy a közös javakat és terheket alatt-
valóik között igazságosan felosszák. Ide tartozik az ú. n. szo-
ciális igazságosság is. 3. A *törvényes* igazságosságot, mely az
alattvalókat arra tanítja, hogy a felsőbbbség iránti kötelességei-
ket hűségesen teljesítsék.

Ez utóbbihoz némileg hasonlít a jámborság erénye, mely
Istennek megadja a legfőbb hódolatot és a szülők iránti kegye-
let, mely irántuk kellő tiszteletet tanúsít és köteles enge-
delmességet.

A megszentelő kegyelemmel a Szentlélek természetfeletti
képeséget önt az ember lelkébe, mely őt arra képesíti és
indítja, hogy a keresztény értelemben vett igazságosságot meg-
ismerje és mindenki vel szemben gyakorolja. Ez az igazságos-
ság természetfeletti erénye.

35. Mértékletesség és lelki erő

I. Az eredeti bűn egyik gyászos következménye, hogy
az emberben szunnyadó érzéki vágyak és ösztönök, melyek
előbb az észnek alá voltak rendelve, felszabadultak annak
hatalma alól és most már engedélye nélkül, sőt parancsa elle-

nére keresnek kielégítést. Megérdemelt büntetés ez. Az emberi akarat nem akart szolgálni Teremtőjének, azért az Úristen megengedte, hogy alattvalói: az érzéki erők fellázadjanak ellene. Következménye, hogy az ember már csak küzdelem árán képes értelmi lényhez illő életet folytatni. Az érzéki ösztönök, nem törődve az ész követelményeivel, oly kielégítést követelnek, mely az ember magasabb céljaival összeegyeztethetetlen. Az ember, ha szellemi természetét nem akarja megtagadni és állati nivóra süllyedni, erővel kell hogy féken tartsa forrongó ösztöneit. Ezért mondja a bölcs Jób: „Katonasor az ember élete a földön.” (7, 1.) Ha az ember szellemi természete állhatatosan küzd az érzékek túlkapásai ellen, lassan kifejlődik akaratában bizonyos gyakorlat és *készség*, mely küzdelmét könnyebbé és sikeresebbé teszi: ez a mértékletes *természetes* erénye.

II. Nemcsak az ember érzéki része került a bűn következtében ellentétbe szellemiségével, hanem a külső természet is már csak kényszerítve akar neki szolgálni. Ezt ítéletkép hirdette ki a jogosan haragvó Isten a paradicsom küszöbén: „Átkozott legyen a föld munkád alatt, fáradsalmak árán egyél abból életed valamennyi napján. Tövist és bogáncsot hajtson neked... arcod verejtékével edd a kenyeredet, míg vissza nem térsz a földbe, melyből vétettél.” (I Móz. 3, 17. kk.) Tehát nemcsak belső küzdelem az érzékiség ellen, hanem külső harc a természettel: munka, fáradság, verejték az ember földi sorsa. Ezekről pedig írtózik az ember. Hogy ezeket a nehézségeket legyőzze, mind testi, mind szellemi erőit meg kell feszítenie. Kezdetben ez az állandó erőkifejtés terhes, néha az ember azt hiszi, nem bírja tovább elviselni a munka jármát. De a hosszas és állandó gyakorlat idővel megszoktatja, talán meg is kedvelteti a munkát, természete megedződik, akaratát megerősödik, könnyebben győzi le fáradsalmait, sikeresebben dolgozik. Ez a megedződés is *természetes* erény: a lelki erő erénye.

III. Ha már a szellemi lényhez méltó élet az embertől érzékeinek és ösztöneinek állandó fékentartását és erőinek folytonos megfeszítését igényli, még sokkal nagyobb mérséklést és megerőltetést követel tőle a természetfeletti élet, melyre az Úr őt elhívta. A szellemi élet kiemeli az embert az állati sorból, melyhez testénél fogva közel áll. Az utóbbi, a természetfeletti élet felemeli Isten közelségébe. Minél hosszabb az út, annál több hajtóanyagot igényel a gép. Márpedig

az érzékektől a szellemig sokkal rövidebb a távolság, mint az érzékektől a természetfeletti kegyelmi életig, mely — mint látuk — részesedés Isten természetében és életében. De nemcsak a több vagy kevesebb jön itt számba, hanem inkább arról van szó, hogy az ember természetes erői egyáltalában elégtelenek természetfeletti életre. Természetfeletti célt csak természetfeletti erőkkel lehet elérni: — isteni célt isteni erőkkel. A kegyelmi élet nemcsak nagyobb mérsékletet és nagyobb erőfeszítést követel az embertől, mint a szellemi élet, hanem kell hogy az örök célok elérésére elégtelen természetes képességek új, természetfeletti erőkkel kiegészíttessenek.

Erőinknek ez a kiegészítése, jobban mondva *felemelése* a természetfeletti rendbe, csak Istennek közvetlen beavatkozásával történhetik, és pedig kétféleképpen: átmenetileg vagy állandó módon.

Átmenetileg felemeli a Szentlélek az ember képességeit a természetfeletti munkakörbe a *segítő kegyelem* által. Isteni lényének egy sugarát belevetíti az ember lelkébe és vele felvilágosítja az értelmét, hogy a természetfeletti célokat és az arra vezető eszközöket megismerje, és megindítja az akaratát, hogy feléjük meginduljon. Miféle erővel cselekszik itt az ember? Minden bizonnyal természetes eszével és akaratával, különben a végzett cselekedet nem volna emberi, nem volna az övé. De a természetes erő legbelsejében működik a *természetfeletti* megvilágosítás és a természetes erővel együtt oly megismerést hoz létre, melyre az emberi ész egymagában nem képes. És az emberi akaratot, ha az isteni indításnak enged és vele közreműködik, átjárja az isteni sugár melege és oly erő kifejtést hoz létre, melyre az akarat egymaga teljesen képtelen. Az értelemnek és akaratnak a *segítő kegyelem* által történt felemelése csak átmeneti, addig tart, ameddig az ember a kegyelemmel közreműködik.

Ha azonban a Szentlélek az ember lelkét a megszentelő kegyelemmel Isten természetfeletti képmásává átalakítja, vagy amint mondtuk — annak *élő tükörképét vetíti a lélekbe*: ennek fénye és melege *átterjed az értelemre és akaratra*, és pedig *állandóan*, már t. i. ameddig a lélek a kegyelem állapotát magában megőrzi. A Szentléleknek ez az *állandó jellegű* besugárzása az értelmet és akaratot felemeli és természetfeletti cselekvésre képesíti. Így ébrednek az igazult lélekben a *természetfeletti erények*.

Alkalmazzuk a mondottakat jelen tárgyunkra: A meg-

szentelő kegyelemmel a lélekbe áradó fény és meleg áthatja a lélek képességeit is: értelmét, hogy megismerje, mennyire ellenkezik az ösztönök zabolátlan élete a kegyelemmel, és az akaratra, hogy azok megfékezésén dolgozzék: ez a *mértékleteség természetfeletti erénye*. És hasonlóképen a megszentelő kegyelemből kiinduló világosság és meleg megmutatja az értelemnek, mennyire szükséges az örök cél elérésére az erőlködés, és megerősíti az akaratot, hogy áldozatot nem kímélve állhatatosan feléje törekedjék: ez a *lelki erő természetfeletti erénye*. Mindkettő elválaszthatatlan velejárója a megszentelő kegyelemnek.

9. FEJEZET

A SZERETET VEZÉRSZEREPE AZ ERÉNYEK KÖRÉBEN

36. A három isteni erény

I. A hit, remény és szeretet megegyeznek abban, hogy *közvetlenül* Istenre irányulnak. A hit tárgya Isten csalhatatlan *igazsága*, mely se nem tévedhet, sem mást meg nem téveszt: azért fogadunk el mindent, elhiszünk mindent, amit Isten kinyilatkoztatott.

A remény tárgya Isten végtelen *jósága* és irgalma, mely értelmes teremtményei örök boldogságát óhajtja és szorgalmazza. Benne bízva reméljük, hogy a jelen élet minden nehézségét, kísértését, szenvedését legyőzve örök célunkat elérjük.

A szeretet Isten kimondhatatlan *tökéletességére* irányul, mely Őt minden szeretetre méltóvá teszi.

Amiben a hit, remény és szeretet erényei egymás között megegyeznek: hogy *közvetlenül* Istenre irányulnak, abban különböznek is minden más erénytől, melyek közvetlenül mind Isten alatt álló, teremtetett tárgyakra törekednek. Láttuk ezt a négy sarkalatos erénynél, melyek köré a többi erény csoportosul. Az okosság az emberi élet célszerű beosztására törekszik, — az igazságosság más jogait védi, — a mértékletesség alantas ösztöneinket fékezi meg, — az erősség az élet nehézségeinek elviselésére tanít: *közvetlenül* mindnyájan teremtetett dolgokkal foglalkoznak. Látjuk a különbséget. A hit, remény, szeretet közvetlenül Istennel foglalkozik, közvetlenül Isten felé törekszik, azért *isteni erényeknek* nevezzük. A többi erény a földi javak helyes felhasználása által *erkölcsös életre* nevel, ezért *erkölcsi erények* a nevük. Amint pedig Isten végtelenül tökéletesebb, mint minden teremtménye, úgy az isteni erények is értékben és érdemben meghaladnak minden erkölcsi erényt.

II. A hit, remény, szeretet az erények egy felsőbbrangú csoportját alkotják, de egymás közt mégis nagyon eltérnek.

Főkép a *szeretet* válik ki két társa közül. Lássuk a különbségeket is.

A hit által egyesülünk Isten értelmével, megismerésével. Amit a teremtett ész soha meg nem ismerhetett, amit csak Isten tudott öröktől fogva, azt az ő jósága kinyilatkoztatta, és mi emberek ezt a kinyilatkoztatott isteni megismerést tudomásul vesszük, elfogadjuk: elhiszük. Isten tulajdon megismerése a mienk lesz, részesülünk benne. Ez a részesülés *némileg* hasonlít a tanító és tanítványa közti viszonyhoz. Amit a tanítvány a maga erejéből talán soha vagy csak hosszú, fáradságos munka után ismerhetett volna meg, azt mestere segítségével gyorsan és fáradság nélkül sajátítja el. Isten a mi legfőbb Mesterünk. Olyan dolgokat közöl velünk, melyeket sem a magunk emberiségéből, sem más emberi tanító segítségével *soha* meg nem ismerhettünk volna.

Amit az Isten kinyilatkoztatott, az örökérvényű igazság. Soha nem változik. Amit most elhiszünk, az örökkévalóságban ugyanazt fogjuk *látni*. A hit *tárgya változatlan* marad, de megismerésének módja más itt a földön és más ott a mennyországban. Itt *hiszünk*, — ott *látunk*. A hit mint cselekmény megszűnik, helyébe lép a közvetlen látás Istenben. A mennyországban már nem hihetünk, mert Istent és Istenben az egész bennünket érdeklő valóságot színről-színre látjuk. A hit tehát múltó erény, melynek hazája a föld, nem az örökkévalóság.

III. Körülbelül ugyanaz a remény erényének helyzete itt a földön és fönt a mennyországban. Itt bízunk Isten ígéretében. Várjuk, reméljük a földi nyomorúság végét és az örök boldogságot. Amit remélünk, az megmarad örökké, azt megtaláljuk — Isten segítségével — fent a mennyországban, de már nem mint reményünk tárgyát, hanem mint *valóságot*. A mennyországban már nem remélhetünk, mert itteni reményünk tárgyát ott elidegeníthetetlen tulajdonként örökké bírjuk. A remény tárgya tehát örök, a remény cselekvénye földi. A remény földi erény, mely a mennyországban a boldog birtoklásnak engedi át helyét. A hitben is, a reményben is bizonyos földi mulandóság, tökéletlenség rejlik.

IV. Nem ilyen a szeretet. Csodálja Isten végtelen tökéletességét, örül neki. Kész érte mindent megtenni, odaadni, elszenvedni. Isten a mindene. Nincs, nem is lehet a földön, de még a *mennyországban sem közvetlenebb, szorosabb* egyesülés Istennel, mint a *szeretet* által. Igaz, bármilyen *tökéletes* legyen a szeretet a földi zarándokban, amint átlépi az örökkévalóság

küszöbét, a szeretet benne tetemes változáson megy át, mely főképp két pontban mutatkozik: 1. *Megtisztul* minden földi salaktól. Hiába, emberek, földi lények vagyunk, lehetetlen, hogy — Isten csodaszerű kiváltsága nélkül, amelyet a Szűzanya élvezett — a föld pora ránk ne szálljon, lehetetlen, hogy némi földi ragaszkodás lelkünket meg ne űlje... Mindez megszűnik, mihelyt Istent színről-színre látjuk. Szeretetünk megtisztul. Sőt arra teremtette az Úr végtelen jóságában a tisztítóhelyet is, hogy ha esetleg még *bűn* jellegével bíró tökéletlenség tapadna a lélekhez, attól is megtisztulhasson halála után is, mert „nem lép be oda semmi megfertőzőtt”. (Jel. 21, 27.) 2. De nemcsak végtelenül tisztább lesz szeretetünk a mennyországban, mint volt itt a földön, hanem hasonlíthatatlanul *erősebb* is. Amint a lélek Istenét színről-színre látja, szépségének csodálata és azon érzett eksztatikus öröme egészen eltölti a lelket.

Tehát eltérően a hittől és a reménytől, ugyanazt a szeretetet visszük magunkkal fel mennyei hazánkba, amely a földön szívünket hevítette; csak megtisztulva, megerősítve. „A szeretet soha meg nem szűnik.” (I Kor. 13, 8.)

37. Az erények erénye

I. Meggyőződünk arról, hogy a három isteni erény benső értékét tekintve meghaladja az erkölcsi erényeket. Az isteni erények közt pedig a szeretet felülmúlja a másik kettőt, már csak azért is, mert örökéletű, míg a hit és remény csak az örökkévalóság küszöbéig tart. De a szeretetnek ez az elsőbbsége még világosabb lesz, ha a többi erényre gyakorlott befolyását tekintjük. Mert a szeretet az, mely valamennyi erényt nemesbít, értékét és érdemét nagyobbítja.

Jó nevelésben részesült, tetőtől-talpig tisztességes, más-vallású fiatalember egy barátja révén megismerkedik a katolikus vallással. Először talán inkább csak kíváncsiságból behatódobban tanulmányozza hitigazságait, meggyőződik azok helyességéről. Belátja, hogy köteles mindinkább megérlelődő meggyőződését követni: áttér a nem csekély ellenállás ellenére, melyet családja részéről tapasztal. De nemcsak a katolikus nevet veszi fel, hanem igaz, mély kegyelmi életet kezd élni. Beleviszi vallását mindennapi életébe. Eddig is hűséges köteleességteljesítése még csak fokozódik, rendes imaéletet folytat, gyakran látható a gyóntatószék előtt, még gyakrabban az Úr asztalánál. Mindez szép, nagyon szép. De mindennél

szebb az a változás, mely a megszentelő kegyelemnek és a tőle elválaszthatatlan szeretet erényének befolyása alatt erényéletében végbemegy. Lássuk csak.

Mint nemesérzelmű fiatalember eddig is undorodott a mértéktelenség minden fajtától. Mértékletes volt evésben, ivásban, szivarozásban, játékban... mindenben, mert megértette, hogy a fékezetlen ösztönök az embert lealacsonyítják állati nívóra. De most a szeretet sokkal magasabb indítóókot sugall neki a mértékletesség gyakorlására: *Isten*, élete végcélja megköveteli, hogy magán uralkodjék.

Bátran nézett szembe eddig is az élet különböző viszonytagaival, nehézségeivel. Így illik a férfiúhoz. De most a szeretet befolyása alatt még nagyobb jelentőséget tulajdonít az erő erényének. Belátja, hogy a nehézségek alkalmat adnak arra, hogy Isten iránti szeretetét kimutassa, hogy növelik cselekedetei természetfeletti értékét és érdemét. Amit eddig becsületből eltűrt, azt most már szeretetből viseli.

A család, haszonlesés, önzés minden fajtája mindig ellenkezett nemes természetével. De most már nemcsak saját maga megbecsüléséből tartózkodik tőlük, hanem igazi felebaráti szeretetből, mely arra tanítja, hogy minden emberben testvérét lássa. Igazságossága annál értékesebb, minél nemesebb indítóokból fakad.

Mint nyugodtan gondolkodó, szenvedély nélküli fiatalember minden fontosabb tetteben szem előtt tartotta az okosság követelményeit. Válogatta a céljának megfelelő eszközöket és szeszélyeknek, indokolatlan hajlamoknak nem engedett befolyást elhatározásaira. Most is gyakorolja az okosság erényét, de annak iránytűje már nem holmi emberi célokra mutat, hanem *Istenre*, kinek szolgálni, kit minden erejéből szeretni életének egyik legfőbb célja. Minél magasabbra nő benne a szeretet erénye, annál szorosabban irányítja Istenre az összes erényeket, annál inkább kiküszöböl működésükből minden alantasabb földi célt.

II. Hasonló befolyást gyakorol a szeretet a hitre és a reményre is. Ezek a szeretetnek előkészítői. Mert hiszünk és mert Istenben bízunk, azért szeretjük is. Ha azonban a szeretet a megszentelő kegyelemmel együtt állandósult a lélekben, azonnal megváltozik a hithez és reményhez való viszonya is. Nemesíti, erősíti azt. Akit szeretünk, annak szívesen hiszünk is, abban örömezt bízunk. A lélek most már *azért* hisz Istenében erősebben, mint előbb, mert szereti. És nemcsak bízik

Istenben, hanem magát reá bizza, amint az asszony is azért fűzi élete sorsát urához, mert szereti. Nemesebb most már a hitnek és a reménynek az indítóoka, nagyobb az értékük is.

III. A jócselekedetnek igényét természetfeletti jutalomra érdemnek nevezzük. Az érdem mindig arányos a jószándékkal. Mennél kizárólagosabban dolgozik valaki Istenért, annál nagyobb az érdeme is. Márpedig a szeretetnek, mint láttuk, az a hatása, hogy minden más erényt egyenest Istenre irányít és minden más, Istentől eltérő világi szándékot lehetőleg kiküszöböl. Minél nagyobb tehát a szeretet egy lélekben, annál közvetlenebbül irányul minden gondolata, minden szava, minden tette Istenre, annál kevesebb befolyást enged minden világi indítóoknak. Ebből következik, hogy a szeretet minden más erény érdemét tetemesen fokozza.

A lélekben uralkodó szeretet mintegy fokmérője érdemeinek. A nagy tettek kis szeretettel végezve csak kis érdemmel járnak, míg nagy szeretetből fakadó kis cselekedetek is nagy jutalmat érdemelnek. A nagy szeretettel rendelkező lélek igénytelen mindennapi cselekedeteivel is tömérdek érdemet szerez. Ez a magyarázata annak, hogy találunk az Egyház kanonizált nagy szentjei között sokat, akik egész életüket igénytelen állásban töltötték, kiknek talán soha nem volt alkalmuk a világ szemében nagy cselekedeteket végezni és mégis tömérdek érdemmel telve vonultak be a mennyei hazába... Gondoljunk csak Kis Szent Terézre vagy Parzham Szent Konrád kapucinus laikus testvérré... Hogy lehetséges ez? Mert igénytelen kis kötelességeiket nagy szeretettel végezték.

A szeretet szabja meg a többi erény értékét és érdemét, — a szeretet az erények erénye.

38. A szeretet hatalma

I. Míhelyt a szeretet megjelenik a lélekben, uralkodik is a lelken. Hatalmába veszi minden erejét, képességét, erényét. Mindent Istenre irányít, Isten szolgálatára kötelez. Mindent meg akar hódítani, hogy mindent Istenének adhasson. Uralkodik a lelken Isten nevében.

És hogy a szeretetnek ez az uralma nem bitorlás, hanem Isten akaratának megfelel, látjuk abból, hogy a legfőbb Bíró annál nagyobb érdemet tulajdonít az erényeknek, mennél tökéletesebben állnak a szeretet uralma alatt. Felvetődik a kérdés,

honnét veszi a szeretet a jogot, hogy a lelken és minden képességén és erényén uralkodjék? És honnét a hatalmat, hogy minden vezetése alatt végzett erénygyakorlatnak örök, mennyei jutalmat biztosítson? Isteni jog és isteni hatalom ez, amint a szeretet maga is isteni erő.

II. Szalézi Szent Ferencről mesélik életírói, ahol csak megjelent, szinte csodás hatást gyakorolt környezetére. Rátertelte társai figyelmét az istenes dolgokra, érdeklődést, hajlandóságot, lelkesedést ébresztett a természetfeletti értékek iránt. Nemcsak a gyóntatószékben és a szószéken, hanem útközben és hajón, a különböző hivatalokban és az előkelő személyiségek fogadószobáiban minden lelket magához vonzott, hogy Istenre irányítsa azokat. Nemcsak Genf nagy püspökének a saajtsága ez, más szentről is hasonlót olvasunk. Ilyen egyéniség volt Szent Pál és Szent Ágoston is és sokan mások.

Mi e jelenségnek a magyarázata? Nagyon egyszerű. Megtellett e nagy szentek szíve a legtisztább és legforróbb istenszeretettel. És a szeretet csak olyan, mint a fény és a meleg, mondjuk olyan, mint a tűz, mely fénylik is, melegít is. Nem maradhat meg magában, kisugárzik környezetére. Bevilágít, megmelegít mindent, ami közelébe, hatáskörébe esik. Így a Szalézi Szent Ferenc szívében felgyülemlett szeretet is kisugárzott mindenkire, akivel találkozott és melegét közölte velük. Az emberi szív pedig szeretetre van teremtve és megnyugvást, békét, boldogságot talál benne. Azért ösztönszerűleg vonzódik azok iránt, kikben nagy szeretetet sejt, szívesen közeledik feléjük, követi őket. Nincs ebben semmi kényszerűség, semmi erőszak, csupa édes vonzalom és Isten akarata szerinti szabadság. Az isteni szeretetnek szikrája, melyet a Szentlélek e nagy szentek szívébe lövelt, visszaszáll Istenhez, de útjában azokat is magával iparkodik vonzani, kikkel találkozik, őket is Istenhez akarja vezetni.

Ugyanazt a hatást, melyet a nagy szentek túláradó szeretete környezetükre gyakorolt, gyakorolja a Szentlélektől a lélekbe öntött szeretet *erénye* a lélek belsejében is. A lélek minden hajlamát, minden erejét, minden erényét magához vonzza, melegével áthatja, Istenhez közelebb viszi. És a lélek képességei és erényei mintegy ösztönszerűen megérik, hogy a szeretet közelebb viszi őket beteljesülésükhöz: engednek a szeretet édes vonzalmának, hagyják magukat általa irányítani és vezetni, nem erőszaknak engedve, hanem ter-

mészetes, istenadta vonzalmuknak. Ez a szeretet lelki uralmának titka.

Ez különben annak a csodás befolyásnak is magyarázata, melyet édes Udvözítőnk gyakorolt környezetére, és melyet sok-sok esetben még ma is gyakorol a tabernákulumból. András és János látják Jézust, követik őt, majd estig nála maradnak. Miért? Szívük sugallta: jó nekünk itt lenni. Jézus szólítja Lévit: Jer, kövess engem! És otthagyja pénzét és mindenét és követi őt... Húsvét napján Emmauszba tartó két tanítvány azt mondja egymásnak: „Nemde szívünk gerjedez vala bennünk, amint szólott az úton és megfejtette nekünk az írásokat?” (Lk. 24, 32.) A szeretet uralkodik mindenütt, ahol bebocsátást talál, mert királyi sarj: uralkodni a természete, az élete, de uralkodni Istenért és Isten nevében.

III. Hasonló módon magyarázható meg a szeretetnek az a hatalma, hogy minden, mégoly csekély cselekedetnek, mely az ő vezetése alatt történik, természetfeletti érdemet kölcsönöz. Isten a cselekedetet nem egymagában, hanem a cselekvővel együtt szemléli és bírálja. A szeretet pedig az az erény, mely Isten gyermekeit jellemzi. A lélekben, mely Istent forrón szereti, az Őristen ráismer kedvenc gyermekére. És a legcsekélyebb cselekedeten, mely a szeretet behatása alatt keletkezett, ennek a gyermeki szeretetnek isteni illatát érzi. Ez kedves előtte, ez értékesebb neki, mint az egész anyagi világ minden kincsével együtt. Ezt az atyai örömet, melyet a szeretetből származó cselekedeten érez, jutalmazza az Őristen, amidőn mennyei érdemre méltatja.

A szeretet tehát *hatalom*, nemcsak a lélek belsejében, — nemcsak a szeretet iránt érzékeny embereknél, hanem elsősorban és leginkább Istennél, a szeretet örök forrásánál.

39. A Szentírás a szeretetről

I. A vezérszerep, mellyel a szeretet az összes erény felett rendelkezik, a Szentírás különböző részeiben is kifejezést talál. Csak egynéhányat szándékozunk felsorolni.

Már Mózes Másodtörvényében (Deuteronomium, 6. fejezet) a legnyomatékosabban ajánlja és parancsolja az Isten iránti szeretet gyakorlását: „Halld, Izrael: az Úr, a mi Istenünk, egy Úr! Szeresd az Uradat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes erődből. Legyenek ezek az igék, melyeket ma megparancsolok néked, a szívedben, beszéld el

őket fiainak, elmélkedjél róluk... Szorgalmasan vigyázz arra, hogy meg ne feledkezzél az Úrról, aki kihozott téged Egyiptom földjéről, a rabszolgaság házából... Tartsd meg az Úrnak, a te Istenednek parancsait... Ha pedig majd fiad maholnap megkérdez téged, mondván: Mire valók ezek a rendele-
letek, melyeket az Úr, a mi Istenünk megparancsolt nekünk? — mondd neki: A fáraó szolgái voltunk Egyiptomban, de az Úr erős kézzel kihozott minket Egyiptomból." (V Móz. 6, 4. kk.)

A legnagyobb nyomatékkal parancsolja Mózes Isten szeretetét: „Szeresd... a te Istenedet *teljes* szívedből, *teljes* lelke-
dből és *teljes* erődből." Oly szeretetet követel, melyet senki-
nek, semminek alárendelni nem szabad. E szeretet megkívánja, hogy az igaz izraelita az Úr igéit és parancsait szívében hordja, róluk elmélkedjék, fiaival is közvetítse. Nyilvánuljon ez a szeretet főképp az Úr parancsainak hűséges megtartásában. Az indok pedig, melyért engedelmeskedjék és melyért teljes erejéből szeresse az Urat, a *hála* legyen: Fáraó rabjai voltunk és az Úr megszabadított minket.

Igy már az ószövetségben!

II. Halljuk magát az Úr Jézust: „Kérdé őt... egy törvénytudó, kísértvén őt: Mester, melyik a *nagy* parancsolat a törvényben? Mondá neki Jézus: Szeresd a te Uradat Istenedet *teljes* szívedből és *teljes* lelke-
dből és *teljes* elmédből. Ez a *legnagyobb* és *első* parancsolat. A második pedig hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat. *E két parancsolaton függ az egész törvény és a próféták.*" (Mt. 22, 36. kk.) A szeretet Krisztus szerint a legnagyobb és az első parancsolat és mindent, amit a törvény rajta kívül rendel és amit a próféták tanítottak, rajta függ, azaz benne foglaltatik.

Az utolsó vacsorán mondott búcsúbeszédében az Üdvözítő több ízben is visszatér a szeretet parancsára: „Ha valaki szeret engem, az én beszédemet megtartja és Atyám is szeretni fogja őt, és hozzája megyünk és lakóhelyet szerzünk nála. Aki nem szeret engem, az én beszédeimet nem tartja meg..." Az igazi szeretet bizonyítéka pedig az isteni parancsolatok hűséges megtartása és e hűség hatása az Istennel való szoros és állandó egyesülés. Nincs, ami annyira egyesítené az embert Istennel, mint a hűséges szeretet. (Jn. 14, 23. k.)

Arra a kérdésre is megfelel az Üdvözítő: *miért* szeressük az Atyát? És *miért* szeressük Őt? Az Atyáról azt mondja Nikodémusnak: „Mert úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egy-

szülött Fiát adta" érte. (Jn. 3, 16.) Sajátmagáról pedig: „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért." (U. o. 15, 13.) A vett jótétemények a szeretet leghathatósabb indítékai.

III. Nem tehetjük, hogy a *Szeretet tanítványát* meg ne kérdezzük, mint vélekedik a *szeretetről*. Halljuk egy-két rövid idézetét: „Lássátok, minő szeretetet tanúsított irántunk az Atya, hogy Isten fiainak nevezetünk és azok is vagyunk..." Ő is a hála útján akar minket a szeretet magaslatára vezetni. Elénk állítja a megszentelő kegyelmet, az istenfiúságot mint az Atya és a Fiú kimagasló jótéteményét, hogy hálára kötelezen és szeretetre indítson. (I Jn. 3, 1.) Ugyanezt a gondolatot első levele 4. fejezetében még nyomatékosabban kihangsúlyozza: „Szeretteim! Szeressük egymást, mert a szeretet Istentől van. És mindaz, aki szeret, Istentől született... Abban nyilvánult meg az Isten szeretete mi irántunk, hogy az ő egy-szülött Fiát küldte Isten a világra, hogy ő általa éljünk. Ebben áll a szeretet; nem mintha mi szerettük volna az Istent, hanem mivel Ő előbb szeretett minket és elküldötte az Ő Fiát, engesztelésül a mi bűneinkért. Szeretteim, ha Isten így szeretett minket, nekünk is kell egymást szeretnünk... Szeretet az Isten és aki a szeretetben marad, Istenben marad és az Isten őbenne... Mi tehát szeressük Istent, mert Isten előbb szeretett minket." (4, 7. kk.) Isten jótéteményei hálára köteleznek, a hála pedig szeretetre indít. Az Isten iránti szeretet bizonyítéka parancsainak megtartása, nevezetesen a felebaráti szeretet gyakorlása.

IV. Nézzük végül, hogy vélekedik a szeretetről a *népek Apostola*. Halljuk a szeretet himnuszát (I Kor. 13, 1. kk.): „Szóljak bár az emberek vagy az angyalok nyelvén, ha szeretetem nincsen, olyaná lettem, mint a zengő érc vagy a pengő cimbalom. És legyen bár prófétáló tehetségem, és ismerjem bár az összes titkokat és minden tudományt, és legyen bár oly teljes hitem, hogy a hegyeket áthelyezzem, ha szeretetem nincsen, semmi sem vagyok. És osszam el bár egész vagyonomat a szegények táplálására, és adjam bár át testemet úgy, hogy elégjek: ha szeretetem nincsen, semmit sem használ nekem. A szeretet türelmes, nyájas; a szeretet nem féltékeny, nem cselekszik rosszat, nem fuvalkodik fel, nem nagyravágó, nem keresi a magáét, nem gerjed haragra, nem gondol rosszat, nem örvend a gonoszságnak, de együtt örvend az igazsággal, mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel.

A szeretet soha meg nem szűnik; a prófétálások véget érnek, a nyelvek megszűnnek, a tudomány elenyészik... Most tükör által, homályban látunk, akkor pedig" — a mennyországban — „majd színről-színre. Most rész szerint ismerem, akkor pedig úgy fogok ismerni, amint én is ismert vagyok" — Istennél — „most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, ez a három; de ezek között *legnagyobb a szeretet.*"

40. A szeretet mint életcél

I. A szeretet *erény*, éspedig az erények *erénye*. A szeretet *kötelesség*, parancs, éspedig „a legnagyobb és első parancsolat". De a szeretet még ennél is több: a szeretet *életcél*. Katekizmusunk mindjárt legelején felveti a kérdést: „Mi végett vagyunk a világon?" És megadja rá a rövid, de világos választ: „A végett vagyunk a világon, hogy Istent megismerjük, *szeressük*, neki szolgáljunk és ezáltal üdvözlünk." Ami végett az ember a világon van, az az ő életcélja. Vigyáznunk kell azonban, hogy e pontban a szintiszta igazságot a veszélyes túlzásoktól elválasszuk és megóvjuk.

A 17. század második felében élt Franciaországban egy tudós és jámbor főpap, Fénélon cambray-i érsek, aki a szeretet *erénye* iránti csodálatában arra az állításra ragadtatta magát, hogy a lelki élet szempontjából csak a tiszta szeretet bír valódi értékkel. XII. Ince pápa 1699-ben elítélte e tant mint a katolikus életre *veszélyest*. És tényleg az. Mert arra vezetne, hogy a buzgó hívők már csak a szeretettel törődnének és minden más *erénygyakorlatot* elhanyagolnának. Pedig az erények közt a legszorosabb összefüggés és együttműködés kell hogy legyen. Szeretet nélkül a többi erény nem képvisel teljes értéket az Úristen előtt, és viszont a többi erény nélkül a szeretet sem alakíthatna Istennek igazán tetsző lelki életet.

A szeretet és a többi erény között körülbelül az a viszony áll fenn, mint az emberi lélek és a test között. A lélek élteti a testet, ha elválik tőle, a test már csak hasznavehetetlen hulla, mely undok feloszlásnak indul. Viszont a lélek test nélkül sem tökéletes lény, mert rászorul a testi szervekre és érzékekre, hogy természetének megfelelően működhessék. A lélek aránytalanul értékesebb a testnél, de a testet sem szabad lekicsinyelni, hisz magában véve is Isten bölcsességének és mindenhatóságának valóságos mesterműve. A test és lélek közti összefüggést és kölcsönhatást a keresztény bölcsélet

röviden és szabatosan e szóval jellemzi: a *lélek a testnek „formája”*.

Hasonló kölcsönhatás áll fenn a szeretet és a többi erény között is. Mindegyik erény magában véve becses, mert Isten tökéletességének bizonyos részleges utánpótlása, visszatükrözése. De hogy végcéljukat, Isten méltó dicsőítését és az ember örök üdvét elérjék, kell hogy a szeretet áthassa, „informálja” őket, csak úgy, amint a testi szervek csak akkor működhetnek, ha a lélek élteti őket. De viszont a szeretet is rászorul a többi erényre, mert segítségükkel fejti ki külső működését. A *szeretet a többi erény éltető eleme, „formája”*. Csak a szeretettől hevített lélek dolgozhat úgy, hogy Istennek teljes tetszésére számíthat, csak az „szolgál” az Úrnak szent akarata szerint, amint életcélja megkívánja.

II. Az ember nemcsak a végett van a világon, hogy Istennek szolgáljon, hanem azért is, hogy *üdvözüljön*, hogy hű szolgálatával a mennyországot megérdemlje. A mennyország birtoklása pedig a megszentelő kegyelemtől függ. Aki a kegyelem állapotában lépi át az örökkévalóság küszöbét, biztosan üdvözülni, aki a halálos bűn állapotában, megszentelő kegyelem nélkül hal meg, az biztosan elkárhozik. A mennyország az örök élet, a kegyelem pedig annak *földi csírája*. Helytelen volna azt gondolni, hogy az embernek több az életcélja: Istent megismerni, szeretni, neki szolgálni és üdvözülni. Mindez csak egy egységes életcél: az örök élet. Kezdeté Isten megismerése a *hit* által. A buzgó hit szükségszerűen *szeretetre* vezet, mely nem lehet el *kegyelem* nélkül. A szeretet Isten hű szolgálatára serkenti az embert. A hű szolgálat pedig *megérdemli* a kegyelem növekedését és befejezését a *mennyországban*. Tehát a katekizmusban felsorolt részleges életcélok valóságban csak egyet képeznek, az örök életet, melynek földi csírája a megszentelő kegyelem.

Amint a szeretet a legszorosabb együttműködést tartja fenn a többi erényekkel, melyek együttvéve Isten szolgálatát biztosítják, nem kevésbé bensőséges az összefüggése a kegyelemmel. Hogy ezt is hasonlattal magyarázzam, rámutatok arra, hogy a szeretet körülbelül úgy aránylik a megszentelő kegyelemhez, mint a lélekzés a testi élethez. Amíg az ember él, addig lélekzik is. A lélekzés az életnek egyik legelemibb folyamata, mely elválaszthatatlan a szív működéstől és vérkeringéstől. A lélekzés az élet biztos jele. Hiánya pedig halált jelent. De a lélekzés a testi életnek fenntartója, erősítője is.

Erős, szabályos léleketvitel bizonyítéka annak, hogy a test erős és még ragaszkodik az élethez. Ha ájult ember magához tér, ásit, ami nem más, mint erős, görcsös lélekzés. A test le akarja győzni aléltságát, sok friss levegőt iparkodik szerveztébe szivattyúzni, hogy a belső égési folyamatot megindítsa. Nos, hasonló szerepet tölt be a szeretet a kegyelmi életben. Ahol igazi szeretet uralkodik, ott *biztosan* megvan a kegyelem is. Ahol pedig hosszabb ideig nem jelentkeznek a szeretet cselekedetei, ott a kegyelem vagy kiveszett vagy ájuldozik. Viszont alig van cselekedet, amely a kegyelmet annyira erősítené, mint a szeretet gyakorlata. Minden Isten iránti szeretetből végzett cselekedet, a legkisebb is, felszítja a lélekben a kegyelmi életet, amint a kovács fujtatója szítja a már kialvó parázs lángját.

Aki tehát erőteljes kegyelmi életet akar élni és az örök életnek ezt a végtelenül becses csíráját át akarja menteni az örökkévalóságba, indítsa fel lelkében gyakran az Isten iránti szeretet indulatait és adjon ezeknek hathatós kifejezést a felebaráti szeretet műveinek gyakorlata által. Így biztosan betölti földi élete célját és egyre közeledik örök céljához, a mennyei hazához.

10. FEJEZET

AZ EMBER HATALMA A TERMÉSZETFELETTI KINCSEK FELETT

41. Tulajdon és birtoklás

I. Miután az Úr az eget és a földet, a magas hegyeket és a mély tengereket, a növényeket és a számtalan állatot és végül az embert: férfit és asszonyt megteremtette, „megáldá őket... és mondá: „Szaporodjatok és sokasodjatok s hajtstok uralmatok alá és uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain s minden állaton, mely mozog a földön.” (I Móz. 1, 28.) Az Úr szent akarata, hogy az ember uralma alá hajtsa a föld kincseit és rendelkezék velük. Hogy azonban bizonyos embernek határozott vagyontárgy feletti uralma Isten akaratának megfelelően, nem elég a *tényleg* gyakorolt hatalom, hanem kell, hogy ez a birtoklás más ember jogos igényeit ne sértse. A *jogos* birtokláshoz tehát kettő szükséges: a birtok tárgya felett gyakorolt *tényleges hatalom* és a hatalom jogos voltát bizonyító *jogcím*.

Nem hiszem, hogy van és valaha volt jogrendszer, mely e két kelléket oly tisztán kifejtette, mint a római jog: élesen megkülönbözteti a jog szerinti tulajdont a *tényleges birtoklás*-tól. Lássuk mindkettőt:

II. 1. *Tulajdon*, dominium, római jogi értelemben a törvényadta *felhatalmazás*, hogy az ember valamely vagyontárgyat mint sajátját használjon. A tulajdon alapja mindig valamely *jogi tény*, melyhez a törvény a tulajdon átruházását kapcsolja. Tulajdont szerez, aki p. o. uratlan jószágot talál és magához vesz, — aki munkájával új értéket létrehoz, — aki valamely dolgot meghatározott ideig jóhiszeműleg birtokol stb. Sok szerződés is tulajdonjogot ad, így az ajándékozás, az örökösödési és adás-vevési szerződések.

2. *Birtoklás* ellenben a *tényleg gyakorolt hatalom*, melyel az ember a dolgot mint sajátját használja. Ha ez a hata-

lom a törvénynek megfelel, jogos birtoklásról beszélünk, ellenkező esetben jogtalannak, másszóval bitorlásnak nevezzük.

A birtoklás *akarati* tény. Az ember akarja, hogy valamely neki hasznos dolog az övé legyen, neki szolgáljon, szükségleteit kielégítse. Azért magához veszi a dolgot, magánál tartja, idegen beavatkozás ellen megvédi. Ha p. o. föld, megműveli, — ha épület, fenntartja, — ha állat, ápolja, eteti, — ha adóköteles, viseli a terhet. Az emberi akaratnak ez a hajlása a vagyontárgy felé a *birtoklási akarat*, animus possidendi. Lényegileg alig más, mint a dolog *megbecsülése, szeretete*, mely kifelé a dolog megőrzésében, felhasználásában, főképp pedig az érte hozott *áldozatokban* nyilvánul.

III. Tulajdon és birtoklás egymástól elválasztható és mindkettő korlátozható. Nem bocsátkozhatunk a kérdés szakszerű tárgyalásába, csak néhány példával igyekszünk a mondotakat érthetővé tenni.

Valaki apja halála után törvényes öröklés címén átveszi a századok óta családja tulajdonát képező birtokot. Az öröklési jog adja meg a jogcímet, a birtok átvételével szerzi meg a tényleges birtoklást. Mindkét tényező egyesül benne. Ő a vagyon jogos birtokosa és tulajdonosa.

Némileg más a helyzet, ha az örökös kiskorú. Öröklési jogcímén, tulajdonjogán ez nem ejt csorbát, de korlátozza a vagyona felett gyakorolt tényleges hatalmát, annak birtoklását. A törvény ugyanis azt rendeli, hogy kiskorú ne rendelkezék vagyonával, hanem gyámja a gyámhatóság felügyelete alatt. Megvan tehát a jogcím és vele a tulajdon, de a tényleges birtoklás korlátozott. Csak nagykorúságával lesz az örökös a vagyon teljesjogú birtokosa.

Vegyük az esetet kicsit másképp. Tegyük fel, az örökös nem apjától, hanem távoli rokonától örökölte a birtokot. Miután a hagyatéki bíróság már elismerte és átadta az örökséget, jelentkezik az elhalt örökhagyónak egy közelebbi rokona, aki minden kétséget kizáró módon bizonyítja az örökséghez való jogát. Az előbbi örökös tényleg még birtokolja az örökséget, de jogcím nélkül, illetve téves jogcímen. Tulajdonjoga nincsen, a bíróság a törvény nevében arra kötelezi, hogy a birtokot átadja annak, aki jogcímét bizonyította.

Másvalaki vétel útján szerez földbirtokot. De a vételárnak csak csekély részét egyenlíti ki készpénzben, nagyobbik részét rátábláztatja. Ez a jelzőkor korlátozza birtoklását.

Látjuk: tulajdon és birtoklás egymástól elválasztható és sokféleképpen korlátozható.

IV. De talán már türelmetlenkednek olvasóim és kérdik: Minek ez a jogi terhelék hittudományi értekezésben? Hisz maga Krisztus Urunk mondja: „Boldogok a lelki szegények” — kik nem törődnek a föld kincseivel, sem tulajdonnal, sem birtoklással — „mert övék a mennyek országa”: a beteljesedett, végleges kegyelmi élet. Minek tehát mindez?

A kegyelem a legnagyobb kincs, melyet az Úr földi életünk alatt ránk bízott: részesedés az isteni természetben, az örök élet csírája, jog a mennyei örökségre. Hogy a kegyelmet elsajátíthassuk, megőrizhessük és általa halálunk után a mennyország birtokába jussunk, kell hogy ugyanaz a két tényező meglegyen és közreműködjék, melyet a földi vagyongoban megismertünk: a *tulajdon* lényegét képező *jogcím* és a vagyontárgy *tényleges birtoklása*.

De minthogy itt nem természetes javakról van szó, hanem természetfelettiokről, melyek az ember minden képességét és igényét felülmúlják, mindkét tényező lényeges változásokat szenved, melyeknek a következő fejezeteket szenteljük.

42. A kegyelem jogcímei

I. A tulajdont alapító jogcímnek egészen más a célja és a szerepe a természetfeletti kincseknél, mint a földi javaknál. Miért követeli a törvény a jogcímet ez utóbbiaknál? A földi javak korlátoltsága miatt gyakran előfordul, hogy két vagy több jogalany ugyanarra a vagyontárgyra tart igényt, ami áldatlan perpatvarra ad alkalmat. Ennek elkerülésére követeli a törvény a jogcímet, hogy annak ítélje oda a tárgyat, aki a jogcímrel rendelkezik.

Krisztus újszövetségi kegyelme nincsen korlátozva abban az értelemben, hogy az egyik hívőnek kegyelmi bősége a másinak inségét okozhatná. Forrása: Krisztus érdemei nem merül ki, ha mindjárt az egész emberiség is merit belőle. De mint-hogy a kegyelem minden faja lényegileg természetfeletti, az ember természetes erőivel arra a legcsekélyebb igényt sem szerezheti. E szerint egyetlen út és mód képzelhető, melyen az ember a kegyelemhez juthat: Istennek végtelen irgalmából fakadó, teljesen ingyenes *adománya*. A kegyelem mindig és kizárólag csak azé, akinek az Úr adja. Az adomány is a tulajdon átruházásának egyik jogcíme.

Minden kegyelem kivétel nélkül Isten irgalmából fakadó adomány. De sok esetben az Úr végtelen irgalmát más jogi formába öltözteti, hogy jóságát még világosabban szemlélhetővé, a kegyelem birtoklását biztosabbá tegye. Ezért Isten ingyenes adományán kívül még több Krisztus-rendelte kegyelmi jogcímet különböztethetünk meg. Lássuk azokat egyenkint.

II. Kafarnaum kapujánál látja Jézus Lévit, az öreg vámost: „Kövess engem!” és otthagyja aranyát, ezüstjét és követi Udvozítójét, mint Máté apostol. (Mk. 2, 13. kk.) — Jézus Jerikóba érkezik. Ott lakott Zakeus, „a vámosok feje”. Törpe, kis ember létére felmászott egy fára, hogy Jézust láthassa: „Zakeus, szállj le hamar, ma a te házában kell maradnom!” És megtért a bűnös és vagyona felét a szegényeknek adta. (Lk. 19, 5.) — Így tett az Úr Saullal is Damaszkusz falai alatt. A föld porába sujtotta, hogy a harmadik égbe emelje. Lévíben, Zakeusban, Saulban semmi okot nem talált, hogy őket ily rendkívüli kegyelemre méltassa. Egyetlen indítóoka végtelen irgalma volt. E kegyelmek, hogy úgy mondjam, közvetlenül Jézus szerető Szívéből törnek elő és áramlanak választottjai lelkébe. Jogcímük? Nem más, mint Krisztus *irgalma*.

Isten a megmondhatója, mennyi kegyelem áramlik ezen úton a pogányok, a bűnösök, a szentek lelkébe. Csak a mennyországban fogunk erről biztos tudomást szerezni és az egész örökkévalóságon keresztül sem fogunk belefáradni, érte áldani az Urat!

III. Ez általános, minden kegyelemre kivétel nélkül érvényes jogcímen kívül az Úr Jézus még másokat is rendelt, melyeknek megszerzése és érvényesítése az ember közreműködését megköveteli. Ezek között első helyen említjük a hét szentséget, melyeket drága Udvozítónk épp arra rendelt, hogy hívőivel a kegyelem hathatós jogcímeit közöljék.

A szentségek erőtanáról a II. rész 57. fejezetében tárgyaltunk. Csak vázlatosan újítsuk fel az ott mondottakat. Jézus az utolsó vacsorán tanítványaira hagyta szenvedése és halála érdemeit. A szentségeket pedig igazoló jeleknek szánta, hogy aki velük méltó módon él, magát általuk mint érdemeinek jogos tulajdonosa igazolja. Mennyei Atyjával pedig *megegyezett* abban, hogy a szentségi jelek bemutatója kinszenvedése és halála érdemei fejében kegyelmet kapjon. A szentségek e szerint a kegyelemnek valóságos jogcímei. Nem mintha a szentségekből eredő kegyelmek nem Isten végtelen irgalmában bír-

nák forrásukat. Ez a végtelen irgalom indította Krisztust arra, hogy érdemeit tanítványaira hagyja és Atyjánál letétbe helyezze mint az elveszett kegyelemnek váltságdíját. De ez az irgalom a *megegyezés* jogi formájába és a szentségi jelbe öltözött, azért a belőle fakadó kegyelmeket *szentségi kegyelmeknek* nevezzük.

IV. Minden kegyelem, mellyel az igazult ember közreműködik, Istennek tetsző gondolathoz vagy cselekedethez vezet, melyért az Űristen jutalmat ad: e földön a kegyelem növekedését, a túlvilágon nagyobb mennyei boldogságot. Ez az *érdem*. Az érdem szintén kegyelmi jogcím: igény új és nagyobb kegyelmekre. Amit az ember munkájával szerez, az jogos tulajdona. Ami természetfeletti értéket az ember az isteni kegyelemmel párosult munkájával létrehoz, az az Űristené, mert a mű egész természetfeletti tartalma tőle ered. De végtelen jóságában annak nagyrésztét az embernek engedi át mint érdemet és új kegyelmi jogcímet.

V. Még két kegyelmi jogcímet kell megemlítenünk: az imát és a szentelményeket.

Az *imát* egyes hittudósok szintén az érdemhez hasonlítják, mert az ima meghallgatást „*érdemel*”. Ez igaz. De egy kis nehézség abban mutatkozik, hogy az ima akkor is kegyelmet közvetít, ha *bűnös* végzi. Pedig kegyelem állapotában nem lévén, igazságosság szerinti érdemet sem szerezhethet. A bűnös imája tehát nem jogszerinti, hanem csak *méltányossági* igényt adhat a kegyelemre. (Lásd II. rész 38. elm. II. és 39. elm. III.)

A szentelmények az Egyház kegyelemért esdeklő imájának tekintendők. Az Egyház imája mindig hatékony, mert mindig Krisztussal imádkozik.

Ezek azok a jogcímek, melyek az embernek *igényt* adnak Isten kegyelmére. Alapjuk mindig ugyanaz: Isten végtelen irgalma, — formájuk változó: szentség, érdem, ima, szentelmény. Általuk már e földön Isten természetfeletti kincseinek hasznélvezői leszünk.

43. A kegyelmi kincsek birtoklása

I. Birtoklás a vagyontárgy felett gyakorolt tényleges hatalom, mellyel azt valaki *mint sajátját* használja. Láttuk, mekkora a különbség a földi és a természetfeletti javak közt jogcím tekintetében. Talán még nagyobb köztük az eltérés birtoklás dolgában. Csak néhány különbséget szándékozunk felsorolni.

1. Isten már teremtéskor felhatalmazta az embert a földi javak birtokbavételére. Értelme, akarata, egyéb tehetségei képesítik arra. — A természetfeletti javak lényege az isteni természetben való részesedésben áll. Csak Isten rendelkezik természetfelett. Az ember teljesen képtelen arra, hogy Isten természetét birtokba vegye. Csak akkor lehet annak részesévé, ha az Űristen természetét önként átadja neki. A természetfeletti kincsek birtoklása tehát nem abban áll, hogy az ember azokat saját erejével birtokba veszi és magának fenntartja, hanem hogy az Istentől önként felajánlott kegyelmet *elfogadja*.

2. A birtoklási akarat megvalósítása az ember részéről rendszerint bizonyos igyekezetet, áldozatot követel: gondot és gondoskodást, munkát, más értékről való lemondást, hogy a birtokolni szándékolt dolog biztosíttassék. Okos ember valamely tárgyat csak abban az esetben akarja birtokolni, ha az érte hozandó áldozat kisebb, mint a tőle várt előny. Aki nagyobb jót feláldoz csekélyebbért, oktalanságot követ el, vét saját érdeke ellen.

A kegyelem mint részesedés Isten természetében, minden földi kincsnél értékesebb. Semmi áldozat nem lehet nagy a kegyelem megszerzésére. Az ember nem oktalan, nem vét tulajdon érdeke ellen, ha mindenét odaadja a kegyelemért.

3. Aki nagyobb földi kincset feláldoz csekélyebbért, vét sajátmaga ellen, de nem a nagyobb jó ellen, mert ez, bármekkora legyen az értéke, csak értelemnélküli tárgy, mely ellen vétkezni nem lehet. Ellenben aki földi értékért kész lemondani az isteni természetben való részesedésről, hallatlan sértést követ el Isten ellen: a teremtményt többre becsüli Teremtőjénél.

Azért előre is lehetetlennek látszik, hogy a megszentelő kegyelemben részesüljön, aki földi jót jobban szeret Istenénél.

II. Ugyanazt tanítja félreérthetetlen szavakkal az Űr Jézus is:

„Aki atyját vagy anyját jobban szereti, mint engem, nem méltó énhozzám; és aki fiát vagy leányát jobban szereti, mint engem, nem méltó énhozzám.” (Mt. 10, 37.) Nemesen gondolkodó embereknel a családtagok közti szeretet erősebb minden más teremtetett dologhoz való ragaszkodásnál. Jézus mégis megköveteli, hogy Őt jobban szeressék, mint szüleiket és gyermekeiket. Aki nem így szereti Őt, az nem méltó Hozzá és a kegyelemhez, melyet nekünk vére árán szerzett.

Gyönyörűen fejezi ki ezt a gondolatot példabeszédeiben:

„Hasonló a mennyek országa a szántóföldön elrejtett kincshez, melyet az ember, aki megtalált, eldugott s azon való örömeiben megyen és eladja minden vagyonát és megveszi azt a szántóföldet. Ismét hasonló a mennyek országa a kereskedő emberhez, aki szép gyöngyöket keres. Találván pedig egy drágagyöngyöt, elment és eladá minden vagyonát és megvevén azt.” (Mt. 13, 44. kk.) Az elrejtett kincs, a drágagyöngy a kegyelem, mely egyesegyedül képes nekünk a mennyország kapuit megnyitni. Kegyelem nélkül senki sem mehet be a mennyek országába. Azért az okos ember kész lemondani minden másról, hogy ezt az „egy szükségeset” megszerezze. Ez Krisztus szerint a kegyelemnek megfelelő *birtoklási akarat*.

Ez az alapgondolata a hegybeszédnek is: „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa... Boldogok a tisztaszívűek, mert ők fogják látni Istent.” (Mt. 5, 3. 8.) Van *tényleg* szegény, aki nem *lelki* szegény: ha nincs ugyan semmije, de földi javak után áhítozik, gazdag szeretne lenni. Szegény, de nem lelki szegény. Nem neki ígéri az Úr a mennyek országát. Viszont lehet valaki dúsgazdag, és mégis lelki szegény: ha nem ragaszkodik javaihoz, azokat csak Istenéért és Isten nevében birtokolja szent akarata szerint. Noha *tényleg* gazdag, mégis neki ígéri Jézus a mennyek országát, mert *lelkileg* szegény. — Tisztaszívűeken pedig Megváltónk azokat érti, akiknek szíve nem tapad a föld sárához, mert minden földi vonzalmat fékentartva csak Istent szeretik és amit Isten parancsol, hogy szeressék. Ami pedig majdan a mennyországba segít, kell hogy itt a földön a kegyelem birtokához segítsen, mert halálinneri kegyelem nélkül nincs halálontúli boldogság.

III. Mi most már a kegyelemnek megfelelő *birtoklási akarat*?

A gyökere, a legbelső veleje: *Isten szeretete* mindennekfelett. „Szeresd a te Uradat Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből és minden erődből és egész elmédből!” (Lk. 10, 27.) Belőle származik három lelki tény, mely a birtoklási akarat lényegéhez tartozik:

1. a *kegyelem nagyrabecsülése*. Ha Istent mindennekfelett szeretjük, lehetetlen, hogy nagyra ne becsülnők a kegyelmet, mely minket Isten természetének részeseivé tesz és vele egyesít;

2. a *vágy a kegyelem után*, mely egyedül biztosítja örök boldogságunkat;

3. az elhatározás, hogy a kegyelemért minden áldozatot vállalunk, hisz általa bírjuk Istent, a végtelen, a legfőbb jót.

Akiben ez a birtoklási akarat a maga *teljességében* megvan, képes a legnagyobb kegyelmeket lelkébe befogadni.

44. A kegyelmi élet fejlődése

I. Az első rész 13. elmélkedésében említettük, hogy a megszentelő kegyelem az örök élet *csírája*. A keresztség plántálja lelkünkbe. Földi életünk alatt a test tömlőcében sínylik. Ember nem láthatja. Csak a hit tanúskodik róla, hogy az isteni természet részeseivé, Isten fiaivá, a mennyország örököseivé tesz minket.

Krisztus Urunk nemcsak azt akarja, hogy az örök élet csíráját úgyahogy megőrizzük, hanem hogy már földi számkivetésünk alatt ápoljuk, fejlesszük, nagyra növeljük. Ebben az értelemben mondja: „Én azért jöttem, hogy *életük* legyen” — tanítványaimnak — „*és minél több*” legyen”. (Jn. 10, 10.) Ha a megszentelő kegyelmet kellő birtoklási akaráttal fogadjuk, magától szervesen továbbfejlődik lelkünkben, míg végre a halálban széjjelfeszíti a test porhüvelyét és örök, mennyei életté feslik.

A kegyelmi életnek ezt a szerves továbbfejlődését szeretnők a következőkben bemutatni. Fejlődésének minden pontján megfigyelhetjük a *kegyelmi jogcímnek* és a *birtoklási akaratnak*, másszóval a *kegyelemnek* és a *szeretetnek* egymásba kapcsolódását. Lássunk egy példát.

II. Fiatal munkást szállítanak a kórházba eszméletlen állapotban. Baleset áldozata. Feljegyzik személyi adatait: Név? — Kor? — Foglalkozás? — Illetőség? — Vallás? Római katolikus. Igen, mert 23 évvel ezelőtt katolikus templomban kereszttették. Családjában semmiféle vallásos nevelésben nem részesült. Amit vallásáról valaha tudott, azt az elemi iskolában tanulta, de sajnos, annak javarészét is már elfelejtette. Mióta az iskolát elhagyta, már nem imádkozott, szentmisére nem járt, nem gyónt, nem áldozott... De lelkében megvan a *keresztség* eltörölhetetlen *jegye*, mely hovátartozását Krisztus Egyházához igazolja és neki *jogcímet* ad a megszentelő kegyelemre és az istenfiúságra, feltéve, hogy jogcímét érvényesíteni *akarja*. Kisfiú korában a kegyelem állapotában élt. Első halálos bűne rabolta el azt. Iskolai gyónásai helyreállították ugyan

kegyelemállapotát, de csak átmenetileg. Később bünt bűnre halmozott...

Allapota életveszélyes. Súlyos műtét után kezd javulni. Szívós természete lassan megerősödik. Sokat szenved, — elkeseredett... Minek ez a nyomorult élet?... Látja, hogy kórtermében többen meggyóznak és áldoznak. A régi emlékek felélednek. Tudatára ébred szomorú lelkiállapotának. Különös, mily nyugodtaknak látszanak azok a sokat szenvedők ott szentáldozás után... Nem úgy érezte-e magát ő is gyermekkorában...? És mily békésen halt meg néhány napja az a húszéves fiú! Irigyelni lehetett volna... De neki kin az élet... Hát rajta már nem segíthet semmi?... Mikor megint arra jár a lelkész és megszólítja, már nem fordul dacosan a falnak, mint multkor. Kezet nyujt, elmondja neki lelke keservét. Rövid buzdítás és oktatás után rászánja magát szentgyónásra, áldozásra... tizenegy év után! Felgyógyul. Boldogan hagyja el a kórházat. Nemsokára megházasodik. Hű marad elhatározásaihoz... Ó isteni Gondviselés!

Telnek az évek. Látogassuk meg emberünket *tíz év* múlva. Ne tekintsük a szegény kültelki munkásház kis lakását, melynek tisztasága, rendje, muskátlis ablakai egy hűséges női lélek önfeláldozó gondoskodásáról tanúskodnak. Ne nézzük a szobában hancúrozó három aranyfürtű gyermeket sem... Csak a kis család fejét keressük, annak is csak a *lelkét* nézzük. Mekkora változás *tíz év* után! Akkor csak kis valami emlékeztetett lelkében a kegyelmi életre: a *keresztység szentségi jegye*. Ez kiáltott fel a mennyekbe irgalomért e szegény lélekért, — ez indította az irgalmak Atyját, hogy annyi ellenállás után még egy kísérletet tegyen megmentésére. A Szentlélek egy sugarat bocsátott rá, egy segítő kegyelmet. Megismertette vele lelke siralmas állapotát, — emlékeztette a mennyei Atya jóságára. Ez sugallta neki az elhatározást: „Fölkelek és atyámhoz megyek!” (Lk. 15, 18.) Hosszú ellenállás után elhagyatottságában, szenvedésében engedett a kegyelem vonzalmának: lelke megérett az igazulásra a szentgyónás által.

Hogy a szentséggel neki felajánlott kegyelmet *birtokba* vehesse, meg kellett bánnia eddigi bűneit és megfogadnia, hogy minden halálos büntől ezentúl tartózkodik. Ez a lelkület már kissé hasonlít a szeretethez. Ezzel a birtoklási akarattal most már megszerezhetette az igazulást. Vele óriási változás ment végbe lelkében.

1. Megszerezte az érdemszerzés lehetőségét. Minden jó-cselekedet, melyet a kegyelem állapotában végez: imája, nehéz munkája, családi élete, gyermekei nevelése, üdülése érdemmel jár, az érdem pedig mindig jogigény nagyobb kegyelemre. Nincs nap érdem nélkül. Hogy azonban a kegyelmi többletet, melyre az érdem jogigényt ad, birtokba vehesse, erősebb birtoklási akaratra, mondjuk: több szeretetre van szüksége.

2. Erre segítik a megszentelő kegyelemmel együtt lelkébe lehelt természetfeletti erények és a Szentlélek ajándékai. Az erények közt a legértékesebb a szeretet, mely az embert képessé és hajlandóvá teszi, hogy Istenét szeresse, amint Isten fiához illik. Az új kegyelmi jogcímvel segítő kegyelem is jár, mely a szeretet erényét mozgásba hozza, megindítja, hogy Istent most már jobban szeresse. Ezzel megerősödik benne a birtoklási akarat is, mellyel a nagyobb kegyelmet birtokba veheti.

Ez ismét nagyobb érdemhez, nagyobb kegyelmi jogcímhez vezet. A szeretet természetfeletti erénye pedig megerősíti benne a birtoklási akaratot. Így folytatódik a lelki élet erősödése, főképp ha közben szentgyónások és áldozások is kegyelmet ontanak a lelkébe. Az igazulással a lélekbe plántált kis csíra növekszik, erősödik. Az életből „több élet” lesz, és a „több élet” lassan örök életté, ha az ember a kegyelem vonzalmának ellen nem áll, hanem hűségesen követi.

„Azért jöttem, hogy életük legyen és minél több életük legyen!” (Lk. 10, 10.)

45. A szeretet szerepe a kegyelmi kincsek birtoklásában

I. Az eddig mondottakat nem szabad úgy érteni, mintha az Űristen adná a kegyelem jogcímét, az ember pedig mintegy saját erejéből birtokba venné azt a szeretet által. Végzetes tévedés volna. Mert nemcsak a kegyelem és jogcíme Isten ajándéka, hanem a szeretet is az. Sőt a szeretet, melyet a kegyelem megkövetel, máris a kegyelem műve.

A segítő kegyelem serkenti és képesíti a bűn állapotában élő embert, hogy felhagyva bűnével, Istenhez visszaforduljon. Ez már kezdetleges szeretet. Ha aztán megtörténik az igazulás és a Szentlélek lelkébe leheli a megszentelő kegyelmet, vele együtt megadja a természetfeletti szeretet erényét is, mely „Isten gyermekét” képessé teszi, hogy Istenét kegyelmi állapo-

tának megfelelően szerezse. Tehát nemcsak a megszentelő kegyelem Isten műve, nemcsak a neki megfelelő jogcím az Ő ingyenes ajándéka, hanem a szeretet is, mellyel az ember a kegyelmet mintegy birtokba veszi. A kegyelmi élet minden mozzanata a kegyelem hatása alatt áll. Ebből megismerjük, hogy Isten szeretetével mindig megelőz bennünket. Az Ő szeretete mindig teljesen ingyenes, pusztán jóakarattal. A mi szeretetünk Isten iránt ellenben mindig tartozás: a hála tartozása. Lássuk ezt közelebbről.

II. A jó keresztény szülő szereti gyermekét a jóindulat legtisztább szeretetével. Mennyi áldozat, mennyi Istent és embert megörvendeztető hőstett fakad e tiszta forrásból! A gyermek tartozik szülőjének a hála szeretetével. Minél többet tett a szülő gyermekéért, annál nagyobb hálaszeretettel tartozik ez utóbbi szeretni Isten után legnagyobb jötevőjét. Ha nem teszi, rűt jogtalanságot követ el.

A keresztény házastársak tiszta, hűséges, a házasság szentsége által megszentelt, azért visszavonhatatlan szeretettel tartoznak egymásnak. Aki elfogadja hitvese odaadó szeretetét és nem viszonzza, igazságtalanságot követ el. Megszegi szentségi ígérését.

Aki barátja szeretetét, áldozatait, szívességeit elfogadja, de viszonzni vonakodik, hűtlenséget követ el. Mikor elfogadta társa szeretetét, vállalkozott annak viszonzására is. Ha nem volt szándéka viszonzni, nem kellett volna elfogadni sem.

Mindezekben az esetekben és számtalan hasonlóan érvényesül az egyensúly, az igazságosság örök elve: minél nagyobb a felajánlott és elfogadott szeretet, annál nagyobb szeretet jár vissza az elfogadó részéről is.

III. Isten legnagyobb adománya a kegyelem. Mintegy kisugárzása annak a személyes szeretetnek, mellyel az Atya szereti Fiát a Szentlélekben.

Az Atya küldi a Szentlelket, hogy nemcsak Egyszülöttéig áradjon, hanem tovább, fogadott gyermekeire is. De amint az Atyától a Fiú felé özőnlő szeretet a Fiútól visszaáramlik az Atyához: úgy emberi gyermekeitől is vissza kell özőnlennie az Atyához hálaszeretet alakjában. De az embertől csak akkor áradhat vissza az Istenhez, ha az ember befogadja: ha akaratát átengedi a szeretetnek és engedi, hogy akaratát Istennek felajánlja.

A kegyelemben az Őristen mintegy odaadja magát az embernek, mert részt enged neki isteni természetében. Ez az

isteni szeretetnek legnagyobb csodája: nagyobbat nem adhat az Úristen sem, mint isteni természetét. Ezt a rengeteg szeretetet az embernek viszonznia kell, persze a Szentlélek segítségével és vezetése alatt. Ezt csak úgy teheti, ha emberi természetének legnemesebb részét: *akaratát* átengedi Istennek, hogy már azt akarja, amit Isten akar, és azt nem akarja, amit Isten nem akar. „Ugyanazt akarni és ugyanazt nem akarni: ez az igazi barátság”, a tökéletes szeretet. Ezzel bizonyos vagyonszövetség és életközösség fejlődik ki Isten és ember között: az Úr részt enged az embernek isteni természetében, — az ember közli Istennel emberi természetét akarata által. Ez a győzedelmes szeretet, *charitas victrix*! Istennek meghódítja az emberi szabadakaratot, — az embernek meghódítja Istenét!

A mondottakból belátjuk, hogy az ember szívében fellángoló isteni szeretet képes őt a kegyelem kincseinek birtokosává tenni. A tökéletes szeretet adja meg neki a minden birtokláshoz elengedhetetlen *birtoklási akaratot*.

IV. A megszentelő kegyelemnek sok a változata. Szűz Mária kegyelemtelje és a halálos ágyán a legcsekélyebb, még éppen elegendő töredelemmel megtérő bűnös kegyelmi állapota között a kegyelmi fokozatoknak szinte végláthatatlan skálája fekszik. Minél nagyobb a kegyelem, melyet az Úristen valakinek kínál, annál nagyobb szeretete kell hogy legyen, mellyel ezt a kegyelmet birtokába veheti. Így lesz a szeretet a kegyelmi élet mértékévé. Mint már a II. rész 34. kk. elmékedéseiben említettük, a szeretetnek három fokozatát különböztethetjük meg, melyeknek mindegyike ismét számtalan árnyalatot foglal magában.

1. A legalsó fokon az ember szilárdan el van tökéltve, hogy feltétlenül kerül mindent, amit az Úr súlyos bűn terhe alatt tilt. Ez a szeretetnek a kegyelmi *létfminimuma*. Akiben nincs meg ennyi szeretet, az a kegyelmet sem birtokába nem veheti, sem meg nem őrizheti. Ez még inkább a *szolgai*, mintsem a gyermeki lelkület szeretete.

2. A megszentelő kegyelemhez méltóbb *gyermeki* lelkület el van tökéltve, hogy mindenben követi Isten akaratát, amit akárcsak bocsánatos bűn terhe alatt parancsol. Istent megbántani már semmikép sem akarja.

3. A tökéletesség küszöbének közelében a lélek elhatá-

rozsa, hogy nemcsak ott követi Isten akaratát, ahol parancsról van szó, hanem mindenütt és mindenben, ahol Istennek valamely kívánságát, óhaját, tetszését *tisztán* megismeri. A lélek már nemcsak annyit akar Istenének adni, amennyit adni köteles, hanem amennyit adhat: *mindenét!* Aki mindent Istennek ad, képes tőle mindent el is fogadni: birtoklási akarata nagy kegyelmeknek is megfelel.^a

11. FEJEZET

A KEGYELEM MEGMARADÁSA

46. A „puszta irgalomból adott kegyelmek”

I. Láttuk a kegyelem útját, ha az ember befogadja, birtokába veszi, vele közreműködik: igazuláshoz vezet, sok érdemhez, végre a mennyországba. Az egyszer megszerzett megszentelő kegyelem megmarad az ember lelkében, amíg halálos bűn végét nem veti.

De mi annak a kegyelemnek a sorsa, melynek az ember halálos bűn nélkül ellenáll, — melyet az Úr felajánl, de az ember birtokba nem veszi? Idézzük vissza emlékezetünkbe a kegyelmi életnek egyik sarkalatos tételét: Az Úristen az embert *szabadnak* teremtette és szabadságát a kegyelem hatása alatt is megtartja. Lásd I. rész 19. és kk. elm. Azért az Úr csak akkor részesíti az embert kegyelmében, ha azt önként elfogadja és csak abban a mértékben, amelyben azt birtokolni szándékozik. Ez általános elv alól csak egyetlen kivételt ismerünk: az értelemmel még nem rendelkező kisdedeket és akik erkölcsileg velük egy elbírálás alá esnek, mert értelmük használatától gyermekkoruktól állandóan meg vannak fosztva. Isten szívesebben látja a jót, mint a rosszat és jobban szeret adni, mint büntetni. Az embert is jószándékúnak veszi mindaddig, amíg a jószándék hiányát ki nem mutatta. Azért a kisdedeknek és értelmük használatától gyermekségük óta megfosztott betegeknek a keresetségből megadja a megszentelő kegyelmet. De rajtuk kívül felnőtt ember csak akkor juthat a kegyelem állapotába, ha akar, és csak annyit birtokolhat belőle, amennyire kiterjed birtoklási akarata.

Hogy most már tisztázzuk a kérdést, mi történik a kegyelmekkel, melyekkel az ember nem vagy nem teljes mértékben működik közre, különbséget kell tennünk a más-más jogcímmel bíró kegyelmek között, amint azokat a 42. elnevezésben felsoroltuk.

II. Kezdjük azokkal a kegyelmekkel, melyeket az Úr

„puszta irgalomból” ad különös jogcím nélkül. Idézzük vissza emlékezetünkbe a 42. elm. II. pontjában bemutatott példákat: Lévit, Zakeust, Sault. — Lévi, kövess engem! A kegyelem nagy áldozatot követel tőle: Jézust követni annyi, mint elhagyni családját, házat, nagy vagyont! De amint Jézus hívása megüti fülét, segítő kegyelme máris behatol lelkébe: megvilágosítja elméjét, hogy belássa, mennyivel többet ér Jézus közelsége, mint a föld minden kincse; — megindítja akaratát, hogy szent vakmerőséggel kövesse a Mester hívását. Lévi engedett a kegyelemnek, nagy, szent apostol lett. Mi lett volna, ha húzódik, szabadkozik, — ha a kegyelmet visszautasítja? A jelen kegyelem végkép megsemmisült volna, hogy pedig az Udvözítő később még tett volna kísérletet megmentésére, senki nem tudhatja. Meglehet, hogy e pillanatban eldőlt Lévi örök sorsa: örök boldogság vagy örök kárhozat? — Zakeus is a segítő kegyelem hatása alatt belátta, mit tesz Jézust házába befogadni: a Mester azért akar hozzá betérni, hogy rendet teremtsen, nem a házában, hanem a lelkében. Vagyonának igazságtalanul szerzett részéről le kell mondania, Isten tudja, hány dénárról... De a kegyelem akaratára is hatott: Kimondhatatlan örömet érzett azon, hogy a nagy Mester hozzá kívánczik betérni... vele barátságot kötni. Engedett! És ha nem enged? Talán elkárhozik. — Saul is Damaszkusz falai alatt belátta, hogy eddigi életével szakítania kell: amit eddig gyűlölt, azt szeretnie kell, — amiért eddig rajongott, az ellen küzdenie. Ellenállhatott volna a kegyelemnek, hatalma, szabadsága volt hozzá. De engedett a kegyelem vonzalmának. Míg ha ellenáll? A történet továbbra is Krisztus legádázabb ellenségének ismerte volna, amint most leglelkesebb követőjét tiszteli benne.

A „puszta irgalomból adott kegyelmek” rendszerint megsemmisülnek, ha az ember el nem fogadja, birtokba nem veszi azokat. Ez mindig nagy kár. Két okból: 1. Mert minden kegyelem Jézus drága vérének ellenértéke. 2. Mert soha nem tudjuk, a most elutasított kegyelem nem az utolsó-e, melyet az Úr kínál.

III. Az említett bibliai példákhoz hasonlítanak azok a kegyelmek, melyekkel az Úr egyeseket papi vagy szerzetesi pályára hív. De amíg Lévi és Saul egy pillanat alatt megismerték, mit akar tőlük az Úr, és azonnal választaniok is kellett, addig most, amikor Krisztus már nem személyesen közlekedik hivatottaival, a folyamat lassúbb, huzamosabb. Hónapok, évek

telhetnek el az első hívó szótól a döntésig: sok komoly megfontolás, sok lelki küzdelem, sok ingadozás ideje ez. De lényegileg a folyamat ugyanaz, mint Kafarnaumban és Damaszkuszban. Az elhivatott a kegyelem hatása alatt belátja, hogy Jézus közelébe akarja őt vonni. Ennek feltétele: lemondás a világról. Ha az ember közreműködik a kegyelemmel, akarata áttüzesedik az isteni szeretettől, és lelkében megfogamzik a szükséges birtoklási akarat: Mindenről lemondok, hogy Jézust bírjam, — hogy övé legyek! Ez az igazi, a szép, a teljes hivatás! Ahol az említett, mindent átfogó, alku nem ismerő birtoklási akarat előbb-utóbb nem rögződik meg a lélekben, ott nem is volt igazi elhivatottság vagy nem tudott teljesen kifejlődni, mert a lélek vonakodott Jézusért teljesen lemondani a világról.

IV. Ne gondoljuk, hogy a „puszta irgalomból” adott kegyelmek mindig és kizárólag hivatásokra irányulnak. Nem. Néha határozott tette serkentik az embert, p. o. valamely irgalmassági cselekedetre, — máskor valamely bűnalkalom, kísértés elkerülésére, — vagy az életmód megváltoztatására, — lelkigyakorlat tartására stb. Közös jellegük átmeneti, múltó voltak. Az ember sohasem tudja, meddig tartanak, melyik köztük az utolsó. És aztán?

Hasonlók az ima és szentelmények útján nyert kegyelmek. Ezek is rendszerint múltó természetűek. Gyorsan, bátran kell velük élni.

47. Az eltörölhetetlen jeggyel rendelkező szentségek kegyelmei

I. A keresztség, bérmlás, egyházi rend kiváltságos helyet foglalnak el a szentségek sorában. Az általuk közvetített kegyelmi jogcímek szinte csodálatos szilárdsággal rendelkeznek. A nevezett három szentség eltörölhetetlen jegyet és a lélekbe, mely az embert örök időre mint Isten gyermekét, mint az Egyház katonáját, mint az isteni Főpap paptársát megkülönbözteti. Ez a jegy jogcímet ad mindazokra a kegyelmekre, melyekre az embernek szüksége van, hogy Isten gyermekéhez, Krisztus katonájához vagy papjához méltó módon éljen, feltéve, hogy teljesíti azokat a feltételeket, melyekhez az újszövetségi üdvrend a kegyelmeket köti. Azt mondhatjuk, hogy a nevezett szentségek által közölt kegyelmi jogcímek éppoly szilárdak, mint szentségi jegyeik. Igaz, a jegyek még akkor is megmaradnak, ha az illető halálos bűn állapotában lép Isten ítélőszéke elé és elkárhozik. Akkor a szentségi jegy már nem

közvetíthet kegyelmet. Nem mintha erre ereje nem volna, hanem mert az elkárhozott lélek már nem képes azt magába felvenni. De mindaddig, amíg az ember zarándokállapotban van, azaz amíg e földön él, a szentségi jegyekhez kötött kegyelmi jogcímek érvényesek és tényleg kegyelmet is közvetítenek, ha az emberben megvan a szükséges birtoklási akarat.

Nézzük ezt néhány, a mindennapi életből vett példában.

II. Egy dúsgazdag, nemkeresztény kereskedő az isteni kegyelem hatása alatt meggyőződik a katolikus vallás igazságáról. Követi Isten hívását, elhatározza, hogy áttér. Az előkészítő hitoktatásban megtudja, hogy amit az ember nem jogos úton szerzett, azt vissza kell szolgáltatni, különben az Úr nem bocsátja meg a bűnét. Emberünk tudatában van annak, hogy nagy vagyonának tetemes része csalárd szerzemény. Vágyódik az igazulás után, — de hogy vagyona nagyrésztét feláldozza, arra mégsem akarja magát elhatározni... Ily lelkiállapotban veszi fel a keresztséget. Kérdés, mily hatással van a szentség?

Megvan benne a szükséges szándék. Keresztény akar lenni, mert meg van győződve, hogy csak a katolikus Egyházban találhatja meg örök üdvét. Érvényesen veszi fel a szentséget, lelkébe benyomódik az eltörölhetetlen jegy. Ez jogigényt ad a megszentelő kegyelemre, az istenfiúságra. Csak-hogy lelke — sajnos — nincs abban az állapotban, hogy a megszentelő kegyelmet magába felvegye, mert halálos bűnben van és marad, amíg nem akarja jóvátenni súlyos jogtalanságait. Azért nincs meg benne a megszentelő kegyelemnek megfelelő birtoklási akarat sem: jobban szereti csalárd pénzét, mint az isteni természetben való részesedést. Ezt nevezzük *szentségi akadéknak* (obex). Ha később magába száll, bűnét megbánja, jogtalanságait jóváteszi és papi feloldozásban részesül, megkapja mindazokat a kegyelmeket, melyekkel a keresztség jár: a szentség jegyében megrögződött kegyelmi jogcím közvetíti azokat. És ha ezentúl a kegyelem állapotában marad, egész életén át a keresztség jegye számára a kegyelmek forrása, melyekkel élhet, amint Isten fogadott gyermekéhez illik.

III. Amint a meg nem bánt halálos bűn akadékot képez a megszentelő kegyelem első megszerzésében, az igazulásban, úgy a bocsánatos bűn, sőt még a bűn jellegét ki sem merítő tökéletlenség is akadékot képezhet nagyobb kegyelmek elnyerésében. Vegyünk egy példát. Egy papjelölt méltó módon, de csekély buzgalommal járul az egyházi rend szentségéhez. Még

sok benne a világi gondolkodás, hasonló hajlam és hiúság. Mindez korlátozza a szentségi kegyelmekre vonatkozó birtoklási akaratát. Méltó pap akar lenni, de hiú törekvéseiről és hajlamairól lemondani nem tartja szükségesnek. E lelki állapotának felel meg a kegyelmek mértéke, melyet tényleg birtokba vesz. Később, talán jó lelkigyakorlat hatása alatt belátja, hogy isteni Mestere többet vár tőle. Jobban kezd buzgólkodni, felszítja lelkében az isteni szeretet tüzét, lemond egyik-másik hiú hajlamáról stb. Most már többre becsüli az egyházi rend szentségi kegyelmeit, már inkább hajlandó értük áldozatokat hozni, egyszóval erősebb benne a birtoklási akarat, azért a szentségi jeggyhez kötött kegyelmi jogcím is sokkal bőségesebben ontja lelkében a különleges papi kegyelmeket, melyek áldást hoznak hivatásbeli tevékenységére, megtermékenyítik egész papi életét.

„Éppen azért figyelmeztetlek” — írja Szent Pál Timóteusnak (II 1, 6.) — „szítsd fel magadban az Isten kegyelmét, mely kezem rádtétele folytán benned vagyon.”

Amint az egyházi rend hat a papi lélekben, hasonlóan dolgozik a bérmlás szentsége Krisztus minden katonájában: állandó kegyelmi forrás a szentségi jeggyel járó jogcím. Annyi kegyelmet közvetít a léleknek, amennyit befogadni képes birtoklási akarata arányában.

IV. A nevezett három szentség kegyelmet önt a lélekbe nemcsak a vétel pillanatában, hanem egy egész hosszú életen keresztül, mert az örök jeggyel állandó kegyelmi jogcímet is ad. Ez a jogcím a kegyelmek *állandó* forrása, mely annál bőségesebben bugyog, mennél nagyobbra becsüli az ember a kegyelmeket, mennél inkább szereti Istenét, mennél inkább hajlandó érte áldozatokat hozni: egyszóval mennél erősebb benne a kegyelmekre irányuló *birtoklási akarat*. Ami béklyóba veri az istenszeretetet és képtelenné teszi a lelket a kegyelmek befogadására, az mindig a földi ragaszkodás: bírvágy, élvezetvágy, hiúság. A birtoklási akarat pedig: Isten szeretete, a kegyelem nagyrabecsülése, a készség érte lemondani a világ hiúságairól.

48. Az eltörölhetetlen jeggyel nem bíró szentségek kegyelmei

I. A házasság szentsége nem vés szentségi jegyet a lélekbe. Némileg mégis hasonlít az előző elmélkedésben említett három szentséghez. Az Úr Jézus ezért rendelte, hogy a

keresztség, a bérálás és az egyházi rend a szentségi jegyekkel egybeforrt állandó kegyelmi jogcímeket adjanak, mert feladatuk, hogy az emberek életének szilárd, többé meg nem változtatható irányt adjanak. Arra valók az állandó kegyelmi jogcímek, hogy az embert egész életén át megfelelő kegyelmekkel ellássák és ezzel biztosítsák élethívatasának hűséges betöltését, feltéve, hogy a kegyelmekkel megfelelően közreműködik. E három szentséget ismételni nem lehet, mert az eltörölhetetlen szentségi jegy természeténél fogva csak egyszer közölhető. De nincs is szükség ismétlésükre. Amit más szentségnél, p. o. a bűnbánatnál az ismétléssel el akarunk érni, azt a keresztségnél, bérálásnál, egyházi rendnél eléri a kegyelmi jogcím állandósága: mindig új és új kegyelmeket áraszt a lélekbe.

A házasság szentsége sem ismételhető a házastársak életében, és mint az előbb említett három szentség, szintén állandó, szilárd életállapotot teremt, melyet holtig meg nem változtathatnak. Kell tehát, hogy a kegyelmi jogcím, melyet a házasság ad, szintén bizonyos állandósággal rendelkezék, és hatását az egész házaseletre kiterjessze. Így is van.

A házasság szentsége által megszentelt életközösség jelképezi Krisztus és Egyháza felbonthatatlan, szent életközösséget. Lásd II. rész, 64. elm. Ez a jelkép a kegyelmi jogcím, ennek fejében adja az Atya a házaselethez szükséges szentségi kegyelmeket. Ameddig fennáll az életközösség, addig megvan a jelkép is és vele a kegyelmi jogcím.

Ha valamelyik házastárs bűn állapotában köti meg házasságát, nem részesülhet a házasság kegyelmeiben sem. Ha azonban később eltávolítja a szentségi akadékot, amennyiben visszaszerzi a kegyelemállapotot a bűnbánat által, megkapja a házasság szentségi kegyelmeit is; a házasság életközösségben megrögzött szentségi jogcím utólag is közvetíti azokat. — És ha a házastársak életük folyamán nagyobb lelki buzgóságra tesznek szert: ha most már többre becsülik Isten kegyelmeit és hajlandók érte nagyobb áldozatokra is, szóval ha a kegyelemre irányuló birtoklási akaratuk erősödik, ennek arányában több és hatékonyabb szentségi kegyelmekben is részesülnek. A házasság szentségi kegyelmei nemcsak a szentség felvétele pillanatában hatnak, hanem a társak egész házaseletén át, és pedig birtoklási akaratuk arányában.

II. Az utolsó kenetet arra alapította az Úr Jézus, hogy a már megbocsátott bűnöknek a lélekben visszamaradt marad-

ványait, melyek a mennyországba való belépését késleltethetnék, eltávolítsa. (V. ö.: II. rész, 62. elm.) Az ember ezt a rendes kegyelmekkel is elérhetné nagy töredekem, rendkívüli bánat, sok vezeklés árán. Csakhogy a haldokló ily testi-lelki megerőltetésekre már nem képes. Azért az irgalmas Szamaritánus segítségére siet az utolsó kenettel. Ez a szentség a haldokló magával tehetetlen állapotát mintegy *megszenteli*: hasonlóvá teszi Krisztus halálos gyengeségéhez a keresztfán. Ez a megszentelt halálos gyengeség — ügylátszik — a jogcím, melynek fejében az irgalmak Atyja megadja a tisztító, boldog halálra előkészítő kegyelmeket. Amíg tehát a halálos veszély tart, addig megvan a kegyelmi jogcím is, addig tart a szentség hatása. Ha a beteg a szentség kegyelmeivel közreműködik, szenvedéseit nagyobb türelemmel, megadással viseli, lemond mindenről, ami még a világhoz köti, megerősíti lelkében a kegyelemre irányuló birtoklási akaratot és ennek arányában még nagyobb, hathatósabb kegyelmekben részesül.

III. A bűnbánat és szentáldozás nem hagynak eltörölhetetlen jegyet a lélekben. Arra sincsenek hivatva, hogy egy bizonyos életállapotot megszenteljenek, amint a házasság a házaseletet vagy az utolsó kenet a halálos betegséget. Rendeltetésük, hogy az emberek mindennapi életét megtisztítsák a kisebb-nagyobb hibáktól és gyarapítsák a természetfeletti élet-erőt, a *szeretetet*. Azért e két szentség tetszésszerűen ismételhető. Nincs szükség, hogy az általuk közölt kegyelmi jogcím állandó legyen, ahogy az előbbi szentségeknél láttuk. A szentgyónásban a bűnbánó annyi kegyelmet kap, amennyi megfelel töredelmének a feloldozáskor. Ügylátszik, ez a hatás utóbb már *nem* fokozható, hacsak nem újabb gyónással. Hasonlókép a szentáldozás hatása is megfelel annak a birtoklási akaratnak, mellyel a lélek rendelkezik a 10—15 perc alatt, amíg Krisztus szentségi jelenléte benne tart. Ha hálaadás alatt szeretetét és áldozatkészségét felfokozza, nagyobbíthatja a szentség hatásait is. Hogy ezek mekkorák? Példával szeretnők szemlélhetővé tenni.

Mennyi vizet szí magába a tenger mélyén tenyésző szivacs? Amennyi belefér. Ha tele van homokkal, iszappal, piszokkal, csak kevés vizet vehet fel. Ha üres, annyit, amennyi nagyságának megfelel. A tenger nem takarékoskodik vizével, szívesen adja oda mindazoknak a lényeknek, melyek belőle élnek. Így vagyunk a szentáldozással is. Minden szentáldozás az isteni szeretet és irgalom végtelen óceánjába merít bennün-

ket. Minden lélek meríthet belőle, amennyire szüksége van, amennyit magába fogadni képes. Ha üres a lélek a föld salakjától, annyi kegyelmet meríthet, amennyi belefér. A kegyelem megtölti egész lényét, áthatja összes képességeit. Ha ellenben még sok benne a földi ragaszkodás, csak kevés kegyelem talál benne helyet, mert akarata még nagyon le van kötve a földi javaktól. Minél hajlandóbb az ember, hogy a kegyelemért lemondjon a világ hiú örömeiről, annál nagyobb benne a birtoklási akarat és annál nagyobb a szentáldozás kegyelmi hatása is.

49. Az érdemből eredő kegyelmek és az érdemek feléledése

I. Említettük, hogy a megszentelő kegyelem az örök élet csírája, melyet az Úristen már földi életünk tartama alatt lelkünkbe plántál, mely azonban csak az örökkévalóságban, a mennyországban találja teljes kifejlődését. (I. rész, 13. VIII.)

Mennél erősebben gyökerezik be a növény a talajba, annál szebben, egészségesebben fejlődik tovább is. A begyökerezésre két tényező gyakorol nagy hatást. Mindenekelőtt maga a növény, a *fajtája*. A magasnövésű fák nagyon mélyre szokták gyökereiket bocsátani; apróbb cserjék és egyéb növények gyökerei rendszerint inkább a föld felsőbb rétegeiben maradnak. De tagadhatatlan, a gyökérképzésre a *talaj* minősége is befolyik. Megfelelő talajban a máskülönben gyenge gyökérezetű növények is mélyebbre hatolnak, a talaj mintegy mélyebbre csalogatja gyökérszálaikat. Ellenben a kedvezőtlen földben a nagy fák gyökerei is elsatnyulnak.

Hasonlót tapasztalunk az örök élet csírájánál, a *kegyelemnél* is. A megelőző három elmélkedésben láttuk, hogy a külön jogcím nélkül, „puszta irgalomból adott” kegyelmek megmaradása a lélekben nem olyan szilárd, mint a szentségekből eredő kegyelmeké. És ez utóbbiak közül megint szilárdabban gyökereznek a lélekben azok a kegyelmek, melyek eltörölhetetlen jeggyel bíró szentségekből — a keresztségből, bér-málásból vagy egyházi rendből származnak. De amint a gyökérképzésre a növényen kívül a *talaj* is gyakorol befolyást, úgy a kegyelmek ereje és állandósága tagadhatatlanul a *lélek* magatartásától is függ: attól az előkészülettől és készségtől, mellyel a szentséget fogadja és mellyel hatásaival közreműködik. Persze nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a lélek-

nek ez a közreműködése nem pusztán természetes erejével történik, hanem már a kegyelem hatása alatt áll. Az előkészületbe befolyik a segítő kegyelem, a szentség vételét követő közreműködésbe pedig maga a szentségi kegyelem. Úgy az előkészületben, mint a későbbi közreműködésben ölelkezik a kegyelem a szabadakaratral: az utóbbi átengedi magát a kegyelem isteni behatásának. Csak természetes, hogy minél teljesebb a léleknek ez az önátadása, annál erősebb a kegyelem hatása is. Így tanítják a kegyelmi élet összes nagy mesterei.

Hasonló módon magyarázandó azoknak a kegyelmeknek különleges szilárdsága és állandósága is, melyek a természetfeletti *érdemből* erednek.

II. Valahányszor az ember a megszentelő kegyelem állapotában jócselekedetet végez, természetfeletti *érdemet* szerez: *igényt* természetfeletti *jutalomra*. E jutalom kettős: földi életünkben jogigény a *kegyelem gyarapodására*, az örökkévalóságban jogigény *nagyobb boldogságra*. Lényegileg a két jutalom legszorosabban összefügg: minél nagyobb kegyelemmel hagyja el valaki a földi életet, annál nagyobb az örök boldogsága is. Földi érdemeink mintegy az örökkévalóságba előre átutalt, az Úristennél letétbe helyezett kincsek. Amíg még e földön élünk, az Úr igazán isteni hűséggel megőrzi azokat: sem rozsdá, sem moly meg nem emésztheti, sem tolvajok ki nem áshatják, el nem lophatják. (Mt. 6, 20.) Csak az ember maga foszthatja meg magát azok birtokától és egykori élvezetétől, ha halálos bűn által elfordul Istenétől és bűnében meg is átkodik. Amíg megmarad a kegyelem állapotában, biztonságban vannak érdemei is. És mihelyt átlépi a mennyei birodalom határsorompóját, átveheti és örökké élvezheti azokat.

III. De még annak az érdemeit is megőrzi az Úr, aki súlyos bűnnel elfordult tőle és a mennyországra szóló minden igényét elvesztette. Megőrzi azokat mindaddig, amíg a bűnös számára fennáll a lehetőség, hogy Istenéhez visszaforduljon, és Isten számára a lehetőség, hogy az elvesztett kincseket neki visszaadja. Ez a lehetőség csak akkor szűnik meg, ha az ember a súlyos bűn állapotában hal meg.

Tegyük fel, hogy valaki késő öregkoráig példás katolikus életet élt. Mennyi érdemet szerzett ez az ember buzgó imáival, hivatásos kötelességei hűséges betöltésével, a felebaráti szeretet szorgalmas gyakorlása által, szenvedéseinek megadással való eltűrése által... Most valami halálos bűnbe keveredik.

Ezzel magára vonja az Úristen haragját, aki eddig kimondhatatlan atyai szeretettel gondoskodott róla, elveszti az istengyermekség jogát, igényét a mennyországra, szóval a megszentelő kegyelmet és vele együtt összes eddig szerzett érdemeit is, mert megszentelő kegyelem nélkül nincs érdem. És ha ebben a lelki állapotban meghal, örökre elkárhozik. Mily rettenetes pusztítást képes végezni egyetlen halálos bűn az ember lelkében!

De reméljük, emberünk legott magába száll. Újból elkezd imádkozni, megbánja tettét, siet győnni, áldozni. Mihelyt visszaszerezte a megszentelő kegyelmet, az Úristen ismét gyermekének tekinti, a mennyország örökösének. És *összes érdemeit*, melyeket hosszú, buzgó életében szerzett, de halálos bűnével magától eldobott, *visszaadja neki*. Mily végtelen irgalmas, nagylelkű az Úr!... Itt szószerint beteljesül Szent Jakab apostol szava: „Az irgalmasság... felülmúlja az ítéletet.” (2, 13.)

Ezt különben már az ószövetségben Ezekiel próféta hirdette: „Az igaznak igaz volta nem szabadítja meg őt azon a napon, melyen vétkezik; és az istentelennek istentelensége *nem leszen általmára* azon a napon, melyen *megtér* istentelenségétől.” (33, 12.) Amint az igaznak érdemei elvesznek, mihelyt az Úrtól elfordul, úgy a bűn hatását veszti, mihelyt a bűnös Istenhez visszafordul. Márpedig a bűn egyik legkegyetlenebb hatása éppen az érdemek elvesztése. Ha tehát a bűnbánat eltörli a bűn hatását, kell hogy visszaadja az általa veszendőbe ment érdemeket is.

Az Egyháznak ezt a határozott és világos tanát az *érdemek feléledésének* nevezzük, mely Isten végtelen hűségének és irgalmának egyik legékezzőlőbb bizonyítéka.

12. FEJEZET

A SZENTLÉLEK AJÁNDÉKAI

50. Az „Úr Lelke”

I. Izaiás próféta a jövőendő Messiásról, a zsidó nép reményéről ezeket mondja: „Vessző kél majd Jessze” — Dávid atyja — „törzsökéből, és virág nő ki gyökeréből és rajta leszen majd az *Úr Lelke*: a bölcsesség és az értelem lelke, a tanács és az erősség lelke, a tudás és a jámborság lelke, és eltölti őt az *Úr* félelmének lelke!” (11, 1—3.)

„Rajta leszen az *Úr lelke*”, már mint a Messiáson. A Vulgáta latin szövege azt mondja: „Rajta *nyugszik* az *Úr lelke*”: állandóan vele leszen, vezeti, kormányozza őt.

Az „*Úr Lelke*” a *Szentlélek*, aki mint az Atya és a Fiú kölcsönös szeretete az Atyától és Fiútól ered. Ezt a Szentlelket mondja a szent szöveg a bölcsesség, az értelem, a tanács, az erősség, a tudás, a jámborság, az Isten félelme Lelkének. Nem beszél hét különböző isteni lélekről, hanem az egy Szentlélekről, aki a körülmények és követelmények szerint mint bölcsesség, mint értelem, tanács, erő, tudás, jámborság vagy istenfélelem mutatkozik.

II. Az isteni Léleknek oszthatatlan egységét, de hatásai-ban különbözőségét és egyúttal végtelen értékét énekli meg a Szentírás egy másik gyönyörűsége helye, a Bölcsesség Könyvének 7. fejezete. „Könyörögtem és *értelem* adatott nekem, imádkoztam és eljött hozzám a *bölcsesség* lelke. Többre bec-sültem azt országnál és trónnál, s a gazdagságot hozzá mérve semminek tartottam. Nem tettem vele egy sorba drágaköveket, mert minden arany hozzá képest csak kevés homok, s az ezüst mellette csupán sárnak számít. Egészségnél és szépségnél job-ban szerettem s eltökéltem, hogy világossággul használom, mivel fénye soha el nem alszik. De vele együtt a többi javak is hozzám jöttek, és mérhetetlen gazdagság volt a kezében. Én pedig örvendtem mindennek, mivel a bölcsesség volt a ve-zérük, de nem tudtam, hogy mindezeknek ő az anyja. Csalárd-ság nélkül sajátítottam el, és irigység nélkül adom tovább.

Nem rejtem el gazdagságát, mert kifogyhatatlan kincs az embernek. Akik vele éltek, megszerezték Isten barátságát, mert a fegyelem adományai ajánlották őket." — Majd kifejti, hogy a bölcsesség szelleme tanítja meg az embert a „világ szerkezetére” és az elemek erejére, tőle tudja meg az idők járását, a nap fordulatait, a csillagok állását, az állatok természetét, a szelek erejét, a növények különféleségét, ami rejtve van és ami látható: „mert a *mindenség művésze megtanít rá*”... „És nemzedékről-nemzedékre *betér a szentek lelkébe* és őket Isten barátaivá és prófétákká avatja, mivel Isten csak azt szereti, aki a bölcseségnek bizalmasa.” Az ószövetségnek ezekből a páratlanul ékesszóló soraiból tanuljuk, hogy az *isteni bölcsesség mindenek* anyja. Isten szelleme egy, de nagyon különbözők a megnyilvánulásai. Felölel mindent, ami van, és értéke végtelenül nagyobb a földi kincsek összességénél. És minthogy Isten Lelkének *első* megnyilatkozása a *bölcsesség*, azért a Bölcsesség Könyve a „*bölcsesség lelké*”nek nevezi.

III. Ez az isteni Lélek lakozott, „nyugodott” az Úr Jézusban, az formálta ki benne messiási jellemét. Ez az isteni szellem nyilvánul az Üdvözítő végtelen *irgalmában* is. Azért ugyancsak Izaiás próféta jövendölései végén (61, 1. kk.) így mutatja be a jövendő Megváltót: „Az Úr lelke van rajtam, mert felkent engem az Úr, elküldött engem, hogy örömhírt vigyek a szelídeknek, meggyógyítsam a megtört szívűeket, szabadulást hirdessek a foglyoknak, megnyitást a bezártaknak, hogy hirdessem az Úr megengesztelődésének esztendejét és Isten bosszújának napját, *megvigasztaljak minden gyászolót*...” Maga édes Üdvözítőnk, midőn Názáretben megkezdte nyilvános tanítását, Izaiásnak erre a helyére hivatkozott mint megváltói működésének hitelesítésére. A zsinagógában kezébe vevén Izaiás könyvét, felütötte és felolvasta az említett helyet, majd „összehajtván a könyvet, visszaadá a szolgának” és mondá: „*ma teljesedett be ez az írás füleitek hallatára*”. (Lk. 4, 18. kk.)

IV. Drága Megváltónk azért szállott le a földre, azért szenvedett és halt meg a kereszten, hogy mi emberek hasonlókká legyünk hozzá, és ő „elsőszülött legyen sok testvér között”. (Róm. 8, 29.) Kellott tehát, hogy a Lélek, mely benne kiformálta megváltói jellemét, minket is átalakítson. Ezt a lelket ígérte meg tanítványainak az utolsó vacsorán, midőn így szólt hozzájuk: „*Ha engem szerettek, parancsaimat tartásá-*

tok meg. És én kéni fogom az Atyát, és más *Vigasztalót* ad nektek, hogy *veletek legyen mindörökké*, az igazság lelkét... Az majd megtanít titeket mindenre és eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek." (Jn. 14, 15—17. 26.)

A Szentlélek, kit Krisztus Urunk érdemelt meg számunkra, és kit Ő az Atyával egyetértve küldött el nekünk. iparkodik lelkünket átformálni Krisztus hasonlatosságára. Azért mondja Szent Pál: „Nem vettétek... a szolgaság lelkét, hogy ismét féljetek, hanem vettétek a *gyermekkéfogadás lelkét*, melyben azt kiáltjuk: Abba — Atyánk! Maga a Lélek tesz lelkünkkel együtt bizonytságot, hogy Istennek fiai vagyunk.” (Róm. 8, 15.) De nem elégszik meg azzal, hogy bennünk csak az istenfiúi tudatot felébressze, hanem egész lelkünket és életünket Krisztus Lelke és élete szerint akarja átalakítani, azért bennünket is hajlékaivá tesz, betölt minket hétszeres megnyilatkozásával: a bölcsesség, az értelem, a tanács, az erősség, a tudomány, a jámborság és istenfélelem szellemével. Így leszünk részeseivé a *Szentlélek hét ajándékának*.

51. A Szentlélek ajándékainak célja és működési módja

I. „Akkor Jézust a pusztába vivé a Lélek, hogy megkísértse az ördög.” (Mt. 4, 1.) Miféle Lélek? Kétségtelenül ugyanaz a Lélek, kiről már Izaiás két helyütt is megjövendölte, hogy a Megváltón fog nyugodni (11, 1—3; 61. 1. k.) — ugyanaz a Lélek, aki Krisztus megkereszteltetése után a Jordán vizében galamb képében az égből leereszkedett és reá szállt. (Mt. 3, 16.) A Szentlélek volt Krisztus földi életének vezére, főképp fontos pillanatokban, sorsdöntő helyzetekben, mint most is, nyilvános élete elején, mikor a pusztába vezet, hogy ott hosszúbőjt és ima után a sátántól megkísértessék.

Említettük, hogy a Szentlélek a mi életünket Krisztus élete szerint kívánja alakítani, tehát minket is vezetni akar, mint vezette az Atya Egyszülöttjét. Ha a megszentelő kegyelem által Isten gyermekeivé lettünk, mint Isten gyermekeinek kell élnünk is. Ezért adja a Szentlélek a megszentelő kegyelem mellé a természetfeletti erényeket, hogy a kegyelem egész *életünket* áthassa, az istenfiúsághoz illően átalakítsa. Amíg napjaink a mindennapi élet rendes medrében lefolynak, elegendők erre a természetfeletti erények és azok a rendes segítő kegyelmek, melyeket a szentségekből meritünk. Rendkívüli alkalmak azonban különös segítséget is követelnek. Így ha az

ember nagyfentosságú elhatározások előtt áll, melyeknek megítélésére a rendes kegyelemtől felvilágosított értelem nem képes, vagy ha oly áldozatokat kell hoznia, melyek hősies erő kifejtést igényelnek. Ilyenkor a Szentlélek különös segítségével szokta részesíteni hűséges követőit, sugallataival mutatva a helyes utat, indításaival megacélozva az emberi akaratot. Hogy az ember kellőképp megértse a Szentlélek sugallatait és befogadja és felhasználja indításait: erre adja hét ajándékát.

II. Látjuk a különbséget. Amíg a természetfeletti erények cselekedetei a kegyelem által felemelt lélekből indulnak ki, addig a Szentlélek adományainak hatása alatt létrejött cselekedetek a Szentlélektől indulnak ki. Sugallatai és indításai adományai útján hatolnak a lélekbe és azt magasabbrendű cselekvésre termékenyítik meg. Ezt az eltérő működési módot a dogmatikusok a hajó képével szokták megvilágítani. A hajó mozgásának két különböző módját kell megkülönböztetnünk. Az elsőt az evezők vagy — gőzösről lévén szó — a hajócsavarok adják, melyeknek segítségével a hajóban ülő evezősök vagy a kazánban fejlesztett gőz ereje hajtja a hajót. Ez a mozgás magából a hajóból indul ki. Másik módját a vitorlák szerkezete közvetíti. Ez felveszi magába és a hajó előmozdítására használja fel a szél erejét. A hajó itt egy kívülé álló erőt vesz fel magába és hasznosít. A természetfeletti erények a lélek belsejében elhelyezett természetfeletti erők. Hangsúlyozzuk, azok is *természetfeletti*, nem a lélek természetéből eredő erők. A Szentlélek sugallatai és indításai ellenben kívülről jönnek a lélekbe és ajándékai azok a lelki vitorlák, melyeket azért épített a lélekbe, hogy fuvallatát fel tudja fogni. A természetfeletti erények kegyelmi behatásai is a Szentlélektől erednek, azok is isteniek. De az ajándékok útján a lélekbe áradt indítások még közvetlenebbül tőle erednek, még istenebbek, még értékesebbek.

III. A természet rendje a természetfeletti, isteni rendnek képmása, utánzata. Mert minden teremtetttökéletesség Isten tökéletességének mása. Mi emberek mégis a hozzánk közelebb álló természetes rendet a természetfeletti, kegyelmi rend megértésére szoktuk felhasználni. Nagyon helyesen. Krisztus Urunk is mindig a földi életből merített példákkal szokta a mennyország titkait érthetővé tenni. Jelen századunk nagyszerű talál-mánnyal dicsekedhetik: a villamosságnak vezeték nélkül való átvitelével, a rádióval. Ez rendkívül alkalmas arra, hogy a

Szentlélek adományainak működését velünk némileg megértesse.

A rádió antennája a leggyengébb elektromos hullámokat is felfogja és a rádió készülékébe vezeti. A készülék pedig a hullámrezgést visszaváltoztatja azzá a hanggá, mely a mikrofonban a villányrezgést kiváltotta. A mikrofon az emberi hangot elektromos hullámrezgéssé változtatja. Az éter a hullámot sokszáz vagy ezer kilométerre elviszi. Valahol az antenna felfogja ezt a hullámot és a rádiókészülékbe vezeti, mely visszaváltoztatja azzá a hanggá, melyből a hullám keletkezett. Így átvisszük a gyenge emberi hangot sokezer kilométerre.

A Szentlélek adományai ily lelki antennák és rádiók. A Szentlélek végtelenül finom sugallatait és indításait felfogják és a lélek belsejébe vezetik: értelmébe, akaratába, ahol mint természetfeletti megvilágosítások és megismerések és mint természetfeletti erők és jóra való készségek jelentkeznek.

Adományai révén a lélek közvetlenül a Szentlélekkel áll összeköttetésben, némileg hasonlóan az összeköttetéshez, melyet a rádió különböző földrészekén élő emberek közt teremt. Ha a lélek a Szentlélekhez így közvetített sugallatait hűségesen követi, a Szentlélek vezeti a lelket, amint a mai technika repülőgépeket kormányoz elektromos hullámok segítségével.

De nem szabad megfedkezni egy fontos szabályról: az isteni bölcsesség rendszerint nem alkalmaz nagyobb erőt, ahol kisebb is elég. Rendszerint nem alkalmaz közvetlen sugallatot és indítást a hét adomány révén, ahol a megszentelő kegyelemmel a lélekbe öntött természetfeletti erények is elégségesek. Csak ott számítsunk a Szentlélek közvetlen sugallatára és erejére, ahol arra igazán *szükség van*. Aki e szabályt szem elől téveszti, könnyen tévútra tér.

52. A Szentlélek ajándékainak különleges hatásai

I. „A szeretetben nincs félelem, hanem a tökéletes szeretet kizárja a félelmet”, mondja a Szeretet Tanítványa. (I 4, 18.) A teljes értelemben vett *tökéletes* szeretet kizár minden félelmet, — az a szeretet, mely a mennyországban átjárja és hevíti a boldogok lelkét. Itt a siralomvölgyében alig van és volt szent, akinek szeretetébe nem vegyült volna félelem. Nemcsak a bűnös, hanem a kegyelem állapotában élő ember is joggal fél, hogy a már-már feléje intő mennyországot még el-

veszthetné és elkárhozhatna. Ez az üdvös és szent félelem arra inti, hogy óvatosan elkerülje a bűn veszélyét, buzgón imádkozzék az Isten segítő kegyelméért, önmehtagadó életet folytasson, egyszóval, hogy állandóan fölfelé törekedjék. Ez a félelem a gyarló emberben szinte elengedhetetlen segédeszköze minden komoly törekvésnek. Azért mondja a Szentírás: „Az Úr félelme a bölcsesség kezdete:” (Zsolt. 110, 10.) Ezt az üdvös félelmet sugallja a *félelem ajándéka*, melyet a Szentírás az utolsó helyen említ mint legalsóbbat, mellyel azonban magyarázatunkat kezdenünk kell, ha a Szentlélek hét ajándékának különleges hatásait és azok szerves összefüggéseit tanulmányozni akarjuk.

II. Alulról második helyen nevezi a Szentírás az *„ájtatosság lelkét”*. Ha az előbb említett üdvös félelem a kegyelem hatása alatt egyre jobban megtisztul, a lélek már nem annyira az örök boldogság elvesztésétől és az örök kárhozattól fél, mint inkább attól, hogy jóságos mennyei Atyját bűneivel megbántja. Ez most már igaz szeretetből sarjadozó félelem, mely arra indítja, hogy isteni Atyjának minden kívánságát, főképp az istentisztelet minden cselekvényét pontos gonddal teljesítse. Ez az igazi *ájtatosság*, melyet a Szentlélek utolsóelőtti ajándékával lehel a lélekbe.

III. A hű lélek most már egyre figyelmesebben mérlegeli, mi a bűn és mi az erény, — mi az, ami kegyelmét elősegíti vagy veszélyezteti, — mi tetszik mennyei Atyjának és mi vonhatná magára neheztelését. A *tudomány adománya* a Szentlélek behatása alatt élesíti az ember *ítélőképességét*, hogy világosan megismerje, mi válik igazán lelki hasznára, — mi kárára. Tanítja megbecsülni igaz értékük szerint a földi javakat. Nem elvont elmélet ez, hanem a keresztyén élet fáklyája.

IV. „Nem az én gondolataim a ti gondolataitok, és a ti utaitok nem az én utaim...” (Iz. 55, 8.) Akármilyen tisztán látja az ember a kegyelem hatása alatt, mi a helyes, mi a téves, a romlott emberi természet vakon, ösztönszerűen ahhoz sodródik, ami ferde hajlamainak megfelel. Szükségszerűen harc fejlődik ki a jobb belátás és az ösztön között. A harcot pedig az erő dönti el. Hiába volna a tudomány ajándékától vezetett helyes belátás, ha a Szentlélek nem erősítené meg az akaratot, hogy az ösztönök ferde törekvéseit legyőzhesse. A tudomány ajándéka adja a jó megismerést, az erő *adománya* biztosítja a kivitelt minden nehézség és akadály ellenére.

V. Minél magasabban lobban a lélekben a szeretet tüze,

annál inkább kötelezve érzi magát arra, hogy *mindenben* Isten akaratát kövesse. Nemcsak ott, ahol jó és rossz, — bűn és erény áll egymással szemben, hanem ott is, ahol két jó között kell választania. A szerető lélek ott is kérdezi, kutatja, melyik a kettő között az, ami Isten *nagyobb* dicsőségére válik. Gyakoriak ilyen esetek. Gondoljunk csak a pályaválasztásokra. Minden tisztességes hivatás jó és alkalmat nyújt sok érdem szerzésére. És mégis mindenkinek az Úr csak *egy*et szánt. És mindenik pályán sok út kínálkozik a jóra, de az egyik kizárja a másikat. Melyik az, melyet az Úr akarja, hogy kövessem? Nem jó ilyeneken sokat töprengeni. Buzgó ima után azt válassza az ember, ami alkalmasabbnak látszik. Ha a lélek üdve és Isten dicsősége szempontjából fontos a dolog, a természetfeletti megvilágítás meg fogja mutatni a helyes utat: erre adja a Szentlélek a *tanács adományát*, hogy fontos, de embe- rileg eldönthetetlen esetekben a helyes döntést sugallja.

VI. „Az igaz pedig a hitből él.” (Róm. 1, 17.) A hit a mi vezérünk az élet útján. Hitünk annál erősebb szokott lenni, mennél inkább sikerül elménknek a hit titkaiba behatolni és csodálatos szépségüket és szerves összefüggésüket felismerni. Erre a célra adja a Szentlélek az *értelem adományát*. Segítségével mély bepillantást nyerünk a kinyilatkoztatott igazságok lényegébe, melyet ha nem is érthetünk meg teljesen, legalább meggyőződünk, hogy szépsége megérdemli csodálatunkat, igazsága pedig megnyugtató elménket. Ezt az ajándékot csodáljuk a nagy hittudósokban, p. o. Szent Ágostonban, Szent Tamásban.

VII. Az értelem adományának hatása alatt az ember nemcsak a hittitkok fenségét és csodálatos voltát ismeri meg, hanem azt is, mennyire megfelelnek az emberi szív legnemesebb kíváncsainak: mennyire *szeretetre* méltók. Az értelem csodálata magával ragadja az akaratot és benne még magasabbra lobbant az Isten iránti szeretet lángja. Istennek és az isteni dolgoknak *szerető megismerése és szellemi élvezése* a *szent bölcsesség*, a Szentlélek legelső és *legértékesebb* adománya. Hatása alatt az ember nemcsak úgyahogy megérti, hanem átéli, megtapasztalja, hogy minden földi kincs és hatalom és előkelőség és élvezet csak hitvány homok és sár ahhoz képest, amit az Úr irgalma számunkra készített és fenntart a boldog másvilágban. Azért a bölcsesség ihlete alatt az ember könnyen és örömmel hoz meg minden áldozatot, hogy biztosítsa

magának az „egy szükségeset”. A bölcsesség nemcsak a legfőbb megismerés, hanem a legnagyobb erő is...

53. A Szentlélek ajándékainak nyomai a szentek életében

I. Ha a Szentlélek — mint említettük — ajándékai segítségével vezeti Krisztus híveit, kell hogy az ajándékok működésének némi nyoma is mutakozzék azok életében. Hogy félreértés ne essék, emlékezzünk vissza arra, hogy a mindennapi élet rendes feladatainak Isten akarata szerint való megoldására elegendő az a természetfeletti értelmi megvilágosítás és akaratbeli erő, melyet a megszentelő kegyelemmel együtt a lélekbe öntött erények közvetítenek. Ha azonban oly körülmények adódnak, melyek magasabbfokú természetfeletti világosságot és hősiek akaratát követelnek Isten hű gyermekeitől, akkor a Szentlélek adományai révén különös sugallatokban és indításokban részesíti őket. A hívők nagy tömegét a Gondviselés aránylag ritkán szokta ily rendkívüli feladatok elé állítani, amint megtörtént p. o. a nagy egyházüldözések idején. Kedvenc gyermekeit és kiválasztott barátait, a nagy szenteket gyakrabban teszi ki ily rendkívüli megpróbáltatásoknak, hogy erényeiket nyilvánosságra hozza és saját dicsőségét általuk gyarapítsa. Aki tehát a Szentlélek adományait a gyakorlati életben akarja tanulmányozni, a szentek életében keresse nyomaikat. Csak néhány példát.

II. Megkülönböztetett érdeklődésünk tárgyát képezik a szent egyháztanítók. Kitüntető címüket annak köszönik, hogy úgy ritka életszentségükkel, mint csodás tudásukkal kitűntek nemcsak kortársaik, hanem minden kor és nemzet fiai közül. Tudományukban három dolgot kell megkülönböztetni: tudásuk mennyiségét, — mélységét — tudásuknak elválaszthatatlan kapcsolatát istenszeretetükkel.

Tudományuk *átfogó kiterjedése* magában véve aligha biztos jele természetfelettségének. Kitűnő emlékezőtehetség és vasszorgalom kizárólag természetes alapon is szinte csodákat tud produkálni. Aki p. o. Aristoteles műveit átlapozgatta, meggyőződhetett állításunk igaz voltáról. Az egyháztanítók között a polyhistor pálmáját alighanem Nagy Szent Albert nyerné el, aki nemcsak a hittudományok és a bölcsélet, hanem a természettudományok körében is meglepő tudással rendelkezett.

Értékesebb a tudás kiterjedésénél annak *mélysége*. A

mély, de mégis nagyon *világos* behatolás a kinyilatkoztatott igazságok titkaiba. E tekintetben az Egyház utólérhetetlen fáklyái Szent Ágoston és Szent Tamás. Aki a hit legrejtettebb kérdéseiről írt fejtegetéseiket áttanulmányozza, szinte ösztönyszerűleg arra a meggyőződésre ébred, hogy bennük az emberi élesezőség egy még élesebb, természetfeletti világosság kalauzálása alatt állott: ez az *értelem* szentléleki adománya.

De a szentek tudományának talán legcsodásabb jelensége: *szerelmi ihletettsége*. A világ tudománya fejlesztí az értelem erejét, de sok esetben kiszáritja a szívet. Az értelem állandó egyoldalú foglalkoztatása az akarat és érzélem kárára lehet. Az ellenkezőt tapasztaljuk a nagy és szent hittudósoknál. Mennél mélyebbre hatolnak le a hittitkok mélységeibe, annál melegebben kezd lüktetni szívük is, annál magasabbra lobog akaratukban a legtisztább szeretet lángja. Ezt tapasztaljuk a már említetteken kívül Szent Bonaventuránál, Szent Bernátnál, Szalézi Szent Ferencnél és sok-sok másnál. Tudásuk nem száritja ki szívüket, amint a világi tudományokban sokszor tapasztaljuk, hanem ellenkezőleg lángra lobbantja azt. Az értelem adománya mindig tisztábban megismerteti velük Isten nagyságát, tökéletességét és szépségét. Aki pedig Istent igazán megismeri, kell hogy szeresse is. Az akarat melege egyesül az értelem világosságával: ez a *bölcsesség adománya*, az igazi szentség betetőzése. Azért irataik nemcsak tudást, hanem szeretetet is sugároznak. A tudományban ez a Szentlélek működésének legbiztosabb jele.

III. Ennél tán még csodálatosabb, hogy szent nőkben is, kik soha tudományokkal nem foglalkoztak, megtaláljuk a bölcsesség adományának félreismerhetetlen nyomait. Említsük csak Sziénai Szent Katalint, Nagy Szent Terézt. Irataikban a hit titkainak és a kegyelmi élet rejtelseinek mélységes megértését, Isten szándékainak, terveinek sok esetben szinte csodás meglátását bámuljuk. Honnét mindez oly személyekben, akik magasabb iskolázottságban nem részesültek? Rendkívüli istenszeretetük a *bölcsesség* adományát érdemelte, és a bölcsesség Isten műveinek csodás megismerését is közvetítette velük.

IV. Vianney Szent János oly gyenge tehetségűnek bizonyult teológus korában, hogy fel sem akarták szentelni. Néhány év múlva százezrek vándoroltak Párizsból Ars kis falujába, hogy tanácsát kérjék lelkiekben és neki gyónjanak. Volt köztük, akinek lelkét súlyos teher nyomta, nem merte másutt

meggyónni... majd a szegény falusi plébánosnak... De mikor gyóntatószékébe lépett, bátorsága inába szállt, megmondott minden mást, csak a legfontosabbat elhallgatta. „De, édes fiam, nem emlékszik, akkor és akkor, ott... nemde az is történt... ugye? Na persze, csak mondja meg, ne féljen... jól van...!” Így gyóntatta meg szegénylős gyónógyermekait, felsorolta nekik bűneiket, melyeket az illetőkön és Istenen kívül senki nem ismert. Istenben ismerte meg gyónói lelkiismeretét.

V. És az *erősség* adománya!... Ne beszéljünk újra Szent Lőrincekről... Sebestyénekről, Ágnesekről, Ceciliákról... Hülyék menházában találtam egy fiatal kis nővért. Gondozottjai noha már idősebbek voltak, nem emelkedtek az állatiaság nivója fölé. Termében kimondhatatlan bűz... Ott töltötte élete napjait. Főnöknője legalább időközönként le akarta váltatni. A nővér megkérte, ne tegye, ő olyan kimondhatatlan boldog szegény „gyermekai” körében. Hagyja ott haláláig!... Erő? — Hősiesség? Igen, a Szentlélek adománya! „Azt, ami a világ szerint gyöngé, választotta ki az Isten, hogy megszégyenítse az erősöket.” (I Kor. 1, 27.) A természetfeletti erő hasonló csodáit találjuk nem egy kórházban, majdnem minden belpoklos otthonban... de még néha a családokban is!...

13. FEJEZET

A SZENTLÉLEK MŰKÖDÉSE VÁLASZTOTTAI LELKÉBEN

54. Az első és harmadik isteni Személy együttműködése az ember igazulásában

Mielőtt áttérnénk a titokzatos és egyénenként változó tevékenységre, melyet a Szentlélek választottjai lelke mélyén kifejt, szükségesnek tartjuk röviden összefoglalni azt a munkáját, mellyel magához az igazulás művéhez hozzájárul, utalva együttműködésére a másik két isteni Személlyel is. Jelen elmélkedésünk a Szentléleknek az Atyával való együttműködéséről szól.

I. A mennyei Atya a bűnbeesés napjától kezdve meg akart kegyelmezni az elesett emberiségnek. Azonban két látszólag felülmúlhatatlan nehézség állt szándékának útjában: az isteni igazságosság, mely teljes elégtételt követelt, és az ember szabadakarata, mely Istentől elfordult. Az első akadályról már többször szoltunk (II. rész 6. és 51. elm.), és a következő elmélkedésben újból foglalkozunk vele. Ennek megoldásával Fiát bízta meg. Az *akarat* pedig annyiban volt akadály a emberiség visszafogadásának, amennyiben Isten bölcsességével ellenkezett, hogy a szabadakarattal teremtet lényt akarata ellenére a kegyelem természetfeletti rendjébe felemelje. Mint-hogy az ember szabadakaratából dobta el magától a neki felajánlott kegyelmet, a megbocsátás csak azon feltétel alatt volt elképzelhető, ha az ember *önként* elfordul a bűntől és visszafordul Istenéhez. Alig van nehezebb feladat, mint az emberi akaratnak tartós befolyásolása érzékeivel és ösztöneivel ellenkező irányban. Ezt a nehéz feladatot az Atya a *Szentlélek*re bízta.

II. Kell hogy a Szentlélek a felnőtt embert már jóval az igazulás előtt arra előkészítse. Segítő kegyelmével felébreszti lelkiismeretében a bűn tudatát, megérteti vele Isten méltó haragját. Megtanítja hinni az isteni kinyilatkoztatásban, remélni az igazságos, de egyben végtelenül irgalmas Istenben...

Ha aztán a lélek megéri az igazulásra, a Szentlélek Isten élő tükörképét vetíti belé, mely őt az isteni természet részévé teszi. Valósággal visszasugározza az isteni természet végtelen szépségét. Gyönyörű látvány ez, melyhez fogható az egész teremtett mindenségben sem látható. Elhalványul mellette a csillagos ég fensége, a végeláthatatlan tenger lenyűgöző kiterjedése, az égnek meredő hegyek páratlan szépsége, a virágok elragadó bája... Mindezek Istennek *nyomai*, a kegyelem állapotában élő lélek ellenben Istennek parányi *képmása*. A kegyelemre alkalmazhatjuk Szent Pálnak a mennyországról írt szavait: „Szem nem látta, fül nem hallotta, az ember szívébe fel nem hatolt”, amit a Szentlélek azokban mível, „akik őt szeretik”. (V. ö. I Kor. 2, 9.)

III. A szépség, jószág, igazság, szentség, melyet a Szentlélek az igazulásban az ember lelkébe vetít, akkora, hogy még a mennybéli Atya Szívét is elbűvöli. Amikor az Atya megpillantotta a kegyelem teljét, melyet a Szentlélek Jézus emberi lelkébe fektetett, felkiáltott: „Ez az én szeretett Fiam, kiben nekem kedvem telt!” (Mt. 3, 17; 17, 5.) Az isteni természetnek kisebb, de mégis hasonló visszatükrözését látja minden igazult emberi lélekben. Láttára most is felkiált: *Ez az én szeretett fiam!* Isten szavai mindenkor való igazak. Vagy feltételezik, amit kifejeznek, vagy pedig, ha még nincs meg, megvalósítják azt. Krisztusban már megvolt az istenfiúság, amikor őt az Atya Fiának vallotta. Más emberfiát Isten szava tesz azzá, szavával fiává fogadja. A Szentlélek a megszentelő kegyelem által hasonlóká tesz bennünket Isten Egyszülöttéhez, — az Atya szava fogadott fiaivá, Egyszülötte testvéreivé tesz. És részt enged nekünk mindazon jogokban, melyeket Egyszülötte élvez: jogot ad szeretetére, — jogot gondviselésére, — jogot menygyei örökségére. Így az ember, aki a bűnbeeséssel Isten haragját és ellenszenvét vonta magára, a Szentlélek tevékenysége folytán ismét az Atya legforróbb szeretetének tárgyává válik.

Így működött együtt az Atya és a Szentlélek az ember igazulásában.

IV. De ezzel még nem fejeződött be a Szentlélek megszentelő tevékenysége az emberi lélekben. Az igazulás után arra kell az embert képesítenie, hogy a visszanyert istenfiúságnak megfelelően éljen is. E célra a megszentelő kegyelemmel együtt beönti a lélekbe a hit, remény, szeretet, — az okosság, igazságosság, mértékletesség és erő *természetfeletti erőit*. Amint az ember természeténél fogva képes természe-

tes javakra törekedni, úgy a természetfeletti erények arra képe-
sítik, hogy természetfeletti életcélja megvalósításán munkál-
kodják. A természetfeletti erények a természetfeletti működés
forrásai.

Ezzel sem elégedett meg a Szentlélek isteni szeretete.
Amint az édesanya nem elégszik meg azzal, hogy gyermekét
világra szülje, hanem kifogyhatatlan szeretettel és anyai gon-
dossággal ápolgatja és táplálja csecsemőjét, hogy fejlődjék,
megerősödjék, emberré legyen: úgy a Szentlélek is a már em-
lített erényekhez még új ajándékokat csatol, melyek a meg-
szentült embernek megerősödését és gyarapodását a kegyelem-
ben biztosítják: *hét adományát*. Ezek állandó kapcsolatot
teremtenek a Szentlélek és az ember között. A hű lelket úgy-
szólva a Szentlélek tartós befolyása és vezetése alá helyezik.
Az élet minden ügyében-bajában, melyben a rendes kegyelmi
segély nem vagy alig elegendő arra, hogy megtalálja és kö-
vesse a helyes utat, bizton számíthat a Szentlélek irányító,
megvilágosító és erősítő támogatására, melyet bőségesen jut-
tat mindazoknak, akik buzgón imádkoznak és vezetését hűsé-
gesen követik.

55. A második és harmadik isteni Személy együtműködése az ember igazulásában

I. Minthogy az ember bűnbeesés után képtelen volt el-
esettségéből ismét felemelkedni, Istennek saját erejéből elég-
tételt nyújtani és az eljátszott megszentelő kegyelmet vissza-
szerezni: *közvetítőre szorult*. Ez a közvetítés volt Krisztus
Urunk földi életének célja és elhivatottsága. Fenséges egy-
szerűséggel és rövidelességgel ecseteli a népek Apostola drága
Meváltónknak ezt a feladatát, midőn kedvenc tanítványának,
Timóteusnak ezeket írja: „Egy az Isten, s egy a közvetítő is
az Isten és az emberek között: az ember Krisztus Jézus, ki
mindenkiért adta oda magát váltságul.” (I 2, 5. k.) Remek ma-
gyarázatot írt ehhez Szent Tamás Summá-ja III. részének
26. kérdésében. Megértjük belőle, hogy Krisztus épp emberi
természeténél fogva volt hivatott arra, hogy *közvetítőnk* le-
gyen. Azt mondja: a közvetítőben kettő kell hogy legyen:
1. kell hogy *különbözzék* a két féltől, mely közt közvetít, és
2. hogy *egyesítse* őket. A két feltétel megvolt Krisztusban, az
Emberfiában. 1. Mint ember Isten alatt állott, — mint az isteni
Igével személyesen egyesült ember, végtelenül felette állott

minden más embernek. Így egyesíthette is újból Istent és embert. Kereszthalálával túlaradó bőségű elégtételt nyújtott Atyjának az emberiség nevében, — hisz láttuk a II. részben, hogy az Igével fennálló személyes egység következtében minden tettének végtelen becse volt Isten előtt — és ezzel elérte, hogy az Atya ismét gyermekeivé visszafogadta emberi testvéreit. Azért teszi hozzá Szent Pál: „...ki mindenkiért adta oda magát váltságul”.

II. Ennek a teremtésnél is nagyobb műnek előkészítésében a harmadik isteni Személy serényen közreműködött. A *Szentlélek* készítette elő a népet, melynek kebelében a megváltásnak Isten akarata szerint meg kellett történnie. Az ő neveltjei, a pátriárkák és próféták minden idők emberei közül kimagasló alakjai. Szűz Máriában oly remekművet alkotott, amilyent ég és föld még nem látott, méltót arra, hogy Isten Egyszülötte édesanyja legyen. Ő vezette a tökéletesség útján Józsefet, kire a Gondviselés két legnagyobb földi kincsét: Jézust és Máriát bízta. De Gábor arkangyal tanítása szerint maga a megtestesülés csodája is a *Szentlélek* műve: „A *Szentlélek* száll tereád, és a Magasságbelinek ereje megárnýékoz téged: azért a Szent is, mi tőled születik, Isten Fiának fog hivatni.” (Lk. 1, 35.) Azért valljuk az apostoli hitvallásban: Hiszek Jézus Krisztusban... ki fogantaték *Szentlélektől*, születék Szűz Máriától! És Krisztusnak egész emberi fejlődése és lelki élete a *Szentlélek* hatása és irányítása alatt ment végbe. Amit drága Megváltónk emberi természetében értünk tett, közvetve a *Szentlélek*nek is tartozunk érte hálával, mert emberi természetét ő alkotta, ő nevelte és vezette. A mondottakból sejtjük, mily tevőleges részt vett a *Szentlélek* megváltásunkban.

III. Krisztus Urunk megváltásával az érdemek óceánját szerezte nekünk. Ha érdemeit magunkra alkalmazzuk, főkép a szentségek által a kegyelmek bőséges jogcímeit nyerjük. De a kegyelem csak akkor válik igazán lelki üdvünkre, ha tényleg *birtokba* vesszük. Ez a *birtoklási akarattal* történik, mely a kegyelem nagyrabecsülésében, Isten szeretetében áll. Ezt neveli bennünk a *Szentlélek*.

Ő a személyes isteni Szeretet. Bennünket is végtelenül szeret. Úgy szeret, mint a vőlegény mátkáját, kivel egyesülni szíve gyönyörűsége. Szeretetét azzal bizonyítja, hogy lelkünkbe plántálja az isteni szeretet tűzét, ha készek vagyunk őt befogadni és vezetését követni.

És minél magasabbra lobban bennünk a szeretetnek Szentlélek-gyújtotta lángja, annál erősebb és határozottabb a kegyelemre irányuló birtoklási akaratunk is: annál több kegyelmet vehetünk fel lelkünkbe, annál hasonlóbak vagyunk Isten Egyszülöttéhez, annál kedvesebb fiai mennyei Atyánknek, annál boldogabbak leszünk majd a mennyei hazában! Mindezt a Szentléleknek köszönhetjük.

Krisztus megváltása csak a Szentlélek közvetítése által válik bennünk teljessé, gyümölcsözővé. Látjuk, mily bensőséges és szoros a második és harmadik isteni Személy együttműködése igazulásunk művében.

IV. A megváltás Krisztus legfőbb, de nem egyedüli feladata volt. A megváltás újra Isten fiaivá tesz. De ha Isten gyermekei vagyunk, most már mint ilyeneknek kell élnünk is. Ez volt Udvözítőnk másik feladata: tanítson meg arra, mikép lehet az emberi természet gyarlóságában is Isten fiaként élni. Harminchárom évig tartott földi életében ezt tanította szóval, ezt mutatta be példájában. Azért mondotta élete végén az utolsó vacsorán: „Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem jut az Atyához másképp, mint énáltalam.” (Jn. 14, 6.) Ő az út, melyet követnünk kell, — az igazság, melyet meg kell valósítanunk — az élet, melyet le kell másolnunk.

E pontban sem nélkülözhetjük a Szentlélek segítségét. Amit az Úr Jézus szóval tanított és példával bemutatott, azt a Szentlélek megérteti velünk belső megvilágosításával és gyakoroltatja akaratunk irányítása által. Erre célzott Udvözítőnk, amikor az utolsó vacsoránál így szólt apostolaihoz: „A Vigasztaló pedig, a Szentlélek... majd *megtanít* titeket mindenre és *eszetekbe juttat* mindent, amit mondtam nektek...” — „Mikor majd eljövend a Vigasztaló... az Igazság Lelke, ő majd *bizonyoságot tesz felőlem.*” — „Még sok mondanivalóm volna nektek, de most nem vagytok hozzá elég erősek. Mikor pedig eljövend ő, az igazságnak Lelke, ő majd *eligazít* titeket minden igazságban.” (Jn. 14, 26; 15, 26; 16, 12.)

Ezt a tevékenységet folytatja a Szentlélek évszázadokon át az Egyház kebelében és az egyes lelkek mélyén.

Foglaljuk össze a mondottakat: Az Atya engedélyezi a megváltást és kimondja a gyermekké fogadást, — a Fiú kiérdemli a kegyelem jogcímét — a Szentlélek megadja a kegyelemre vonatkozó birtoklási akaratot. Ő vezeti a papságot és az Egyházat Krisztus művének folytatásában.

56. „Bennlakás”

I. Az *Atya* szereti teremtményeit, mint a művész remekeit; értelmes teremtményeit, *mint az atya fiait*.

A *Fiú* szereti az embert, mint elesett, nyomorba került testvéreit. Szeretetének jellegzetes vonása a *könyörület*.

A *Szentlélek* szereti az emberi lelket, mint a vőlegény menyasszonyát, kivel együtt lenni leghőbb vágya. Ezt a vágyat fejezi ki a Szentírás, amikor mondja: „Gyönyörűséggel voltam az emberek fiai között.” (Péld. 8, 31.)

Azért a Szentírás számos helye úgy tünteti fel a Szentlelket, mint aki lakni kívánczik az ember lelkében, — és az embert mint a *Szentlélek templomát*. Ebben az értelemben mondja Krisztus az utolsó vacsorán: „Én kérni fogom az Atyát, és más Vigasztalót ad nektek, hogy *veletek legyen mindörökké*, az igazság Lelkét, kit a világ nem kaphat, mert nem látja és nem ismeri őt. Ti pedig megismeritek őt, mert nálatok marad és bennetek léssen.” (Jn. 14, 16.) Szent Pál pedig: „Aki feltámasztotta Jézus Krisztust halottaiból, életre kelti halandó testeteket a *bennetek lakó Lelke által*.” (Róm. 8, 11.) A korintusbelieknek pedig írja: „Nem tudjátok, *hogy az Isten temploma vagytok*, és *Isten Lelke lakozik bennetek?*” (I Kor. 3, 16. v. ö. 6, 19. és II 6, 16.) A galatáknak pedig üzeni: „Mivel pedig fiak vagytok”, — Isten fiai — „az Isten elküldé *Fiának Lelkét szívetekbe*, ki azt kiáltja: Abba, Atya!” (Gal. 4, 6.)

Minden ház kell hogy céljának, lakójának megfelelően. Hogy Isten Lelke bennünk lakozzék, lelkünket előbb isteni feliségének megfelelően *át kell építenie*. Ezt hozza kifejezésre a Szentírás Bölcsé, mikor Péld. 9, 1. azt mondja: „A bölcsesség házat épített magának, kifaragta hét oszlopát.” A Szentlélek *újraépíti* az ember lelkét, midőn az igazulásban a megszentelő kegyelmet leheli belé és a tőle elválaszthatatlan természetfeletti erényeket. De hogy ez új, Isten céljának megfelelően átépített és berendezett ház most már szilárdan álljon, és képes legyen minden viharnak és minden rázúduló árnak ellenállni, belsejét alátámasztotta *hét hatalmas, egybefaragott pillérrel*: hét isteni *adományával*, melyek isteni erejét a lélekkel közlik és azt minden rengés ellen biztosítják. Az így újra épített és berendezett lélek az Isten méltó lakása, melyben lakni a Szentlélek „gyönyörűsége”.

II. A „lakni” szót nem mindig egyforma értelemben használjuk. Néha csak az egy helyben való tartózkodást jelenti.

Ha valaki másfél napra a fővárosba utazik és azt mondja: „A Duna-szállóban lakom”, ezzel csak annyit akar jelezni, hogy az éjjelt ott tölti. Ha ellenben egy családról, melynek tagjai egyideig elváltan éltek, azt mondjuk: a család most megint együttlakik: ugyanaz az ige itt nyilván többet mond: azt, hogy a család tagjai most ismét helyreállították a családi közösséget, mely testi együttlétén kívül lelki kapcsolatot is jelent mind a szülők közt, mind köztük és a gyermekek között. Ez utóbbi, teljesebb értelemben vesszük az igét akkor is, ha azt mondjuk, hogy az emberi lélek a testben lakozik. Nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy a lélek a testhez van bilincselve, amint a rab a zárkájához, hanem ennél sokkal többet: a lélek benne van a testben, hogy azt éltesse, képességeit megindítsa, kormányozza.

Ha a *Szentlélekről* állítjuk, hogy az emberi lélekben lakozik, szintén az igének ezt a teljesebb értelmét tartjuk szem előtt. Hisz a másik, általánosabb értelemben az Őristen minden teremtményében és az egész teremtett mindenségben van. Ha éppen az embert nevezzük Isten templomának, ezzel azt akarjuk kifejezésre juttatni, hogy Isten tökéletesebb módon van benne, mint az alacsonyabbrendű teremtményekben. A kis virágban, az állatban is benne van az Úr, aki betölti az egész világűr. De szinte káromlásnak tünnék azt mondani, hogy az állat Isten temploma. Mert a templom: Isten imádásának háza. Imádásra pedig az oktan állat képtelen. Az ember ellenben arra van teremtve, hogy Istenét imádja, azért joggal mondjuk őt Isten templomának, feltéve, hogy a kegyelem állapotában él, mert csak ez képesíti őt Isten méltó imádására.

III. Az összes értelmi árnyalatok között a lélek bennlakása a testben és lélekben legjobban hasonlít az emberi lélekben lakozó Szentlélekhez. Mert:

1. A lélek élteti a testet. Ha elválik tőle, a test már csak élettelen, oszlásnak induló hulla. Így a lélek is csak addig él természetfeletti életet, amíg a Szentlélek temploma. Mihelyt az isteni vendég távozik, megszűnik kegyelmi élete is.

2. A lélek továbbél test nélkül is, de nem a test lélek nélkül. Így a Szentlélek is mint örök, halhatatlan Isten, továbbél akkor is, ha a lélek halálos bűnnel arra kényszeríti, hogy őt elhagyja. De a lélek természetfeletti élete ugyanebben a pillanatban megszűnik. És amint a lélektől megfosztott test romlásnak indul, úgy a Szentlélektől elhagyatott lélek is a kárhozát martaléka.

3. A lélek megindítja, munkára serkenti, erősíti a test képességeit. Így a Szentlélek is minden jóra indítja a lélekbe öntött természetfeletti erőnyeket.

4. Végre a lélek kormányozza a testet, érzékeinek működését, mozgását. Hasonlóképp kormányozza a Szentlélek a magát neki átengedő lelket is hét isteni adománya által.

57. A lélek lelke?

I. Az emberi test csak egy magasabbrendű, szellemi ok segítségével folytathatszellemi lényhez illő életet. Ez a felsőbbrendű ok a *lélek*. Hasonlóképp a lélek is egy természetfeletti okra szorul, hogy kegyelmi életre képes legyen. Az egész kegyelmi élet alkotója és fenntartója a *Szentlélek*. A test és lélek együttműködéséből vett hasonlat némileg érthetővé teszi a Szentlélek szerepét a lelki életben. De meg kell vonnunk a hasonlat határait, különben már nem a megértés, hanem a félreértés útját egyengetné. Lássuk mármost az eltéréseket, melyek az emberi lélek működését a testben a Szentlélek bennlakásától az emberi lélekben megkülönböztetik.

II. Az emberi lélek arra van *teremtve*, hogy testben lakozzék és éljen. Ebben különbözik az emberi lélek az angyaltól. Mindkettő szellemi lény. De míg az angyal teljesen független az anyagtól, *tiszta* szellemi lény, addig az emberi lélek természeténél fogva arra van rendelve, hogy anyagban éljen és életét a testtel megossza. Azért a Szentírás azt mondja, hogy az Úristen először a testet alkotta és a szellemi lelket belélehelte, beleteremtette.

A Szentlélek *isteni Személy* és mint ilyen feltétlenül független, ami kizárja, hogy teremtett lény kiegészítésére szolgálna.

De mint az Atya és a Fiú személyes *szeretete*, természeténél fogva képes és alkalmas arra, hogy mindent gazdagítson és mindenre kiöntse végtelen jósága hatásait. A szeretet hajlandó arra, hogy lényének gazdagságát másokkal közölje.

III. A lélek nemcsak arra van teremtve, hogy a testtel együtt éljen, hanem földi életében bizonyos tekintetben *rá is szorul* a testre. Egyik alapösztöne, hogy ismereteket szerezzen. Márpedig a lélek természetes ismeretszerzése a testi érzékek segítségével kezdődik. Az érzékek útján szerez tudomást a külvilágról és az így kapott benyomásokból levonja szellemi

fogalmait. A lélek rászorul a testi szervekre, hogy ismereteket szerezzen és azokat gyarapítsa.

De még az akarat működése is függ a testi érzékektől. Még a magasabb lelki életet élő embernek is nehéz akarni a jót, ha semmiféle érzelem nem hajtja törekvését. Ha pedig az érzelmek a szellemi jó ellen irányulnak, még a szent is csak küzdelmek árán képes arra törekedni.

Azt is tudjuk, hogy a halál után a kegyelem állapotában lévő és kellőképp megtisztult lélek Isten közvetlen szemléletében mérhetetlen boldogságot élvez. Teste közben feloszlik a földben és csak az utolsó ítélet előtt támad fel és egyesül újra lelkével. Noha a lélek már a test feltámadása előtt élvez a mennyország kimondhatatlan örömeit, a hittudósok mégis azt tanítják, hogy a test feltámadása az ember boldogságának öregbítését jelenti. Amit előbb csak szellemileg élvezett, azt most már érzékileg is élvezi. A lélek tehát rászorul a testre, hogy boldogsága teljességét elérje.

A Szentlélek ellenben semmikép sem szorul az emberre, hacsak nem úgy, amint a jószívű gazdag rászorul a koldusra, hogy szíve irgalmát rajta gyakorolhassa. Végtelen tökéletessége nem növekszik azzal, hogy az emberi lelket tökéletesíti, boldogsága is — melyet a Szentháromság kebelében élvez — változatlan marad. Legfeljebb külső dicsősége gyarapszik a lélek imádása által.

IV. Ha a lélek elválik a testtől, az utóbbi életének vége szakad. Minden működése, mozdulata megakad, feloszlik. Nincs, aki a halál hatásait nem látná. Ellenben, ha a Szentlélek a halálos bűn következtében elhagyja a lelket, annak csak természetfeletti élete szűnik meg, természetes élete változatlanul továbbfolyik. És minthogy emberi érzékeink csak a természetes életre irányulnak, nem pedig a kegyelmi életre, a halálos változás, melyet a bűn okoz, kifelé alig tűnik fel. Befelé is csak a lelkiismeret szavában árulja el magát.

V. A legmélyebb és egyszersmind a legfontosabb különbség abban áll, hogy a test és a lélek egyesülésük által egy önálló létezővé, egy állaggá, egy *személlyé* lesznek. Az ember ellenben és a Szentlélek, még egyesülésük legfelső fokán is megtartják *külön* személyiségüket. Ezt a különbséget eléggé nem hangsúlyozhatjuk. Ez védőbástyája a katolikus tannak mindenféle ferde miszticizmus ellen, mely előbb-utóbb eretnek panteizmusba torkollik. Bármilyen bensőséges a Szentlélek egyesülése az emberi lélekkel, nem forgatja azt ki igaz mivoltából. Töké-

letesíti a lelket, de meg nem semmisíti. Természete fölé emeli a nélkül, hogy természetét lerontaná. Meghagyja személyiségét, meghagyja állagát, hogy mint önálló lény függetlenül és szabadon imádhassa Teremtőjét, Megváltóját, Megszentelőjét, a háromszemélyű egy Istent, akinek ez az imádat nagyobb külső dicsőséget és örömet jelent, mint az egész egyéb természet évezredes hódolata.

Az emberre nézve pedig a legnagyobb megtiszteltetés, hogy mint önálló alany templomává legyen a Szentléleknek és a tőle elválaszthatatlan Atyának és Igének.

Kérdjük: A lélek lelke a Szentlélek?

Tény, hogy a Szentlélek működése a lélekben nagyon hasonlít a lélek szerepéhez a testben. Sőt, merjük kimondani: több a Szentlélek az emberi léleknek, mint a lélek a testnek. — De ezzel szemben áll a nagy különbség, hogy míg a lélek szükségképen egy állaggá egyesül testével, addig a Szentlélek legbensőségesebb egyesülésében is fenntartja nemcsak a maga, hanem a lélek önállóságát is. Tehát csak *hasonlatképen* mondható a Szentlélek a lélek lelkének és kellő óvatossággal.

58. Mindent a szeretetért

I. Egész lelkünket a szeretet tűzével áthatni és bennünket a szeretet életére képesíteni és nevelni: ez a Szentlélek feladata és térve mivelünk.

Ezért építi át lelkünket templomává. Ezért száll le reánk, hogy bennünk lakozzék.

Ezért építi a mi lelkünkbe a *kegyelmi élet csodás szeretetét*, melynek három részét különböztetjük meg:

1. A *megszentelő kegyelmet*. Istennek eleven tükörképét, mely lelkünket az isteni természet részesévé teszi. Ennek csodás szépsége indítja az Atyát arra, hogy bennünket gyermekeivé fogadjon.

2. A Szentlélek a megszentelő kegyelem isteni fényét átsugározatja a lélek főképeségeire: az értelemre és az akaratra, ezáltal ezeket a szellemi erőket is természetfeletti szintre emeli. Így közli velünk a természetfeletti erőnyeket: hitet, reményt, szeretetet, okosságot, igazságosságot, mértékletességet, erőt, melyek szükségesek és rendes körülmények között elegendők arra, hogy az ember Isten gyermekéhez illő életet éljen.

3. Ugyancsak az ember lelkébe szereli hét ajándékát: a bölcseséget, értelmet, tanácsot, erőt, tudományt, ajtatósságot

és az Úr félelmét, melyek arra rendelvek, hogy közvetlen kapcsolatot teremtsenek a lélek és a Szentlélek között, és a lelket vezetése alá helyezték.

És mind e csodás kegyelmi szervezet végeredményben egy célnak szolgál: hogy az ember szeresse Urát Istenét teljes szívéből, teljes lelkéből és minden erejéből. Minden a szeretetért!

II. Ha most már kutatjuk, hogy is vezeti a Szentlélek a magát vezetésére bízó hűséges lelket, hogy tanuljon szeretni és elérje a szeretet szent hegyének magas csúcsát, azt tapasztaljuk, hogy nincs és nem is volt széles e földön két ember, kinek útja teljesen egybevágott. A Szentlélek vezetése a leg-egyenibb, amit el lehet képzelni. Még azok közül a szentek közül is, akik magukat fenntartás nélkül vezetésére bízzák és szabadakarattal úgyis szólva semmi ellenállást nem fejtenek ki, mindegyiket más-más úton vezeti a mennyei cél felé. Amint a teremtmények végeláthatatlan sokfélesége Isten mérhetetlen gazdagságának, bölcsességének, mindenhatóságának jele: úgy a szentek életútjainak egyéni különfélesége bizonyítéka a kegyelem, alkotójának és kiosztójának, a Szentlélek végtelen gazdagságának. De minden egyéni különbözőség és eltérés mellett a szentek életútjai alkatukban, felépítésükben bizonyos hasonlatosságot mutatnak, melyet a következő három pontban jelölhetünk meg: A Szentlélek által vezetett lélek rendszerint tisztulással kezdi életútját, — természetfeletti megvilágosítással folytatja — Istennel való teljes egyesüléssel szokta azt befejezni. Azért a lelki élet nagy mesterei a *tisztulásnak*, a *megvilágosításnak* és az *egyesülésnek* útját különböztetik meg. Nézzük ezeket közelebbről.

III. 1. Ha meglévő anyagba új minőséget — Szent Tamás nyelvjárása szerint: új „formát” akarunk telepíteni, mindennek-előtt a benne esetleg meglévő ellentétes minőséget el kell távolítani. Hogy példával éljünk: a tűz és víz ellentétes minőségek, melyek egyszerre egy helyben nem férnek meg. Aki azt akarja, hogy a fa égjen, áttüzesedjék, kell, hogy mindennek-előtt a fából kiűzze a nedvességet, a fát megszáritsa és a tűz befogadására alkalmassá tegye.

A Szentlélek az isteni szeretet formáját akarja a lélekben meghonosítani. Azért azon kezdi, hogy megszabadítja a lelket az istenszeretettel ellenkező formától: a bűnös önszeretet különböző formáitól. Ezt nevezzük a *tisztulás útjának*.

2. Az embernek szabadakarattal kell közreműködnie a

szeretetnek uralomra juttatásában. Azért a Szentlélek megmutatja az utat, mit kell tennie, mit kell elkerülnie. A mi útunk Krisztus Urunk, hozzá hasonlókká kell lennünk, hogy Isten méltó fogadott gyermekei, Krisztus méltó testvérei legyünk. A Szentlélek megvilágosítja elménket és megindítja akarataunkat, hogy Krisztus szavait és életét megértsük, megszeressük és utánzására törekedjünk. Ez a *megvilágosítás útja*.

3. Ha a lélek határozottan és állhatatosan a szeretet irányában halad, a Szentlélek mindig szorosabban magához vonzza, mindig forróbban hatja át tűzének lángjával. Amint a tűz az égő fát mintegy tűzzé változtatja át, úgy a Szentlélek is a lelket annyira áthatja szeretetével, hogy minden mozgólata és cselekedete szeretetet lehel és szeretetet fakaszt. Az *egyesülés útja*.

IV. A kis- és középszerű művészi tehetség ragaszkodik a bevett, szokásos formákhoz: a sémához. A nagy tehetségek lerázzák magukról a minta bilincseit. A Szentlélek a legnagyobb művész. Mindenegybes lelket, mely magát vezetésére bízta, remekművé alakít. A hármass út sem *változatlan* séma számára. Tapasztaljuk, hogy néha már messze előrehaladott lelket még egyszer a tisztulás folyamatának vet alá. Mászor a még teljesen meg nem tisztított lélekben is mutatkoznak az egyesülés útjának nyomai, melyek a lelket talán egész életén át kísérik, vagy esetleg hosszabb szünet után később még erősebben jelentkeznek. Szóval a hármass útban sok az igazság, de sok az eltérés is. Követni *hűségesen a Szentlélek vezetését: ez az egyetlen helyes út*.

14. FEJEZET

A TISZTULÁS ÚTJA

59. A tisztulás célja

I. A tűz éget, ahová csak ér. A Szentlélek, a személyes isteni Szeretet szeretetet fakaszt minden lélekben, melybe betér. A tűz — hogy Szent Tamás példájával éljünk — mielőtt a fát áttüzesítené, azon kezdi, hogy a fa nedvességét, mely átmelegedését megakadályozná, elpárologtatja. Hasonlóképp tesz a Szentlélek is. Mielőtt szeretetét a lélekkel közölné, eltávolítja belőle annak akadályait. Hogy mik ezek? A szeretet egyesít Istennel, — a bűn elválaszt tőle. Az isteni szeretet akadálya *bűnös voltunk*. Ennek legmélyebb gyökere az *eredeti bűn*.

Ádám bűne fosztott meg minket, kik hivatva voltunk arra, hogy Isten gyermekei legyünk, megszentelő kegyelemmel. Megfosztott a paradicsomi épségtől, mely teljes rendet, tökéletes békét teremtett az ember szellemi és érzéki erői között. Megfosztott testi halhatatlanságunktól. Tömérdék testi és szellemi szenvedést zúditott ránk. Értelmünk főképp az istenes dolgok irányában némileg elhomályosodott. Akaratunk elgyengült. Érzékiségünk felszabadult a szellem tökéletes uralma alól és most már tőle függetlenül, sőt parancsa ellenére is keres kielégítést. Az eredeti bűnnel beköszöntött nyomorúságnak megható kifejezést ad Szent Pál, midőn írja: „Belső emberi voltom szerint gyönyörűségemet találok az Isten törvényében, de más törvényt látok tagjaimban, ez küzd az értelem törvénye ellen és a bűn törvényének foglyává tesz, mely tagjaimban van. Én szerencsétlen ember!” (Róm. 7, 22. kk.)

De nem akkora az eredeti bűn okozta romlás, mint ahogy a *hitújítók* hirdették. Szerintük az emberi természet legbenső lényegéig elromlott. Akarata már csak a rosszra szabad. Minden cselekedete bűn. Képtelen Istent szeretni. Ezeket az eretnek túlzásokat az Egyház kiközösítés terhe alatt elítélte. Szerinte az ember még bűnbeesés után is képes a jóra, a természet-

felettire persze csak a kegyelem segítségével. Képes a Szentlélek behatása alatt az Istent tökéletes szeretettel szeretni is. De mennél nagyobb szeretetre akar szert tenni, annál inkább kell, hogy megtisztuljon természetének bűnokoza elferdüléseitől. Nézzük ezeket, amint érzéki és szellemi téren nyilvánulnak.

II. Az ember teste rászorul anyagi tápláléokra. Úgy rendelte az Úr az élet fenntartására. A táplálkozási ösztön kielégítése élvezettel jár. Ez az élvezet megfelel Isten tervének. Tehát nem rossz, hanem magában véve jó. De a bűntől elernyedti emberi akarat már nem korlátozza a táplálkozási ösztönt a testi erők épségben tartásához szükséges mértékre, hanem az élvezetet tekinti céljának és ezzel a torkosság bűnére vetemedik.

A *nemi ösztön* Isten terve szerint az emberi nem fenntartását és gyarapítását szolgálja, tehát jó. De az elgyengült akarat itt sem tekinti Isten akaratát, hanem a vele kapcsolatos élvezetet teszi meg céljának. Amíg Isten akarata szerint a nemi ösztön kielégítése csak a házasság szentségében van megengedve, éspedig szent céljának megfelelően, addig az ember meghiúsítja Isten célját, hogy annál korlátlanabban engedhesse át magát bűnös élvezeteinek.

Alvás, pihenés testi szükséglet, mely nélkül a testi erők fenntartása lehetetlen. De az ember a pihenés élvezetét tekinti céljának és elválasztja azt az istenakarta jó céltól.

Sok egyéb örömet, élvezetet, tréfát, játékot, szórakozást engedett a Teremtő az ember érzéki természetének, melyek mind a pihenés célját szolgálják. Jóak, amíg a célnak megfelelően, kellő határok közt mozognak, — helytelenek, mihelyt a céltól eltávolodnak.

III. Hasonlót tapasztalunk az emberi természet *szellemi* részében is.

Jó és Isten akaratának megfelel a *magántulajdon*, mint a társadalmi rendnek egyik alappillére. Előmozdítja az egyéni törekvést és szorgalmat, üdvösen befolyásolja a gazdálkodást. Takarékosagra, mértékletességre nevel. De a gazdagság mindig csak eszköz. Mihelyt az ember célnak tekinti bűnné fajul.

Kell hogy az ember megbecsültetéséről, tekintélyéről gondoskodjék, mely mintegy társadalmi fajsúlyát képezi. De végelemzésben ez is csak eszköz. Ha az ember céljának tekinti, ha a mások fölé emelkedés vágya szenvedélyévé lesz,

és mások megvetésében, félretolásában keres kielégítést: a helyes ösztön veszélyes bűnné fajul.

A szép, a jó, az igaz megismerése sok-sok szellemi örömet és élvezetet biztosít az embernek. Mindez helyes, amíg eszköz marad a szellemi erők felfrissítésére, a jellem megnevelésére. Mihelyt az ember céljának tekinti, elferdül, megromlik.

IV. Isten az embert arra teremtette, hogy neki *szolgáljon*. Isten az egyedüli *végcélja*. Az ember természetének mindenfajta elhajlása végelemzésben abban áll, hogy hajlandó saját magát, érdekeit, élvezeteit *öncélnak* tekinteni, és Isten akaratának, törvényének alá *nem* rendelni. Ezzel felforgatja a természet rendjét, az örök végcél le akarja taszítani trónjáról, hogy helyette saját csekélységét, semmis érdekeit, élvezeteit felmagasztalja.

Tehát nem az emberi természetet kell kiirtani vagy megtörni, hanem a magát Istentől függetleníteni törekvő *hajlamait*, melyeket egybefoglalva *önszeretnek* nevezünk.

Ennek megfékezésében áll a tisztulás útja.

60. Érzéki tisztulás

I. Az ifjúkorban és egyáltalában a kegyelmi élet elején az érzéki hajlamok és vágyak képezik a szeretet megerősödésének és fejlődésének legnagyobb akadályát. A lélek ebben a fejlődési állapotban egyrészt nagyon ragaszkodik az érzéki örömhöz, másrészt gyenge, fejletlen értelmű nemigen látja be azok veszélyes voltát és a szintén még erélytelen és állhatatlan akarat csak nehezen szánja el magát az elkerülhetetlen küzdelemre. Azért a kísértések e korban rendszerint erősek, az ellenük való védekezés rendelkezésére álló *természetes* erők pedig gyengék. Ha az ifjúkort meg akarjuk védeni természetes gyengesége gyászos következményeitől, arra kell törekednünk, hogy a *természeteletti* erők annál hatékonyabban működjenek benne. Fontos tehát az ifjúság nevelésében a *megelőző módszer*, mely a kis lelkeket minden nem szükséges veszélytől és kísértéstől megóvni és így a bűnbeesést megelőzni törekszik. Tartós eredményeket csak akkor fogunk elérni, ha már az első évektől kezdve a gyermekeket igazi kegyelmi életre neveljük a rendszeres imaélet és a szentségek segítségével, amint azt Don Bosco tanította és szinte csodás eredménnyel gyakorolta. A serdülő korba lépő és természetszerűen most már nagyobb kísértések elé néző gyermek már jól megalapozott

kegyelmi étellel rendelkezék, mely korának természetes gyengeségét a kegyelem hatalmával aránylag könnyen legyőzheti.

A lelki tisztaság és a kegyelem között bensőséges kölcsönhatás mutatkozik. Minél tisztább a lélek, annál alkalmasabb arra, hogy felvegyen sok kegyelmet. Ha tehát a tiszta lélek rendszeres ima és szentségek gyakori vétele által a Szentlélek befolyása alá kerül, kegyelmi állapota folyton emelkedik, szívében az Isten iránti szeretet lángja magasra lobban, erényelete egyre fejlődik. És viszont, minél nagyobb a lélekben az istenszeretet, annál inkább érzi a szeretet sürgetését, hogy nemcsak a nagy és veszélyes bűnöket kerülje, hanem a csekély tökéletlenségektől is megtisztuljon. A lelki tisztaság nagy szeretetre vezet, — a szeretet pedig egyre nagyobb tisztaságot követel.

II. Az érzéki tisztulás folyamatában gyakran a következő fokozatokat különböztethetjük meg:

1. A legalsó fokozat abban áll, hogy a lélek lemond minden érzéki hajlamról és örömről, melyről belátja, hogy halálos bűn nélkül magának meg nem engedheti. A lelki tisztaságnak ez a legalsó foka minden szilárd kegyelmi életnek elengedhetetlen feltétele. Igen sok lélekben éppen e fok körül játszódnak le a legelkeseredettebb harcok, főképp akkor, ha a lélek nevelésében nem alkalmazták vagy nem teljes sikerrel a megelőző módszert. Ha valamely súlyos bűn már behatolt a fiatal lélekbe és szokásszerűvé vált, a bűn iránti hajlamosság szinte borzalmas hatalommal rendelkezik a szegény felett. Itt már csak *kellő* használn: egyrészt nagyon rendszeres imaélettel és gyakori gyónás és szentáldozás által mindig új és bőséges kegyelmet kell a lélekbe szivattyúzni, amint az orvos élenyt szivattyúz a már-már haldokló testbe, — másrészt pedig az akaratot mindennap és naponként többször új elhatározásra kell serkenteni, hogy vészes szokásáról bármily áldozat árán lemondjon. A küzdelem rendszerint soká tart, nem ritkán évekig. De az említett két fegyver állhatatos használata *biztosítja* a végleges sikert.

2. Ha a lélek a halálos bűnön aratott győzelme után folytatja magasabbra törekvését és ha *kellő lelki vezetésben* részesül, a kegyelem feltárja előtte a bocsánatos bűn ocsmányságát. A lelkében hevülő szeretet lassan-lassan megköveteli tőle, hogy mindazokról az érzéki örömekről és

kedvtelésekről is lemondjon, melyeknek csak bocsánatos bűn árán adhatja magát oda. Így aztán a csekély bűnök is egyre kevesebbek lesznek és a szeretet egyre kevesebb ellenállást talál a lélekben.

3. Ha az ember a teljesen meggondolt bocsánatos bűnök-től is úgyahogy megtisztult és tovább is hűségesen előre törekszik, a Szentlélek, *adományai* révén felvilágosítja őt; hogy még számos olyan, többé-kevésbé érzéki élvezetnek és örömeknek hódol, mely magában véve *nem* véték, de akarat-erejének egy részecskéjét lekötő természetfeletti szempontból értéktelen irányban, melyet sokkal hasznosabban Isten szeretetére fordíthatna. Belátja, hogy Istenét nem szeretheti „minden erejéből” (Lk. 10, 27.), hacsak minden közvetlenül vagy közvetve Istenre nem irányuló hajlamról le nem mond. Ha elfogadja a Szentlélek megvilágosítását és követi azt, már-már megközelíti a tökéletesség küszöbét.

Megvalljuk, hogy ily megismerések már a felvilágosodás útjába esnek, de tény, hogy ezek is a tisztulás szolgálatában állnak. A két út a gyakorlatban alig választható el egymástól, egymást keresztezik. A felvilágosodás már a tisztulás befejezése előtt kezdődik és a tisztulás éppen a felvilágosodás által válik hathatóssá és teljessé. Ismételődik itt, amit már fentebb említettünk: a nagyobb lelki tisztaság több kegyelem befogadására képesít, a bőségesebb kegyelmi állapot pedig nagyobb tisztaságra ösztökéli a lelket. Így a tisztulásnak e földön soha vége nem szakad. Még a sír szélén álló szent is felismer magában hajlamokat, melyekről eddig nem is gondolta, hogy tökéletlenek és az isteni szeretetnek akadályai, és most egyszerre mégis arra ébred, hogy Istenét még jobban szeretheti, ha feláldozza azokat. „Mert az Úr, a te Istened *emésztő tűz*, féltékeny Isten”! (V Móz. 4, 24.)

61. Szellemi tisztulás

I. Az emberi természet érzéki része érzéki tárgyakhoz vonzódik, — szellemi része szellemiekhez. Ilyenek: a szép, melyben az ember gyönyörködik, — a jó, melyhez vonzódik, — az igaz, melynek valóságáról meggyőződik.

Az emberi ész bűnkozta elferdülésének egyik szomorú következménye, hogy rendszerint annál biztosabban ismerünk meg valamit, minél közelebb áll hozzánk, és annál kedvezőbben ítéljük meg, mennél kedvesebb előttünk. Legközelebb áll az emberhez tulajdon *énje*. Azért mindig hajlandó arra, hogy

saját jó oldalait felismerje és túlbecsülje és esetleges kétes értékű tulajdonságait is jóknak minősítse. Ez a részrehajlóság nemritkán odáig fajul, hogy az ember saját ítéletét többre becsüli másokénál, — saját akaratát és törekvését helyesebbnek, — saját egyéniségét értékesebbnek, mint másokét. Túlbecsüli és rendetlenül szereti való vagy képzelt kiválóságait. Ez *büszkeség*.

Erős vonzódás szellemi értékek iránt, nagy istenadománya: megóvjá az embert az érzéki dolgokba való elmerüléstől, az elaljasodástól. De éppen ily „ideálisabb lelkek” hajlandók arra, hogy magukat másoknál kiválóbbnak tartásák és a büszkeség veszélyes zátonyára fussanak. Ez a lelki életnek egyik legnagyobb akadálya. Semmi sem zárja el a kegyelem útját annyira, mint a büszkeség. Amint a szeretetet joggal az erények erényének mondjuk, úgy a büszkeséget a bűnök bűnének nevezhetjük. Ez a nagy lelkek nagy veszedelme.

A lelki élet elején a léleknek rendszerint az *érzékiség* ellen kell küzdenie — aki nagyjában már megszabadult az érzékek hatalmától, egy másik nem kevésbé fontos feladat előtt áll: meg kell szabadulnia a túlzott önbecsüléstől, a *büszkeségtől* is. Ez a *szellemi tisztulás*, mely egybeesik az érzékenység, a hiúság, dőlyf elleni küzdelemmel, másszóval az *alázatosság* állhatatos és belterjes *gyakorlásával*. Nem hiába mondotta Krisztus Urunk tanítványainak: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és *alázatosszívű*, és nyugalmat találtak lelketeknek.” (Mt. 11, 29.)

II. A büszkeség elleni küzdelmet és az alázatosságra való törekvést röviden a következő pontokba foglalhatjuk össze:

1. Küzdelem a rendetlen *önbecsülés* ellen. Ne foglalkozunk látszólagos jótulajdonságainkkal még gondolatban sem: ez majdnem mindig öntetszelgés. Még kevésbé beszéljünk róluk vagy fitogtassuk azokat viselkedésünkben. Mindez hiúság, ez pedig a büszkeség édes testvére.

2. Ne bízunk nagyon *saját ítéletünkben*. Fontos dolgokban kérjük szívesen *tapasztalt* emberek tanácsát. Nem oktalanság oly ember tanácsát követni, aki már 10—20—100-szor tévútra vezetett? Pedig nincs ember széles e világon, aki minket rossz tanácsaival oly gyakran megtévesztett, mint *mi magunk*. Sok okunk van bizalmatlankodnunk saját ítéletünk ellen.

3. Szívesen rendeljük alá *akaratumkat* másokénak, hacsak fontos okokból lelkiismeretünk másra nem kötelez. Ily esetekben mindig nyerünk, ha engedünk. Nyerünk a felebaráti szeretet által, melyet gyakorlunk, és az alázatossággal, melyben előhaladunk.

4. Ne becsüljük túl a *lelki vigasztalásokat*, melyekben részesülünk. Soha ne keressük azokat. Főképp ne tartuk magunkat jóknak, ha ilyeneket érzünk, mert az Úr valószínűleg csak gyengeségünkre való tekintettel küldi, hogy el ne csüggedjünk. Aki súlyt fektet azokra, majdnem biztosan öntetszelgésbe esik és tán még súlyosabb tévedésekbe.

III. Az előző és a jelen elmélkedésben tárgyalt érzéki és szellemi tisztulást Keresztes Szent János *aktív*, tevőleges tisztulásnak nevezi, mert a lélek tevőlegesen közreműködik benne. A *Doctor mysticus* azonban azon a véleményen van, hogy mindez kevés és elégtelen arra, hogy az ember elérje az Isten szent akarata szerinti lelki tisztaságot. Kell, hogy az Úristen hathatósabb módot alkalmazzon: a *passzív* tisztulást. Passzív-nak azért nevezi, mert a lélek benne nem annyira cselekszik, mint inkább szenved, a cselekvő tényező maga az Úristen.

A Gondviselés lassan megfosztja a lelket mindattól, amihez még tapad. Elveszi szüleit, gyermekeit, barátait, tanítványait, munkatársait. Talán megengedi, hogy a vagyoni tönk szélére jusson, — hogy a külvilág előtt tekintélye, hírneve csorbát szenvedjen, hogy félreértések ideig-óráig legjobb barátaitól elválasszák. Kevésbé jóakaró vagy meg nem értő előjárók, önkénytelen tévedések, rosszindulatú rágalmak mind-megannyi eszköze a Gondviselésnek, hogy a lelket megtisztítsa az önszeretet és önbecsülés utolsó salakjaitól.

De nem elégszik meg a külső vigaszok elkobzásával, megfosztja minden lelki vigasztól is. Belenyúl a lélek legbelsejébe. Isteni világossággal mutatja meg a léleknek eddig csekélységnek tartott tökéletlenségeinek útálatos rütségét. Az ember felismeri, mi ő Isten szemében és meghorrad, útálattal telik el sajátmaga iránt. A Szentlélek ajándékai útján szinte vakító fény árad a lélekbe, nem annyira Isten nagyságának, szépségének, jóságának felfedezésére, hanem inkább saját hibáinak teljes valójukban való felismerésére. Minden más tekintetben *teljes sötétség* borul a megkínzott lélekre. A lélek megismeri, hogy mindezt a sötétséget, elhagyatottságot teljes mértékben megérdemelte. Ezeknek súlya alatt komoly kétségei támadnak lelkiállapotát és lelke üdvét illetően. Úgy

tűnik neki, mintha Isten irgalma végleg *elfordult* volna tőle. Már csak egy vigasza marad: a puszta *hit*, hogy Isten el nem veti a töredelmes bűnöst. Így tisztul meg a lélek minden földi salaktól, elválik mindentől, még sajátmagától is. Ha a kegyelem vigaszai joggal a mennyország előízének mondhatók, még inkább nevezhetjük az ecsetelt kínokat a purgatórium előre-vetett árnyékának.

15. FEJEZET

A FELVILÁGOSODÁS ÚTJA

62. Imaélet

I. A tisztulás útján még nagy szerepet játszik az üdvös félelem. Mondom: az üdvös félelem, mely retteg az örök üdv elvesztésétől, a kárhozattól. Minél inkább eltávolodik az ember a súlyos bűn határától, annál inkább feléled benne az istengyermekség tudata. Ezt a Szentlélek neveli belénk. Az ájtatosság ajándéka arra tanít, hogy Isten felé kiáltunk: „Abba — Atya!” (Róm. 8, 15.) És minél inkább növekedik ez a tudat, annál inkább szükségét érzi a lélek, hogy isteni Atyjának elmondja bajait és aggodalmait, de viszont örömeit, vágyait, reményeit is. Azt is, hogy szereti őt és hogy boldognak érzi magát gondviselése szárnyai alatt. Így a Szentlélek vezetése alatt a lélek felemelkedik Istenhez, az ima lelki *szükségletévé* lesz. A rendszeres *imaélet* a Szentlélektől vezetett léleknek egyik legelső lépése a *felvilágosodás* útján.

II. Lássuk már most, az imádságos léleknek mik a nyilvánulásai?

1. Az imádságos lélek nemcsak hébe-korba, nemcsak alkalomadtán, hanem *rendszeresen* kezd imádkozni. Imádsága szerves összefüggésbe lép életmódjával, napirendjével, annak lényeges részévé válik. Imája egyre nagyobb befolyást gyakorol egész életére. Szóval az imádságos lélek nemcsak imádkozik, hanem *imaéletet* folytat: oly életet, melynek szerves része az ima, — és úgy imádkozik, hogy imája egész életét áthatja.

2. Az ájtatosság adományából szülemelő istengyermeki öntudat nemcsak imaéletre tanítja a lelket, hanem arra is, hogy isteni Atyja minden szavát, minden kívánságát, *minden érdekét és ügyét nagyra becsülje*, fontosnak tartsa. Az Atya iránti kegyelet és szeretet átragad mindenre, ami az Atyáé: „Nem tudjátok-e, hogy az Atyám dolgaiban kell lennem?” (Lk. 2, 49.) — válaszolta a tizenkét éves Jézus az Őt kereső szüleinek. Minél nagyobb dicsőségére van valami Istennek, annál inkább

szívén viseli azt az ájtatosság szellemétől vezetett ember. Szent ösztönszerűséggel megérzi Istennek rejtett érdekeit a családban, a társadalmi életben, a politikában, és indíttatva érzi magát azok védelmére és azok előmozdítására sikra szállni.

3. Mindennél többre becsüli és szereti a földi istentisztelet középpontját: az *Oltáriszentséget*. A szentmise, — szentáldozás, — a tabernákulumban rejtve köztünk élő szentségi Jézus képezik szeretetének és tiszteletének legfőbb tárgyát, amint a mennyei Atyának is e földön bennük telik legfőbb kedve. Az Oltáriszentség tisztelete és szeretete forrása annak a soha ki nem szikkadó áldozatkészségnek, mely minden keresztény században újabb és újabb, szebbnél szebb dómkokat épít és nem szűnik az istentisztelet fényének emelésére mindent megtenni, ami erőiből kitelik.

4. Az Oltáriszentség után az imádságos lélek szeretetének és tiszteletének egyik legkedvesebb tárgya a *Szűzanya*, mert a mennyei Atyának legkedveltebb leánya, a Fiúnak minden asszonyok közt áldott édesanyja, a Szentléleknek kiváltságos mátkája és az emberiség üdvének legerősebb biztosítója. Megérti és átérzi: amint az Űristen az ő mennyei Atyja, úgy *Mária* az ő *mennyei édesanyja*. Kimondhatatlan békét és bizalmat élvez Mária gyermeki tiszteletében. Az édesanya fogalma és jelentősége egyike a legelső dolgoknak, miket a gyermek bontakozó értelme megért és átél. Ez az első szó is, melyet a gyermekajkak kiejtenek. Hasonlóképp a lelki életben is a Szűzanya szeretete és tisztelete sok szentben és tömérdek keresztényben, kiket az Egyház szenteknek nem minősít, a későbbi mélységes kegyelmi életnek hajnalpírja. Ezt sugallja a Szentlélek a kisdedek lelkébe.

III. És az imaélet hatásai? Az ima az az istenrendelte csatorna, mely a szükséges segítő kegyelmeket a lélekbe ontja. Ha eldugul, elszikkad a kegyelmi élet is. Ahol pedig pontos és állandó az imaélet, ott bőséges kegyelmek áramlanak a lélekbe, megtermékenyítik minden képességét, helyes mederbe terelik minden működését. Ezért a helyes imaélet rendszerint kezdete az ember élete javulásának. Családi élete, hivatásos munkája lassan átalakul Isten akarata szerint: mindenütt béke és áldás, ha mindjárt szenvedéssel kapcsolatban és áldozatok árán.

A világ szemével mérve az imaéletet, azt kellene feltételezni, hogy minél több az ima, annál kevesebb idő és erő marad egyéb feladatok számára. A tapasztalat az ellenkezőt

mutatja. A helyes, Isten akarata szerinti imaélet megtermékenyítőleg hat az élet minden részére. Mert imaélet nem jelent feltétlenül sok imát, semmiesetre sem annyit, amennyi más kötelességek rovására menne. Sőt a túlságos sok ima árt az ima minőségének, bensőségének. Nem a nagy mennyiség, hanem az állhatatos hűség és pontosság teszi az imát imaéletté. De még a pontosság és következetesség sem acélkeret, hanem az okosság szabályától kormányzott mérték, mely mindig és mindenben azt nézi és kérdezi: mit akar jelen körülmények között a mennyi Atya. Ha úgy akarja, az imádságos lélek mindig kész imagyakorlatait megrövidíteni, más időre halasztani vagy teljesen elhagyni. Csökönys ragaszkodás nem a Szentlélek modora, hanem a tapasztalatlan kezdők tökéletlensége, melynek idővel el kell tűnnie.

63. Hívás

I. Vannak, kik azt hiszik, csak imával, templombajárással, böjttel, szentségekkel szolgálnak az Úrnak, életük többi része az övék, mellyel kényük-kedvük szerint rendelkezhetnek. Mekkora tévedés! Nem az Úristen teremtett bennünket testtől-lelektől? Nem ő adta minden képességünket? Nem az Ő adománya-e az élet, az évek csak úgy, mint az órák és percek? ... Ha pedig minden, amivel rendelkezünk, az Úristené, nemde mindent az Ő szolgálatára, dicsőségére kell fordítanunk? Minden embernek kivétel nélkül az a hívása, hogy mindenével Istenét szolgálja: ez az életcélja.

Világosság kedvéért különbséget tehetünk természetes és természetfeletti hívások között. Vannak, kiket az Úr a világból kiválasztott, hogy úgyszólván kizárólag neki szolgáljanak és ne törődjenek a nagyvilág ügyeivel. Értem a *papokat* és *szerezteseket*. Hívásuk természetfeletti. Őket az Úr úgy hívja pályájukra, mint egykor Pétert és Andrást, Jánost és Jakabot: Jertek, kövessetek engem! (Jn. 1.) Az Úr hívta őket, ők követték. Hívásuk az Úr műve, ők csak elfogadják az Úr választását és követik. De vannak olyanok is, akik nem követik, mint az a gazdag ifjú, aki az Úr Jézus hívó szavára „megszomorodva eltávoza, mert sok jószágá vala”. (Mt. 19, 22.) Ilyenek később rendszerint megbánják kishitűségüket. De még inkább megbánják merészségüket azok, akik az Úr hívása nélkül és akaratuk ellenére érdekből betolakodnak az egyházi pályára ...

Mások a természetes, világi életpályák. Ezeket közvetlenül nem az Úristen határozza meg, hanem az életviszonyok, a külső körülmények, meg az egyén hajlama és szabad választása. De nem állítjuk, hogy ezek a világi hivatások függetlenek a Gondviseléstől. Hiszen Ő rendezi, legalább megengedi a külső körülményeket, az emberi hajlamok kifejlődését és az ember döntő elhatározásait... Az Úr keze itt is közreműködik, csak nem olyan közvetlenül, olyan láthatóan, mint a természetfeletti hivatásoknál, inkább másodlagos okok segítségével és azok leple alatt.

Az így választott földi pályának megfelel az Istentől az illető ember számára a mennyországban kijelölt gyönyörű öröklakás. Az Úristen azt akarja, hogy földi hivatásának hűséges betöltése által ezt a mennyei helyet megszerezze, kiérdemelje. Minden kötelességteljesítés alkalmat ad érdemszerzésre és mennyei célja megközelítésére. Minden lépés a világi pályán, Isten szándéka szerint lépés is legyen a mennyei haza felé. Isten szemében nincs „világi” életpálya. Valamennyi út a mennyországba.

II. A mondottakból két alapvető igazság következik.

1. A világi pályák: az ügyvéd vagy orvos, tisztviselő vagy katona, kereskedő vagy iparos, földműves vagy gyári munkás, cselédleány vagy családanya ezerféle teendői az örök élet szempontjából nem közömbösek, hanem fontosak és nagyértékűek, mert általuk kell az örök boldogságot kiérdemelni.

2. Minthogy csak a kegyelem állapotában véghezvitt cselekedet érdemteljes, Isten azt akarja, hogy a földi pályák kötelességeit is kivétel nélkül a kegyelem állapotában és a kegyelem segítségével végezzük. A kegyelemnek tehát nemcsak a templomban és az oltár közelében kell működnie, hanem a nagyvilág zajos forgatagában is. Nemcsak az imát kell inspirálnia, hanem minden tisztességes életpálya minden tisztességes cselekedetét kell vezetnie és neki természetfeletti értéket és érdemet biztosítani.

Kegyelmet mindenhová! Ez édes *Udvözítőnk* jelszava, melynek megvalósítására a *Szentlélek* törekszik.

III. Az első, amire a Szentlélek a lelket tanítja, a rendszeres imaélet. A másik fontos állomás a felvilágosodás útján az Isten akarata szerinti *pályaválasztás*. A papi és szerzetesi pályák választásánál a Szentlélek sugallata sok esetben elég világosan hallatszik, főképp ha a választott már igazi kegyelmi életet él. A természetes pályáknál a Szentlélek beavatkozása

rejtettebb és arra céloz, hogy a lélek a körülmények, erők és hajlamok kellő mérlegelése után okszerűen döntsön. Ha tiszta szándékkal és buzgó ima után teszi, bizhat abban, hogy a Szentlélek a *tanács ajándéka* útján döntését befolyásolja és helyes útra tereli.

A pályaválasztás megtörténte után a Szentlélek további felvilágosításai arra irányulnak, hogy a lélek felismerje, mit kell pályáján megtennie, hogy mennyei Atyjának tessen, mit kerülnie, hogy meg ne bántsa; hogy kell a földi javakat, a világi befolyást, a természetes képességeket felhasználnia, hogy azokkal természetfeletti, örök értékeket termeljen. E tekintetben főképp a *tudomány adománya* bír jelentőséggel, mely a földi javak természetfeletti felhasználhatóságáról nyújt felvilágosítást, és megmutatja az utat-módot, hogy a látszólag legközönségesebb cselekedeteket is Isten előtt értékessé és a mennyország számára érdemesekké tegye: a föld porát is arannyá változtatja.

Ha a lélek az így nyert sugallatokat és belátásokat hiven követi, világi kötelességei a mennyországba vezető lépcsőkké lesznek. Igen nagy fontossággal bír e tekintetben a *jószándék* állhatatos gyakorlata, mely a látszólag földi céloknak szolgáló kötelességeket is Istenre irányítja és természetfeletti értékkel és érdemmel felruházza. *Mindent Istenért*, ez a Szentlélektől vezetett lélek elve, bármilyen pályán működjek. Amit pedig Istennek felajánlani nem lehet, mert szívesen nem látja, azt neki fel kell áldozni: Istenért róla le kell mondani.

64. Isten gyermekei egymás között

I. A felvilágosodás útjának több állomását különböztetjük meg, melyet minden tökéletességre törekvő embernek érintenie kell. Kettőt már ismerünk: a rendes imaéletet és a hivatásbeli kötelességek fontosságának felismerése és azoknak pontos betöltése. A harmadik a *felebaráti szeretet* nagyrabecsülése és tökéletes gyakorlása. Nézzük mindenekelőtt ennek a nagyrabecsülésnek indokait.

1. Minél inkább tisztul a lélek és minél inkább felvilágosul a Szentlélek fényében, annál mélyebbre is hatol be szent hitünk titkaiba. Egyike a leggyakorlatibb hittitkoknak, mely a keresztény életre irányadó befolyással van, az *istenfiúság*. Ha a lélek ezt a hittitkot némileg megérti, szükségképpen egészen új megvilágításban látja a felebaráti szeretetet is.

Ez a szürke ember, aki mellett talán már százszor elhaladtam a nélkül, hogy eszembe jutott volna, hogy őt köszöntsem, a kegyelem állapotában él, vagy legalább hivatva van a kegyelemre. Ha a kegyelem állapotában van, máris tényleg és jogilag Isten fia, és minthogy — szabad remélnem — én is az vagyok, Istenben testvérek vagyunk. Csodálnom kell Isten végtelen jóságát, mely mindkettőnkét akkora méltóságra emelte. Meg nem becsülni ezt a legnagyobb méltóságot annyi, mint megvetni annak szerzőjét, a mennyei Atyát. Nem szerettem az Atyát, ha nem szeretem családját, ezt az embert is, akivel talán nem rokonszenvezek.

De ki tudja, tényleg a kegyelem állapotában van-e, tényleg Isten fia-e? Krisztus Urunk azt mondja: „Ne ítéljetelek, hogy meg ne ítéltessetek.” (Mt. 7, 1.) De még ha tényleg *nem* volna a kegyelem állapotában, ez csak arra kell, hogy serkentsen engem, hogy még nagyobb szeretettel legyek vele szemben, mert ha valamivel közreműködhetek lelke megszentülésén, az csak az őszinte szeretet.

2. Ehhez a lélekhez *Krisztus* drágalátos vére tapad. Érte ostromoztatta meg magát Jézus, érte feszítették keresztre, érte halt meg. És én nem becsülném meg, nem szeretném őt? Akkor Jézust sem szeretem igazán!

3. Ez a lélek a *Szentlélek temploma*. Már azzá van szentelve, ha tényleg a kegyelem állapotában van, — vagy arra van szánva, ha még a bűnben él. Szent e lélek a Szentléleknek és én megvetném?

4. Krisztus Urunk egyetlen parancsolatot sem sürgetett annyira, mint a felebaráti szeretetet. „Ez az *én parancsom*, hogy szeressétek egymást.” — „Arról fogja mindenki megismerni, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel vagytok egymáshoz.” (Jn. 15, 12; 13, 35.) Nem lehetek Krisztus igaz, hű tanítványa mélységes felebaráti szeretet nélkül.

II. Miben nyilvánul meg az igazi felebaráti szeretet?

1. Nem ítél, nem kritizál, hacsak hiyatala meg nem követheti. Nem teszi, mert Krisztus megtiltotta. (Mt. 7, 1.) De azért sem, mert belátja, hogy a hivatlan kritika minden igazi felebaráti szeretet sírásója.

2. Szükségben, bajban, nyomorban sínylődő felebarátja segítségére siet, nemcsak szép szóval, de hathatós tettekkel. Még ott is, ahol csak személyes áldozatok árán teheti. Erre céloz Szent János: „Aki bírja e világ javait és szűkölködni látja testvérét, és elzárja előle szívét: hogyan marad meg

abban az Isten szeretete? Fiatskáim, ne szeressetek szóval, sem nyelvvel, hanem *cselekedettel és igazsággal!*" (I Jn. 3, 17.)

3. Nemcsak végső szükség esetén teszi ezt. A kegyelem hatása alatt valóságos lelki szükségletévé lesz, hogy az anyagi vagy szellemi javakat, melyeket az Úr reá bízott, másokkal megossza, hogy másokat azokkal boldogítson.

„Krisztus szeretete sürget minket" (II Kor. 5, 14.) Igen, ez a szeretet sürgette Szent Pált, hogy végigvándorolva az akkor ismert világot, minden népet az Evangélium áldásaiban részesítsen. „A tűz... soha sem mondja: elég!" (Péld. 30, 16.)

III. Tekintsük végül az igazi felebaráti szeretet forrását.

Kútfeje a személyes isteni szeretet: a *Szentlélek*. Annyira szereti Krisztus vére árán megváltott és az Atya gyermekének szánt embert, hogy lelkébe száll, azt átalakítja, megszenteli, templomává avatja... Hasonlóképp azokat a lelkeket is, kikben uralkodik, arra serkenti, hogy tőlük telhetően szeressék felebarátaikat és értük éljenek.

Kérdezhetnők, hogy a Szentlélek hét ajándéka közül melyik működik közre a felebaráti szeretetnek fejlődésében és hősi gyakorlatában?

1. Említettük, hogy a felebaráti szeretet elengedhetetlen feltétele, hogy az ember mélyen felfogja az istengyermekség titkát. A hittitkok mély megértését az *értelem ajándéka* közvetíti. Neki van kiváló része a felebaráti szeretet nagyra fejlődésében is. Gyakorlata azonban még két más ajándékot is feltételez.

2. Nem elég a jóakarát, hogy valakin hathatósan segítsünk. Kell hogy azt okosan tegyünk. Van szenvedés és nyomor, mely a kegyelem szálláscsinálója, az igazulás előkészítője, és más, mely a lelket a bűn torkába hajtja. Másképp kell segítenünk itt, — másképp amott. Erre a *tanács ajándéka* tanít meg bennünket.

3. Az irgalom cselekedeteinek gyakorlása nem ritkán hősiess önmehtagadást követel. Erre az ember természetes ereje elégtelen. De sokszor még a kegyelem rendes mértéke, mely a természetfeletti erényekben működik, sem elegendő. Kell, hogy a Szentlélek az *erő adományával* siessen segítségünkre. „Mindent meg tudok tenni abban, aki nekem erőt ad." (Fil. 4, 13.)

16. FEJEZET

AZ EGYESULÉS ÚTJA

65. A hősiesség erény forrásai

I. Az előző elmélkedésben említettük, hogy nagyobb fokú felebaráti szeretet a Szentlélek három adományának: az értelem, a tanács és az erő együttműködéséből fejlődik. Ne higgyük, hogy ez csak a felebaráti szeretetnek sajátja. Általánosságban mondhatjuk, minden magasabbrendű erény rászorul az említett három adományra, azok nélkül a hősiesség fokáig nem fejlődhetik, hősiessé módon nem gyakorolható. Igazi hősiesség teológiai értelemben, ahogy az Egyház a szenttéavatási pörökben az erényeket méri, rendszerint az értelem, a tanács és az erő adományainak közös eredője.

Értjük pedig hősiesség alatt az erények rendkívüli fokát, mely csak rendkívüli természetfeletti erő hatása alatt jöhet létre. A különleges erő, mely a szentekben észlelhető, bizonyítéka annak a rendkívüli kegyelmi állapotnak, melyet szentségnek nevezünk.

II. A hősi erény feltételezi a hitigazságoknak mélységes felfogását és élénk átélését. Szent Pál azt írja Timoteusnak: „Tudom, kinek hittem és biztos vagyok...” (II 1, 12.) Hasonlóképpen minden, a tökéletesség határát megközelítő lélek is tudja, hogy minden, amit hisz, Krisztus tanítása, aki Isten létére sem tévedni, sem csalni nem tud. Hite *abszolút igazság*. Azért biztos benne! Más keresztény sem szokott kételkedni hite igazságában, de a hit hőseiben e bizonyosság akkora fokot ér el, hogy semmiféle nehézség, megpróbáltatás, kísértés, szenvedés azt megengatni nem tudja. A meggyőződésnek ezt a sziklaszilárdságát az *értelem adományából* meríti.

Feltétlenül meg van győződve, hogy Isten az ő Atyja, és ő az Isten gyermeke, — hogy Isten minden tökéletlensége ellenére is végtelenül szereti, — hogy kimondhatatlan gyöngédséggel gondoskodik róla, — hogy feltétlenül megbízhatik

benne minden földi és minden örök ügyében, — hogy Isten soha el nem hagyja. *Bizalma* megingathatatlan, amilyen a hite.

Feltétlen bizonyossággal tudja, „hogy az Isten közreműködtet mindent azok javára, kik Őt szeretik” (Róm. 8, 28.), — „hogy amiket most szenvedünk, nem mérhetők össze a jövődő dicsőséggel” (U. o. 8, 18.) Azért, kész hitéért mindent megtenni, mindent odaadni, mindent elszenvedni . . .

Végigmehetnénk az összes hitigazságokon: mindenütt ugyanaz a *feltétlen bizonyosság*. Az értelem adományának hatása alatt egy *külön lelkület* alakul ki, jobban mondva különleges világosság árasztja el a Szentlélek uralma alatt álló lelket: belátja: *átéli* a hit abszolút értékét, minden emberi tudás, érték és képesség relativitásával szemben. A szent egészen más szemmel nézi a földi dolgokat, mint a világ fia, egészen más mértékkel méri azokat. Isten világossága hatja át értelmét, Isten mértéke vezeti ítéletét. Ezt műveli a Szentlélek az értelem ajándéka által a hozzá hű lélekben.

III. Azt mondja az Úr a Titkos Jelenések könyvében (3, 19.): „Én akiket szeretek, azokat megkorholom és megfenyítem; buzdulj tehát föl és tarts bűnbánatot.” Szentjeit a legkeményebb próbára szokta tenni: „Megvizsgálja őket, mint az aranyat a kohóban.” Bölcs. 3, 6.) Nem ritkán oly helyzetbe juttatja őket, melyben minden emberi bölcsesség csődöt mond, melyben a világ gyermeke megzavarodik, hitét, bizalmát veszti. De a szent abban a mennyei légkörben, melyet az értelem ajándéka benne teremt, annak az isteni világosságnak hatása alatt, mely lelkét átjárja, nem kételkedik, hogy az emberileg érthetetlen és elviselhetetlen csapások és szenvedések a jóságos Atyától erednek, aki csak a javát akarja. Bízik tehát, „hogy aki megkezdte benne a jó művet, teljessé is teszi azt . . .” (Fil. 1, 6.) A legsúlyosabb csapások alatt legerősebben bízik Istenében. Ez a bizalom meghozza gyümölcsét: a Szentlélek a *tanács adománya* által sugallja neki, mit kell tennie. Nem ritkán ez a tanács oly kevésbé felel meg az emberi okosságnak, hogy világi ember irtózik tőle. De a szent bízást követi a sugallatot és az eredmény mutatja annak isteni bölcsességét. A szentek életében sok példát találunk arra, hogy súlyos helyzetekben rendkívüli cselekedeteket végeztek, melyekről csak utólag tudódott ki, hogy nem emberi okosságból szülemlettek, hanem a Szentlélek sugallatából, és hogy ez volt az egyedüli út, mely kivezethette őket a kétségbeejtő helyzetből.

IV. Csak Isten a megmondhatója, hogy a szentek ily helyzetekben mennyit szenvednek lelkük mélyén, — mennyit a külvilágtól, mely őket kineveti, csúfolja, eszeveszettnek tartja. Az akarat egymagában, de még a kegyelem rendes mértéke, melyet természetfeletti erények közvetítenek, képtelen ezeknek a szenvedéseknek elviselésére. Azért a Szentlélek az *erő adományával* áldja meg őket. Hiszen „hűséges az Isten, és nem fogja megengedni, hogy erőtlökön felül szenvedjete kisértést, hanem a kísértéssel együtt a kimenekülést is megadja, hogy elviselhesséte.” (I Kor. 10, 13.) A szent befogadja lelkébe ezt az isteni erő t és azonnal arra a célra irányítja, melynek a Szentlélek szánja: munkának áll és — *győz!*

„E világon szorongatástok vagyön, de bízzatok, én legyőztem a világot!” (Jn. 16, 33.)

66. Bölcseség

I. A Szentlélek második és negyedik adománya szoros összefüggésben állanak egymással és nagyon figyelemreméltó kölcsönhatást fejtenek ki a tökéletességre törekvő ember lelkében. Minél magasabbra emelkedik a lélek a kegyelem útján, annál világosabban mutatja az *értelem* adománya Isten végtelen tökéletességét és szeretetreméltóságát. És ez a megismerés Istenre fordítja az akaratot is, mely támogatva az erő adományától, egyre forróbb szeretetre gyullad iránta.

Az emberi léleknek az a természete, hogy minél alaposabban megismeri valaminek a tökéletességét, annál jobban szereti is azt. És viszont, minél szorosabban egyesül valamely tárggyal a szeretet által, annál kizárólagosabban irányítja rá értelmét is, behatóbban veszi szemügyre minden részét és tulajdonságát, pontosabban ismeri fel szépségét, jóságát is. Az értelem tehát vonzza az akaratot szeretetre, és az erő adománya által támogatott akarat felfokozza az értelem megismerését. Értelem és erő egymást következetesen és fokozatosan támogatják, gyarapítják, feltéve, hogy a lélek hűségesen enged a Szentlélek indításainak és azokat önkéntesen meg nem akasztja.

II. Ez a kölcsönhatás szüntelenül növeli a lélek Istenmegismerését a hit által és magasabbra lobbantja benne a szeretet lángját. És minél tökéletesebben megismeri Istenét, annál tisztábban belátja, hogy végtelenségét sohasem képes felfogni, — és minél jobban szereti, annál határozottabban

érzi, hogy sohasem képes őt érdeme szerint szeretni. Akkora Isten szépsége, hogy ember azt végig nem élvezheti, — akkora a jósága, hogy érdeme szerint meg nem becsülheti, — oly mélységes az igazsága, hogy teremtettt értelem fel nem foghatja. Minden kívánsága, vágya, sejtelve, ösztöne Istenben túláradó kielégítést talál. Ez a boldogság.

Ezt a *szerető, boldogító* istenmegismerést nevezzük *bölcseségnek*. Az értelem és erő adományainak kölcsönhatása készíti elő az emberi lelket ezen legnagyobb adományra, mely tulajdonképpen már a mennyei boldogságnak a földre vetített hajnala.

A bölcseségnek még két lényeges tulajdonságát kell megemlítenünk:

III. Amint a nap fénye mellett minden földi világosság elhalványul és esztelenség napsütés idején villanyt gyujtani, úgy Isten tökéletessége mellett — amint az a bölcseség adományában nyilvánul — értéktelennek tűnik és émelygőssé válik minden földi gyönyör, élvezet, érték. A föld kincsei már csak annyiban képviselnek igaz értéket, amennyiben eszközül szolgálnak Isten megismerésére, szeretetére, szolgálatára, dicsőítésére. Végelemzésben ez az egyedül helyes becslés. A bölcseség adománya képezi az ember *ítélőképességének* végső tökéletesbítését.

Sokszor tapasztaljuk, hogy ártatlan gyermekek vagy a világ szemében műveletlen, de mély kegyelmi életet élő emberek helyesebben ítélik meg mulandó és örök értékekről, mint a világ sokat dicsőített tudósai...

Ez az isteni bölcsesség az ember legmegbízhatóbb vezére. Róla mondja a Szentírás .Bölcsé: „Eltökéltem, hogy világossággul használom, mivel fénye soha el nem alszik.” (Bölcs. 7, 10.)

IV. Nem ritkán vad küzdelmek tombolnak az ember legbelsejében. Az értelem meglátja a jót, — az akaratot ellenben fogva tartják az alantas érzelmek és kívánságok, és megakarják akadályozni az embert abban, hogy kövesse a megismert jót. Erről beszél Szent Pál: „Belső emberi voltom szerint gyönyörűségemet találok az Isten törvényében, de más törvényt találok tagjaimban, ez küzd az értelem törvénye ellen s a bűn törvényének foglyává tesz, mely tagjaimban van. Én szerencsétlen ember! Ki szabdí meg e halál testétől?” (Róm. 7, 22.)

Ennek az ádáz küzdelemnek vége szakad, ha a bölcsesség

szentlelki adománya hatalmába veszi az emberi lelket. A bölcseségnek egyik legjellegzetesebb tulajdonsága az értelemnek és az akaratnak teljes összhangja. Mert Isten tökéletes megismerése nemcsak az értelmet tölti el, hanem az akaratot is annyira elbűvöli, hogy az alantas ösztönök szóhoz sem juthatnak. Nem képzelhetünk erősebb védőbástyát mindenfajta bűn és kísértés ellen, mint az isteni bölcseséget, mely a kegyelemnek a földön elérhető legmagasabb kifejlődése, az istenfiúság legértékesebb kiváltsága. A bölcseségben érlelődik meg a kegyelem legkitűnőbb hatása: a *bűntelenség*. Benne teljesebben Szent János szavai „Mindaz, aki Istentől született, bűnt nem cselekszik, mert az ő magva van benne, és nem vétkezhetik, mert Istentől született.” És újra visszatér erre a gondolatra: „Tudjuk, hogy mindaz, aki Istentől született, nem vétkezik, hanem az Istentől való születés megőrzi őt és a gonosz nem érinti őt.” (I Jn. 3, 9. és 5, 18.) Az Istentől való születés földi betetőzését leli a bölcsesség adományának uralmával a lélekben. Ez annyi fényt terjeszt az ember értelmében, annyi vonzást gyakorol az ember akaratára, hogy minden rendetlen vonzalom, melyből bűn keletkezhetik, csak útálattal tölti el. De ne felejtjük el, hogy noha a Szentlélek ajándékai a megszentelő kegyelem függvényei, működésük a Szentlélek behatásától függ, csak úgy, mint a segítő kegyelem. Ma megadja ezt a behatást, holnap talán nem. Azért az embernek a bölcsesség ajándékából keletkező földi bűntelensége természeténél fogva csak *időleges*, hacsak az Úristen különös kiváltságban nem részesítette, mint Szűz Máriát.

67. A bölcsesség adományának hatásai az imára

Minden imának feltétele az *összeszedettség*. Abban áll, hogy az ember ima közben Istenre gondol és idegen gondolatoktól tartózkodik. Kétségtelen, az összeszedettségben rejlik az imának egyik nagy nehézsége. Minél hosszabb az ima, annál nehezebb és kínosabb megőrizni a kellő összeszedettséget. Érzékeink ima közben is működnek. Amit akaratunk ellenére látunk, hallunk, egyéb érzékeinkkel felfogunk, mindez megnehezíti, hogy értelmünk állandóan Isten közelében maradjon. De nemcsak külső érzékeink hatnak zavarólag az imára. Képzelődésünk köröskörül csatangol, emlékezetünk a múlt élményeit felújítja. Néha maga az ima tárgya indítja el képzelő- és emlékezőtehetségünket oly irányban, mely nem kívánatos.

Mindezeket a zavaró befolyásokat szórakozottságnak nevezük. A buzgó lélek küzd ellene, iparkodik fékentartani érzeit, törekszik képzelő- és emlékezőtehetségét az imának megfelelő irányban foglalkoztatni. De az eredmény? Sok esetben legjobb igyekezet mellett is siralmas. Előfordul, hogy egy egész elmélkedés alig más, mint szakadatlan küzdelem a szórakozottság ellen. Meg kell vallani, hogy az állhatatos igyekezet egyrészt érdemtelen, másrészt idővel mégis arra vezet, hogy az ember némileg meg tudja fékezni a képzelet és az emlékezés csapongásait, és némi rendet teremteni imájában. Ezt nevezzük *természetes* vagy *szerzett összeszedettségnek*.

Minden emberi munkánál hathatósabb szer a szórakozottság ellen a *bölcsesség adománya*. Amit az ember alaposan megért, arra szívesen gondol is. És amit szeret, arra önként is visszaszáll az emlékezése. Mindkettőt megadja a bölcsesség: mélyen behatol az isteni igazságokba és lelke egész melegével szeret mindent, ami Istennel összefüggésben áll. Ezzel szemben a földi dolgok már alig érdeklik... ami pedig nem érdekel, arra nem is szeretünk gondolni. Így történik, hogy mihelyt a Szentlélek kegyéből a bölcsesség elkezd működni a lélekben, a szórakozottság mintegy magától eltűnik, és az értelm zavartalanul tud foglalkozni Istennel és zavartalanul élvezheti szeretetének tárgyát. Ez a *természeteletti* vagy *adományozott összeszedettség*: a bölcsesség első hatása az imára.

II. A kezdő elmélkedő sokat foglalkoztatja képzelőtehetségét: minden bibliai jelenetet, melyről elmélkedik, mintegy kiszínezi, megeleveníti képzeletével. Helyes. — Sokat dolgozik emlékezőtehetségével: amit előbb olvasott, amit régebben tapasztalt, mindezt felsorakoztatja... Sokat gondolkodik is: részletez, feloszt, összehasonlít, következtet... Pompás! De tény, hogy mindez nem kevésbé fárasztja az agyat, kimeríti. Ha az ember a Szentlélek hatása alatt imádkozik, elmélkedése egyre egyszerűbb lesz. Mindíg kevesebbet képzel, kevesebbet emlékezik vissza. Majd később kevesebbet gondolkodik is. Valamely hitigazságnak vagy isteni tulajdonságnak egyszerű elgondolása máris lángra lobbantja istenszeretetét, mely egész szívét-lelkét elemi erővel Istenhez vonzza. Oly jó neki Isten lábainál lenni, hogy Szent Péterrel szeretne felkiáltani: „Rabbi, jó nekünk itt lenni!” (Mk. 9, 5.) Egész lelke megnyugszik, minden vihar elcsendesül. Megérzi, hogy e lelki állapotban képes Istenért mindent megtenni, odaadni, eltűnni... Ez a *nyugalmi*

ima. Benne a lélek keveset dolgozik, de közel van Istenhez. Nem szabad ezt az imát erővel keresni, — mert Isten adománya. De ha az Úr adja, el lehet fogadni és nem kell attól tartani, hogy tétlenség vagy elvesztett idő, mert ha a lélek nem is dolgozik, annál többet mivel benne a Szentlélek.

III. Isten minden tökéletessége mellett teljesen egyszerű; — egyszerű tevékenysége is, noha végtelenül sokoldalú: Minél jobban hasonul át az ember Istenhez a kegyelem által, annál egyszerűbb lesz ő és minden tevékenysége, *imája* is. Mindenben csak egyre törekszik: egyet keres: Istenét. Így történik, hogy Isten jelenlétének puszta tudata is már annyira áthatja, annyira betölti egész lelkét, hogy mellette nem képes mást elképzelni, másra visszaemlékezni, mást gondolni sem. Tapasztalja, átéli, hogy Isten színe előtt van, hogy Isten benne van. Akarata e tudatra mennyei szeretetre lobban: Én Uram, én Istenem! — Istenem, mindenem! Talán egy egész elmélkedés alatt mást sem tesz, mint ezeket ismétli. De mennyerőtésbelátást merít ebből! . . . Ez az *egyesülés imája*, egyike a legmagasabb hatásoknak, melyekben a Szentlélek választottjait e földön részesíti.

Ilyenkor előfordul, hogy a lélek annyira el van foglalva Istennel, hogy külső érzékei: látása, hallása, tapintása látszólag már nem is működik. Ez az *elragadtatás*, extázis. Ha ez az állapot hirtelen áll be, a *lélek röptéről* beszélnek a misztikusok. Különbözik ennek a titokzatos egyesülésnek Istennel különböző fokait sorolják fel: beszélnek lelki eljegyzésről, házasságról a szerint, amint az egyesülés gyengébb vagy szorosabb. De nem hangsúlyozhatjuk eléggé: a külső jelenségek mind *mellékesek*, azért rájuk súlyt helyezni nemcsak helytelen, hanem *veszélyes* is. Az ördög is képes ily külsőségeket létrehozni. A tapasztalat már sokszor megmutatta! Mindez nem bizonyítéka egy személy igazi életszentségének. Ellenben az egyesülés hatása alatt egyre fokozódó *alázatosság, egyszerűség, engedelmesség, áldozatkészség, a hű kötelességteljesítés és a felebaráti szeretet . . .*: ezek megbízható jelei annak, hogy igazán a *Szentlélek működik* a lélekben.

BETŰRENDES TÁRGYMUTATÓ

Az arabs számok az elmélkedéseket, a rómaiak azok pontjait jelzik.

- Ágoston, Szt.:** 8, V; 53, II.
Ájtatosság ajándéka: 52, II.
Akaratunknak Istenével való megegyezésének módjai és fokozatai: 32.
Albert, Nagy Szt.: 53, II.
Áldozás, szt. mennyi kegyelmet ad?: 48, III.
Álvás: 59, II.
Antenna hasonlata: 51, III.
Apostolok a hit tanúi: 18, II.
szavahihetősége: 18.
Atyaság jellege csak az első ist. személyt illeti: 7, I.
Atyaisten minden lét kútfeje: 1, III.
Bérmálás: 47, III; 56.
Bernát, Szt.: 53, II.
Birtoklási akarat: 41, II; 43, III.
elmélet: 41—45.
Boldogság utáni vágy: 23.
szeretethez vezet: 26, III.
Bonaventura, Szt.: 53, II.
Bosco Szt. János: 8, V; 60, I.
Bölcsesség lelke, szelleme: 50, II.
ajándéka: 52, VII; 66, II—IV.
Bűntelenség: 66, I. A.
Csillagok: 29, I.
Égbolt: 29, I.
Egyesülés imája: 66, III.
Egyszerűség, szt.: 33, III.
Egyház optimizmusa: 25, III.
Egyházi rend szentsége: 47, III.
Egyháztanítók: 53, II.
Életcél: 40.
Életszentség lépcsője: 32.
Előkészület igazulásra: 6.
Elragadtatás: 67, III.
Erények, természetesek: 8.
természetfelettiek: 10.
szükségessége: 9.
mibenléte: 11.
célja: 12, II.
keletkezése: 13.
növekedése: 12, V; 14.
Erények, természetesek és felettiek közti különbség: 12.
együttműködése: 16.
járnak-e örömmel?: 12, III.
Érdemből eredő kegyelmek: 49.
Érdemek feléledése: 49, II.
Erő, mint erény: 35.
ajándék: 52, IV; 65, IV; 66, I.
Értelem ajándéka: 52, VI;
II. 66, I.
Erzsébet, Magyarországi Szt.: 27, III.
Felebaráti szeretet: 64.
Félelem ajándéka: 52, I.
Ferenc, Szalézi Szt.: 53, II.
hatalma a lelkek felett: 38, II.
Fiúisten miért Megváltó? 2, II.
Franciska, Chantal Szt.: 27, III.
Hajó hasonlata: 51, II.
Hit természete: 17.
egymagában elégtelen, holt: 17. IV.

Hit 3 pillére: 17, III.
 a természetf. élet fáklyá-
 ja: 21.
 egyetemessége: 22.
 múló jellege: 36, II.
 Hivatás, természetes és ter-
 mésetf.: 63, I.
 Hősiesség: 65.
 Hülyék menedékháza, példa:
 53, V.
 Igazságosság, természetes és
 természetf. erény: 34.
 fajai: 34, IV.
 Imaélet: 62.
 Isten nem tévedhet: 19.
 időfelettsége: 19, II.
 kifelé irányuló cselekedetei
 a 3 ist. személynek közö-
 sek: 2, I.
 akarata, jelzés és tetszés: 31.
 Isteni erények: 36.
 Jámberság: 34, IV.
 János, Vianney Szt.: 53, IV.
 Játék: 59, II.
 Jогcím: 42.
 Katalin, Sziénai Szt.: 53, III.
 Kegyelem jogcímei: 42.
 Kegyelmeк „puszta” irgalom-
 ból: 46.
 szentségekből eredők: 47.
 érdemből eredők: 49.
 Kegyelmi élet fejlődése: 44.
 kincsek birtoklása: 43.
 Kegyelmeк megmaradása:
 46—49.
 Kegyelet szülők iránt: 34, IV.
 Kereszttség hatásai: 6, IV.
 Kinyilatkoztatás történeti té-
 nye: 18.
 Krisztus istensége: 18, IV.
 istenségének vértanúja:
 1, IV.
 csodáinak hitelessége: 18.
 jelenlétének 3 módja: 20, III.
 Kommunizmus, a szeretetét:
 25, II.

Lélek bennlakása a testben:
 56, II.
 Lélek lelke?: 57.
 hármас útja: 58.
 röpte: 67, III.
 Lelki eljegyzés, házasság:
 67, III.
 Liberalizmus: 22.
 Magántulajdon: 59, III.
 Megismerés, háromféle: 21.
 Méltányosság: 34, III.
 Mértékletesség: 35.
 Mindentudó Isten: 19.
 Monika, Szt.: 8, V.
 Nemi ösztön: 59, II.
 Nyugalmi ima: 67, II.
 Obex, akadék: 47, II.
 Okosság: 33.
 Optimizmus, katolikus: 25.
 Összeszedettség: 57, I.
 Pályaválasztás: 33, I; 63, III.
 Pihenés: 59, II.
 Remény, természetf.: 24.
 Remény és szeretet: 26.
 múló jellege: 36, III.
 Római jog: 34.
 Szellemi lények: 1, I.
 Személy 3 isteni viszonya a
 kegyelemhez: 7.
 Szentháromság: 1, I.
 Szentlélek eredete: 1, III;
 28, I.
 megszentelők: 2, III.
 feladatai lelkünkben: 4.
 ismételt eljövetelei: 5.
 ajándékai: 50—53.
 azok hatásai: 53.
 nem alkalmaz természetf.
 erőt, ahol elég a term.
 51, III.
 Szentségi akadék: 47, II.
 Szeretet mint természetes
 erény: 27.

- Szeretet mint természetf. erény: 28.
 mint vágy, gyönyör, jóindulat: 30.
 kitűnőbb hitnél, reménynél: 36, IV.
 Szeretet és érdem: 37, III.
 erények erénye: 37.
 hatalma: 38.
 -ról a Szentírás: 39.
 mint életcél: 40.
 mint társadalmi kapocs: 29.
 és kegyelem összefüggése: 40, II.
 a kegyelembirtoklás feltétele: 45.
 Szórakozás: 59, II.
- Tamás, Aquinói Szt.: 53, II.
 Tanács ajándéka: 52, V; 65, III.
 Tanítóhivatal: 20.
 Táplálkozás: 59, II.
 Tekintély: 59, III.
 Teréz, Nagy Szt.: 53, III.
 Természet. emberi állaga nem romlott el: 59, I.
 Tisztulás 3 foka: 60, II.
 passzív: 61, III.
 érzéki: 60.
 szellemi: 61.
 Totális állam: 22, I.
 Tulajdon kellékei: 41.
- Vágykeresztség: 6, IV.
 Vigasztaló: 4.

TARTALOMJEGYZÉK

III. RÉSZ. A SZENTLÉLEK TEMPLOMA.

1. fejezet. A Szentlélek a Szentháromságban és Krisztus titokzatos testében.

1. A Szentháromság. — 2. A Szentháromság és az emberiség. — 3. Isten adománya. — 4. A Szentlélek feladatai az emberi lélekben. — 5. A Szentlélek eljövetele. — 6. Előkészület a megszentelő kegyelemre. — 7. A három isteni személy viszonya az újszövetségi kegyelemhez 5—20

2. fejezet. Természetes és természetfeletti erények.

8. Természetes erények. — 9. Természetfeletti erények szűkségessége. — 10. A természetfeletti erények. — 11. A természetfeletti erények lényege. — 12. A természetes és természetfeletti erények közti különbségek 21—32

3. fejezet. A természetfeletti erények keletkezése, növekedése és vége.

13. A természetfeletti erények eredete. — 14. A természetfeletti erények növekedése. — 15. A kegyelmi élet vége. — 16. A természetes és természetfeletti erények egyesülése és együttműködése 33—42

4. fejezet. A hit természetfeletti erénye.

17. A hit természete. — 18. A kinyilatkoztatás történeti ténye. — 19. Isten csálhatatlan tekintélye. — 20. A tévedhetetlen tanítóhivatal. — 21. Az élet fáklyái. — 22. A hit egyetemessége 43—56

5. fejezet. A remény természetfeletti erénye.

23. Boldogság utáni vágy. — 24. A remény mint természetfeletti erény. — 25. Katolikus optimizmus 57—63

6. fejezet. A szeretet természetfeletti erénye.

26. Remény és szeretet. — 27. A szeretet mint természetes erény. — 28. A szeretet mint természetfeletti erény. — 29. A természetfeletti szeretet mint társadalmi kapocs 64—73

7. fejezet. A szeretet különböző fajai.

30. A szeretet nyilvánulásai. — 31. A jóakarat szeretete. — 32. Az életszentség lépcsője 74—80

8. fejezet. A természetfeletti sarkalatos erények.

33. Az okosság műhelyéből. — 34. Igazságosság. — 35. Mértékletesség és lelki erő 81—88

9. fejezet. A szeretet vezérszerepe az erények körében.

36. A három isteni erény. — 37. Az erények erénye. — 38. A szeretet hatalma. — 39. A Szentírás a szeretetről. — 40. A szeretet mint életcél 89—100

10. fejezet. Az ember hatalma a természetfeletti kincsek felett.

41. Tulajdon és birtoklás. — 42. A kegyelem jogcímei. — 43. A kegyelmi kincsek birtoklása. — 44. A kegyelmi élet fejlődése. — 45. A szeretet szerepe a kegyelmi kincsek birtoklásában 101—113

11. fejezet. A kegyelem megmaradása.

46. A „puszta irgalomból adott kegyelmek”. — 47. Az eltörölhetetlen jeggyel rendelkező szentségek kegyelmei. — 48. Az eltörölhetetlen jeggyel nem bíró szentségek kegyelmei. — 49. Az érdemből eredő kegyelmek és az érdemek felélédése 114—123

12. fejezet. A Szentlélek ajándékai.

50. Az Úr Lelke. — 51. A Szentlélek ajándékainak célja és működési módja. — 52. A Szentlélek ajándékainak különleges hatásai. — 53. A Szentlélek ajándékainak nyomai a szentek életében . . . 124—133

13. fejezet. A Szentlélek működése választottjai lelkében.

54. Az első és harmadik isteni Személy együttműködése az ember igazulásában. — 55. A második és harmadik isteni Személy együttműködése az ember igazulásában. — 56. Bennlakás. — 57. A lélek lelke? — 58. Mindent a szeretetért 134—145

14. fejezet. A tisztulás útja.

59. A tisztulás célja. — 60. Érzéki tisztulás. — 61. Szellemi tisztulás 146—153

15. fejezet. A felvilágosodás útja.

62. Imaélet. — 63. Hivatás. — 64. Isten gyermekei egymás között 154—160

16. fejezet. Az egyesülés útja.

65. A hősie erény forrásai. — 66. Bölcsesség. — 67. A bölcsesség adományának hatásai az imára . . 161—167

